DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

Betænkning om en revision af

Lov om kommunale valg

og

Lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet

Delbetænkning fra indenrigsministeriets valglovsudvalg

ex. 2
DET JURIDISKE LABORATORIUM VED KØBENHAVNS UNIVERSITET
21.442a

BETÆNKNING NR. 903

København 1980

ISBN 87-503-3443-3

Eloni Tryk . København
In 00-17-bet.

Indholdsfortegnelse

Side

I. Indledning 8
1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning 9
2. Forløbet af udvalgsarbejdet 11
3. Resumé 11
II. Lov om kommunale valg 17
1. Udenlandske statsborgeres valgret og valgbarhed ved kommunale valg 17
1.1. Indledning 17
1.2. Gældende regler 17
1.3. Statistiske oplysninger 18
1.4. Fremmed ret 22
1.4.1. Ordningen i Sverige 22
1.4.2. Øvrige udland 23
1.5. Udvalgets overvejelser og forslag 24
1.5.1. Synspunkter for og imod at give udlændinge adgang til at deltage i de kommunale valg 24
1.5.2. Særligt om erhvervelse af dansk indfødsret 25
1.5.3. Udvalgets vurdering 26
1.6. Forudsætningerne for udlændinges deltagelse i kommunale valg 26
1.6.1. Tilknytning 26
1.6.2. Ikke umyndiggjort 27
1.6.3. Optagelse på valglisten 28
1.6.4. Gensidighed 29
1.6.5. Valgbarhed 29
1.7. Grønland og Færøerne 3o
1.8. Oplysning 3o
2. Kommunal valgret for danske statsborgere med ophold i udlandet 32
3. Valglister 34
3.1. Almindeligt 34

Side

3.2. Hidtil gældende ordning 34
3.3. Forslaget til en ny valglisteordninn 36
3.4. Særligt om flytninger umiddelbart før valgdagen 37
4. Spørgsmål om pligten til at lade sig opstille, modtage valg og forblive i kommunalbestyrelsen 39
4.1. Almindeligt 39
4.2. Gældende regler 39
4.2.1. Pligten til at lade sig opstille . 39
4.2.2. Pligten til at modtage valg og at forblive i kommunalbestyrelsen ... 4o
4.3. Udvalgets overvejelser og forslag 41
4.3.1. Pligten til at lade sig opstille . 41
4.3.2. Pligten til at modtage valg og at forblive i kommunalbestyrelsen ... 43
5. Kandidatopstillingsformer samt principper for valgets opgørelse 46
5.1. Tidligere retstilstand 46
5.2. Gældende retstilstand 46
5.2.1. 1924-loven 46
5.2.2. Senere lovændringer 48
5.3. Ændringer i gældende regler 5o
5.3.1. Adgang til sideordnet opstilling . 5o
5.3.2. Overførsel af overskydende personlige stemmer til listestemmer 53
6. Personlige stedfortrædere ved amtsrådsvalg ... 56
6.1. Gældende retstilstand 56
6.2. Statistiske oplysninger 57
6.3. Udvalgets overvejelser og forslag 58
7. Valgets forberedelse 6o
7.1. Indlevering og godkendelse af kandidatlister 6o
7.1.1. Eventuel forlængelse af fristen for indlevering af kandidatlister 6o

Side

7.1.1.1. Problembeskrivelse og gældende ret 60
7.1.1.2. Tendenser i retsudviklingen 61
7.1.1.3. Udvalgets overvejelser og forslag 64
7.1.2. Eventuel forøgelse af antallet af stillere 66
7.1.2.1. Gældende ret og retsudviklingen 66
7.1.2.2. Henvendelse fra Københavns kommune 67
7.1.2.3. Hensyn bag kravet om stillere 68
7.1.2.4. Statistiske oplysninger . 68
7.1.2.5. Udvalgets overvejelser .. 69
7.1.3. Skal alle lister ledsages af stillerunderskrifter 71
7.1.4. Samme stiller for flere lister ... 71
7.1.5. Kandidatlisternes oplysninger om stillere og kandidater 72
7.1.5.1. Fødselsdato og personnummer 72
7.1.5.2. Attestation for optagelse på valglisten for kandidater m.fl. til amtsrådsvalg 73
7.1.6. Reglerne om opførelse af en kandidats navn og eventuelle kaldenavn 74
7.1.7. Bogstavbetegnelser 76
7.1.8. Listebetegnelser 78
7.1.9. Tidspunktet for valgbarhedsbetingelsernes opfyldelse 81

Side

7.1.9.1. Gældende regler og indenrigsministeriets praksis. 81
7.1.9.2. Udvalgets overvejelser og forslag 82
7.1.lo. Kandidaters og stilleres tilbagetrækning af kandidatanmeldelser .. 84
7.2. Anmeldelse og godkendelse af forbund 85
7.2.1. Gældende retstilstand 85
7.2.2. Mangler ved anmeldelse af forbund 86
7.2.3. Bemyndigelse for enkelte stillere til at anmelde forbund 88
7.3. Valgbestyrelsen, valgstyrere og tilforordnede vælgere 89
7.3.1. Inhabilitetsregler 89
7.3.2. Valgbestyrelsens opgaver 9o
7.3.2.1. Gældende bestemmelser ... 9o
7.3.2.2. Udvalgets overvejelser .. 91
7.3.3. Udpegning af formand for valgstyrerne 92
7.4. Nedlæggelse af afstemningsområder 92
7.5. Information om valgets afholdelse 93
7.6. Stemmesedler 95
8. Valgets afholdelse 96
8.1. Indretning af stemmerum 96
8.2. Valgagitation på valgstedet 96
8.3. Reglerne om valghandlingens foretagelse . 96
9. Praktiske spørgsmål vedrørende opgørelse af valget 98
9.1. Den endelige opgørelse af valget (fintællingen) 98
9.2. Indberetning til amtsvalgbestyrelsen samt dennes opgørelse af valget 98
9.3. Fristerne for opgørelse af amtsrådsvalget og for indgivelse af klage over valget .. Io2

Side

10. Brevstemmeafgivning Io4
10.1. Almindeligt Io4
10.2. Brevstemmeafgivningens gennemførelse på offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner Io4
10.3. Frankering af brevstemmeomslag Io5
10.4. Brevstemmeafgivning for danske søfolk på danske skibe i udenrigsfart Io6
10.4.1. Gældende bestemmelser Io6
10.4.2. Udvalgets overvejelser og forslag Io6
10.5. Stemmeafgivning ved personligt fremmøde trods tidligere afgivet brevstemme Io7
10.6. Tidspunktet for åbning af brevstemmeomslag Io8
11. Stedfortrædere for de valgte kandidater Io9
III. Lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet 111
1. Valgrets- og valgbarhedsbetingelserne 111
1.1. Almindeligt 111
1.2. Danske statsborgere med ophold i udlandet 111
1.3. Indvandrere 112
2. Gennemførelse af den nye valglisteordning 114
3. Godkendelse af underskriftsformularer ved anmeldelse af nye partier 115
4. Stemmeoptællingen 116
5. Kassation af stemmesedler og valgkort 118
6. Søfolks adgang til brevstemmeafgivning 119
IV. Lovudkast 121
Ændring af lov om kommunale valg 121
Ændring af lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet 152

Side

Bilag

1. Lov om kommunale valg, lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977 samt lov nr. 83 af 8. marts 1978 og lov nr. 483 af 27. september 1978 155
2. Lov nr. 6o9 af 14. december 1977 om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet . 177
3. Københavns magistrats skrivelse af 14. marts 1979 til indenrigsministeriet 183
4. Oversigter i tilknytning til spørgsmålet om eventuel forhøjelse af antallet af stillere (betænkningens afsnit 7.1.2.) 189

I
Indledning

1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og ssmmensætninq.

Den 6. december 1978 nedsatte indenrigsministeriet et udvalg vedrørende en revision af lov om valg til folketinget og lov om kommunale valg. Udvalget fik følgende kommissorium:

"Udvalget skal behandle spørgsmålet om en revision af lov om valg til folketinget samt lov om kommunale valg og fremkomme med forslag herom.

Lov om valg til folketinget, jfr. lovbekendtgørelse nr. 237 af 29. maj 1978 med senere ændring, er fra 1953 og affattet i overensstemmelse med grundlovens § 31, hvorefter folketingets medlemmer skal vælges ved almindelige, direkte og hemmelige valg, og således at der sikres en ligelig repræsentation af de forskellige anskuelser blandt vælgerne. Grundloven bestemmer endvidere, at valgets opgørelse skal ske efter forholdstalsvalgmåden i eller uden forbindelse med valg i enkeltmandskredse, og at der ved den stedlige mandatfordeling skal tages hensyn til indbyggertal, vælgertal og befolkningstæthed.

Den nuværende valgmåde, der er fastlagt efter indgående drøftelser i forfatningskommissionen af 1946, findes i det store og hele at have fungeret tilfredsstillende, hvorfor der ikke ønskes principielle ændringer i valgmåden. Der ønskes ej heller ændringer i grundlaget for den stedlige mandatfordeling eller i reglerne om adgang til at deltage i fordelingen af tillægsmandaterne, ligesom der ikke ønskes ændringer i valgkredsinddelingen. Endelig bør de tekniske regler om valgets afholdelse ikke ændres på en sådan måde, at der sker indgreb i statsministerens mulighed for at udskrive nyvalg med ca. 3 ugers varsel.

En række enkeltbestemmelser, hvoraf nogle bygger på tidligere valglove, er imidlertid ikke længere i takt med den udvikling, der har fundet sted i samfundet, hvorfor der ønskes foretaget en generel gennemgang af folketingsvalgloven med henblik på en ajourføring eller modernisering af de gældende regler.

Lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977 med senere ændring, er fra 1924. Også dennes bestemmelser om valgrettens udøvelse bygger i vidt omfang på regler i tidligere kommunale valglove, hvorfor det findes ønskeligt, at der foretages en gennemgang af denne lov.

Da de næste kommunale valg imidlertid først skal afholdes i sidste halvdel af november måned 1981, ønskes gennemgangen af folketingsvalgloven tillagt prioritet, hvorfor det forventes, at udvalget afslutter denne gennemgang inden en gennemgang af den kommunale valglov foretages, og at spørgsmål om ændring af enkelte bestemmelser i den kommunale valglov kun tages under overvejelse i forbindelse med gennemgangen af folketingsvalgloven, i det omfang sådanne må anses som følgevirkninger af foreslåede ændringer i folketingsvalgloven."

I skrivelse af 22. november 1979 anmodede indenrigsministeriet udvalget om, "at spørgsmålet om indvandreres deltagelse i kommunale valg bliver gjort til genstand for en behandling i udvalget, samt at udvalgets betænkning vil komme til at omfatte en redegørelse herfor samt et konkret forslag til en nyordning."

Indenrigsministeriet anmodede endvidere om, "at udvalget vil foretage en gennemgang af lov nr. 6o9 af 14. december 1977 om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (De europæiske Fællesskabers Forsamling) efter tilsvarende retningslinier som for de to øvrige valglove."

Udvalget har haft følgende sammensætning:

Formand: Overpræsident J.H. Zeuthen, Københavns Overpræsidium.

Konsulent i valgspørgsmål Vilh. Brockmeyer, Indenrigsministeriet.

Professor, dr.jur. Bent Christensen, Københavns Universitet.

Kontorchef Ruth Christensen, Statsministeriet.

Direktør Kai Knudstrup, Københavns Kommune.

Kommunaldirektør Gunnar Kraglund, Herning (udpeget efter indstilling af kommunaldirektørforeningen).

Direktør Erling Krarup, Kommunernes Landsforening.

Amtsborgmester Erling Tiedemann, Vejle amtskommune, indtrådte i november 1979 i udvalget efter indstilling fra Amtsrådsforeningen i Danmark med henblik på udvalgets gennemgang af den kommunale valglov.

Sekretærer for udvalget ved udarbejdelse af nærværende betænkning var fuldmægtig 0. Kopp Christensen og fuldmægtig P. Bak Mortensen, begge indenrigsministeriet.

2. Forløbet af udvalgsarbejdet.

I januar 198o afgav udvalget delbetænkning om en revision af folketingsvalgloven (betænkning nr. 893/198o). Udvalgets forslag er i det væsentlige gennemført ved lov nr. 145 af 3o. april 198o om ændring i lov om folketingsvalg.

Udvalcet har i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende delbetænkning afholdt 6 møder.

3. Resumé.

I del II gennemgås udvalgets overvejelser om ændringer i den kommunale valglov og i del III udvalgets overvejelser om ændringer i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet. Del IV indeholder udvalgets udkast til ændring af de to valglove.

Del II om den kommunale valglov består af 11 kapitler:

Kapitel 1 indeholder udvalgets overvejelser om at udvide kredsen af valgberettigede og valgbare til at omfatte indvandrere. Ifølge de gældende bestemmelser har enhver, der har dansk indfødsret, er fyldt 18 år og har fast bopæl i kommunen valgret, medmindre den pågældende er umyndiggjort. Også nordiske statsborgere, der opfylder disse betingelser - bortset fra dansk indfødsret - har valgret, såfremt de har haft fast bopæl i riget i de sidste 3 år forud for valget. Enhver,der er valgberettiget,er også valgbar, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd.

Der er knap loo.ooo udenlandske statsborgere her i landet, og heraf er ca. 22.5oo statsborgere i et af de andre nordiske lande. Omkring 66.000 udenlandske statsborgere med

bopæl her i landet havde pr. 1. januar 1979 nået valgretsalderen, og af denne gruppe skønnes ca. 46.ooo at have opholdt sig uafbrudt her i landet de sidste 3 år.

Udvalget foreslår, at der gives alle udenlandske statsborgere adgang til at deltage i de kommunale valg på samme vilkår som nordiske statsborgere. Udlændingene bør have opnået en tilknytning til Danmark i form af kendskab til og i nogen grad beherskelse af det danske sprog, kendskab til og forståelse for danske samfundsforhold og en personlig interesse i ikke blot dagsaktuelle politiske forhold i bopælskommunen. Dels af administrative grunde og dels for at undgå forskellig behandling af nordiske og ikke-nordiske statsborgere foreslås, at der ikke kræves anden form for dokumentation af denne tilknytning end 3 års uafbrudt ophold i riget forud for valget.

I kapitel 2 giver udvalget udtryk for, at danske statsborgere med midlertidigt ophold i udlandet ikke bør have adgang til at deltage i de kommunale valg.

I kapitel 3 foreslås Indført en valglisteordning, der svarer til den ordning, som er indført for folketingsvalg ved lov nr. 145 af 3o. april 198o om ændring af lov om valg til folketinget. Herefter skal valglister alene Lidarbejdes, når ordinære kommunale valg skal afholdes. Vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt flytning til kommunen, optages på valglisten. Vælgere, der anmelder flytning på et senere tidspunkt inden valget, har ikke adgang til at afgive stemme. Denne konsekvens følger også af den nugældende valglisteordning, men udvalgets forslag udvider denne periode fra 14 dage før valget til 18 dage før valget. Udvalget giver udtryk for, at denne forringelse langt opvejes af de fordele, som nyordningen i øvrigt indebærer.

Udsendelse af valgkort foreslås gjort obligatorisk.

Udvalget fastholder i kapitel 4, at medlemsskab af kommunale råd er at betragte som borgerligt ombud, såvel i forhold til pligten til at lade sig opstille som til at forblive som medlem. Udvalget foreslår, at en kommunalbestyrelses afgørelse af et medlems anmodning om at udtræde af kommunalbestyrelsen af medlemmet kan indbringes for indenrigsministe-

ren. En sådan klageadgang findes i forvejen for amtsråds-medlemmer.

I kapitel 5 drøfter udvalget, om der bør indføres en adgang til sideordnet opstilling ved kommunale valg, d.v.s. en opstillingsform, hvor alene de personlige stemmer afgør, hvilke af listens mandater, der tilfalder de enkelte kandidater. Udvalget finder ikke, at der bør indføres adgang til sideordnet opstilling, og udvalget lægger herved bl.a. vægt på, at den gældende ordning ikke udelukker, at kandidaterne vælges i en anden rækkefølge end den på stemmesedlen anførte.

I samme kapitel drøftes en eventuel overførsel af overskydende personlige stemmer til listestemmer. Efter den kommunale valglov vil kandidater, der har opnået flere personlige stemmer end fordelingstallet uden videre være valgt. Ved den videre udtagelse af de valgte kandidater ses der bort fra de overskydende stemmer for sådanne kandidater.

Udvalget finder, at en række af de synspunkter, der er fremført til støtte for en regel, hvorefter der sker overførsel af overskydende personlige stemmer til partistemmer, må tillægges betydelig vægt. Et flertal, bestående af samtlige medlemmer med undtagelse af Knudstrup, finder dog samtidig, at det har afgørende betydning, at en sådan ordning vil trække i modsat retning af den gældende, der tilstræber at tillægge den personlige stemmeafgivning mere vægt. En gennemførelse af den foreslåede ordning ville således af mange vælgere kunne opleves som en urimelig indskrænkning i deres mulighed for at kunne påvirke afstemningsresultatet. Efter flertallets opfattelse er den gældende ordning herved udtryk for en rimelig balance mellem hensynet til kontinuitet og funktionsdygtighed i kommunale råd og hensynet til den personlige stemmeafgivning, flertallet finder endvidere ikke, at den nævnte ordning bør indføres som en valgfri, alternativ mulighed for kandidatlisterne, idet det næppe er realistisk at antage, at betydningen heraf vil stå klart for vælgerne, flertallet finder på grundlag heraf ikke, at den nævnte ordning bør gennemføres i den kommunale valglov.

Et mindretal i udvalget, bestående af Knudstrup, finder,

at der i vurderingen af de to muligheder bør indgå lignende synspunkter som de under behandlingen af spørgsmålet om sideordnet opstilling anførte om betydningen af kontinuiteten i varetagelsen af kommunernes funktioner, af medlemmernes indbyrdes afhængighed i samarbejdet med de iøvrigt på samme liste valgte medlemmer, og af kandidaters mulighed for at forudse, hvilke øvrige kandidater der vil blive valgt. Da en regel, der giver mulighed for overførsel af personlige stemmer til listestemmer tilgodeser disse hensyn, finder mindretallet, at en sådan regel bør gennemføres. Reglen vil iøvrigt være særlig nødvendig i Københavns kommune, hvis styrelsesregler bl.a. adskiller sig fra de øvrige kommuners derved, at 7 af de 55 valgte medlemmer af borgerrepræsentationen umiddelbart efter valget må udtræde af forsamlingen som følge af valg til overborgmester og borgmestre, hvorefter 7 suppleanter indtræder.

I kapitel 6 fastholder udvalget reglen i den kommunale valglovs § 39, stk. 4, om, at stillere ved indlevering af kandidatlisten ved amtsrådsvalg kan tilkendegive, hvorvidt de ønsker personlige stedfortrædere for kandidaterne.

I kapitel 7 gennemgås en række bestemmelser af mere valgteknisk karakter. Der henvises til indholdsfortegnelsen og de enkelte afsnit i betænkningen. Spørgsmålet om en forhøjelse af antallet af stillere skal dog nævnes her:

Efter § 12, stk. 2, i den kommunale valglov skal en kandidatliste være ledsaget af underskrift af mindst 25, højst 5o vælgere som stillere.

Det er udvalgets opfattelse, at stillertallet i nogen grad bør harmonere med kommunens vælgertal, hvorfor udvalget foreslår, at de gældende regler suppleres med en bestemmelse om, at kommunalbestyrelsen/amtsrådet kan vedtage at forhøje antallet af stillere til 1 o/oo af kommunens vælgerbefo1kning.

Kapitel 8 og 9 indeholder udvalgets forslag i forbindelse med valgets afholdelse og opgørelse af amtsrådsvalg. Der henvises til indholdsfortegnelsen og de enkelte afsnit i betænkningen.

Kapitel lo om brevstemmeafgivning indeholder i hovedsagen samme forslag, som er gennemført for folketingsvalg ved lov nr. 145 af 3o. april 198o. Udvalget har dog ikke foreslået den særlige regel i folketingsvalgloven om adgang til brevstemmeafgivning for søfolk straks efter et valg med virkning for næstfølgende valg overført til den kommunale valglov. Bl.a. fordi valgdagen for de kommunale valg kendes i god» tid forinden valget, har udvalget fundet, at den gældende adgang til at afgive stemme inden for 3 måneder før valgdagen giver tilstrækkelig sikkerhed for, at søfolk i udenrigsfart kan deltage i kommunale valg.

I kapitel 11 foreslår udvalget, at der også i valgperioden skal være adgang til at tage en stedfortræder fra en kandidatliste, der er i listeforbund med en udtømt liste.

I betænkningens del III om lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet gennemgås enkelte spørgsmål om eventuelle ændringer i EP-valgloven. Udvalget har herved stillet forslag om, at den gennemførte udvidelse af adgangen for danskere med ophold i udlandet til at deltage i folketingsvalg får tilsvarende virkning for valg til Europa-Parlamentet. Endvidere er der stillet forslag om en mere smidig fremgangsmåde ved optælling af stemmesedler og ved opgørelse af valgretsultatet. Der henvises i øvrigt til betænkningen.

Del IV indeholder udvalgets lovudkast.

København, august 198o

Vilh. Brockmeyer Bent Christensen Ruth Christensen
Kai Knudstrup G, Kraglund E. Krarup
E. Tiedemann J.H. Zeuthen (formand)

O. Kopp Christensen
P. Bak Mortensen

II
Lov om kommunale valg

1. Udenlandske statsborgeres valgret og valgbarhed ved kommunale valg .

1.1. Indledning.

I åbningsredegørelsen i folketinget i november 1979 gav statsministeren udtryk for, at regeringen ville foretage en samlet overvejelse af gæstearbejdernes situation og heri lade indgå muligheden for at give gæstearbejdere med længere tids ophold her i landet ret til at deltage i kommunale valg Indenrigsministeriet har på denne baggrund anmodet udvalget om at behandle dette spørgsmål i sin betænkning.

1.2. Gældende regler.

Valgret har ifølge § 1 i den kommunale valglov enhver, der har dansk indfødsret, er fyldt 18 år og har fast bopæl i kommunen, medmindre den pågældende er umyndiggjort.

Kravet om dansk indfødsret som betingelse for valgret opretholdes dog ikke fuldt ud. I modsætning til hvad der er tilfældet med valgret til folketinget, er kravet om dansk indfødsret ikke fastsat i grundloven, men alene i den kommunale valglov. Dette er baggrunden for, at der efter henstilling fra Nordisk Råd i 1977 ved en ændring i den kommunale valglov (lov nr. 2o2 af 18. maj 1977), kunne gennemføres den ordning, at statsborgere fra de andre nordiske lande, der har haft fast bopæl i riget de sidste 3 år før valget, har valgret på samme vilkår som danske statsborgere. Ved kommunalvalgene i marts 1978 var der her i landet ca. 12.ooo stemmeberettigede nordiske statsborgere, svarende til o,34% af vælgerbefolkningen. Stemmeprocenten blev 58,7 mod 73,2 for stemmeafgivningen som helhed.

Valgbar er enhver, som er valgberettiget ved de kommunale valg, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd, jfr. § 2.

1.3. Statistiske oplysninger. [1)]

Den 1. januar 1979 var der her i landet na. 98.ooo udenlandske statsborgere, og heraf var ca. 22.5oo nordiske statsborgere. De udenlandske statsborgere udgjorde 1,9% af landets samlede befolkning, se tabel 1.

Tabel 1. **Antal udenlandske statsborgere fordelt efter udvalgte nationaliteter 1974-1979.**

	1. januar					
	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Udenlandske statsborgere i alt[1]	**89 855**	**93 931**	**90 854**	**91 655**	**94 415**	**98 267**
Nordiske lande	**21 774**	**21 945**	**21 096**	**21 419**	**21 886**	**22 480**
heraf: Norge	10 190	10 287	9 919	10 086	10 055	10 150
Sverige	7 301	7 380	7 203	7 282	7 463	7 676
EF-lande	**22 293**	**23 806**	**23 149**	**23 486**	**24 176**	**25 009**
heraf: UK	7 104	7 950	7 628	8 011	8 588	9 109
Vesttyskland	9 519	9 629	9 608	9 580	9 588	9 630
Øvrige lande	**45 788**	**48 180**	**46 609**	**46 750**	**48 353**	**50 778**
heraf: Jugoslavien	6 779	6 892	6 396	6 434	6 674	6 966
Tyrkiet	8 138	8 129	7 857	8 628	10 299	11 989
USA	5 594	5 901	5 375	4 839	4 602	4 502
Pakistan	3 733	4 982	5 178	5 400	5 557	5 933
	pct.					
Udenlandske statsborgere i pct. af hele befolkningen	1,8	1,9	1,8	1,8	1,9	1,9

[1] Incl. uoplyst statsborgerskab og statsløse.
Kilde: 1974: Materiale i Danmarks Statistik, 1975-79: Befolkningens bevægelser.

Omfanget af indvandring har været påvirket af en række ændringer i reglerne for udstedelse af opholds- og arbejdstilladelser. De to mest markante ændringer var dels et stop for nye førstegangsarbejdstilladelser i november 197o, dels Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber 1. januar 1973, som betød, at statsborgere i andre EF-lande blev undtaget fra stoppet i november 197o. I hele perioden efter november 197o har der eksisteret undtagelsesbestemmelser om, at pårørende til udenlandske arbejdere kunne søge opholds- og arbejdstilladelse. Siden november 197o har der derfor i betydeligt omfang været tale om såkaldt familieindvandring.

De udenlandske statsborgeres fordeling på bl.a. alder fremgår af tabel 2.

1) Dette afsnit bygger på Danmarks Statistiks publikation "Befolkningens bevægelser 1973", Statistiske meddelelser 198o: 3, samt på oplysninger meddelt i øvrigt af Danmarks Statistik.

Tabel 2. Antal udenlandske statsborgere fordelt efter køn, alder og ægteskabelig stilling pr. 1. januar 1979

Alder	Mænd					Kvinder					Mænd og kvinder i alt
	Ugift	Gift, separeret	Enkestand	Fraskilt	I alt	Ugift	Gift, separeret	Enkestand	Fraskilt	I alt	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
0– 4 år	6 187	.	.	.	6 187	6 449	.	.	.	6 449	12 636
5– 9 »	4 666	.	.	.	4 666	4 402	.	.	.	4 402	9 068
10–14 »	3 724	.	.	.	3 724	3 332	–	–	–	3 332	7 056
15–19 »	2 900	124	–	–	3 024	2 648	495	–	–	3 143	6 167
20–24 »	3 288	1 486	3	38	4 815	2 212	2 465	3	61	4 741	9 556
25–29 »	2 649	3 785	5	304	6 743	1 325	4 178	14	260	5 777	12 520
30–34 »	1 611	5 560	21	564	7 756	600	4 360	22	379	5 361	13 117
35–39 »	831	4 468	20	462	5 781	290	3 326	58	331	4 005	9 786
40–44 »	390	2 610	23	240	3 263	165	2 207	43	239	2 654	5 917
45–49 »	240	1 943	16	187	2 386	107	1 661	64	204	2 036	4 422
50–54 »	173	1 155	21	157	1 506	85	1 129	96	174	1 484	2 990
55–59 »	96	694	15	91	896	69	622	136	78	905	1 801
60–64 »	68	326	20	53	467	55	264	111	60	490	957
65–69 »	31	262	18	35	346	64	171	125	36	396	742
70–74 »	23	145	40	25	233	58	90	154	31	333	566
75–79 »	27	139	27	16	209	47	50	138	15	250	459
80–84 »	18	62	35	7	122	49	26	100	7	182	304
85–89 »	12	25	18	2	57	18	9	57	4	88	145
90–94 »	3	5	5	4	17	7	1	20	3	31	48
95 år og derover	–	–	2	–	2	–	1	7	–	8	10
I alt	**26 937**	**22 789**	**289**	**2 185**	**52 200**	**21 982**	**21 055**	**1 148**	**1 882**	**46 067**	**98 267**

Fordelingen af udenlandske statsborgere efter bopæl fremgår af tabel 3. Der er en tydelig koncentration i øernes område og især i hovedstadsområdet, hvor ca. 2/3 af de udenlandske statsborgere bor.

Tabel 3. Antal udenlandske statsborgere i de enkelte amtskommuner m.v. fordelt efter statsborgerskab pr. 1. januar 1979

	Nordiske lande	EF-lande	Europa i øvrigt	Afrika	Nordamerika	Syd- og Mellemamerika	Asien	Oceanien	Statsløse samt uoplyste	I alt
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
København. og Frederiksberg	5 816	5 688	7 557	2 166	1 428	503	6 034	139	652	29 983
Københavns amtskommune	4 801	4 411	5 321	861	1 163	471	3 431	95	254	20 808
Frederiksborg »	2 791	2 285	3 539	147	553	94	773	41	16	10 239
Roskilde »	814	904	1 339	39	207	49	275	19	33	3 679
Vestsjællands »	626	563	1 136	109	140	18	281	33	36	2 942
Storstrøms »	546	559	532	51	167	20	123	24	19	2 041
Bornholms »	112	120	13	–	37	1	5	2	2	292
Fyns »	1 290	1 572	1 214	112	311	55	522	36	125	5 237
Sønderjyllands »	444	2 766	352	34	125	11	129	16	34	3 911
Ribe »	371	778	228	25	101	11	135	22	13	1 684
Vejle »	678	1 200	911	76	142	18	154	31	19	3 229
Ringkøbing »	434	560	482	27	98	26	127	12	14	1 780
Århus »	2 075	2 181	2 155	288	416	199	505	59	186	8 064
Viborg »	285	454	115	19	119	9	92	10	15	1 118
Nordjyllands »	1 397	968	212	101	352	40	154	24	12	3 260
I alt	**22 480**	**25 009**	**25 106**	**4 055**	**5 359**	**1 525**	**12 740**	**563**	**1 430**	**98 267**

Der var her i landet den 1. januar 1979 ialt 66.066 udenlandske statsborgere, der var fyldt 18 år. Tabel 4 viser deres fordeling på nationalitet.

Tabel 4. Udenlandske statsborgere på 18 år og derover fordelt på nationalitet og køn.

	Mænd	Kvinder	Ialt
Nordiske lande	6.951	1o.333	17.284
EF-lande	1o.329	6.733	17.o62
Øvrige Europa	9.5o3	6.5o3	16.oo6
Afrika	1.878	645	2.523
Nordamerika	1.857	1.828	3.685
Syd- og Mellemamerika	471	528	999
Asien	4.127	2.896	7.o23
Australien og Oceanien	18o	227	4o7
Statsløs	517	427	944
Uoplyst	91	42	133
lait	35.9o4	3o.l62	66.o6é

Hidtil er der ikke foretaget nogen opgørelse af antallet af udenlandske statsborgere over 18 år i de enkelte kommuner fordelt efter opholdets varighed. I løbet af 198o ventes Danmarks Statistik at foretage en sådan opgørelse med grundlag i oplysningerne i CPR. Visse skønsmæssige tal kan imidlertid gives allerede nu. Grundlaget herfor er den årlige "tilbagevandrings"-statistik, som er opgjort for årene 1973-78. Statistikken angiver bl.a., hvor stor en andel af hvert års ind/udvandrede, som på et givet tidspunkt er tilbagevandret.

For indvandrede udenlandske statsborgere i hvert af årene 1973-78 er det således opgjort hvor stor en andel, som er tilbagevandret pr. 1. januar 1979. Med disse tal som udgangspunkt kan det skønnes, hvorledes de 98.267 udenlandske statsborgere, som boede i Danmark pr. 1. januar 1979, fordeler sig efter opholdets varighed:

ca. 69.ooo med over 3 års ophold
ca. 63.ooo med over 4 års ophold
ca. 56.000 med over 5 års ophold
ca. 48.000 med over 6 års ophold
ca. 4o.ooo med over 7 års ophold

Fordelingen på alder og kommune inden for hver af disse kategorier kan ikke oplyses. Som et groft skøn kan aldersfordelingen pr. 1. januar 1979 benyttes. Det fremgår, at godt 2/3 af de udenlandske statsborgere var 18 år og derover. Det kan derfor omend med betydelig usikkerhed anslås, at ca. 46.ooo udenlandske statsborgere over 18 år den 1. januar 1979 havde haft uafbrudt ophold her i landet i mindst 3 år.

Hvis udenlandske statsborgere får adgang til at deltage i de kommunale valg under samme vilkår som andre nordiske statsborgere - se afsnit 1.6. - kan virkningen heraf belyses ud fra forholdene i enkelte udvalgte kommuner:

I Ishøj kommune, der er kendt som en kommune med en betydelig andel fremmede statsborgere, boede der pr. 1.. januar 1979 ialt I.o76 udenlandske statsborgere på 18 år og derover. Med baggrund i det forannævnte skøn, hvorefter ca. 69.ooo udenlandske statsborgere pr. 1. januar 1979 havde opholdt sig i mindst 3 år her i landet, kan det helt skønsmæssigt anslås, at knap 3/4 af de udenlandske statsborgere i Ishøj kommune pr. samme dato havde opholdt sig i mindst 3 år i Danmark, svarende til ca. 75o. Ved kommunalvalgene i 1978 var der knap 11.ooo valgberettigede i kommunen, og der blev afgivet 7.124 gyldige stemmer. Det gennemsnitlige antal stemmer pr. mandat udgjorde 419.

I Københavns kommune boede pr. 1. januar 1979 ialt 19.535 udenlandske statsborgere på 18 år og derover. På samme måde og med samme usikkerhed, som nævnt for Ishøj kommune, kan det helt skønsmæssigt anslås, at ca. 13.675 udenlandske statsborgere på 18 år og derover den 1. januar 1979 havde opholdt sig mindst 3 år i landet. Ved kommunalvalgene i 1978 var 4o5.824 berettigede til at deltage i valget til Københavns borgerrepræsentation, og der blev afgivet 249.723 gyl-

dige stemmer. Det gennemsnitlige antal stemmer pr. mandat udgjorde 4.54o.

1.4. Fremmed ret.

1.4.1. Ordningen i Sverige.

I december 1975 udvidede Sverige betydeligt kredsen af valgberettigede og valgbare til de kommunale valg. Udenlandske statsborgere fik tildelt disse rettigheder på samme vilkår som svenske statsborgere, dog at udenlandske statsborgere skulle have haft 3 års ophold i Sverige op til valgdagen.

Som det eneste nordiske land gik Sverige et skridt videre end henstillingen fra Nordisk Råd, idet den svenske valglovsændring ikke blev begrænset til andre nordiske statsborgere. Om baggrunden for Sveriges beslutning kan henvises til betænkning SOU 1975:15 om Kommunal rösträtt för indvandrere.

Udenlandske statsborgere har haft lejlighed til at deltage i de svenske kommunalvalg i 1976 og 1979. Forinden erfaringerne fra disse valg refereres, skal der gøres opmærksom på, at der er en særegen nationalitetsfordeling i Sverige, idet knap halvdelen af alle udenlandske statsborgere i Sverige kommer fra Finland.

Ved kommunalvalgene i 1976 var ca. 22o.ooo udenlandske statsborgere berettiget til at afgive stemme, hvilket svarede til 3,5% af alle stemmeberettigede. Stemmeprocenten for de udenlandske statsborgere opgjordes til 6o% mod 9o% for hele vælgerbefolkningen. Der blev opstillet knap l.ooo kandidater med indvandrerbaggrund, hvoraf 186 indvalgtes i kommunalbestyrelserne, og 19o valgtes som suppleanter. Til landstingsvalget opstillede 168 kandidater med indvandrerbaggrund, hvoraf 8 valgtes som medlemmer og 44 som suppleanter.

Ved kommunalvalgene i 1979 var antallet af stemmeberettigede udlændinge steget med lo.ooo, svarende i alt til 3,6% af alle stemmeberettigede. Stemmeprocenten for de udenlandske statsborgere faldt imidlertid betydeligt, nemlig til 5o%. Der foreligger endnu ikke nærmere analyser af dette valg, så der kan ikke gives nogen sikker forklaring på faldet i stemmeprocenten eller redegøres for antallet af kandidater rn.v..

Ved vurderingen af de svenske erfaringer må man være op-

mærksom på, at Sverige ved begge valg har satset endog betydelige ressourcer på at informere udlændingene om valgene m.v., se afsnit 1.8.

1.4.2. Øvrige udland.

Alle nordiske lande - bortset fra Island - har gennemført den ordning, at andre nordiske statsborgere har valgret og valgbarhed ved de kommunale valg. Om baggrunden for denne ordning henvises til Nordisk udredningsserie 1975:4 om Nordisk kommunal rösträtt och valgbarhet.

En tilsvarende gensidig ordning eksisterer i nogen udstrækning i Commonwealthlandene.

Herudover har kun ganske få lande - ud over Sverige - gennemført ligestilling mellem egne borgere og udlændinge med hensyn til deltagelse i kommunalvalg. Irland har gennemført en sådan ligestilling, og tilsvarende gælder for så vidt angår valgret i delstaten Victoria i Australien og efter en vis tids ophold i kantonnerne Neuchåtel og Jura i Schweiz .

Europarådet har gennem en årrække beskæftiget sig med udlændinges borgerlige og politiske rettigheder. I 1973[2)] vedtog Europarådets Rådgivende Forsamling at anbefale medlemsstaterne at etablere rådgivende organer på kommunalt niveau. Disse råd skulle vælges af indvandrerne og således, at de forskellige nationaliteter repræsenteredes i forhold til disses repræsentation i kommunen. Rådenes opgave skulle være at repræsentere indvandrernes synspunkter over for de kommunale myndigheder. Endvidere anbefaledes, at indvandrere fik valgret og valgbarhed efter 5 års ophold i landet og 3 års ophold i den pågældende kommune. I 1977 opfordrede Europarådets Parlamentariske Forsamling medlemslandene til at tage alle nødvendige skridt til oprettelse af rådgivende organer på kommunalt niveau og til dels at vurdere erfaringer fra lande, hvor indvandrere deltager i kommunale valg, og dels

1) jfr. SOU 1975:15 og europarådsdokument RM-SL (79) 27 revised.
2) Rekommendation nr. 712 (1973).
3) Rekommendation nr. 799 (1977).

til at overveje at indføre sådan adgang for indvandrere i eget land. De europæiske ministre med ansvar for lokalforvaltning har i øvrigt viet mulighederne for at give indvandrere valgret ved kommunalvalg særlig opmærksomhed ved deres møde i maj 198o.

Inden for EF arbejdes der i øjeblikket med spørgsmål om indrømmelse af kommunal valgret og valgbarhed for statsborgere i de ni medlemslande, der er bosat i et andet EF-medlemsland. Det blev på topmødet i Paris i december 1974 besluttet at pålægge en arbejdsgruppe at undersøge, på hvilke betingelser og inden for hvilke tidsfrister det ville være muligt at tillægge borgere i medlemsstaterne særlige rettigheder som borgere i Fællesskabet. Arbejdsgruppens arbejde har foreløbig resulteret i et udkast til resolution om valgret til kommunale råd. Valgret skal kunne udøves på samme betingelser som dem. der gælder for værtslandets borgere, dog betinget af, at opholdet har været af en vis varighed. Denne resolutions gennemførelse vil forudsætte forfatningsændringer i flere medlemslande. Efter de foreliggende oplysninger er de videre forhandlinger bl.a. af denne grund stødt på vanskeligheder.

1.5. Udvalgets overvejelser og forslag.

1.5.1. Synspunkter for og imod at give udlændinge adgang til at deltage i de kommunale valg.

I den offentlige debat har udlændinges sociale og retlige vilkår her i landet i en årrække været genstand for interesse. Som et eksempel herpå kan nævnes en betænkning fra 1975 fra en arbejdsgruppe under socialministeriet. Betænkningen om udenlandske arbejderes sociale og samfundsmæssige tilpasning her i landet (nr. 761/1975) behandler bl.a. spørgsmålet om udenlandske arbejderes deltagelse i det politiske liv, og anbefaler, at "udenlandske arbejdere uanset nationalitet gives stemmeret til kommunale og amtskommunale valg, efter at de pågældende har haft bopæl her i landet uafbrudt i 3 år".

Fra betænkningen og især fra de tidligere omtalte betænkninger henholdsvis fra Nordisk Råd og fra Sverige kan refereres følgende synspunkter for og imod en sådan anbefaling:

Først og fremmest fremhæves, at der bør være en sammenhæng mellem på den ene side gæstearbejderens indsats i arbejdslivet og dermed betaling af skat og på den anden side gæstearbejderens mulighed for gennem påvirkning af den politiske beslutningsproces at få indflydelse på beslutninger om dispositioner over det offentliges midler. Denne gruppe borgere bør også have samme mulighed for gennem politisk indflydelse at beskytte de rettigheder, der er tillagt dem i samfundet. I et demokratisk samfund bør alle befolkningsgrupper have lige mulighed for politisk indflydelse, og der er væsentlige principielle betænkeligheder ved at holde en større befolkningsgruppe ude fra en sådan indflydelse. Endelig ses ofte med betydelig styrke fremført, at en ønskværdig integration af gæstearbejderne i det danske samfund vil blive fremmet, hvis forskelsbehandlingen med hensyn til retten til at deltage i valg bringes til ophør.

Over for disse synspunkter anføres ofte principiel betænkelighed ved at skelne mellem retten til at deltage i folketingsvalg og i de kommunale valg. Sondringen har ikke klar baggrund i opgavedelingen mellem stat og kommuner, idet grænserne for denne opgavedeling er flydende. Sammenhængen i den statslige og kommunale administration taler for, at samme personkreds kan deltage i folketingsvalg og de kommunale valg. Selvom gæstearbejderen betaler skatter og afgifter som resten af landets befolkning, har han dog ikke fuldt ud samme pligter. Gæstearbejderne er nemlig fritaget for at aftjene værnepligt her i landet. Personer, som ikke føler en sådan tilknytning og samhørighed til landet, at de ønsker at erhverve dansk indfødsret, bør ikke have adgang til at deltage i de kommunale valg. Det påpeges endvidere, at hvis udlændingen får denne ret, kan der opstå situationer, hvor han kan deltage både i værtslandets og hjemlandets kommunale valg. Endelig kan der opstå vanskeligheder for udlændinges deltagelse i valghandlinger her i landet som følge af sprog- og kommunikationsproblemer.

1.5.2. Særligt om erhvervelse af dansk indfødsret.

Det er normalt en betingelse for erhvervelse af dansk indfødsret ved naturalisation, at ansøgeren har opholdt sig her i landet i 7 år - for nordiske statsborgere i 3 år. For dansk gifte udlændinge kræves normalt ikke så lang tids ophold.

Det synspunkt har ofte været fremme, at en nedsættelse af opholdskravet ved erhvervelse af indfødsret er den mest hensigtsmæssige måde at tillægge udlændinge mulighed for øget politisk indflydelse.

Heroverfor står det faktum, at mange udlændinge afstår fra at søge om dansk indfødsret, selvom de opfylder opholds-kravet. Årsagerne hertil kan være af følelsesmæssig karakter og kan skyldes, at den pågældende måske ikke har besluttet sig endeligt til at opgive sin tilknytning til hjemlandet. 0g erhvervelse af dansk indfødsret er et alvorligt skridt, hvis retsvirkninger kan være svære at overskue. Undladelse af at søge om dansk indfødsret behøver ikke at være ensbetydende med, at den pågældende mangler tilknytning til Danmark.

1.5.3. Udvalgets vurdering.

Udvalget er af den opfattelse, at der bør skabes mulig-hed for, at udlændinge efter en vis tids ophold i landet får indflydelse på kommunalpolitiske forhold. En sådan mulighed kan ikke etableres ved en nedsættelse af opholdskravet ved erhvervelse af dansk indfødsret. Synspunkterne for at lade udlændinge deltage under visse betingelser i kommunale valg skønnes samlet at måtte tillægges større vægt end de modstå-ende synspunkter.

I det følgende gennemgås nærmere de forudsætninger, der må opfyldes for gennemførelsen af en sådan ordning.

1.6. Forudsætninger for udlændinges deltagelse i kommunale valg

1.6.1. Tilknytning.

For at kunne deltage i kommunalvalgene skal udlændinge naturligvis opfylde mindst samme betingelser som danske stats-borgere - bortset fra kravet om dansk indfødsret.

Det er dog ikke tilstrækkeligt, at udlændingen opfylder samme betingelser som danske statsborgere for at opnå valg-ret. Det er jo indlysende uakceptabelt, om turister og andre uden tilknytning til landet skulle kunne deltage i kommunal-valg.

Den fremmede statsborger må have en tilknytning til Dan-mark i form af kendskab til og i nogen grad beherskelse af

det danske sprog, kendskab til og forståelse for danske samfundsforhold og en personlig interesse i ikke blot dagsaktuelle politiske forhold i bopælskommunen.

Tilknytningen vil kunne dokumenteres ved aflæggelse af en prøve. Dels af administrative grunde og dels for at undgå forskellig behandling af nordiske og ikke-nordiske statsborgere finder udvalget dog, at denne løsning må frarådes. Efter de gældende regler anses nordiske statsborgere i almindelighed for at have opnået den fornødne tilknytning til landet efter 3 års uafbrudt ophold i Danmark. Man kan sige, at opholdskravet erstatter anden form for dokumentation for tilknytning. Det bemærkes, at 3 års- fristen svarer til den almindeligt fulgte opholdsbetingelse for nordiske statsborgere for erhvervelse af dansk indfødsret.

Også for ikke-nordiske statsborgere bør et krav om vis tids ophold træde i stedet for anden dokumentation for tilknytning. Drages parallellen til opholdskravet for nordiske statsborgere, kunne noget tale for, at ikke-nordiske statsborgere skal have haft mindst 7 års ophold her i landet for at kunne deltage i kommunalvalg. Ved denne frist lægges afgørende vægt på opholdskravet ved erhvervelse af dansk indfødsret. På den anden side taler væsentlige administrative hensyn for ensartet behandling af alle fremmede statsborgere og vægtige hensyn mod at differentiere opholdskravet efter nationalitet i valgmæssig sammenhæng.

Udvalget foreslår derfor, at opholdskravet fastsættes til 3 år.

1.6.2. Ikke umyndiggjort.

Der opstår et særligt problem, hvis udlændingen er umyndiggjort ved en domstol eller på anden måde uden for Danmark.

Nordiske statsborgere omfattes af en nordisk konvention fra 1931, hvorefter umyndiggørelser, besluttet af en myndighed i et nordisk land, anerkendes som gyldige i de andre nordiske lande. Lovens § 1, stk. 2, taler også om "personer, der er umyndiggjort med retsvirkning her i landet ...". Der er etableret en ordning, der sikrer, at det nordiske tilflytterland får oplysning om eventuel umyndiggørelse.

Der eksisterer ingen anden international konvention eller lignende, hvori Danmark deltager, der gensidigt anerkender umyndiggørelser.

Det spørgsmål må derfor rejses, om ikke-nordiske vælgere skal dokumentere myndighed før stemmeafgivning, og om umyndiggørelse i et ikke-nordisk land uden videre kan lægges til grund ved afgørelse af valgret.

Umyndiggørelse besluttet i et ikke-nordisk land har ikke umiddelbart civilretlige retsvirkninger her i landet og bør derfor ikke umiddelbart tillægges betydning i valgmæssig henseende.

Her i landet er der ca. 75.ooo ikke-nordiske statsborgere fordelt på et stort antal nationaliteter. Det er næppe praktikabelt at foretage en prøvelse af disse personers myndigheds forhold forud for stemmeafgivning. 0g det er næppe heller nødvendigt. Hvis det gøres til en betingelse for at få valgret,at udlændingen skal have opholdt sig her i landet i mindst 3 år, se afsnit 1.6.1., må det antages, at han i løbet af denne periode ville være blevet umyndiggjort, hvis der var et påtrængende behov for det.

På denne baggrund er det udvalgets opfattelse, at spørgsmålet om umyndiggørelse uden for de nordiske lande er af så ringe praktisk betydning, at det er forsvarligt at bortse fra sådanne umyndiggørelser.

1.6.3. Optagelse på valglisten.

Optagelse på valglisten forudsætter ikke forudgående henvendelse fra vælgeren til de kommunale myndigheder. Det kan imidlertid overvejes, om fremmede statsborgeres deltagelse i kommunale valg skal gøres hetinget af, at den pågældende inden valget tager initiativ til at lade sig registrere som vælger, således som det er tilfældet for udlandsdanskere i henhold til folketingsvalgloven. På denne måde ville man få en klar dokumentation for tilstedeværelsen af det element i tilknytningen til landet, som består i personlig interesse i politiske forhold i bopælskommunen.

En sådan ordning kan udvalget ikke anbefale. For det

første ville fremgangsmåden medføre en betydelig administrativ belastning i kommunerne, og for det andet ville ordningen medføre en forskelsbehandling af vælgerne ud fra nationalitet.

Udarbejdelse af valglisterne kan ske på grundlag af oplysningerne i CPR. Da indvandringsdato registreres i CPR, kan også valglister over fremmede statsborgere udskrives maskinelt. Valglistens udarbejdelse vil i det hele kunne ske på samme måde som for finske, islandske, norske og svenske statsborgere.

1.6.4. Gensidighed.

Da de nordiske statsborgere ved lovændringen i 1977 fik adgang til at deltage i danske kommunale valg, var det ifølge lovforslagets bemærkninger regeringens opfattelse, at ordningen ikke burde betinges af gensidighed.

Dette standpunkt bør efter udvalgets opfattelse fastholdes også ved en udvidelse af retten til at deltage i valg som foreslået foran. I modsat fald må det forventes, at væsentlige grupper af fremmede statsborgere afskæres fra at deltage i de kommunale valg. Den foreslåede ordnings sigte ville hermed blive forskertset.

1.6.5. Valgbarhed.

I medfør af lovens § 2, stk. 1, er enhver, som er valgberettiget, også valgbar, medmindre han er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd.

Ved ændringen af den kommunale valglov i 1977 blev det understreget, at der ikke burde fastsættes særlige valgbarhedsbetingelser for de nordiske statsborgere, som ikke gælder for landets egne vælgere.

Det er udvalgets opfattelse, at dette synspunkt med samme ret kan gøres gældende for andre fremmede statsborgere, og at man også i henseende til valgbarhed bør undgå forskelsbehandling mellem nordiske og ikke-nordiske statsborgere.

Fremmede statsborgere, der tillægges valgret og valgbar-

hed, kan beklæde forskellige hverv, der efter lovgivningen er betinget af valgret og valgbarhed til kommunale råd. Det drejer sig eksempelvis om medlemskab af ligningskommissionen samt i et vist omfang medlemskab af skolekommissionen.

1.7. Grønland og Færøerne.

Den kommunale valglov gælder ikke i Grønland eller på Færøerne. Valg til bygderåd er et færøsk særanliggende, ligesom valg til kommunalbestyrelser i Grønland hører under hjemmestyret.

Udlændinges ophold i Grønland eller på Færøerne er ophold i riget og medregnes ved opgørelse af opholdsperiodens længde. Da den kommunale valglov kun har virkning i Danmark, skal udlændingen dog have bopæl i en dansk kommune ved valglistens udfærdigelse og på valgdagen for at opnå ret til at afgive stemme.

1.8. Oplysning.

Udvides kredsen af personer, der er berettiget til at deltage i kommunale valg, må man være opmærksom på, at gruppen af ikke-nordiske vælgere rettelig bør opfattes som førstegangs-vælgere. Dette medfører et behov for en vis oplysningsindsats, selvom disse vælgere formodes at have kendskab til danske samfundsforhold i forvejen.

I Sverige gennemførtes ved kommunalvalgene i 1976 og 1979 en massiv oplysningsindsats. Ved efterfølgende undersøgelser er det godtgjort, at informationsvirksomheden i det væsentlige nåede målgrupperne og blev forstået af disse.

Oplysningsaktiviteterne bestod bl.a. af udgivelsen af en brochure om det svenske samfund, kommuner, valgretten samt partierne (ABC-materialet, som det kaldes, blev trykt på 15 sprog), iværksættelse af studiegrupper, særnummer af indvandrerbladet annoncering i dagspressen, indslag i radio og fjernsyn, udgivelse af en valgteknisk ordbog og etablering af tolkeservice. Der ydedes ved valget i 1979 betydelige statstilskud til indvandrerforeningerne (fra 3oo.ooo s.kr. til den finske forening til lo.ooo s.kr. til den estiske) og et til-

skud til de politiske partiers oplysningsindsats på 5 mill, s. kr .

Forud for kommunalvalgene i 1978 lod indenrigsministeriet udarbejde en brochure til de nordiske statsborgere om stemmeafgivning her i landet. På tilsvarende måde medfører udvalgets forslag til udvidelse af kredsen af personer, der har ret til at deltage i de kommunale valg, at der opstår behov for en vis informations-indsats. Omfanget af det offentliges oplysningsvirksomhed over for ikke-nordiske statsborgere bør nærmere overvejes. Oplysning om partiernes valgprogrammer bør efter udvalgets opfattelse gives af de politiske partier og ikke af offentlige myndigheder.

Det forudsættes iøvrigt, at det officielle valgmateriale affattes på dansk, ligesom valghandlingen foregår på dansk.

2. Kommunal valgret for danske statsborgere med ophold i udlandet.

I udvalgets delbetænkning om en revision af folketingsvalgloven stillede udvalget forslag om en udvidelse af kredsen af danske statsborgere med ophold i udlandet, som har adgang til at deltage i folketingsvalg i Danmark. Ved lov nr. 145 af 3o. april 198o er folketingsvalgloven blevet ændret i overensstemmelse hermed. Dette rejser spørgsmålet, om der er grundlag for en lignende ændring af den kommunale valglov.

Ved en stillingtagen hertil vil det retlige udgangspunkt være et andet end i forhold til folketingsvalg. For så vidt angår folketingsvalg er valgretsbetingelserne fastlagt i grundloven. Dette indebærer på den ene side, at lovgiver er bundet til ikke at gå ud over de betingelser, der er opstillet i grundloven, og på den anden side, at lovgiver er forpligtet til at opfylde de forudsætninger, der ligner heri. For kommunale valg gælder ikke en tilsvarende begrænsning, idet valgretsbetingelserne til kommunale råd ikke er fastlagt i grundloven.

I udvalgets forslag til en nyordning for danskere med ophold i udlandet med henblik på deltagelse i folketingsvalg er det foreslået, at de pågældende vælgere skal optages på valglisten i den kommune, hvor de sidst har været optaget i folkeregistret. Begrundelsen herfor er dels, at udvalget ønskede at undgå, at samtlige disse vælgere blev optaget på valglisten i én kommune dels, at den sidste opholdskommune er i besiddelse af de oplysninger, som er nødvendige for at konstatere, om betingelserne for optagelse på valglisten er opfyldt.

Det er udvalgets opfattelse, at bopælsbegrebet i grundlovens § 29, stk. 2, og dermed i folketingsvalglovens § 1, har et andet indhold end det tilsvarende begreb i den kommunale valglov. Grundlovens valgretsbetingelse om fast bopæl er udtryk for et krav om en nær tilknytning til det danske rige som sådant. Gennem deltagelse i folketingsvalg får de vælgere, der har bevaret en sådan tilknytning til riget, mulighed for at øve indflydelse på den almindelige udvikling i

det danske samfund og dermed de livsvilkår, de vil være undergivet ved deres tilbagevenden.

Efter udvalgets opfattelse har den tilknytning til en kommune, som er grundlaget for valgret hertil i højere grad sammenhæng med en aktuel tilstedeværelse i den pågældende kommune, hvilket må ses i lyset af, at det er almindeligt, at danske statsborgere, der opholder sig en periode i udlandet, vender tilbage til en anden kommune, end den de forlod. Endvidere skal udvalget henvise til det princip, som har været indeholdt i samtlige kommunale valglove, og som har fundet udtryk i gældende lovs § 5, stk. 4, hvorefter de, der ikke længere har fast bopæl i kommunen, ikke har ret til at afgive stemme.

Udvalget finder på denne baggrund, at der ikke er grundlag for at stille forslag om, at den vedtagne udvidelse af kredsen af danske statsborgere med ophold i udlandet, der får adgang til at deltage i folketingsvalg, også får virkning for kommunale valg.

3. Valglister.

3.1. Almindeligt.

Efter den kommunale valglovs § 5, stk. 2, finder de valglister, der udarbejdes i henhold til folketingsvalgloven, også anvendelse ved kommunale valg. I udvalgets delbetænkning om en revision af folketingsvalgloven er der fremsat forslag til en ny valglisteordning. Dette forslag er blevet gennemført ved lov nr. 145 af 3o. april 198o. Forslaget er baseret på en redegørelse af marts 1979 fra et underudvalg vedrørende den fremtidige valglisteordning, som udvalget nedsatte på sit første møde. Redegørelsen er optaget som bilag 1 til delbetænkningen vedrørende folketingsvalgloven. I delbetænkningen har udvalget forudsat, at den foreslåede nye valglisteordning får virkning for såvel folketingsvalg og folkeafstemninger som kommunale valg og valg til Europa-Parlamentet.

Med henvisning til foranstående er der i det følgende kun medtaget en kortfattet beskrivelse af den gældende ordning samt udvalgets forslag. For så vidt angår en mere detaljeret beskrivelse samt underudvalgets redegørelse henvises til delbetænkningen vedrørende folketingsvalgloven.

3.2. Hidtil gældende ordning.

Som det fremgår af foregående afsnit, har folketingsvalglisterne hidtil fundet anvendelse ved kommunale valg. Finske, islandske, norske og svenske statsborgere, som har haft bopæl i Danmark i de sidste 3 år forud for valget, og som dermed har opnået kommunal valgret, er dog blevet optaget på en særlig supplementsliste til valglisten. For så vidt angår spørgsmålet om optagelse på valglisten af indvandrere i almindelighed henvises til afsnit 1.6.3.

Efter folketingsvalgloven påhviler det kommunerne at udfærdige og føre valglister over de vælgere, der har bopæl i kommunen. Efter den hidtidige ordning affattes valglisterne en gang .hvert år med gyldighedsperiode fra 1. november til 31. oktober det følgende år og består foruden af hovedlisten af en tillægsliste, hvorpå optages alle, der i løbet af en gyldighedsperiode ventes at opfylde aldersbetingelsen, og som

inden denne periodes begyndelse opfylder de øvrige valgrets-betingelser. For såvel hovedliste som tillægsliste føres en tilflytterliste for vælgere, der i årets løb tilflytter kommunen.

Valglisterne udarbejdes i de første 14 dage af oktober måned, og de fremlægges til almindeligt eftersyn fra 15. - 21. oktober. Indsigelser skal være fremsat senest den 23. oktober, og kommunalbestyrelsen skal tage stilling hertil senest den 29. oktober. Er en person ved en fejltagelse ikke optaget på valglisten, kan kommunalbestyrelsens formand foranledige fejlen rettet, også på selve valgdagen. Spørgsmål om optagelse på og slettelse af en valgliste kan indbringes for domstolene.

Når en vælger flytter fra en kommune til en anden,skal der ske optagelse på valglisten (tilflytterlisten) i tilflytningskommunen og slettelse af valglisten i fraflytningskommunen. Vælgeren får umiddelbart herefter meddelelse om optagelse på valglisten.

Efter den nuværende praksis udskrives de årlige valglister maskinelt af de kommunale, regionale edb-centraler. Udskrivningen foretages primo oktober på grundlag af det regionale folkeregister, der er ajourført med de CPR-bevægelser, der er indgået i CPR's ajourføring ultimo september. Listen er for hver kommune opdelt efter afstemningsområder og inden for afstemningsområdet i en hovedliste for vælgere, der har valgret ved valglisteårets begyndelse, og en tillægsliste for de vælgere, der i løbet af valglisteåret opnår valgretsalderen.

Ved mellemkommunale flytninger sker flytningsanmeldelse fra vælgeren kun til tilflytningskommunen, som via den regionale edb-central indberetter flytningen til CPR. Fraflytningskommunen får herefter fra CPR via den regionale edb-central ved tilsendelse af personkort (afgangskort) meddelelse herom. Fraflytningskommunen sender derpå meddelelse til tilflytningskommunen om, hvorvidt vedkommende vælger er optaget på valglisten, hvorefter tilflytningskommunen giver vælgeren meddelelse om optagelse på valglisten.

Disse ajourføringer af valglisten har imidlertid kun et meget begrænset omfang for kommunale valg, idet fastsættelsen af valglisternes gyldighedsperiode, som løber fra den 1. november, er sket under hensyntagen til, at de kommunale valg foregår på en af indenrigsministeren fastsat dag i den sidste halvdel af november måned, jfr. den kommunale valglovs § 4, stk. 2. For flytninger vil ajourføringer derfor på grund af bestemmelsen i den kommunale valglovs § 5, stk. 4, hvorefter vælgere, der er optaget på valglisten, men som er fraflyttet kommunen, ikke kan afgive stemme, kun kunne blive aktuelle for flytninger, der anmeldes til folkeregistret fra 2 til 16 dage efter den 1. november, afhængig af hvilken valgdag, der fastsættes.

3.3. Forslaget til en ny valglisteordning.

I delbetænkningen vedrørende folketingsvalgloven foreslog udvalget, at der ikke i fremtiden skal ske udarbejdelse af valglisterne én gang årligt til en bestemt termin, men derimod kun i forbindelse med valg eller folkeafstemning. Udarbejdelsen kan ske maskinelt på grundlag af CPR, og således at der på valglisterne optages vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt flytning til vedkommende kommune. Med henblik på at sikre vælgerne muligheden for at få rettet eventuelle fejl i valglisterne før valget er der samtidig stillet forslag om, at udsendelse af valgkort gøres obligatorisk, og at kommunalbestyrelserne i forbindelse hermed forpligtes til i pressen at opfordre vælgere, der ikke har modtaget valgkort, eller som mener, at valgkortets indhold er fejlagtigt, til at gøre indsigelse til kommunen. Efter forslaget skal kommunalbestyrelserne samtidigt forpligtes til omgående at behandle sådanne indsigelser.

Udvalget foreslår, at der i den kommunale valglov indføjes bestemmelser om udfærdigelse af valglister efter den skitserede ordning. Sådanne bestemmelser vil i det væsentlige blive identiske med de valglistebestemmelser, der på udvalgets forslag er indføjet i folketingsvalgloven.

3.4. Særligt om flytninger umiddelbart før valgdagen.

Efter folketingsvalglovens § lo, stk. 3, i dens oprindelige affattelse vil vælgere, der flytter fra en kommune til en anden senere end 14 dage før et valg,ikke blive optaget på tilflytterlisten i tilflytningskommunen, men forblive på valglisten i fraflytningskommunen og således være henvist til at afgive stemme hertil. I § 5, stk. 4, i den kommunale valglov er det imidlertid fastsat, at de, der er optaget på valglisten, men som ikke længere har fast bopæl i kommunen, ikke har ret til at afgive stemme. Det følger heraf, at personer, der senere end 14 dage før et kommunevalg anmelder flytning fra en kommune til en anden, efter de gældende regler vil være afskåret fra at afgive stemme både i tilflytningskommunen og i fraflytningskommunen. Ved en gennemførelse af udvalgets forslag til en ny valglisteordning for kommunale valg vil bestemmelsen i den kommunale valglovs § 5, stk. 4, medføre, at denne periode, hvor de pågældende personer vil være afskåret fra at afgive stemme, vil blive forlænget til 18 dage.

Underudvalget vedrørende den fremtidige valglisteordning har i sin redegørelse berørt spørgsmålet. Det fremgår heraf, at underudvalget havde overvejet at lade disse vælgere opføre manuelt på valglisten i tilflytningskommunen. Det blev imidlertid fundet, at dette ville medføre en sådan ekstra arbejdsbelastning for folkeregistrene, som i forvejen er hårdt belastet i tiden op til et valg, at denne mulighed måtte afvises. I stedet pegede underudvalget på muligheden af, at den kommunale valglov ændres, således at de pågældende vælgere indrømmes ret til at afgive stemme ved personligt fremmøde på valgdagen i fraflytningskommunen eller ved afgivelse af brevstemme ligesom for vælgere med fast bopæl i fraflytningskommunen.

En løsning, hvorved vælgere, der flytter fra en kommune til en anden senere end 18 dage før valget, får lejlighed til at afgive stemme i tilflytningskommunen, ville nødvendiggøre, at der i hver kommune manuelt skulle føres en særlig tilflytterliste for de pågældende vælgere, og at der for hver enkelt flyttet vælger manuelt skulle udfærdiges valgkort. Samtidigt

ville disse vælgere skulle slettes af valglisten i fraflytningskommunen. Det ville endvidere under alle omstændigheder være nødvendigt at fastsætte en senere skæringsdag, hvorefter ingen anmeldte flytninger kunne komme i betragtning, f.eks. 5 dage før valget.

Udvalget finder, at en sådan ordning med særlige tilflytterlister for vælgere, der flytter senere end 18 dage før valget, må afvises ud fra administrative hensyn. Udvalget lægger herved vægt på, at ordningen ville betyde en væsentlig administrativ merbelastning for folkeregistrene i tiden op til valget. Udvalget må imidlertid også afvise den mulighed, der har været nævnt af underudvalget vedrørende den fremtidige valglisteordning, og hvorefter vælgere, der flytter fra en kommune til en anden senere end 18 dage før valget, får ret til at afgive stemme til fraflytningskommunen. Efter udvalgets opfattelse vil personer, der er fraflyttet en kommune, jkke havde den tilstrækkelige interesse i at deltage i valget i denne kommune, og udvalget finder, at der er god grund til at fastholde princippet i den kommunale valglovs § 5, stk. 4 , hvorefter vælgere, der ikke længere har fast bopæl i kommunen, ikke har ret til at afgive stemme.

Som det følger af foranstående, er det udvalgets opfattelse, at en gennemførelse af den nye valglisteordning ved kommunale valg vil medføre, at den periode forud for et valg, hvor vælgere, der skifter kommune, vil være afskåret fra at afgive stemme, vil blive forlænget fra 14 dage til 18 dage. Udvalget skal herved fremhæve, at denne ulempe ved den nye valglisteordning langt vil blive opvejet af de fordele, som ordningen iøvrigt vil betyde.

4. Spørgsmål om pligten til at lade sig opstille, modtage valg og forblive i kommunalbestyrelsen.

4.1. Almindeligt.

Der har i Danmark siden oprettelsen af de kommunale råd været en tradition for, at medlemskab af disse er et borgerligt ombud, d.v.s. at enhver valgbar borger er pligtig at lade sig vælge til og at varetage hvervet som medlem af kommunalbestyrelser og amtsråd. Princippet har fundet udtryk i den kommunale valglov på den måde, at det kun er i særligt opregnede tilfælde, vælgere kan nægte at modtage valg til eller udtræde af kommunale råd. Begrundelsen for dette princip har i første række været et ønske om at sikre, at hvervene kan besættes med tilstrækkeligt kvalificerede personer,som endvidere afspejler de forskellige synspunkter blandt vælgerne inden for kommunen.

Spørgsmålet om borgerligt ombud har på det seneste været behandlet af en arbejdsgruppe om kommunalt nærdemokrati i betænkning nr. 798/1977 og af et udvalg om kommunalt udvalgsstyre og magistratsstyre m.v. i betænkning nr. 894/198o. Begge de to udvalg giver herved udtryk for, at der fortsat er stærke grunde, der taler for, at personer, der har opnået valg til kommunalbestyrelser, er pligtige at modtage valget og til at forblive i hvervet i hele valgperioden.

I folketingssamlingen 1976-77 fremsatte medlemmer af Fremskridtspartiet forslag om, at ethvert kommunalbestyrelsesmedlem nårsomhelst kan nedlægge sit mandat. Forslaget nåede imidlertid ikke at blive færdigbehandlet i folketinget.

4.2. Gældende regler.

4.2.1. Pligten til at lade sig opstille.

Efter den kommunale valglovs § 12, stk. 1 og 2, sker valg til kommunalbestyrelser på grundlag af lister, der er underskrevet af et antal vælgere som stillere, og hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg. Efter § 12, stk. 4, kan valgbestyrelsen alene slette en kandidat af listen, såfremt vedkommende enten ikke har valgret eller ikke kan identificeres på grundlag af kandidatanmeldelsen. Det følger

af foranstående, at der ikke er hjemmel til at kræve, at kandidaten har erklæret sig villig til at lade sig opføre på listen. Enhver vælger i kommunen vil således kunne opstilles til valget. Derimod kræver anmeldelse af en listebetegnelse samt liste- og valgforbund godkendelse af samtlige de kandidater, der er opført på vedkommende liste.

4.2.2. Pligten til at modtage valg og at forblive i kommunalbestyrelsen.

De bestemmelser i den kommunale valglov, der omhandler spørgsmålet, er følgende:

§ 27 ....

Stk. 2. Har nogen været medlem af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen i 8 år eller derover, er han ikke pligtig at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder; ligeledes kan den, der er fyldt 6o år, undslå sig for at modtage valg. Endelig er den, der har sæde i amtsrådet berettiget til at nægte at modtage valg til kommunalbestyrelsen i en primærkommune, ligesom medlemmer af kommunalbestyrelsen ikke er forpligtede til at modtage valg til ligningskommissionen. I øvrigt er enhver valgbar pligtig at modtage valg.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan derhos efter andragende fritage den, der ifølge sin helbredstilstand, forretninger og lignende har skellig grund til at ønske sig fritaget for valget.

§ 34a, stk. 1-3 ____

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen afgør, om en begæring fra et medlem om at udtræde af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen i løbet af valgperioden skal tages til følge. Vælges et medlem af kommunalbestyrelsen i en primærkommune til medlem af amtsrådet, har han ret til at udtræde af kommunalbestyrelsen i primærkommunen.

§ 45 ____

Stk. 2. Enhver, der er valgbar til amtsrådet, er pligtig at modtage valg til samme, medmindre han har nået en alder af 6o år. Har nogen været medlem af amtsrådet i 8 år eller derover, er han ikke pligtig at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder.

Stk. 3. Fremkommer den, på hvem valg er faldet, ellers med en undskyldningsgrund, har amtsrådet at bedømme dens gyldighed. Forkastes undskyldningen, kan den valgte forelægge sin begæring om fritagelse for indenrigsministeren.

§ 48. Bestemmelserne i § 34 og § 34a, stk. 1-4, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til amtsråd.

Stk. 2. Finder et amtsrådsmedlem sig beføjet til inden udløbet af den tid, for hvilken han er valgt, at forlange sig fritaget for sit hverv, kan amtsrådet eller, hvis rådet nægter det, indenrigsministeren bevilge hans andragende.

De nævnte bestemmelser omhandler endelig udtræden af kommunalbestyrelsen. Et medlem, der således er blevet fritaget for medlemskabet,kan derfor ikke genindtræde i kommunalbestyrelsens resterende funktionsperiode. Den kommunale valglovs § 34a, stk. 3 , indeholder herudover en bestemmelse om midlertidig udtræden af kommunalbestyrelsen, når et medlem midlertidigt opgiver sin faste bopæl i kommunen. Lov om kommunernes styrelse og lov om Københavns kommunes styrelse indeholder endvidere regler om indkaldelse af stedfortræder, når et medlem har forfald.

Reglerne om fritagelse for medlemskab af kommunale råd blev - med enkelte undtagelser - i deres nuværende udformning indført ved den kommunale valglov af 1924, der på dette område i det væsentlige var udformet på grundlag af de hidtil gældende regler i købstadkommunalloven af 26. maj 1868 og landkommunalloven af 6. juli 1867.

4.3. Udvalgets overvejelser og forslag.

4.3.1. Pligten til at lade sig opstille.

Som det fremgår af afsnit 4.1., har den oprindelige begrundelse for den gældende retstilstand, hvorefter vælgerne har pligt til at lade sig opstille, i første række været et ønske om at sikre, at der kan opstilles et tilstrækkeligt antal kvalificerede kandidater, som endvidere afspejler de forskellige synspunkter blandt vælgerne i kommunen. Det skal herved fremhæves, at der forud for inddelingsreformen i 197o var adskillige kommunale enheder med mindre end loo vælgere. Ud-

valget finder ikke, at det nævnte hensyn med samme vægt kan gøres gældende i dag. Bl.a. på baggrund af den nuværende kommunestørrelse er der således næppe nogen seriøse partier eller andre kommunale grupperinger, der vil have vanskeligt ved at skaffe det fornødne antal kandidater. Hertil kommer, at de gældende regler, hvorefter kandidaterne skal tiltræde en listebetegnelse, betyder, at en modvillig kandidat ved at nægte at godkende nogen betegnelse kan bevirke, at vedkommende liste på stemmesedlen blot bliver betegnet med et bogstav. Efter erfaringerne vil en sådan liste ikke have muligheder for at opnå valg. En opstilling af en kandidat mod dennes udtrykkelige ønske vil på denne baggrund oftest have karakter af chikane.

Problemstillingen blev forud for de kommunale valg i 1978 aktualiseret i Svendborg kommune, hvor to kommunale embedsmænd blev opstillet mod deres vilje, dog uden at blive valgt. I besvarelsen af et spørgsmål i folketinget, stillet i anledning af den konkrete sag, udtalte den daværende indenrigsminister, at pligten til at lade sig opstille, som i sin tid var en nødvendighed i de små kommuner, burde ændres, således at kandidaten er medbestemmende med hensyn til opstilling.

I betænkning nr. 894/198o side 152 har udvalget om kommunalt udvalgsstyre og magistratsstyre m.v. henvist til, at spørgsmålet liører under valglovsudvalgets område. Det er dog samtidig i betænkningen påpeget, "at en ændring fra det pligtmæssige henimod noget mere interessebetonet kan have en uheldig virkning på den almindelige indstilling til og respekt for de kommunale hverv, måske også i relation til en sikring af rimelige arbejdsvilkår for hvervsindehaveren."

Der har i udvalget været enighed om, at disse betragtninger må tillægges betydelig vægt. Den udvikling, der har fundet sted især i de senere år, og hvorefter varetagelsen af kommunale hverv er blevet stadig mere byrdefuld, har understreget betydningen af, at den pligtmæssige karakter af hvervene udtrykkeligt fremgår af lovgivningen. Som det fremgår af afsnit 4.3.2. er det udvalgets opfattelse, at dette er en nødvendighed for så vidt angår de kandidater, der er blevet ind-

valgt i kommunalbestyrelsen. Udvalget finder imidlertid også, at det kan have betydning for eventuelle kandidater ved en stillingtagen til opfordringer om at deltage i det kommunale arbejde, at opstilling til valgene betragtes som borgerligt ombud, ligesom dette forhold også vil kunne have indflydelse på de vilkår, medlemmerne af kommunale råd vil kunne opnå for udførelsen af opgaverne.

Det er udvalgets opfattelse, at hensynet til at undgå en i det væsentlige teoretisk risiko for misbrug af opstillingsreglerne til i chikanøs hensigt at opstille personer mod deres vilje bør tillægges mindre vægt end de sidstnævnte mere generelle hensyn. Udvalget findet på denne baggrund ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om, at kandidater ved kandidatanmeldelsen skal erklære sig indforstået med at lade sig opstille.

4.3.2. Pligten til at modtage valg og forblive i kommunalbestyrelsen.

Spørgsmålet om kommunalbestyrelsesmedlemmers mulighed for at udtræde af kommunalbestyrelsen er som nævnt foran behandlet af arbejdsgruppen om kommunalt nærdemokrati og udvalget om kommunalt udvalgsstyre og magistratsstyre m.v.. Valglovsudvalget kan tilslutte sig konklusionen, som begge udvalg er nået frem til, og finder således ikke, at der er grundlag for en principiel ændring af den gældende ordning, hvorefter medlemskab af kommunale råd betragtes som borgerligt ombud.

Udvalget har imidlertid drøftet den gældende udformning af reglerne om fritagelse for medlemskab og fundet det hensigtsmæssigt at tydeliggøre bestemmelserne. Det skal understreges, at det ikke er udvalgets hensigt at ændre den praksis, der har dannet sig.

Udvalget har overvejet, hvorvidt det er hensigtsmæssigt i § 27, stk. 2, og § 34a, stk. 4, udtrykkeligt at nævne medlemskab af amtsrådet som grund til fritagelse for medlemskab af kommunalbestyrelsen i en primærkommune. Bestemmelsen stammer fra Anordning om Landcommunalvæsenet af 13. august 1841 og har været gentaget i samtlige senere kommunale valglove.

Efter udvalgets opfattelse ville den nævnte fritagelsesgrund følge allerede af den generelle bestemmelse i § 27, stk. 3. Det kan ikke afvises, at den særlige henvisning til medlemskab af amtsrådet kan give anledning til usikkerhed om, i hvilket omfang indehavere af andre politiske hverv har krav på fritagelse. Således har der i praksis været sager om fritagelse for medlemskab af kommunale råd for personer, der er blevet medlem af folketinget. Det er udvalgets opfattelse, at betingelserne for udtræden også i sådanne tilfælde klart er til stede. Tilsvarende betragtninger kan anføres for så vidt angår adgangen for amtsrådsmedlemmer til at udtræde af amtsrådet på grund af medlemskab af kommunalbestyrelsen i en primærkommune. Med henblik på at tilvejebringe en mere konsekvent udformning af den kommunale valglovs bestemmelser om fritagelse for medlemskab skal udvalget foreslå, at den særlige henvisning i § 27, stk. 2, og § 34a, stk. 4, til medlemskab af amtsrådet som fritagelsesgrund udgår, og at "andet offentligt hverv" indføjes som fritagelsesgrund på linje med "helbredstilstand" og "forretninger".

Efter § 45, stk. 3, kan amtsrådets afvisning af et medlems udtræden indbringes for indenrigsministeren til afgørelse. For afgørelser af samme karakter truffet af kommunalbestyrelserne for primærkommunerne gælder ikke en tilsvarende klagebeføjelse, idet det er tvivlsomt,i hvilket omfang sådanne afgørelser kan indbringes for tilsynsrådet efter den kommunale styrelseslov. Efter den kommunale valglov af 1924 kunne de nævnte afgørelser for købstadskommunernes vedkommende påklages til indenrigsministeren og for sognekommunernes vedkommende til amtsrådet. Bestemmelsen blev ændret ved lov nr. 355 af 22. december 1953, uden at der i lovmotiverne var angivet nogen nærmere grund hertil. Det er udvalgets opfattelse, at den nævnte forskel med hensyn til klageadgang savner begrundelse, og det foreslås, at der i loven indføjes en adgang til at indbringe afgørelser om fritagelse for medlemskab af en primærkommunes kommunalbestyrelse for indenrigsministeren.

Udvalget skal endelig foreslå, at det klart kommer til

at fremgå af den kommunale valglov, at betingelserne for at udtræde er de samme for medlemmer af såvel primærkommunernes kommunalbestyrelser som amtsråd, jfr. gældende lovs § 27, stk. 3.

5. Kandidatopstillingsformer samt principper for valgets opgørelse.

5.1. Tidligere retstilstand.

Efter lov nr. 79 af 2o. april 19o8 om kommunale valg skete valget til kommunalbestyrelsen på grundlag af kandidatlister, som af et nærmere angivet antal stillere var indleveret til formanden for valgbestyrelsen. På kandidatlisterne var kandidaterne opført i en af stillerne fastsat rækkefølge. De af valgbestyrelsen godkendte kandidatlister blev herefter mærket med hvert sit bogstav (A, B, C etc.), og på hver liste blev kandidaterne nummereret i den rækkefølge, hvori de var opført af stillerne. Forud for valget blev kandidatlisterne offentliggjort i de stedlige dagblade.

På stemmesedlen var alene opført listebetegnelserne, medens kandidaternes navne ikke var opført, og der var ej heller på stemmesedlen rubrikker, hvor vælgerne kunne opføre navnet på en af de opstillede kandidater. Der var således ikke adgang til at stemme personligt på en kandidat.

Ved opgørelsen af valget blev det først opgjort, hvor mange mandater der skulle tilfalde de enkelte kandidatlister, hvilket skete efter d'Hondts metode, d.v.s. ved anvendelse af divisorerne 1, 2, 3 o.s.v.. De mandater, som kandidatlisterne opnåede, tilfaldt herefter listens kandidater i den rækkefølge, hvori dp var opført på kandidatlisten. På samme måde blev stedfortræderrækkefølgen fastlagt.

5.2. Gældende retstilstand.

5.2.1. 1924-loven.

I valglovskommissionens betænkning af 1922, som danner grundlag for lov nr. lol af 29. marts 1924, der med senere ændringer stadig er gældende, blev der foreslået ændringer i de hidtidige regler. Kommissionen foreslog for det første, at der skulle åbnes mulighed for vælgerne til at vælge imellem de på de enkelte kandidatlister opførte personer, således at der derved blev mulighed for ved valgets opgørelse at ændre den rækkefølge, hvori kandidaterne var opført af stillerne. Kommissionen foreslog dernæst en opgørelsesmåde for valget,

der skulle sikre et passende forhold mellem den indflydelse, de på listen som sådan afgivne stemmer (listestemmer) og de på bestemte kandidater afgivne stemmer (personlige stemmer) har på de enkelte kandidaters valg. Som model for sit forslag valgte kommissionen det såkaldt belgiske system, som havde været anvendt siden 1899, og som efter kommissionens opfattelse i praksis havde virket tilfredsstillende, idet det giver adgang til at fremhæve en enkelt kandidat, uden dog at et mindretal derved vil kunne øve en uforholdsmæssig indflydelse på valgets udfald.

Den ordning, der blev indført ved valgloven af 1924, og som med de nedenfor nævnte ændringer fortsat er gældende, går ud på følgende:

Grundlaget for valget var fortsat de af stillerne indleverede kandidatlister, hvorpå kandidaterne var opført i en af stillerne angiven rækkefølge. Kandidatlisterne blev af stillerne forsynet med en listebetegnelse, og der blev åbnet adgang for anmeldelse af listeforbund. Kandidatlisterne blev af valgbestyrelsen forsynet med en bogstavbetegnelse, og de enkelte kandidater blev nummereret i overensstemmelse med den rækkefølge, som var angivet af stillerne ved kandidatanmeldelsen. Listerne og eventuelle listeforbund blev herefter offentliggjort ved kommunalbestyrelsens foranstaltning.

På stemmesedlen skulle anføres kandidatlisternes bogstavbetegnelse samt listebetegnelse. Umiddelbart herunder skulle endvidere opføres navnene på vedkommende listes kandidater i den rækkefølge, hvori de var anmeldt af stillerne med angivelse af den tilsvarende nummerering. For kommuner med mere end 2.ooo (senere forhøjet til 5.ooo) indbyggere blev det dog fastsat, at kommunalbestyrelsen kunne bestemme, at kandidaternes navne ikke skulle opføres på stemmesedlen. For tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen traf en sådan beslutning, blev det samtidig foreskrevet, at der på stemmesedlen i hver kandidatlistes felt og umiddelbart under dennes betegnelse skulle indrettes en tom rubrik, hvor vælgeren kunne skrive navnet på en kandidat, på hvilken den pågældende vælger ønskede at stemme personligt. I stemmerummene skulle end-

videre i så fald anbringes opslag, indeholdende samtlige godkendte kandidatlister med angivelse af anmeldte listebetegnelser, og med kandidaternes navne opført i den anmeldte rækkefølge.

Ved opgørelsen af valget var det efter 1924-loven fortsat den d'Hondt'ske metode, der blev anvendt ved fordeling af mandater mellem kandidatlisterne.

For så vidt angår fordeling af mandater mellem de enkelte listers kandidater gennemførtes ved loven det belgiske system. Efter dette system foretages fordelingen på grundlag af listens fordelingstal. Dette fordelingstal findes ved at dividere listens samlede stemmetal - altså både personlige og listestemmer - med et tal, der er én større end det antal kandidater, der skal vælges af listen. Det ved divisionen fremkomne tal forhøjes til det nærmest følgende hele tal, og dette tal er listens fordelingstal. Derefter fordeles de afgivne listestemmer, således at man - så langt listestemmerne rækker - tildeler kandidaterne i den rækkefølge, hvori de er opført på listen, så mange listestemmer, at de med deres personlige stemmer sammen med de tillagte listestemmer opnår fordelingstallet. Når man på denne måde har fordelt alle listestemmerne, erklæres de kandidater, der har opnået fordelingstallet, for valgt i den rækkefølge, hvori de er opført på listen. Opnås det ikke på denne måde at få udpeget alle de kandidater, der skal vælges, erklæres i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal - d.v.s. personlige og eventuelt tillagte listestemmer tilsammen - så mange af listens øvrige kandidater for valgte, som endnu skal vælges af listen.

5.2.2. Senere lovændringer.

Ved lov nr. 286 af 23. maj 1973 nm ændring af den kommunale valglov blev muligheden for de større kommuner til at beslutte at undlade at opføre samtlige kandidater på stemmesedlen ophævet. Ændringen skete efter forslag fra et flertal i folketingets kommunaludvalg i forbindelse med behandlingen af nogle andre forslag om ændring af valgloven og blev motiveret med ønsket om at styrke den personlige stemmeafgivning.

Ved en efterfølgende lovændring (lov nr. 2o2 af 18. maj 1977) blev disse bestemmelser efter forslag fra indenrigsministeren igen ændret, således at indenrigsministeren bemyndigedes **til,** såfremt hensynet til stemmesedlens indretning og overskuelighed gør det nødvendigt, efter ansøgning fra den enkelte valgbestyrelse at tillade, at kandidaternes navne ikke opføres på stemmesedlen i vedkommende kommune.

Direkte valg til amtsråd blev indført ved lov nr. 59 af 2• marts 1933 om ændring af lov om kommunale valg. For så vidt angår reglerne om kandidatopstilling, valgets opgørelse m.v. fandt reglerne i valgloven om valg af medlemmerne af kommunalbestyrelsen i primærkommunerne tilsvarende anvendelse. For så vidt angår tilfælde, hvor der tilfaldt en kandidatliste flere mandater, end det antal kandidater, der havde opnået fordelingstallet, var det dog foreskrevet, at disse sidste mandater skulle fordeles i overensstemmelse med kandidaternes rækkefølge på kandidatlisten og ikke - som ved valq til kommunalbestyrelsen - efter de opnåede stemmetal.

Efter forslag fra et flertal i folketingsudvalget i forbindelse med behandling af en revision af valglovene i folketingssamlingen 1965/66 gennemførtes ved lov nr. 446 af 21. december 1965 en ændring af den kommunale valglov, hvorefter kandidater ved amtsrådsvalg, der ikke i personlige stemmer havde nået fordelingstallet, men dog mindst halvdelen af dette, opnåede valg forud for kandidater, der havde en højere placering på stemmesedlen, men som ikke i listestemmer og personlige stemmer tilsammen havde opnået halvdelen af fordelingstallet. Motiveringen for forslaget var ønsket om at give de personlige stemmer større vægt. Ved lov nr. 599 af 19. december 1969 ændredes efter forslag fra indenrigsministeren brøken "halvdelen" til "en fjerdedel". I bemærkningerne til lovforslaget anførte indenrigsministeriet:

"Efter gennemførelsen af den nye amtskommunale inddeling, der udover oprettelse af større og færre amtskommuner indebærer en inddragelse af de nuværende købstadkornmuner under amtskommunerne, vil det ikke kunne undgås, at fordelingstal 1 e n e som følge af den betydelige tilgang af vælgere - og

uanset udvidelserne i antallet af medlemmer af de enkelte amtsråd - vil stige. Under disse omstændigheder vil den personlige stemmeafgivning ikke kunne bevare sin nuværende indflydelse på amtsrådenes sammensætning, og da en sådan udvikling ikke kan anses for ønskelig, har man ment at burde foreslå en reduktion af den krævede andel af fordelingstallet."

Bestemmelserne om opgørelsen af amtsrådsvalgene blev igen ændret ved lov nr. 286 af 23. maj 1973 efter et forslag fra flertallet i folketingets kommunaludvalg og med samme motivering. Reglerne for opgørelsen af valget til amtsråd og kommunalbestyrelser er herefter identiske.

5.3. Ændringer i gældende regler.

5.3.1. Adgang til sideordnet opstilling.

I den offentlige debat har spørgsmålet ofte været rejst om indførelse af en adgang til sideordnet opstilling ved kommunale valg, d.v.s. en opstillingsform hvor det alene er de personlige stemmer, der afgør hvilke af listens mandater, der tilfalder de enkelte kandidater. I folketingssamlingen 1976/77 fremsatte medlemmer af fremskridtspartiet forslag om indførelse af adgang til sideordnet opstilling. Forslaget blev ikke færdigbehandlet. I folketingssamlingen 1979/8o har medlemmer af Det radikale Venstre fremsat et tilsvarende forslag. I redegørelsen om kommunalt nærdemokrati (betænkning nr. 798/1977) gav den af indenrigsministeriet nedsatte arbejdsgruppe udtryk fnr, at "der kunne være grund til at overveje indførelse af adgang til tillige ved kommunale valg at opstille kandidaterne sideordnet." Arbejdsgruppen fandt dog ikke grundlag for at fremkomme med nærmere forslag eller anbefalinger herom på grund af problemets komplicerede karakter og sammenhæng med andre valgspørgsmål.

Som motivering for en adgang til at opstilJe sideordnet bliver som oftest anført, at en sådan ordning er mest demokratisk, idet det bør være vælgerne alene, der tager stilling til, hvilke kandidater der skal vælges. Hertil kommer, at det ofte hævdes, at en større indflydelse for de personlige stemmer vil have en positiv effekt på valgdeltagelsen, hvilket må

ses på baggrund af den faldende stemmeprocent ved kommunale valg (i 1958, 197o ng 1974 henholdsvis 79,6%, 72,6% og 62,9%). Ved kommunalvalget i 1978 skete der dog en markant stigning til 73,2%. Endelig peges der på den stigende tendens, der ved folketingsvalg er til at vælge sideordnet opstilling.

I forbindelse med behandlingen af et forslag til ændring af den kommunale valglov i 1977 indhentede indenrigsministeriet til brug for folketingsudvalget oplysninger fra de øvrige nordiske lande om reglerne om primærkommunale valg i disse lande. Det fremgår heraf, at der kun i F" in land anvendes en opstillingsform, der minder om sideordnet opstilling.

Udvalget skal for det første pege på, at den gældende ordning ikke udelukker, at kandidaterne vælges i en anden rækkefølge end den på stemmesedlen anførte. Ved de kommunale valg i 1974 blev det samlede antal overspringere således 543 eller 11,5% af samtlige valgte kommunalbestyrelsesmedlemmer og 3o eller 8,1% af samtlige valgte amtsrådsmedlemmer. Ved valgene i 1978 var de tilsvarende tal 567 eller 11,9% af samtlige valgte kommunalbestyrelsesmedlemmer og 3o eller 9,7% af samtlige valgte amtsrådsmedlemmer. Det er dernæst udvalgets opfattelse, at betragtningen om, at sideordnet opstilling er en mere demokratisk opstillingsform end den gældende, ikke uden videre kan godtages. Ved valgene i 1974 og 1978 var der en personlig stemmeprocent på henholdsvis 75,1 og 77,o ved valg til kommunalbestyrelser og henholdsvis 62,8 og 64,6 ved valg til amtsråd. Disse tal varierer i betydelig grad imellem de enkelte egne af landet, idet den personlige stemmeprocent generelt er højere i landdistrikter end i de større byer. De nævnte tal viser, at der er et betydeligt behov for muligheden for at afgive listestemmer, som næppe kan forklares ud fra vælgernes manglende kendskab til de lokale kandidater. Ved anvendelse af sideordnet opstilling vil listestemmer imidlertid ingen indflydelse få på valget af de enkelte kandidater. Det er i denne forbindelse udvalgets opfattelse, at en listestemme typisk kan opfattes som en stemme på listen som sådan, d.v.s. på listens kandidater i den rækkefølge, hvori de er opført på listen. Hertil kommer, at det er en almindelig er-

faring ved kommunale valg, at en enkelt spidskandidat ofte får en meget stor andel af listens samlede stemmetal som personlige stemmer. Der må være en formodning for, at en betydelig del af de vælgere, der således stemmer på en listes spidskandidat, dermed indirekte har tilkendegivet en støtte til listen som sådan og dermed til kandidaterne i dennes rækkefølge. Som det følger af foranstående er det udvalgets opfattelse, at en adgang til sideordnet opstilling ved kommunale valg tværtimod at repræsentere en demokratisk garanti for vælgerne ofte i realiteten reducerer disses indflydelse på valget af de enkelte kandidater.

Udvalget finder endvidere ikke, at der kan drages nogen parallel mellem opstillingsformerne ved folketingsvalg og ved kommunale valg. Folketingets hovedopgave er at foretage den overordnede styring af samfundsudviklingen. For kommunalbestyrelser og amtsråds vedkommende består opgaverne dels i den generelle politiske varetagelse af kommunens anliggender,dels i varetagelsen af en række administrerende funktioner. Navnlig af hensyn til sidstnævnte opgaver og ikke mindst af hensyn til det betydelige arbejde, det påhviler kommunalbestyrelsesmedlemmerne at udføre i udvalgene, kan det være af betydning, at der sikres en vis kontinuitet i kommunalbestyrelser og amtsråd.

Udvalget finder endelig ikke, at det kan afvises, at den gældende opstillingsform ved kommunale valg kan have betydning for interessen for opstilling som kandidat ved valgene. Arbejdsformen og opgavernes karakter i kommunale råd bevirker, at medlemmerne heraf i deres arbejde vil være afhængig af et tæt samarbejde med de øvrige medlemmer, som eventuelt er valgt på samme liste. Det er her udvalgets opfattelse, at det ofte har væsentlig betydning for eventuelle kandidater, at de allerede på tidspunktet for kandidatopstillingen kan have en formodning om, hvilke øvrige kandidater, der vil blive valgt.

Som det følger af foranstående, kan udvalget ikke tilslutte sig, at der åbnes adgang for sideordnet opstilling ved kommunale valg.

5.3.2. Overførsel af overskydende personlige stemmer til listestemmer.

Efter den kommunale valglov vil kandidater, der har opnået flere personlige stemmer end fordelingstallet,uden videre være valgt. Ved den videre udtagelse af de valgte kandidater ses der bort fra de overskydende stemmer for sådanne kandidater. Spørgsmålet har praktisk betydning i tilfælde, hvor lokale partiledere, der virker som stemmemagneter, opstilles først på listerne. I mange tilfælde vil en stor del af vælgerne foretrække at stemme personligt på en sådan kandidat, hvorved denne opnår et stort overskud af personlige stemmer.

Der har været stillet forslag om, at sådanne overskydende stemmer burde betragtes som listestemmer og fordeles til de ikke-valgte kandidater på samme måde, som de egentlige listestemmer bliver det. Som argument herfor har det været hævdet, at vælgere, der stemmer på en listes mest fremtrædende kandidat, må antages typisk at være indstillet på at støtte kandidatlisten i øvrigt med den rækkefølge, der er angivet ved opstillingen, hvilket netop ville blive resultatet, såfremt overskydende person]ige stemmer regnes som listestemmer. Efter den gældende ordning vil det endvidere ofte -navnlig når der på listen er opført en stor stemmesamler - være rneget små personlige stemmetal, der kommer til at afgøre valget af kandidater. Herved kan dette valg få et vist præg af tilfældighed. En gennemførelse af forslaget ville endelig ikke udelukke, at listens rækkefølge blev fraveget i tilfælde, hvor en lavere placeret kandidat får et stort personligt stemmetal. Således vil kandidater, der i personligt stemmetal når fordelingstallet, altid opnå valg, uanset placering på kandidatlisten.

En opgørelse, omfattende hele landet, viser, at ved kommunalbestyrelsesvalgene i 1970 blev 548 af i alt 4611 valgte kandidater valgt som "overspringere" d.v.s. kandidater, der på listen har et højere kandidatnummer end det antal kandidater, listen skal vælge. Såfremt overskydende personlige stemmer (udover fordelingstallet) blev tillagt listestemmerne og fordelt som disse, ville antallet af overspringere kun udgø-

re 323, heraf 66 der i personlige stemmer har opnået fordelingstallet eller derover. Da disse 66 under alle omstændigheder vil blive valgt, ville en ordning, hvor de overskydende personlige stemmer blev listestemmer, således medføre, at antallet af de øvrige overspringere ville gå ned fra 482 til 257, d.v.s. at yderligere 225 kandidater ville blive valgt i listens rækkefølge.

Københavns kommune har foretaget en gennemregning af valgresultatet for kommunen ved valgene i 1974 og 1970 ud fra den hypotese, at overskydende personlige stemmer blev tillagt partistemmerne. Det følger heraf, at den socialdemokratiske listes rækkefølge for valgte kandidater i 1974 ville have holdt 3 pladser længere (til nr. 19 i stedet for til nr. 16), og at kun 2 kandidater ville have været overspringere i stedet for 4. For den konservative liste ville ligeledes i 1974 en overførsel af de overskydende stemmer for den som nr. 55 og dermed lavest placerede kandidat, som fik flere personlige stemmer end samtlige øvrige kandidater tilsammen, have medført, at den pågældende kandidat ville have været listens eneste overspringer. Efter valgresultatet var der herudover én overspringer. For valgene i 1978 ville en overførsel af overskydende personlige stemmer til partistemmer kun have haft betydning for den socialdemokratiske liste. Resultatet for denne liste ville have været, at listens rækkefølge ville have holdt fuldstændigt i modsætning til det faktiske resultat, hvor der på listen var 5 overspringere.

Det kan oplyses, at procentandelen af kvindelige kandidater, der vælges som overspringere, er væsentligt større end for mandlige kandidater. Ved valgene i 197o, 1974 og 1978 var således henholdsvis 15,3%, 15,7% og 15,8% af de valgte kvindelige kandidater valgt som overspringere, medens de tilsvarende andele for mandlige kandidater var henholdsvis 11,3%, lo,9% og 11,1?o. En gennemførelse af forslaget om overførsel af overskydende personlige stemmer til nartistemmer må således antages at medføre en vis reduktion af det samlede antal valgte kvindelige kandidater under forudsætning af, at der ikke sker en ændring i forholdet mellem opstillede kvindelige og mandlige kandidater.

Udvalget finder, at en række af de synspunkter, der er fremført til støtte for en regel, hvorefter der sker overførsel af overskydende personlige stemmer til partistemmer, må tillægges betydelig vægt. Et flertal, bestående af samtlige medlemmer med undtagelse af Knudstrup, finder dog samtidig, at det har afgørende betydning, at en sådan ordning vil trække i modsat retning af den gældende, der tilstræber at tillægge den personlige stemmeafgivning mere vægt. En gennemførelse af den foreslåede ordning ville således af mange vælgere kunne opleves som en urimelig indskrænkning i deres mulighed for at kunne påvirke afstemningsresultatet. Efter flertallets opfattelse er den gældende ordning herved udtryk for en rimelig balance mellem hensynet til kontinuitet og funktionsdygtighed i kommunale råd og hensynet til den personlige stemmeafgivning. Flertallet finder endvidere ikke, at den nævnte ordning bør indføres som en valgfri, alternativ mulighed for kandidatlisterne, idet det næppe er realistisk at antage, at betydningen heraf vil stå klart for vælgerne. Flertallet finder på grundlag heraf ikke,at den nævnte ordning bør gennemføres i den kommunale valglov.

Et mindretal i udvalget, bestående af Knudstrup, finder, at der i vurderingen af de to muligheder bør indgå lignende synspunkter som de foran under behandlingen af spørgsmålet om sideordnet opstilling anførte om betydningen af kontinuiteten i varetagelsen af kommunernes funktioner, af medlemmernes indbyrdes afhængighed i samarbejdet med de iøvrigt på samme liste valgte medlemmer, og af kandidaters mulighed for at forudse, hvilke øvrige kandidater, der vil blive valgt.

Da en regel, der giver mulighed for overførsel af personlige stemmer til listestemmer tilgodeser disse hensyn, finder mindretallet, at en sådan regel bør gennemføres.

Reglen vil iøvrigt være særlig nødvendig i Københavns kommune, hvis styrelsesregler bl.a. adskiller sig fra de øvrige kommuners derved, at 7 af de 55 valgte medlemmer af borgerrepræsentationen umiddelbart efter valget må udtræde af forsamlingen som følge af valg til overborgmester og borgmestre, hvorefter 7 suppleanter indtræder.

6. Personlige stedfortrædere ved amtsrådsvalg.

6.1. Gældende retstilstand.

Efter den kommunale valglovs § 39, stk. 4, kan stillerne ved indlevering af kandidatlisten ved amtsrådsvalg tilkendegive, hvorvidt de ønsker personlige stedfortrædere for kandidaterne, idet de i så fald skal anføre indtil 4 personlige stedfortrædere for hver kandidat. De personlige stedfortrædere opføres ikke på stemmesedlen, men alene på det opslag, der skal findes i stemmelokalerne, medmindre de samtidig er opstillet som kandidater ved valget. Betydningen af, at der er anmeldt personlige stedfortrædere, er, at disse i tilfælde af, at et medlem udtræder af amtsrådet i valgperiodens løb, indtræder i det pågældende medlems sted i den angivne rækkefølge. Såfremt der ikke er anmeldt personlige stedfortrædere, vil de ikke-valgte kandidater indtræde som stedfortrædere i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal på samme måde som ved besættelse af ledigblevne pladser i kommunalbestyrelser i primærkommunerne.

Den særlige regel om personlige stedfortrædere for kandidater ved amtsrådsvalg blev indført ved lov nr. 37 af 1. februar 195o på grundlag af et privat fremsat lovforslag. I motiveringen for lovforslaget blev der henvist til den udbredte tendens til, at samme parti ved amtsrådsvalg opstillede flere lister med lokalt tilhørsforhold. Begrundelsen herfor var efter forslagsstillerne, at der inden for amterne ofte gjorde sig stærke lokale interesser gældende, således at partimedlemmerne inden for mindre dele af et amt ofte ville søge at sikre, at der i amtsrådet blev repræsentation for netop deres lokale område, og at denne repræsentation bevaredes, selvom den eller de valgte kandidater senere udtrådte af amtsrådet. Dette forhold havde imidlertid medført, at stemmesedlerne ved amtsrådsvalg ofte blev urimeligt store, hvilket betød vanskeligheder for både valgbestyrelser og vælgere. Under den efterfølgende debat i rigsdagen blev der i denne forbindelse fra flere sider henvist til, at den store ugyldighedsprocent for stemmesedler ved amtsrådsvalg i forhold til øvrige kommunale valg kunne have sin årsag i de uover-

skuelige stemmesedler. Sigtet med lovforslaget var på denne baggrund at skabe mulighed for at undgå opstilling af flere lister for samme parti inden for de enkelte amtsrådskredse. Ved forslaget ville der kunne opnås sikkerhed for, at et amtsrådsmedlem, som i valgperiodens løb måtte udtræde af amtsrådet,blev erstattet alene af de for ham personligt anmeldte stedfortrædere og ikke - som hidtil - af den pågældende kandidatlistes øvrige kandidater uden hensyn til, om disse repræsenterede samme lokalinteresse som det afgåede medlem. Ved lovforslagets udarbejdelse var forslagsstillerne gået ud fra, at der mellem de enkelte lokale grupper inden for samme parti i en amtsrådskreds ville kunne opnås enighed om den rækkefølge, hvori listens kandidater skulle opføres.

6.2. Statistiske oplysninger.

Til brug ved vurderingen af, om hensigten med indførelse af adgang til at anmelde personlige stedfortrædere blev opfyldt, er i det følgende anført nogle statistiske oplysninger fra de kommunale valg i 1978 over antallet af opstillede 1ister sammenholdt med anvendelsen af personlige stedfortrædere. De tilsvarende oplysninger for de kommunale valg i 1974 er anført i parant.es.

Ved valget i 1978 var der i 9 (8) amtskommuner ingen partier, der opstillede mere end en liste. I de resterende amtskommuner (Fyns, Ribe, Ringkjøbing, Viborg og Nordjyllands) var der i 14 (14) tilfælde partier, der opstillede mere end en liste. Disse partier opstillede tilsammen 69 (51) lister. De lokale tilhørsforhold til de lister, der var opstillet i tilknytning til samme parti, var som altovervejende hovedregel angivet til opstillingskredsene ved folketingsvalg.

Der var ved valget anmeldt personlige stedfortrædere for 21 (17) lister af ialt 213 (183) opstillede lister og herudover for o (7) kandidater. De 21(17) lister fordeler sig på lo (lo) amtskommuner.

I de tilfælde, hvor der for samme parti var opstillet flere lister, var der for 3 (4) lister anmeldt personlige stedfortrædere.

Ved amtskommunale valg i 1974 var der 4,39% udgyldige stemmesedler, hvoraf 4,13% var blanke stemmesedler.

6.3. Udvalgets overvejelser og forslag.

Det fremgår af forannævnte statistiske oplysninger, at interessen for at anmelde personlige stedfortrædere er begrænset. Det forekommer endvidere ikke muligt at afgøre, om anmeldelse af personlige stedfortrædere har haft den virkning, at antallet af partier, der opstiller flere lister, er blevet formindsket. Det må dog nok antages, at omfanget heraf i højere grad afhænger af lokale sædvaner. Det er næppe heller muligt at tage stilling til, om forekomsten af mange lister på en stemmeseddel medfører, at et forøget antal vælgere stemmer blank. En gennemgang af ugyldighedsprocenten ved de seneste amtskommunale valg viser ganske vist, at der forholdsvis har været flere blanke stemmesedler i amtskommuner med mange lister end i de øvrige amtskommuner, men der kan næppe drages videregående konklusioner herfra.

Den væsentligste indvending mod adgangen til at anmelde personlige stedfortrædere er, at der herved er mulighed for, at en person vil kunne indtræde i amtsrådet uden overhovedet at have været opført på stemmesedlen. Vælgerne vil herved, risikere i realiteten at komme til at afgive stemme på en anden person end kandidaten uden at have kendskab til denne person, idet det næppe kan antages, at vælgerne i almindelighed har nøjere kendskab til indholdet af opslagene i valglokalet. De vælgere der stemmer personligt på en kandidat, der opnår valg, og for hvem der ikke er anmeldt personlig stedfortræder, vil ganske vist heller ikke have indflydelse på stedfortræderrækkefølgen, men denne vil dog fremgå som et resultat af den øvrige stemmeafgivning. I det omfang alternativet ikke er en række lokale lister, kan det endvidere anføres, at adgangen til at anmelde personlige stedfortrædere medvirker til at fastholde en situation, hvor en række amtsrådsmedlemmer i et vist omfang føler det som deres opgave at repræsentere lokale områder i amtskommunen og ikke at varetage amtskommunens forhold som helhed.

Heroverfor er det - navnligt fra Amtsrådsforeningen i Danmark - blevet fremført, at de nævnte synspunkter ikke har en sådan vægt, at de kan begrænse ophævelse af en mulighed, der faktisk benyttes i et flertal af amtskommunerne, og som ikke hidtil har givet anledning til problemer. Efter denne opfattelse er det tværtimod velbegrundet, at der i amtskommunerne, der i forhold til primærkommunerne ofte har en betydelig geografisk udstrækning og en mere sammensat befolkningsstruktur, opretholdes den særlige adgang til at anmelde personlige stedfortrædere.

Udvalget har på baggrund af foranstående ikke fundet, at der er tilstrækkeligt grundlag for at stille forslag om en ophævelse af adgangen til ved amtsrådsvalg at anmelde personlige stedfortrædere.

7. Valgets forberedelse.

7.1. Indlevering og godkendelse af kandidatlister.

7.1.1. Eventuel forlængelse af fristen for indlevering af kandidatlister.

7.1.1.1. Problembeskrivelse og gældende ret.

Den kommunale valglov giver vælgeren mulighed for at stemme pr. brev på et tidspunkt, der ligger forud for indlevering af kandidatlister og den endelige godkendelse af disse. Ved afgivelse af brevstemme kan vælgeren derfor ikke have sikkert kendskab til de kandidatlister, der deltager i valget. Herved vanskeliggøres især vælgerens mulighed for at afgive stemme på lister, der ikke er tilknyttet de landsdækkende politiske partier, ligesom muligheden for at stemme på en bestemt person vanskeliggøres.

De gældende bestemmelser om indlevering af kandidatlister findes i § 12, stk. 2 (valg til kommunalbestyrelse) og § 39, stk. 2 (valg til amtsråd). Ifølge § 12, stk. 2, skal kandidatlister indleveres til formanden for valgbestyrelsen senest kl. 16 den 14. dag før valget. Samme frist gælder for indlevering af kandidatlister til amtsrådsvalg; der anvendes dog en lidt anden formulering ("2-ugersdagen før valgets afholdelse").

Stemmeafgivning pr. brev her i landet kan finde sted de sidste 3 uger før valgets afholdelse, dog senest næstsidste søgnedag før valget, jfr. § 56, stk. 8. For de vælgere, der afgiver stemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet, kan stemmeafgivning tidligst ske 3 måneder før valgdagen.

Den kommunale valglov indeholder, imidlertid en række andre frister, der må inddrages i overvejelserne om en ordning, der giver vælgere, der stemmer pr. brev, mulighed for at få kendskab til de kandidatlister, som deltager i valget. Det drejer sig om frist for bekendtgørelse af valget, for meddelelse om fejl m.v. i listen, for berigtigelse m.m. af listen, for anmeldelse af valgforbund (listeforbund) samt for bekendtgørelse af lister og valgforbund (listeforbund).

Stedet og tiden for valget samt tallet på dem, der skal vælges, og fristen for indlevering af kandidatlister bekendt-

gøres af valgbestyrelsen senest 3 uger før valget, jfr. § 11, stk. 1. Amtsvalgbestyrelsen bekendtgør senest 2o. oktober antallet af de medlemmer, der skal vælges, samt tiden og stedet for indlevering af kandidatlister til amtsrådsudvalget, jfr. § 38, stk. *2.*

Såfremt valgbestyrelsen finder anledning til at erklære en kandidatliste for ugyldig eller til at udstryge noget navn af listen, skal den i løbet af den lo. dag før valget give meddelelse derom til vedkommende stiller. En ny liste kan da indleveres, eller den fornødne forandring i listen foretages senest kl. 16 den 8. dag før valget, jfr. § 12, stk. 5. Tilsvarende berigtigelsesfrist gælder for kandidatlister til amtsrådsvalg, jfr. § 4o, stk. 1.

Anmeldelse af valgforbund og listeforbund skal ske skriftligt til valgbestyrelsen senest kl. 16 ugedagen før valget, jfr. § 12, stk. 8 og 9. Tilsvarende frist gælder for amtsrådsvalg, jfr. § 4o, stk. 2.

Listerne samt oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund) bekendtgøres af kommunalbestyrelsen senest om morgenen dagen før valget ved opslag eller på anden lignende af kommunalbestyrelsen fastsat måde, jfr. § 12, stk. lo. Efter at have modtaget anmeldelse af valgforbund (listeforbund) skal amtsvalgbestyrelsen ifølge § 4o, stk. 2, omgående give kommunalbestyrelserne underretning herom, og kommunalbestyrelserne skal bekendtgøre disse valgforbund (listeforbund) samtidig med de valgforbund (listeforbund), som er omtalt i § 12, stk. lo.

Endelig må nævnes, at amtsvalgbestyrelsen straks efter udløbet af fristen for kandidatlisternes indlevering skal tilvejebringe de fornødne stemmesedler til brug ved amtsrådsvalget. Senest 2 dage før valgets afholdelse tilstiller amtsval g bestyre Isen de kommunale valgbestyrelser i de til amtsrådskredsen hørende kommuner det fornødne antal stemmesedler, jfr. § 41, stk. 1.

7.1.1.2. Tendenser i retsudviklingen.

I den kommunale valglov af 2o. apri 1 19o8 var fristen

for indlevering af kandidatlister fastsat til 4. dagen før valget. Med henblik på at skabe overensstemmelse med rigsdagsvalglovens regler om indlevering af lister til valqmandsvalg udvidedes fristen i den kommunale valglov af 29. marts 1924 til 8 dage før valget. Endelig forlængedes fristen påny i 1973 (lov nr. 286 af 23. maj 1973) til den 14. dag før valget. Denne seneste forlængelse havde til formål at give valgbestyrelserne bedre tid til at foranstalte trykning af stemmesedler.

Ved lovændringen i 1973 forlængedes samtidig de fleste øvrige frister, jfr. nedenstående oversigt.

Oversigt over frister

Frist for	1924-loven	Lovændring i 1957	Lovændring i 1973 (fortsat gældende)
1. Bekendtgørelse af valget	14.-dagen før valget	-	21.-dagen før valget
2. Indlevering af liste	kl. 19 den 8. dag før valget	-	kl. 16 den 14. dag før valget
3. Underretning om fejl m.m. i listen	7.-dagen før valget	-	lo.-dagen før valget
4. Berigtigelse m.m. af listen	kl. 19 den 5. dag før valget	-	kl. 16 den 8. dag før valget
5. Anmeldelse af valgforbund (listeforbund)	kl. 12 den 2. dag før valget	kl. 2o den 4. dag før valget	kl. 16 ugedagen før valget
6. Bekendtgørelse af listen og valgforbund (listeforbund)	morgenen dagen før valget	-	-

Til oversigten skal iøvrigt blot knyttes den bemærkning, at baggrunden for den isolerede ændring i 1957 af fristen for anmeldelse af valgforbund (listeforbund) var et ønske om at give bedre tid til at bekendtgøre valgforbund (listeforbund) i dagbladene.

Ved lov nr. 59 af 2. marts 1933 om ændring af lov om kommunale valg indførtes direkte valg til amtsråd. Valg til amtsråd, der skulle finde sted i første halvdel af marts, skulle bekendtgøres senest den lo. februar. Indlevering af kandidatlister skulle ske senest kl. 19, 2-ugers dagen før valget, meddelelse om fejl m.m. ved kandidatlisten skulle meddeles senest lo.-dagen før valget, berigtigelse kunne ske indtil kl. 19, 7.-dagen før valget, og valgforbund (listeforbund) kunne anmeldes indtil kl. 12,4.-dagen før valget. Bekendtgørelse af lister og valgforbund (listeforbund) skulle ske ved kommunalbestyrelsernes foranstaltning samtidig med bekendtgørelse af lister og valgforbund (listeforbund) til valg til kommunalbestyrelserne, d.v.s. senest om morgenen dagen før valget. Disse frister var uændrede til den omtalte lovændring i 1973, hvor fristerne i forbindelse med valg til amtsråd bragtes i overensstemmelse med fristerne for valg til kommunalbestyrelserne. Fristen for bekendtgørelse af valg til amtsråd forblev dog uændret indtil en lovændring i 1977. Som følge af omlægningen af kommunernes regnskabsår til kalenderåret fastsattes ved lov nr. 2o2 af 18. maj 1977 om ændring af lov om kommunale valg, at valg til amtsråd skulle finde sted i sidste halvdel af november måned, og at valget skulle bekendtgøres senest den 2o. oktober.

Sammenfattende om de her omtalte frister kan siges, at de kun sjældent er gjort til genstand for ændringer, og når det er sket, har begrundelsen været praktiske forhold i forbindelse med valgforberedelsernes gennemførelse. Tendensen i udviklingen har været at udvide fristerne, og at fristudvidelser i reglen er foretaget med virkning for alle de her nævnte frister.

Adgang til at afgive stemme pr. brev til kommunalvalg indførtes ved lov nr. 59 af 2. marts 1933 om ændring af lov om kommunale valg m.v.. Brevstemme kunne dog kun afgives af en meget snæver kreds af vælgere og kunne ikke afgives ved amtsrådsvalg. Brevstemme kunne tidligst afgives 3 uger før valget. Adgangen til brevstemmeafgivning er siden ved en række lovændringer udvidet til en væsentlig større personkreds.

I forbindelse med disse udvidelser var der oprindelig ganske snævre tidsfrister. Ved lovændring i 1953 kunne brevstemme som hovedregel tidligst afgives 3 hverdage før valget, men denne frist ændredes i 1962 til 7 hverdage og ved lov nr. 446 af 21. december 1965 om ændring af lov om kommunale valg fastsattes fristen til de nugældende 3 uger før valget. Vælgere, der afgiver stemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet kan som nævnt tidligst stemme 3 måneder før valget. Som begrundelse for ændringerne er oftest fremhævet ønsket om at skabe overensstemmelse med gennemførte ændringer i lov om valg til folketinget.

7.1.1.3. Udvalgets overvejelser og forslag.

I medfør af den gældende lovs § 12, stk. lo, jfr. § 4o, stk. 2, skal kommunalbestyrelsen senest om morgenen før valget bekendtgøre kandidatlisterne samt oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund). Da adgangen til at afgive brevstemme senest kan udnyttes næstsidste hverdag før valgdagen, har personer, der afgiver brevstemme, intet lovsikret krav på at få underretning om de kandidatlister, der deltager i valget. I indenrigsministeriets cirkulære af 2. januar 1978 er der med henvisning til dette forhold peget på, at stemmeafgivning pr. brev vil være behæftet med flere fejlmuligheder end en stemmeafgivning på valgdagen, og man kan derfor ved afgørelse af en brevstemmes gyldighed ikke være helt så streng som ved bedømmelsen af almindelige stemmesedler.

Andelen af vælgere, der afgiver brevstemme, er i dag mellem 2 1/2 og 2 3/4%. I 197o stemte knap 1% pr. brev, og i 1974 udgjorde denne gruppe vælgere 2,2o% (ved amtsrådsvalget knap *2%)*, og ved kommunalvalget i 1978 var andelen steget til 2,74% (ved amtsrådsvalget 2,56%). Den personlige stemmeprocent blev ved valget i 1978 opgjort til 77%. Med baggrund i disse tal gennemgås nedenfor forskellige ordninger, der kan give vælgere, der stemmer pr. brev, mulighed for at få kendskab til de kandidatlister, der deltager i valget.

Fristen for afgivelse af brevstemme kan forkortes, således at denne form for stemmeafgivning tidligst kan ske på et

tidspunkt, hvor de opstillede kandidatlister er kendt. Denne løsning må dog på forhånd afvises. Som begrundelse for den tidligere omtalte ændring i 1965 af fristen for afgivelse af brevstemme fra 7 hverdage før valget til 3 uger før valget anførtes, at den stærkt øgede rejsetrafik til udlandet havde gjort 7-dages fristen utilstrækkelig. Denne betragtning må utvivlsomt stadig tillægges afgørende vægt.

Det tidligste tidspunkt, hvor der kan gives fuldstændig og sikker oplysning om de kandidatlister, der deltager i valget, er ved berigtigelsesfristens udløb (kl. 16 den 8. dag før valget). I ovennævnte cirkulære af 2. januar 1978 har indenrigsministeriet da også henstillet til amtsvalgbestyrelserne, at de straks efter udløbet af fristen for anmeldelse af valgforbund (listeforbund), der er sammenfaldende med berigtigelsesfristen, underretter kommunalbestyrelserne om de anmeldte kandidatlister og valgforbund (listeforbund). Forlænges berigtigelsesfristen til lidt mere end 3 uger før valget, må man imidlertid være opmærksom på sammenhængen mellem denne frist og fristen for indlevering af kandidatlister. Denne sammenhæng tilsiger, at der i givet fald sker en tilsvarende forlængelse af fristen for indlevering af kandidatlister, således at disse indleveres godt 1 måned før valget. Fastholdes endvidere sammenhængen mellem berigtigelsesfrist og frist for anmeldelse af valgforbund (listeforbund), må sidstnævnte frist også forlænges til lidt mere end 3 uger før valget.

En forholdsvis sikker orientering om valgets kandidatlister kan dog gives allerede ved udløbet af fristen for indlevering af kandidatlister (kl. 16 den 14. dag før valget). Det kan derfor overvejes at forlænge denne frist til lidt over 3 uger, f.eks. til 24 dage før valget. For at en sådan ordning kan blive rimelig effektiv, må amtsvalgbestyrelserne pålægges at underrette kommunalbestyrelserne om indleverede kandidatlister straks efter fristens udløb.

Det må understreges, at den skitserede ordning ikke kan tilgodese de vælgeres interesse, der stemmer pr. brev uden for bopælskommunen. En ordning, der også giver disse vælgere

krav på orientering om de kandidatlister, der er indleveret i deres hjemkommune, vil nemlig være overordentligt administrativt belastende for kommunerne i en periode op til valget, hvor den kommunale administration i forvejen har en ekstraordinær arbejdsbyrde.

Udvalget har bemærket sig, at en væsentlig del af brevstemmerne afgives så tæt på valgdagen, at vælgerne ofte gennem pressen er blevet bekendt med de opstillede kandidatlister. Udvalget finder herefter, at hensynet til den politiske interesse i at indlevere kandidatlister og indgå valgforbund (listeforbund) så tæt på valgdagen som muligt overstiger hensynet til den forholdsvis lille gruppe vælgere, der afgiver stemme pr. brev uden at have kendskab til de opstillede kandidatlister. Den gældende frist for indlevering af kandidatlister foreslås derfor opretholdt.

7.1.2. Eventuel forøgelse af antallet af stillere.

7.1.2.1. Gældende ret og retsudviklingen.

En kandidatliste skal være ledsaget af underskrift af mindst 25, højst 5o vælgere som stillere, jfr. § 12, stk. 2. Lister til amtsrådsvalg skal være ledsaget af underskrift af mindst 5o, højst 75 i amtsrådskredsen boende kommunale vælgere som stillere, jfr. § 39, stk. 2.

I den kommunale valglov af 2o. april 19o8 var det krævet, at en kandidatliste skulle være underskrevet af mindst 5 og højst 15 vælgere som stillere. Disse beskedne tal skal ses i lyset af, at der dengang fandtes små kommunale enheder med omkring loo vælgere. Efter kommunalreformens gennemførelse fik de mindste kommuner omkring 3.ooo vælgere, og det krævede antal stillere fandtes ikke længere at harmonere med kommunernes vælgertal. Ved lov nr. 286 af 23. maj 1973 om ændring i lov om kommunale valg forhøjedes tallet til mindst 15 og højst 25. Ved lov nr. 2o2 af 18. maj 1977 om ændring i lov om kommunale valg forhøjede tallet til mindst 25, højst 5o. Baggrunden for denne ændring var, at der ved valget til Københavns borgerrepræsentation i 1974 blev indleveret i alt 24 kandidatlister omfattende i alt 355 kandidater. Af de ind-

leverede lister hidrørte 11 fra politiske partier, hvorimod de 13 var særlister, der ikke havde deltaget i tidligere valg. Da man anså det for sandsynligt, at en medvirkende årsag til de mange særlister var, at det krævede antal stillere ikke var så højt som efter folketingsvalqloven, fastsattes antallet af stillere til mindst 25, højst 5o, hvilket svarer til kravene efter folketingsvalgloven.

Ved lov af 2. marts 1933, hvorved indførtes direkte listevalg til amtsråd, fastsattes antallet af stillere for en kandidatliste til amtsrådsvalg til mindst 5o, højst 75. I lovforslaget var tallet imidlertid mindst 15 og højst 3o, men tallet forhøjedes under udvalgsbehandlingen. Der blev lagt vægt på, at i så stort et område, som en amtskommune udgør, må der være tilstrækkelig lejlighed og adgang til, at der kan være stillere for lister fra de forskellige dele af amtskommunen. Antallet af stillere efter 1933-loven er fortsat gældende.

7.1.2.2. Henvendelse fra Københavns kommune.

Københavns magistrat rettede i foråret 1979 henvendelse til indenrigsministeriet med anmodning om, at et forslag fra kommunen om udvidelse af antallet af stillere måtte indgå i valglovsudvalqets overvejelser. Forslaget går ud på, at "enhver kandidatliste, der indgives ved valg til Københavns borgerrepræsentation, skal være ledsaget af underskrifter af mindst 4oo, højst 5oo vælgere som stillere".

Baggrunden for forslaget var, at der ved valget til borgerrepræsentationen i 1978 opstilledes 26 kandidatlister med ialt 374 kandidater. Af de 26 lister opnåede kun 11 lister repræsentation, og heraf opnåede 5 lister kun et mandat. Kommunen fandt, at lovens betingelser med hensyn til antallet af stillerunderskrifter formentlig har været medvirkende til anmeldelsen af det store antal lister og det betydelige kandidatantal.

Der peges på, at det nuværende stillertal betyder et krav om større folkelig opbakning i en lille kommune end i en stor, og at det følgelig kunne være mere rimeligt at graduere

stillerkravet efter kommunestørrelse. Dette kunne ske ved at kræve et antal stillerunderskrifter, som svarer til en vis andel af de stemmeberettigede, f.eks. 1 o/oo. Der henvises i øvrigt til bilag 3.

7.1.2.3. Hensyn bag kravet om stillere.

Det er et grundlæggende princip i lovgivningen om kommunale valg, at der i de kommunale råd skal være en rimelig forholdsmæssig repræsentation af de forskellige anskuelser i befolkningen.

Heroverfor står imidlertid risikoen for "listevirvar". Opstilles et meget stort antal lister, bliver det overordentligt vanskeligt for vælgerne at overskue og vurdere de enkelte listers politiske mål m.m., ligesom også selve stemmesedlen kan blive vanskelig at overskue. Af disse grunde kræver man et vist antal stillerunderskrifter, således at der skabes en formodning om, at listens politiske mål m.m. har en vis udbredelse i vælgerbefolkningen.

Det fremgår af forarbejderne til den kommunale valglov, at stillerunderskrifterne ikke bør være færre end det antal kandidater, der kan opstilles, og at stillertallet bør være i harmoni med kommunernes vælgertal. Det ses ikke af forarbejderne, hvorfor der er en overgrænse for antallet af stillerunderskrifter.

7-1.2.4. Statistiske oplysninger.

Ved kommunalvalget i 1978 opstilledes ialt 2.767 lister I 24 af landets 275 kommuner blev der opstillet 15 eller flere lister. I fire af disse kommuner opstilledes mere end 2o lister, nemlig i København (26), Ringkøbing (22), Gjern (21) og Dronninglund (21).

Der opstilledes ialt 583 lister uden reserveret bogstavbetegnelse. I 27 af landets 275 kommuner blev der opstillet 6 eller flere lister uden reserveret bogstavbetegnelse. I fire af disse kommuner opstilledes lo eller flere lister med ureserveret bogstavbetegnelse, nemlig i København (14), Fjerritslev (13), Give (11) og Videbæk (lo).

Det er bemærkelsesværdigt, at der kun i ganske få kommuner både opstilles et stort antal lister og et stort antal lister uden reserveret bogstavbetegnelse. Af de 24 kommuner med 15 eller flere opstillede lister har kun 7 kommuner 6 eller flere lister med ureserveret bogstavbetegnelse, og heraf har kun 3 kommuner lo eller flere med ureserveret bogstavbetegnelse; det drejer sig om København, Fjerritslev og Give. Der henvises iøvrigt til bilag 4.

7.1.2.5. Udvalgets overvejelser.

Ved kommunalvalget i 1978 var der i 4 kommuner opstillet mere end 2o lister. Med et så stort antal lister må det antages, at en del af vælgerne har haft svært ved at overskue og vurdere listerne.

Det kan derfor overvejes gennem en udvidelse af antallet af stillere at søge det meget store antal lister nedbragt noget. Udvidelsen kan ske enten ved en generel forhøjelse af det nuværende stillerantal eller ved at sætte stillertallet i forhold til den enkelte kommunes vælgerbefolkning.

Ved en lovændring i 1977 forhøjedes stillertallet fra mindst 15, højst 25 til mindst 25, højst 5o. Baggrunden for ændringen var som nævnt navnlig det meget store antal lister ved valget til Københavns borgerrepræsentation i 1974. Valget i 1978 viste imidlertid intet fald i de opstillede lister i København, tværtimod steg tallet fra 24 lister til 26. Skal antallet af lister i København bringes ned gennem en forhøjelse af stillertallet, må forhøjelsen derfor være ganske stor.

Antallet af stillere i den kommunale valglov er først og fremmest afpasset efter størrelsen af vælgerbefolkningen i de mindste kommuner. En væsentlig forøgelse af stillertallet vil derfor i særlig grad volde vanskeligheder i de helt små kommuner.

Hensynet bag kravet om stillerunderskrifter synes imidlertid også at tale for, at stillertallet sættes i forhold til den enkelte kommunes vælgerbefolkning. Tallet kan eksempelvis sættes til 1 o/oo af vælgerbefolkningen, således som

Københavns magistrat har været inde på. Vælges denne løsning, betyder det en stigning i det krævede mindste antal stiller-underskrifter i 26 kommuner. I 19 kommuner vil det mindste antal stillere være mellem 25 og 5o, i 3 kommuner mellem 5o og loo og i 4 kommuner over hundrede. De sidstnævnte kommuner er København (4o6 stillere), Århus (175 stillere), Odense (119 stillere) og Ålborg (llo stillere). Der henvises i øvrigt til bilag 4 .

Ved 1 o/oo-reglen vanskeliggøres opstilling af kandidatlister noget i ovennævnte kommuner. Samtidig øges valgbestyrelsens arbejde med kontrol af den enkelte liste, men dette merarbejde opvejes sandsynligvis af et mindre antal indleverede lister.

Efter udvalgets opfattelse har de gældende regler i det store og hele fungeret tilfredsstillende. Udvalget erkender, at der enkelte steder - især i København - kan være behov for at kunne kræve et større antal stillere. Det foreslås derfor, at de gældende regler suppleres med en bestemmelse om, at kommunalbestyrelsen /amtsrådet kan vedtage at forhøje antallet af stillere til 1 o/oo af kommunens vælgerbefolkning. En sådan beslutning bør have virkning indtil videre, og således være gældende indtil beslutningen eventuelt ændres af kommunalbestyrelsen/amtsrådet.

Ordningen forudsætter, at beslutningen om forhøjelse af stillerantallet træffes så betids, at beslutningen kan bekendtgøres i god tid inden førstkommende kommunale valg, f.eks. senest den 1. juni i valgåret, og således at senere ændringer af beslutningen skal ske inden denne frist. Da beslutningen træffes "indtil videre",bør det krævede stillerantal også fremgå af valgbestyrelsens bekendtgørelse af valget m.m. i henhold til § 11, stk. 1. Da valglisterne først foreligger 8 dage før valget, må kommunens vælgertal godtgøres på anden måde. Det foreslås, at vælgertallet fra sidst afholdte kommunalvalg lægges til grund ved fastsættelsen af det højeste antal stillere.

Udvalgets forslag indebærer, at 26 primærkommuner ved kommunalvalget i 1981 kan træffe beslutning om et større stil-

lerantal end 25, mens alle amtskommuner bortset fra Bornholms har mulighed for at beslutte at kræve et større stillerantal end det nuværende minimum på 5o, jfr. bilag 4. Hensigten med dette forslag kan forskertses noget, hvis man kan være stiller for mere end én kandidatliste. B.l.a. af denne grund foreslår udvalget, at man kun kan være stiller for én liste, se også afsnit 7.1.4.

7.1.3. Skal alle lister ledsages af stillerunderskrifter?

Stillerunderskrifter skaber som nævnt formodning for, at listens politiske mål m.m. har en vis udbredelse blandt kommunens vælgere.

Denne formodning synes imidlertid også at kunne godtgøres på en anden måde. Lister, der er repræsenteret i kommunalbestyrelse eller amtsråd, har knap 4 år tidligere dokumenteret en betydelig opbakning blandt vælgerne. Det forekommer derfor nærliggende at antage, at disse lister fortsat har en sådan opbakning, at de kan skaffe det fornødne antal stillere.

Da indsamling af underskrifter for disse lister ofte forekommer som en ren formalitet, kan det overvejes at ophæve kravet om stillere. I givet fald skulle kun lister, der ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelse eller amtsråd, indsamle stillerunderskrifter. En sådan ordning støder imidlertid på den vanskelighed, at det kan være svært at afgøre, hvem der tegner listen. Denne vanskelighed gør sig i særlig grad gældende for lister, der ikke opstilles i tilknytning til de landsdækkende partier. Lister uden reserveret bogstavbetegnelse vil ofte være uden tilknytning til en partiorganisation eller lignende.

På denne baggrund finder udvalget, at kravet om stillerunderskrifter for alle kandidatlister bør opretholdes.

7.1.4. Samme stiller for flere lister.

Efter den kommunale valglov er det ikke udelukket, at samme vælger kan optræde som stiller for forskellige kandidatlister. I folketingsvalgloven er det derimod i § 24, stk.

2, udtrykkeligt fastsat, at ingen kan være stiller for kandidater for mere end -ét parti.

Som omtalt i afsnit 7.1.2.3. er formålet med kravet om stillere, at der herved skabes en formodning for, at listens politiske mål m.v. har en vis udbredelse i vælgerbefolkningen.

Efter udvalgets opfattelse forekommer det naturligt, at en vælger kun kan være stiller for ét parti. Spørgsmålet vil i praksis formentlig kun have betydning for lister med lokalt tilhørsforhold, der indgår i listeforbund. Udvalget finder imidlertid herved, at det vil være rimeligt også for sådanne lister at kræve dokumentation for en vis lokal opbakning bl.a. med henblik på at begrænse antallet af opstillede lister. Udvalget foreslår derfor, at der i den kommunale valglov indføjes en regel, hvorefter ingen kan være stiller for mere end én kandidatliste til henholdsvis valg til kommunalbestyrelse og amtsråd.

7.1.5. Kandidatlisternes oplysninger om stillere og kandidater.

7.1.5.1. Fødselsdato og personnummer.

Ligesom folketingsvalgloven bestemmer den kommunale valglov, at kandidatlisterne skal indeholde oplysning om hver enkelt stillers og kandidats navn, stilling og bopæl, jfr. § 12, stk. 2 og stk. 4. Tilsvarende gælder for kandidatlister til amtsrådsvalg, jfr. § 29, stk. 2, og § 4o, stk. 1.

Under henvisning til at det er meget tidkrævende at foretage kontrol af, at stillere og kandidater ved folketingsvalg opfylder valgretsbetingelserne, har udvalget i betænkning nr. 893/198o om en revision af folketingsvalgloven foreslået, at kandidatanmeldelsen ledsages af oplysning om kandidatens og stillernes pe-rsonnumre. Udvalget lagde herved vægt på, at de data om kandidaten og stillerne, som skal afgives, bliver afgivet til en myndighed, som i forvejen er eller vil kunne komme i besiddelse af disse personnumre.

De samme grunde gør sig efter udvalgets opfattelse gældende for kandidatlister ved kommunalvalg. Ved 1. behandlin-

gen af forslag til lov om ændring af folketingsvalgloven den 11. marts 198o blev fra flere partiers ordførere udtrykt betænkelighed ved,at også stillernes personnumre skal oplyses. Der henvistes til, at en del af vælgerne nærer modvilje mod at oplyse eget personnummer, og at denne holdning - uanset at den er ubegrundet i den foreliggende sammenhæng - kunne vanskeliggøre indsamlingen af stillerunderskrifter. Et forslag fra folketingets kommunaludvalg om at erstatte personnummer med fødselsdato for så vidt angår stillerne tiltrådtes af indenrigsministeren og blev vedtaget af folketinget. I lyset heraf foreslår udvalget en tilsvarende ordning gennemført i den kommunale valglov.

7.1.5.2. Attestation for optagelse på valglisten af kandidater m.fl. til amtsrådsvalg.

I valgcirkulæret og i formularen til kandidatlisteanmeldelser til amtsrådsvalg henstilles det, at kandidatanmeldelsen ledsages af en attest fra vedkommende kommunalbestyrelse om, at listens kandidater, eventuelle personlige stedfortrædere og stillere er optaget på valglisten.

Den nye valglisteordning betyder, at primærkommunerne først har valglisterne i hænde 8 dage før valget. At kandidater, personlige stedfortrædere og stillere opfylder valgretsbetingelserne må derfor konstateres på anden måde end ved eftersyn af valglisten, fordi (amts) valgbestyrelsen senest i løbet af den lo. dag før valget skal give besked om eventuelle indsigelser mod kandidatlisten. Valgretsbetingelsernes opfyldelse må konstateres ved opslag i folkeregisteret.

Amtsvalgbestyrelsernes kontrol må bestå i høring af vedkommende kommunes folkeregister. Da kandidatlisterne skal være indleveret senest kl. 16 2-ugers dagen før valget, skal denne kontrol afsluttes i løbet af 3-4 dage (inden udløbet af den lo. dag før valget). For amtsvalgbestyrelsen er det et ret tidkrævende arbejde at udarbejde materialet til høring af folkeregistrene.

Indenrigsministeriets opfordring til at ledsage kandidatanmeldelserne af attester for optagelse på valglisten ef-

terkommes imidlertid idag i vidt omfang. En ændring af attestens indhold som følge af den nye valglisteordning, således at denne kommer til at lyde på, at den pågældende opfylder va1gretsbetingelserne i vedkommende kommune, vil næppe ændre i dette forhold.

Gøres henstillingen til et krav skal folkeregistrene attestere for alle kandidater, personlige stedfortrædere og stillere inden fristen for indlevering af kandidatlisten udløber kl. 16 2-ugers dagen før valget. Da ændringer i folkeregistret til og med 18. dagen før valget har betydning for valglistens udformning (valgretsbetingelsernes opfyldelse), kan folkeregistrene først begynde attestationer den 18.-dag før valget; folkeregistrene har således knap 4 dage til dette arbejde, og det kan måske ikke udelukkes, at kandidatlisterne af denne grund ikke kan indleveres rettidigt.

Det er derfor udvalgets opfattelse, at man ikke bør stille krav om, at kandidatlisterne ved indleveringen skal være ledsaget af den omhandlede attestation.

Hvis man på den anden side alene kræver, at formularer medfølger kandidatlisteanmeldelserne i udfyldt stand - uden at folkeregisterets attestation foreligger - lettes amtsvalgbestyrelserne for et noget tidkrævende arbejde, og amtsvalgbestyrelsen kunne straks ved kandidatlisternes indlevering sende formularerne til attestation hos folkeregistrene. Udvalget finder ikke, at afgørende hensyn taler imod en sådan ordning. Udvalget foreslår, at den kommunale valglov ændres, således at det gøres obligatorisk, at kandidatlister skal bilægges udfyldte - men ikke attesterede - blanketter for de pågældende kandidaters, personlige stedfortræderes og stilleres opfyldelse af valgretsbetingelserne. Formularen til kandidatanmeldelse til amtsrådsvalg og den nævnte blanket må herefter ændres.

7.1.6. Reglerne om opførelse af en kandidats navn og eventuelle kaldenavn.

I den kommunale valglovs § 12, stk. 4, er det fastsat, at kandidatanmeldelsen skal indeholde en angivelse af kandi-

datens fornavn og efternavn, stilling og bopæl, således at der ikke kan finde forveksling sted. Såfremt en kandidat ikke ønskes opført på stemmesedlerne (opslagene) med sit fulde navn, følger det af bestemmelsen, at det i kandidatanmeldelsen kan tilkendegives, hvorledes navnet skal opføres på stemmesedlerne (opslagene). Hvis en kandidat er kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som kandidaten ikke har fået tilladelse til at føre, kan dette navn anføres på stemmesedlerne i parentes efter kandidatens borgerlige navn. I de valgcirkulærer, som indenrigsministeriet udsender til samtlige kommunalbestyrelser og amtsråd forud for kommunale valg, jfr. for de kommunale valg i 1978 indenrigsministeriets cirkulære af 2. januar 1978, afsnit VI, er bestemmelsens indhold nærmere præciseret. Det følger heraf, at der på stemmesedlen altid skal anføres kandidatens efternavn (slægtsnavn) samt mindst ét fornavn eller forbogstav, således at en kandidat ikke kan opføres alene under et mellemnavn.

I forbindelse med afholdelse af valg bliver spørgsmålet ofte rejst, om en kandidat, der normalt kun benytter sit fornavn og mellemnavn, som er optaget på dåbs- eller fødselsattest, kan kræve, at disse navne på stemmesedlerne optages i en parentes efter efternavnet (eks. Søren Østergård Andersen (Søren Østergård)). Indenrigsministeriet har i disse tilfælde modsat sig dette, navnlig ud fra den betragtning, at der herved ville være risiko for større - og dermed mere uoverskuelige - stemmesedler.

Udvalget er enig i denne opfattelse. Udvalget finder endvidere, at bestemmelsen om, hvorledes kandidaterne skal opføres på stemmesedlerne, bør omforrnuleres, således at den får samme ordlyd som de tilsvarende bestemmelser i Europa-Parlamentsvalglovens' § 7, stk. 8, samt folketingsvalglovens § 25, stk. 2, således som sidstnævnte er ændret efter forslag fra udvalget.

Indenrigsministeriet fik forud for de kommunale valg i 1978 forelagt spørgsmålet, om valgmyndighederne kunne nægte at godkende, at en kandidat som kaldenavn fik opført et navn

af et klart obskønt indhold. Indenrigsministeriet gav i denne forbindelse udtryk for, at der efter gældende ret var fornøden hjemmel til at nægte anvendelse af et sådant kaldenavn.

Udvalget har drøftet, hvorvidt der i valgloven bør indføres en udtrykkelig hjemmel herfor. Udvalget mener dog, at spørgsmålet ikke har en sådan betydning, at der er anledning hertil.

7.1.7. Bogstavbetegnelser.

Efter den kommunale valglovs § 12, stk. 7, skal valgbestyrelsen mærke hver af de godkendte kandidatlister med hver sit bogstav (A, B, C o.s.v.). For hver kandidatliste kan endvidere anmeldes en listebetegnelse. Der er dog ikke pligt hertil.

Bogstavbetegnelserne blev påbudt ved den kommunale valglov af 2o. april 19o8, idet det i dennes § 9, stk. 6, bestemtes, at de af valgbestyrelsen godkendte kandidatlister skulle mærkes hver med sit bogstav (A, B, C o.s.v.). Det beroede oprindeligt på valgbestyrelsens bestemmelse,med hvilket bogstav en godkendt kandidatliste skulle mærkes, men med 2o-ernes og 3o-ernes stigende politisering af de kommunale valg og med den voksende indflydelse, som partiernes landsorganisationer og agitationsapparater fik, blev ønskerne om ens partibogstaver ved alle listevalg og i alle kommuner imidlertid naturlige. Ved en tilføjelse til den kommunale valglov i 1936 bestemtes det derfor, at partier, der måtte ønske at anvende samme bogstavbetegnelse for deres kandidatlister i hele landet, såvel ved valgene i den enkelte kommuner som ved amtsrådsvalgene, ved deres landsorganisation kunne indsende begæring til indenrigsministeren herom. Bortset fra landspartiernes bogstavbetegnelser er valgbestyrelserne stadig frit stillet med hensyn til, hvilken bogstavbetegnelse de vil tildele en kandidatliste.

Ved de kommunale valg i 1978 var der i Københavns kommune anmeldt 26 kandidatlister, der fik tildelt hver sin bogstavbetegnelse. Det kan på denne baggrund forudses, at der med uændrede regler om betegnelse af kandidatlister vil kun-

ne opstå en situation, hvor antallet af kandidatlister overstiger de til rådighed værende bogstaver i alfabetet.

Udvalget har drøftet, hvilken funktion bogstavbetegnelsen har for en kandidatliste. For så vidt angår kandidatlister, der er opstillet i tilslutning til de landsdækkende partier, og som har fået tilladelse til at benytte samme bogstavbetegnelse overalt i landet, er denne funktion klart at identificere listen på grundlag af et bogstavsymbol, som er indarbejdet i vælgernes bevisthed fra tidligere valg m.v. Endvidere angiver bogstavbetegnelserne et utvetydigt kriterium ved fastsættelse af kandidatlisternes indbyrdes rækkefølge på stemmesedlen. Endelig vil anvendelse af bogstavbetegnelsen kunne simplificere brevstemmeafgivning.

Det er udvalgets opfattelse, at vælgerne i almindelighed forbinder de politiske partier med de bogstavbetegnelser, som disse partier i øvrigt benytter på landsplan. Derimod er der næppe mange vælgere, der ved kommunale valg har kendskab til, hvilken bogstavbetegnelse der er tildelt de upolitiske lister. Der er således ingen sikkerhed for, at en upolitisk liste, der deltager i flere på hinanden følgende valg i én kommune, får tildelt samme bogstavbetegnelse ved hvert valg. Endvidere kan det ikke afvises, at benyttelsen af bogstavbetegnelser for upolitiske lister kan skabe misforståelser. I de tilfælde hvor upolitiske lister med samme listebetegnelse (f.eks. borgerlisten) i flere nabokommuner får tildelt forskellig bogstavbetegnelse, vil der kunne være risiko for, at vælgere ved brevstemmeafgivning kommer til at afgive stemme på en anden liste end tilsigtet.

Udvalget har overvejet en afskaffelse af brugen af bogstavbetegnelser for de upolitiske lister med henblik på at undgå den beskrevne situation, hvor antallet af lister overstiger de til rådighed værende bogstaver i alfabetet. Udvalget har imidlertid fundet, at bogstavbetegnelser for upolitiske lister alt i alt repræsenterer en fordel, som er vel indarbejdet. Risikoen for det nævnte store antal lister vil endvidere formentlig kun være aktuel for de største kommuner, navnlig Københavns kommune. Endelig må det antages, at udval-

gets forslag vedrørende antallet af stillere vil kunne have en begrænsende effekt på antallet af lister.

Udvalget skal i stedet foreslå, at der i den kommunale valglov indføjes en bemyndigelse for indenrigsministeren til, i tilfælde hvor der i en kommune ikke er tilstrækkeligt mange bogstavbetegnelser til rådighed, at træffe afgørelse om, hvorledes vedkommende valgbestyrelse i så fald skal forholde sig. Efter forslaget skal indenrigsministeren efter omstændighederne herved kunne bestemme, at der i en sådan kommune ved valget ikke skal tildeles de upMlitiske lister bogstavbetegnelser overhovedet, og således at disse lister i stedet forpligtes til at anmelde en listebetegnelse. I sådanne tilfælde foreslås kandidatlisternes indbyrdes rækkefølge på stemmesedlen fastsat således, at listerne med reserveret bogstavbetegnelse (de landsdækkende partier) opføres øverst på stemmesedlen efter bogstavbetegnelsernes alfabetiske rækkefølge, og at de øvrige lister opføres herefter i en rækkefølge, der udfindes ved en af valgbestyrelsen foretaget lodtrækning. Udvalget skal endvidere foreslå, at det foreskrives i den kommunale valglov, at indenrigsministeren i den bekendtgørelse, der skal udstedes om bogstavbetegnelser for de landsdækkende partier, jfr. § 12, stk. 7, samtidig fastsætter, hvilke bogstavbetegnelser valgbestyrelserne vil have rådighed over til de upolitiske lister.

7.1.8. Listebetegnelser.

Efter den kommunale valglovs § 12, stk. 6, kan de stillere, der har underskrevet en kandidatliste, overfor valgbestyrelsen anmelde en listebetegnelse, hvormed kandidatlisten vil være at betegne på stemmesedlerne. Enkelte bogstaver (A, B, C o.s.v.) kan ikke anmeldes som listebetegnelse. Anmeldelse af en listebetegnelse, som skal ske samtidig med kandidatlistens indlevering, skal være tiltrådt af samtlige listens kandidater.

Adgangen til listebetegnelse blev indføjet i den kommunale valglov af 29. marts 1924 efter forslag fra valglovskommissionen. Som motivering for forslaget var det blot anført,

at en tilsvarende bestemmelse var gældende ved valgmandsvalgene til landstinget. Efter den oprindelige bestemmelse måtte listebetegnelsen alene bestå af 2 ord. Ved lov af 22. december 1936 blev denne begrændning ophævet med den motivering, at en tilsvarende begrænsning ikke var indeholdt i rigsdagsvalgloven, og at det måtte anses for upraktisk, at en partibetegnelse af denne grund skulle være forskellig for rigsdagsvalg og kommunale valg.

De gældende regler har medført, at der for kandidatlister ofte anmeldes meget lange listebetegnelser, i særdeleshed hvor der i listebetegnelsen er angivet et tilhørsforhold til en bestemt lokalitet, hvilket kan være medvirkende til, at stemmesedlerne bliver uoverskuelige. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at det ikke vil være muligt i loven at indføje bestemmelser, der sikrer rimeligt korte listebetegnelser, uden at det samtidig ville gå ud over muligheden for i alle tilfælde tilstrækkelig præcist at angive det lokale tilhørsforhold for en kandidatliste.

Efter den kommunale valglovs § 12, stk. 7, kan to eller flere kandidatlister, som - udover en betegnelse, som angiver et lokalt tilhørsforhold - har anmeldt samme listebetegnelse, begære at få tildelt samme bogstavbetegnelse. Spørgsmålet har her været rejst over for indenrigsministeriet, om denne bestemmelse omfatter kandidatlister, der nok er tilknyttet samme parti, men hvis listebetegnelse ikke er helt identiske. Med en vis sammenhæng hermed har spørgsmålet endvidere været rejst, om den bogstavbetegnelse, som tildeles landsdækkende partier, kan anvendes af kandidatlister, der er tilknyttet vedkommende parti, men hvis listebetegnelse afviger fra partiets officielle navn, f.eks. om "Den borgerlige-konservative liste, Gentofte" kunne tildeles bogstavbetegnelsen C. I disse tilfælde har indenrigsministeriets standpunkt været, at der måtte kræves fuldstændig identitet mellem selve listebetegnelserne indbyrdes henholdsvis mellem listebetegnelsen og partiets navn. I det nævnte eksempel ville således alene listebetegnelsen "Det konservative Folkeparti, Gentofte" kunne tildeles bogstavbetegnelsen C. Det er udvalgets opfattelse,

at det standpunkt, indenrigsministeriet i de nævnte sager har givet udtryk for, allerede følger af § 12, stk. 7, i dens nuværende udformning, og at den fornødne præcisering af retstilstanden vil kunne opnås gennem uddybende bemærkninger i valgcirkulærerne.

Spørgsmålet har endelig været rejst, om hvor snævert forannævnte udtryk "betegnelse, som angiver et lokalt tilhørsforhold" skal opfattes. Problemet har været, om lokalt tilhørsforhold skal forstås som en geografisk tilknytning, eller om to kandidatlister, f.eks. Socialdemokratiet (kvindelisten) og Socialdemokratiet (lønrnodtagerlisten) kan tildeles samme bogstavbetegnelse. Indenrigsministeriet har herved indtaget det standpunkt, at det nævnte udtryk skal forstås i den brede betydning.

Bestemmelsen blev indføjet i den kommunale valglov i 1954, uden at der fremgår nogen nøjere begrundelse for det anvendte ordvalg. Det må dog antages for givet, at hovedformålet har været at muliggøre, at samme "liste" opstiller for flere områder i kommunen. På denne baggrund og ud fra den betragtning, at det ikke forekommer hensigtsmæssigt at anerkende, at samme "liste" opstiller flere gange med forskelligt politisk formål i samme kommune, foreslår udvalget, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt af § 12, stk. 7, at fælles bogstavbetegnelse alene kan tildeles lister som udover en "betegnelse, som angiver et særligt geografisk tilhørsforhold", har samme listebetegnelse.

Ved en gennemførelse af udvalgets forslag om, at indenrigsministeren i tilfælde, hvor antallet af godkendte lister overstiger de til rådighed værende bogstavbetegnelser,efter omstændighederne kan træffe bestemmelse om,at de upolitiske lister ikke skal tildeles en bogstavbetegnelse, jfr. afsnit 7.1.7., vil bestemmelsen i § 12, stk. 9, om indgåelse af listeforbund skulle ændres. Efter den nævnte bestemmelse kan lister, der tildeles samme bogstavbetegnelse,indgå listeforbund. Ved en afskaffelse af bogstavbetegnelser for upolitiske lister bør den nævnte bestemmelse udvides til også at give adgang for indgåelse af listeforbund mellem upolitiske lis-

ter, der har anmeldt samme listebetegnelse - udover en betegnelse, som angiver et særligt geografisk tilhørsforhold.

7.1.9. Tidspunktet for valgbarhedsbetingelsernes opfyldelse.

7.1.9.1. Gældende regler og indenrigsministeriets praksis.

Valgbar er ifølge § 2 i den kommunale valglov enhver, som er valgberettiget ved de kommunale valg i de pågældende kommuner, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd.

Valgret har ifølge § 1 enhver, der har dansk indfødsret, er fyldt 18 år og har fast bopæl i kommunen, medmindre den pågældende er umyndiggjort. Endvidere har nordiske statsborgere valgret, hvis de opfylder disse betingelser og har haft fast bopæl i riget i de sidste 3 år.

Valgret kan imidlertid kun udøves (stemmeret), hvis man er optaget på valglisten, jfr. § 5, stk. 1. Stemmeretten bortfalder, når man ikke længere har fast bopæl i kommunen, selvom man er optaget på valglisten.

For kandidater til folketingsvalg foretages vurderingen af valgbarhedsbetingelsernes opfyldelse efter valget, og vurderingen tilkommer alene folketinget. Valgbarhed skal foreligge ved valgdøgnets begyndelse. For kandidater til kommunale valg derimod skal valgbestyrelsen foretage en prøvelse af kandidatens valgbarhed forud for valget, jfr. § 12, stk. 4. Prøvelsen omfatter dog ikke vandelsbetingelsen, idet denne prøvelse foretages af valgbarhedsnævnet efter valget, jfr. § 34.

Har nogen af de kandidater, der er opført på en kandidatliste, ikke valgret, skal valgbestyrelsen udstryge kandidatens navn på listen, jfr. § 12, stk. 4. Senest i løbet af den lo. dag før valget skal valgbestyrelsen underrette vedkommende stiller herom, og ny liste kan da indleveres, eller den fornødne forandring i listen foretages senest kl. 16 den 8. dag før valget, jfr. § 12, stk. 5.

Prøvelsen af kandidatens valgret kan tidligst ske ved kandidatlistens indlevering og senest inden udgangen af den

lo. dag før valget, hvor vedkommende stiller som nævnt skal underrettes, hvis et navn udstryges.

I en konkret sag, hvor en kandidat først tilflyttede kommunen dagen efter indleverings fristens, udløb, har indenrigsministeriet givet udtryk for den opfattelse, at den pågældende ikke var valgbar i kommunen. Ministeriet fandt, at valgretsbetingelserne skal være opfyldt på det tidspunkt, hvor prøvelse tidligst kan ske, d.v.s. ved indleveringsfristens udløb. Ministeriet lagde herved vægt på ordlyden i § 12, stk. 5, der taler om indlevering af "ny liste" og foretage den fornødne "forandring" i listen. Listen, der kun indeholdt navnet på denne ene kandidat, kunne ikke efter ordlyden i § 12, stk. 5, indleveres påny, idet der ikke ville være tale om en ny liste eller forandring i forhold til den tidligere indleverede liste.

7.1.9.2. Udvalgets overvejelser og forslag.

Tidspunktet for valgbarhedsbetingelsernes opfyldelse har som nævnt givet anledning til nogen usikkerhed. Det kan derfor overvejes at præcisere tidspunktet i loven.

Der synes at være to tidsfrister, der kan lægges til grund. Enten skal kandidaten opfylde valgbarhedsbetingelserne (bortset fra vandelsbetingelsen) på det seneste tidspunkt for indlevering af kandidatlisten eller på tidspunktet for berigtigelsesfristens udløb. Hertil må dog føjes den variant, at det kan anses for tilstrækkeligt, at valgbarhedsbetingelserne opfyldes ved valgdøgnets begyndelse, blot valgbestyrelsen ved prøvelsen af betingelserne kan konstatere med sikkerhed, at betingelserne vil være opfyldt på valgdagen.

Den første model indebærer, at kandidaten skal opfylde valgretsbetingelserne på det seneste tidspunkt for indlevering af kandidatlisten, d.v.s. kl. 16 den 14. dag før valget. Denne model er i overensstemmelse med lovens nuværende udformning, således som den fortolkes af indenrigsministeriet.

Modellen indebærer imidlertid, at kandidaten ikke kan blive valgbar selvom han efterfølgende dokumenterer at have opnået bopæl, dansk indfødsret - eller for udenlandske stats-

borgere 3 års uafbrudt ophold i riget - eller at umyndiggørelse er bortfaldet. 0g drages den yderste konsekvens, så er det en betingelse, at kandidaten er fyldt 18 år ved listens indlevering, selvom han kan dokumentere, at han når denne alder inden valget.

Kravet om bopæl i mindst 14 dage før valget synes umiddelbart at harmonere dårligt med udviklingen i valgretsbetingelserne. Valgloven af 29. marts 1924 stillede krav om ca. 14 måneders bopæl i kommunen som valgretsbetingelse. Bopælsperioden nedsattes i 1936 til 4 måneder, og kravet bortfaldt helt ved lov af 22. december 1953 om ændring af lov om kommunale valg.

Man stiller imidlertid fortsat krav om bopæl en vis tid i kommunen som betingelse for udøvelse af valgretten. Optagelse på valglisten som betingelse for stemmeretten beror alene på overvejelser af praktisk karakter. Det er hensigtsmæssigt, at valgretten utvetydigt kan dokumenteres på valgdagen gennem en forudgående registrering på valglisten. Overføres dette synspunkt på valgbarhedsbetingelserne, hvor prøvelsen kan siges at træde i stedet for optagelse på valglisten, er modellen ikke i modstrid med retsudviklingen vedrørende valgretsbetingelserne.

Den anden model drager i højere grad konsekvensen af dette sidste synspunkt. Lægges berigtigelsesfristens udløb til grund ved vurderingen af valgbarhedsbetingelsernes opfyldelse, er det netop kun praktiske grunde der gør, at det ikke er tilstrækkeligt at være valgbar på selve valgdagen. Efter denne model vil man altså være valgbar, selvom man udstryges af listen på grund af manglende bopæl i kommunen, blot man melder flytning inden berigtigelsesfristens udløb. Modellen synes i øvrigt også at harmonere bedre med formålet med berigtigelsesfristen. Man får mulighed for at rette ethvert forhold, der førte til et navns udstrygelse ved første prøvelse.

På den anden side fører modellen til, at man kan være valgbar, selvom man ikke er berettiget til at afgive stemme. Har man bopæl ved berigtigelsesfristens udløb - og er de and-

re betingelser opfyldt - er man valgbar, uanset man ikke optages på valglisten, fordi man ikke havde bopæl i kommunen ved valglistens udfærdigelse 14 dage før valget. Hertil må bemærkes, at for det første beror det på en tilfældighed, at der i dag er sammenfald mellem indleverings fristen og optagelse på valglisten, og for det andet forudsætter loven ikke sammenfald mellem valgbarhed og stemmeret.

Anskues prøvelsen af valgbarhedsbetingelserne som en udelukkende praktisk foranstaltning, der skal sikre, at kandidaterne opfylder valgretsbetingelserne på valgdagen, må man imidlertid overveje en variant af den anden model.

Den tredje model lægger udelukkende vægt på, om kandidatens valgret på valgdagen med sikkerhed kan konstateres ved den forudgående prøvelse. I forhold til den anden model giver dette synspunkt alene en forskel for så vidt angår aldersbetingelsen og for fremmede statsborgere betingelsen om 3 års uafbrudt ophold i riget. Det kan nemlig ved denne prøvelse konstateres, om kandidaten vil være fyldt 18 år/have haft uafbrudt ophold i 3 år i riget ved valgdøgnets begyndelse. De øvrige betingelser skal imidlertid være opfyldt senest ved berigtigelses fristens udløb.

Det er udvalgets opfattelse, at aldersbetingelsen og kravet om 3 års uafbrudt ophold i riget for fremmede statsborgere skal opfyldes på valgdagen,og at de øvrige betingelser skal opfyldes inden berigtigelsesfristens udløb (model 3). Udvalget finder, at dette bør præciseres i den kommunale valglov.

7.1.1P. Kandidaters og stilleres tilbagetrækning af kandidatanmeldelser.

Den kommunale valglov indeholder ingen bestemmelse om, hvorvidt en kandidatliste, der er indleveret til formanden for valgbestyrelsen, kan trækkes tilbage af stillerne. Ligeledes er der ikke i loven givet regler for, hvorvidt stillere og kandidater kan trække deres tiltrædelse af listeforbund og valgforbund tilbage.

Det antages i praksis, at en kandidatliste kan tilbage-

kaldes af samtlige dens stillere, indtil bekendtgørelse af listen har fundet sted, hvilket det påhviler valgbestyrelsen at foretage senest om morgenen dagen før valget. Det må endvidere antages, at en kandidatlistes deltagelse i et listeforbund eller valgforbund kan tilbagetrækkes indtil tidspunktet for bekendtgørelsen, såfremt samtlige listens stillere og kandidater er enige herom. Det er udvalgets opfattelse, at der i den kommunale valglov bør indføjes bestemmelser, hvorefter disse tilbagekaldelser kan ske indtil udløbet af fristen for berigtigelser af kandidatlisteanmeldelser, efter gældende regler 8.-dagen før valget.

7.2. Anmeldelse og godkendelse af forbund.

7.2.1. Gældende retstilstand.

Efter den kommunale valglovs § 12, stk. 8, kan kandidatlister for valgbestyrelsen anmeldes at ville støtte hinanden, d.v.s. indgå valgforbund. Anmeldelse herom skal ske skriftligt senest kl. 16 ugedagen før valget og skal være tiltrådt ved underskrift af samtlige stillere for de deltagende kandidatlister og samtlige kandidater på disse lister. Efter § 12, stk. 9, kan endvidere kandidatlister, der er tildelt samme bogstavbetegnelse, indgå listeforbund, d.v.s. kandidatlister, som - udover en betegnelse som angiver et lokalt tilhørsforhold - har anmeldt samme listebetegnelse samt kandidatlister, opstillet af samme parti, og for hvilke der i begge tilfælde er begæret samme bogstavbetegnelse. Sådanne listeforbund kan derefter indgå valgforbund med andre kandidatlister eller med andre listeforbund. Anmeldelse af listeforbund samt valgforbund, hvori indgår et listeforbund, skal ligeledes ske senest kl. 16 ugedagen før valget. Ved anmeldelsen skal samtlige stillere og kandidater for enhver af de deltagende kandidatlister i listeforbundet og et eventuelt valgforbund ved deres underskrift have tiltrådt, at den pågældende kandidatliste har indgået listeforbund med bestemt angivne kandidatlister og derefter eventuelt valgforbund med ligeledes bestemt angivne listeforbund og kandidatlister.

7.2.2. Mangler ved anmeldelse af forbund.

Bestemmelserne har givet anledning til problemer i nogle tilfælde, dels med hensyn til hvor strengt valgbestyrelserne skal kræve den angivne tidsfrist overholdt, dels med hensyn til hvilken betydning det har for et indgået valgforbund, at et af de deltagende listeforbund må erklæres for ugyldigt.

For så vidt angår spørgsmålet om overholdelse af fristen for anmeldelse af listeforbund og valgforbund, har det i nogle tilfælde foreligget, at der ikke i forbindelse med anmeldelsen forelå underskrifter fra samtlige stillere. Valgbestyrelserne har i sådanne tilfælde, navnlig hvor der var tale om undskyldende omstændigheder, indrømmet en frist til at indhente de manglende underskrifter. Ved behandling af klager, som er blevet forelagt i sådanne sager, har indenrigsministeriet indtaget det standpunkt, at eftersom der ikke som ved kandidatanmeldelser er fastsat regler om afhjælpning af mangler, er der ikke hjemmel til at indrømme en forlængelse af anmeldelsesfristen. I konsekvens heraf har ministeriet - også i tilfælde, hvor der forelå undskyldende omstændigheder, og hvor fristoverskridelsen var ubetydelig - i disse sager resolveret, at de pågældende forbund var ugyldige, og at valgets opgørelse derfor måtte gøres om uden hensyntagen til vedkommende forbund.

Udvalget er enig i, at det af ordensmæssige grunde er nødvendigt, at de i valglovgivningen gældende tidsfrister nøje overholdes. Det er endvidere udvalgets opfattelse, at der ikke er muligheder for at indføje en hjemmel i valgloven til at afhjælpe mangler ved anmeldelse af listeforbund og valgforbund på grund af det fremrykkede tidspunkt for anmeldelsen. I nogle af de tilfælde, hvor sådanne anmeldelser har været behæftet med mangler, har det skyldtes ukendskab til, at der kræves underskrifter af samtlige stillere og ikke blot af 25 stillere, som er mindstetallet ved kandidatanmeldelser. Udvalget skal på denne baggrund foreslå, at det udtrykkeligt kommer til at fremgå af valgloven, at der kræves underskrift af samtlige stillere og kandidater. Udvalget skal endvidere

henstille, at det i indenrigsministeriets valgcirkulærer i fremtiden bliver fremhævet, at valgbestyrelserne ikke har hjemmel til at indrømme en fornyet frist til afhjælpning af mangler ved anmeldelser af listeforbund og valgforbund.

I de tilfælde, hvor et i et valgforbund indgående listeforbund således, ikke har været gyldigt anmeldt, har problemet dernæst været, hvilken konsekvens dette vil have for valgforbundet i øvrigt. Den ene løsning er at fortolke § 12, stk. 9, således, at det er en betingelse for en gyldig anmeldelse af et valgforbund, at denne opfylder lovens betingelser for så vidt angår samtlige de kandidatlister og listeforbund, for hvilke der anmeldes valgforbund. En konsekvens af denne løsning vil være, at blot der er mangler ved anmeldelse af valgforbundet for en af de indgående kandidatlister eller listeforbund, skal der ses bort fra valgforbundet som sådant. Den anden løsning består i blot at se bort fra kandidatlister eller listeforbund, for hvilke anmeldelsen er mangelfuld. Efter denne løsning vil valgforbundet mellem de øvrige anmeldte kandidatlister og listeforbund blive opretholdt. Problemstillingen kan beskrives på følgende måde: Såfremt man forestiller sig, at der anmeldes valgforbund mellem listeforbundet Al og A2 samt kandidatlisterne B og C, vil den første løsning medføre, at der, såfremt der var mangler ved anmeldelse af listeforbund eller valgforbund for kandidatliste Al's vedkommende, skal ses bort fra valgforbundet i sin helhed. Efter den anden løsning vil resultatet derimod blive, at valgforbundet mellem kandidatlisterne A2, B og C opretholdes, og at kandidatliste Al betragtes som opstillet uden for noget forbund.

Adgangen for listeforbund til at indgå i valgforbund blev gennemført ved lov nr. 27 af 15. februar 1954 på grundlag af et privat fremsat lovforslag. Forarbejderne til loven indeholder ingen vejledning for en løsning af forannævnte problem. I de tilfælde, hvor indenrigsministeriet har taget stilling til spørgsmålet, har ministeriet fulgt den opfattelse, der foran er beskrevet som den anden løsning.

Bestemmelserne i § 12, stk. fl og 9, må efter udvalgets opfattelse ses som et naturligt krav om, at både stillere og

kandidater bør have indflydelse på, hvilket valgteknisk samarbejde der kan indgås mellem den liste, de repræsenterer, og andre lister. Såfremt dette hensyn anskues isoleret, kunne det tale for, at enhver ændring i samarbejdet måtte kræve samtlige stilleres og kandidaters tiltrædelse. Herimod står imidlertid, at hovedformålet med indførelse af adgangen til valgforbund med listeforbund var at muliggøre opstilling af lokale lister samtidig med en begrænsning af risikoen for stemmespild. En løsning, hvorved en mangel ved anmeldelsen for en af de deltagende kandidatlister skulle medføre bortfald af valgforbundet i sin helhed, ville ofte medføre, at forudsætningen for mange af sådanne lokale lister for overhovedet at opstille ville være bortfaldet, uden at de pågældende lister havde haft indflydelse herpå, og uden at de ville have mulighed for at indgå andre former for valqteknisk samarbejde. Det er på denne baggrund udvalgets opfattelse, at den skitserede anden løsning i højere grad end den første er i overensstemmelse med de formål, der ligger til grund for bestemmelserne i den kommunale valglov. Hertil kommer, at den anden løsning må antages normalt bedre at tilgodese interesserne for de i valgforbund deltagende kandidatlister. Udvalget er derfor enig i den fortolkning af bestemmelserne, som indenrigsministeriet har anlagt. Under henvisning til, at bestemmelserne har givet anledning til misforståelser med det resultat, at opgørelse af valget i flere kommuner har måttet gøres om, finder udvalget endvidere, at den nævnte retstilstand bør fremgå udtrykkeligt af den kommunale valglov.

7.2.3. Bemyndigelse for enkelte stillere til at anmelde forbund.

Som det fremgår af afsnit 7.2.1., skal samtlige stillere og kandidater ved deres underskrift tiltræde, at den liste, de repræsenterer, indgår liste- og/eller valgforbund med andre lister eller listeforbund. Dette medfører at de lokale partiorganisationer m.v. ved anmeldelse af forbund skal indhente underskrifter fra samtlige stillere og kandidater, der har underskrevet kandidatlisteanmeldelsen, hvilket ofte giver anledning til praktiske vanskeligheder.

Udvalget finder på denne baggrund, at der i den kommunale valglov bør indføjes en hjemmel til,at en listes kandidater og stillere kan bemyndige en eller flere stillere til på listens vegne at anmelde liste- eller valgforbund. Tilbagekaldelse af forbund bør dog også i tilfælde, hvor denne hjemmel benyttes, forudsætte underskrift fra samtlige stillere og kandidater, jfr. afsnit 7.1.lo.

7.3. Valgbestyrelsen, valgstyrere og tilforordnede vælgere.

7.3.1. Inhabilitetsregler.

Hverken den tidligere folketingsvalglov eller den kommunale valglov indeholder bestemmelser om, at opstillede kandidater skulle være afskåret fra at varetage hvervene som medlem af valgbestyrelsen, valgstyrer eller tilforordnet vælger.

Med henblik på at undgå retsusikkerhed har udvalget i betænkning 893/198o om en revision af folketingsvalgloven foreslået, at der indsættes udtrykkelige bestemmelser i folketingsvalgloven, hvorefter hvervene som medlem af valgbestyrelsen, som valgstyrer og som tilforordnet vælger ikke kan indehaves af kandidater, der er opstillet til valget i vedkommende amtskreds.

Udvalget gav samtidig udtryk for, at sådanne inhabilitetsregler ikke burde overføres til den kommunale valglov. Udvalget lagde herved vægt på, at det ved folketingsvalg kun ville være i enkeltstående tilfælde, at disse hverv varetages af amtskredsens kandidater. Ved kommunale valg er det derimod det sædvanlige, at en stor del af de opstillede kandidater udpeges til de nævnte hverv, hvilket bevirker, at der vil kunne finde gensidig kontrol sted. Endvidere ville der, hvis kandidater ved kommunale valg var afskåret fra at varetage hvervene, opstå et substitutionsproblem, som kunne medføre en risiko for den forsvarlige afvikling af valgene.

Af de ovennævnte grunde er det fortsat udvalgets opfattelse, at der ikke bør indføres en inhabilitetsregel i den kommunale valglov svarende til den netop gennemførte ændring i folketingsvalgloven.

7.3.2. Valgbestyrelsens opgaver.

7.3.2.1. Gældende bestemmelser.

Valget forberedes og ledes i hver kommune af en valgbestyrelse, jfr. § lo, stk. 1.

Valgbestyrelsen i København består af 5 medlemmer, som vælges af borgerrepræsentationen. I de øvrige kommuner består valgbestyrelsen af mindst 3 af kommunalbestyrelsen inden for dennes egen midte valgte medlemmer, herunder kommunalbestyrelsens formand, der er formand for valgbestyrelsen, jfr. § lo, stk. 2. For hver amtsrådskreds dannes en amtsvalgbestyrelse, bestående af amtsrådets formand og mindst 4 af amtsrådet af dets midte valgte medlemmer. Amtsrådets formand er formand for amtsvalgbestyrelsen; antallet af dennes medlemmer skal stedse være ulige, jfr. § 38, stk. 1.

På samme måde som efter folketingsvalgloven er de opgaver, som falder inden for valgbestyrelsens område, delt imellem valgbestyrelsen og dennes formand.

Valgbestyrelsen skal senest 3 uger før valget bekendtgøre stedet og tiden for valget, antallet af kommunalbestyrelsesmedlemmer, der skal vælges, samt fristen for indlevering af kandidatlister. Afstemningsstederne kundgøres samtidig hermed eller snarest muligt derefter.. Straks efter udløbet af fristen for kandidatlisters anmeldelse tilvejebringer valgbestyrelsen de til brug ved valget fornødne stemmesedler. Endvidere drager valgbestyrelsen omsorg for,at alt er i orden til afstemningen, særligt at valglisterne og det fornødne antal stemmesedler haves rede, og at der i hvert stemmelokale findes det tilstrækkelige antal stemmerum og stemmekasser, jfr. § lo, stk. 3. Valgbestyrelsen drager omsorg for, at der til ophængning i stemmelokalerne tilvejebringes opslag indeholdende samtlige godkendte kandidatlister med angivelse af disses bogstav- og listebetegnelse, kandidaternes navne samt oplysning om anmeldte valgforbund og listeforbund, jfr. § 19, stk. 1. Det påhviler valgbestyrelsen at føre en af kommunalbestyrelsen autoriseret valgbog, jfr. § lo, stk. 4. Endvidere foretager valgbestyrelsen den endelige opgørelse af afstemningen, jfr. § 23, stk. 1. Endelig indpakkes og forsegles

stemmesedlerne af valgbestyrelsen, jfr. § 25, stk. 2, og valgbestyrelsen underretter de valgte om valget, jfr. § 27, stk. 1.

Formanden for valgbestyrelsen modtager anmeldelse af kandidatlister, jfr. § lo, stk. 3 og § 12, stk. 2. Valghandlingen åbnes af formanden eller formanden for valgstyrerne, og han bekendtgør, hvor mange der skal vælges og de anmeldte kandidatlister m.v., jfr. § 19, stk. 1. Formanden eller formanden for valgstyrerne påser, at stemmeoptællingen foregår under betryggende former, jfr. § 21, stk. 1. Ifølge stk. 2 i samme bestemmelse afgives optællingsresultatet tillige med de som tvivlsomme henlagte stemmesedler til formanden for valgbestyrelsen eller valgstyrerne. I kommuner, der er delt i flere afstemningsområder, skal udfaldet af stemmeoptællingen snarest muligt meddeles formanden for valgbestyrelsen, jfr. § 22, stk. 1. Endelig skal formanden ifølge § 25, stk. 1, tilføre valgbogen nøjagtig oplysning om valgets endelige opgørelse m.m..

Da reglerne for valg til amtsråd i det væsentlige svarer til reglerne om valg til kommunalbestyrelser, jfr. §§ 38 -43, er opgavedelingen imellem amtsvalgbestyrelsen og dennes formand tilsvarende opgavedelingen mellem valgbestyrelsen og dennes formand.

7.3.2.2. Udvalgets overvejelser.

Lovens opgavedeling mellem valgbestyrelsen og dennes formand fraviges i vidt omfang i praksis, idet formanden efter udtrykkelig eller som oftest stiltiende bemyndigelse løser mange af de forberedende opgaver, som er henlagt til valgbestyrelsen.

Samme praksis kendes ved folketingsvalg. I betænkning nr. 893/198o om en revision af folketingsvalgloven har udvalget givet udtryk for, at man ikke kan anbefale, at formanden alene varetager de opgaver, der hidtil har påhvilet valgbestyrelsen. Udvalget lagde herved bl.a. vægt på, at det af retssikkerhedshensyn ville være overordentligt betænkeligt at overlade afgørelsen af f.eks. kandidatanmeldelsers gyldighed

til formanden alene, ligesom den kollegiale afgørelsesform bidrager til at sikre, at der ikke ved afgørelserne lægges vægt på uvedkommende hensyn. Endelig kan der opstå situationer, hvor det kan være ønskeligt at få enkelte spørgsmål drøftet i et bredere politisk forum. Udvalget foreslog, at varetagelsen af samtlige valgforberedende opgaver påhviler valgbestyrelsen, og at det i loven fastslås, at formanden træffer afgørelse i alle spørgsmål, der ikke giver anledning til tvivl samt indkalder valgbestyrelsen til møde.

Tilsvarende argumentation kan gøres gældende for forholdet mellem valgbestyrelse/amtsvalgbestyrelse og dennes formand ved kommunale valg. Udvalget finder herefter, at den kommunale valglov bør udformes på samme måde som folketingsvalgloven for så vidt angår dette punkt.

7.3.3. Udpegning af formand for valgstyrerne.

Valgstyrerne vælger selv deres formand, jfr. § 14, stk. 5, og § 42, stk. 1.

I betænkning 893/198o om en revision af folketingsvalgloven har udvalget foreslået, at valgstyrernes formand i stedet udpeges af kommunalbestyrelsen. Herved undgås, at forberedelsen af valghandlingens åbning forsinkes på grund af formandsvalget, og samtidig sker en legalisering af allerede gældende praksis.

Da samme grunde gør sig gældende for så vidt angår udpegning af formand for valgstyrere ved kommunalvalg, foreslår udvalget indsat en bestemmelse i den kommunale valglov herom, der svarer til udvalgets nu gennemførte forslag for så vidt angår folketingsvalgloven.

7.4. Nedlæggelse af afstemningsområder.

Efter § 14, stk. 2, i den kommunale valglov kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om nedlæggelse af et afstemningsområde, lo % af afstemningsområdets vælgere kan forhindre nedlæggelsen ved skriftligt at protestere herimod.

Bestemmelsen er identisk med den tidligere § 20, stk. 3, i folketingsvalgloven.

I betænkning 893/198o om en revision af folketingsvalgloven er anført, at "bestemmelsen navnlig i små afstemningsområder kan bevirke, at et meget begrænset antal vælgere kan forhindre gennemførelsen af et i øvrigt - navnlig ud fra et økonomisk synspunkt - velmotiveret ønske om at nedlægge et afstemningsområde. Der er dog samtidig behov for, at en betydelig lokal modstand mod en nedlæggelse kan gøres gældende." Udvalget foreslog derfor, at andelen af vælgere i et afstemningsområde, der kan forhindre en nedlæggelse, ændres fra lo% til 25%. Udvalget forslag er nu gennemført ved ændringen i folketingsvalgloven i foråret 198o (lov nr. 145 af 3o. april 198o).

Da opdeling i afstemningsområder også har gyldighed for kommunale valg, foreslås det, at § 14, stk. 2, i den kommunale valglov ændres tilsvarende.

Derimod finder udvalget ikke, at der er grundlag for at ændre reglen i § 14, stk. 1, om, at lo% af vælgerne kan forpligte kommunalbestyrelsen til at opdele kommunen i forskellige afstemningsområder, idet der her er tale om, at lo ?o af alle vælgere i kommunen skal fremsætte andragende herom. Samme synspunkt anlagde udvalget i ovennævnte betænkning på den tilsvarende regel i folketingsvalgloven.

7.5. Information om valgets afholdelse.

Forud for afholdelse af kommunalvalg skal vælgerne orienteres om en række forhold. Informationens indhold vedrører dato og tidspunkt for valget, hvor afstemning kan ske, hvor mange der skal vælges samt seneste tidspunkt for indlevering af kandidatlister, jfr. § 11 og § 38, stk. 2. Herudover skal der gives oplysning om det nødvendige antal stillere, jfr. afsnit 7.1.2., samt om kandidatlisternes betegnelser og bogstaver, kandidaternes navne og eventuelle valgforbund (listeforbund), jfr. § 12, stk. lo, § 16, stk. 6, § 19, stk. 1, § 4o, stk. 2, § 41, stk. 1 og § 42, stk. 1.

Også i andre tilfælde kan der opstå behov for orientering af vælgerne. I tilfælde af fredsvalg, d.v.s. at der kun er anmeldt én kandidatliste, skal vælgerne underrettes om af-

stemningens aflysning, jfr. § 13, stk. 1 og § 41, stk. 2. Kommunalbestyrelsens eventuelle beslutning om nedlæggelse af et afstemningsområde skal også bringes til vælgernes kendskab, jfr. § 14, stk. 2.

Den kommunale valglov foreskriver forskellige måder, hvorpå bekendtgørelse skal ske. Der sondres mellem mundtlig bekendtgørelse, opslag samt bekendtgørelse i de stedlige dagblade.

Den mundtlige bekendtgørelses form anvendes ved åbningen af valghandlingen. I medfør af § 19, stk. 1, bekendtgør formanden for valgbestyrelsen - eller i kommuner, hvor der er flere afstemningsområder, formanden for valgstyrerne - hvor mange kommunalbestyrelsesmedlemmer, der skal vælges, de an-. meldte kandidatlister, disses listebogstaver og listebetegnelser samt kandidaternes navne; endvidere giver han meddelelse om anmeldte valgforbund (listeforbund). Udvalget finder denne bekendtgørelsesform utidssvarende og bekendtgørelsen overflødig; disse forhold offentliggøres i forvejen ved opslag i stemmelokalerne på iøjnefaldende steder. Der er foretaget tilsvarende ændring i folketingsvalglovens regler om bekendtgørelse af valget.

Bekendtgørelse i form af opslag kan imidlertid også forekomme utidssvarende. Således sker bekendtgørelse i medfør af § 11 af stedet og tiden for valget samt tallet på dem, der skal vælges, og fristen for indlevering af kandidatlister både ved opslag og bekendtgørelse i de stedlige dagblade. Efter udvalgets opfattelse kan bekendtgørelse i form af opslag efter denne bestemmelse ophæves. Kundgørelse•af afstemningsstederne sker ved udsendelse af valgkort, der foreslås gjort obligatorisk, jfr. afsnit 3. Anden kundgørelse af afstemningsstederne er herefter overflødig.

De tidspunkter for bekendtgørelse, som er fastsat i den kommunale valglov, findes i det store og hele hensigtsmæssige. Bekendtgørelse af listerne og anmeldte valgforbund findes dog at burde ske tidligere end om morgenen dagen før valget, således som det er foreskrevet i § 12, stk. lo. Bestemmelsen er opretholdt uændret fra 1924-loven og er altså ikke blevet ændret i takt med udvidelsen af fristen for anmeldelse af

listeforbund, der efter 1924-loven var kl. 12 den 2. dag før valget, og som i 1957 blev ændret til kl. 2o den 4. dag før valget for efter gældende lov at være kl. 16 ugedagen før valget. Udløbet af denne frist er udtryk for det tidligst mulige tidspunkt for bekendtgørelsen.

Tidspunktet for bekendtgørelsen bør bl.a. af hensyn til brevstemmeafgivningen rykkes frem. Bekendtgørelse i form af opslag skal efter udvalgets forslag i alle tilfælde ske i folkeregistrene og straks efter udløbet af fristen for anmeldelse af listeforbund.

Endelig skal nævnes, at bekendtgørelse af et højere antal stillere end normalt (se afsnit 7.1.2.) bør offentliggøres ganske tidligt', senest den 1. juni i det år, hvor valget afholdes. Denne kundgørelse er en éngangsforanstaltning, og denne information bør derfor gentages ved kundgørelsen af valget i henhold til § 11.

7.6. Stemmesedler.

Den kommunale valglov indeholder i § 16 nærmere regler for stemmesedlernes udseende. Udvalget har gennemgået disse regler og har herunder kun fundet behov for en enkelt ændring, idet udvalget foreslår, at det kommer til at fremgå af lovteksten, at der på stemmesedlerne skal påtrykkes årstallet for valget, og hvilken kommunalbestyrelse, det vedrører.

Udvalget er opmærksom på, at indenrigsministeriet efter de kommunale valg i 1978 indhentede en stemmeseddel fra samtlige landets kommunalbestyrelser og amtsråd. Det fremgik heraf, at en lang række af de stemmesedler, der var anvendt ved valgene, ikke var udformet i overensstemmelse med den kommunale valglovs bestemmelser.

Det er på denne baggrund udvalgets opfattelse, at der er behov for, at indenrigsministeriet på en så anskuelig måde som muligt fastlægger deltaljerede retningslinier for udformningen af stemmesedler. Det kunne herved være hensigtsmæssigt, at disse retningslinier fastsættes i en selvstændig bekendtgørelse og ikke som en del af valgcirkulærerne. Med henblik herpå foreslår udvalget, at der i den kommunale valglov indføjes en hjemmel for indenrigsministeren til at fastsætte nærmere forskrifter for stemmesedlernes udseende.

8. Valgets afholdelse.

8.1. Indretning af stemmerum.

Bestemmelsen i § 15, stk. 2 i den kommunale valglov om indretning af stemmerum er enslydende med den tilsvarende bestemmelse i folketingsvalgloven i dens hidtidige affattelse. I lovudkastets nr. 2o i betænkningen om en revision af folketingsvalgloven har udvalget foreslået en modernisering af ordlyden af bestemmelsen, uden at der herved er tilsigtet en realitetsændring. Udvalget finder, at der bør gennemføres en lignende ændring i den kommunale valglov.

8.2. Valgagitation på valgstedet.

I den gældende lov om kommunale valg er der ingen udtrykkelig hjemmel for valgstyrerne til at skride ind i tilfælde, hvor der forsøges gennemført valgagitation i valglokalerne eller i umiddelbar forbindelse hermed.

Indenrigsministeriet modtager op til hvert valg en række forespørgsler fra valgsteder m.v. om, hvorledes man skal forholde sig i sådanne situationer. Det er navnlig tilfælde, hvor biler eller lignende påsat propagandamateriale er parkeret umiddelbart udenfor valglokalet, samt hvor vælgere er iført tøj, eller bærer mærkater, emblemer eller lignende med opfordring til at stemme på en bestemt liste eller kandidat, der giver anledning til disse forespørgsler.

Det er udvalgets opfattelse, at allerede gældende lovgivning giver valgstyrerne grundlag for at skride ind mod utilbørlig valgagitation. Udvalget er imidlertid samtidig af den opfattelse, i lighed med hvad der var tilfældet for så vidt angår folketingsvalgloven, at det vil være hensigtsmæssigt at skabe en udtrykkelig lovhjemmel herfor.

8.3. Reglerne om valghandlingens foretagelse.

Efter den kommunale valglovs § 19, stk. 1, åbnes valghandlingen af formanden for valgbestyrelsen eller valgstyrernes formand. Det påhviler formanden i denne forbindelse at bekendtgøre, hvor mange kommunalbestyrelsesmedlemmer, der skal vælges, samt de anmeldte kandidatlister, disses liste-

bogstaver og listebetegnelser, kandidaternes navne, samt de anmeldte valgforbund (listeforbund). Disse foranstaltninger er af udvalget fundet utidssvarende og er i lighed med, hvad der var tilfældet for de tilsvarende bestemmelser i folketingsvalgloven, foreslået ophævet. Det samme gælder bestemmelsen i § 2o, stk. 1, der foreskriver, at valgstyrere og medhjælpere først afgiver deres stemme, når stemmeafgivningen er ophørt.

I § 19, stk. 8, er fastsat, at en vælger kan få stemmesedlen ombyttet, hvis stemmesedlen findes ubrugelig eller ved uagtsomhed bliver ubrugeliggjort. Denne bestemmelse har givet anledning til tvivl om, i hvilke tilfælde ombytning af stemmesedler kan finde sted, idet det navnlig har været anført, at det ikke tilstrækkelig tydeligt af bestemmelsen fremgår, at der er adgang til at få ombyttet stemmesedler, der ved uagtsomhed er forkert afkrydset. Det er endvidere blevet anført, at kravet i bestemmelsen om, at den pågældende " tilfredsstillende forklarer det skete", ikke er i overensstemmelse med den liberalisering af ombytningsadgangen, der har udviklet sig i praksis. Indenrigsministeriet har taget hensyn til kritikken ved formuleringen af valgcirkulærerne, og det foreslås i konsekvens heraf, at bestemmelsen i § 19, stk. 8, ændres således, at indholdet bliver i overensstemmelse med den praksis, der har udviklet sig. Tilsvarende ændring er på udvalgets forslag gennemført i folketingsvalgloven.

9. Praktiske spørgsmål vedrørende opgørelse af valget.

9.1. Den endelige opgørelse af valget (fintællingen).

Som bestemmelserne om opgørelsen af stemmeoptællingen er formuleret i den kommunale valglovs § 22, skal valgbestyrelsen i kommuner, der er delt i flere afstemningsområder, senest dagen efter valgdagen foretage først en fornyet tælling og bedømmelse af de afgivne stemmesedler på samme måde som den foreløbige optælling på afstemningsaftenen, d.v.s. en optælling af stemmerne på kandidatlisterne område for område. Senest dagen herefter skal valgbestyrelsen for kommunen som helhed foretage en opgørelse af, hvor mange af de afgivne stemmer, der skal henføres til hver enkelt kandidat, jfr. § 24.

Fra kommunal side har der været fremsat ønske om, at der tilvejebringes hjemmel til at sammenkæde optællingen af stemmer på kandidatlisterne med optællingen af personlige stemmer. En tilsvarende hjemmel er på forslag fra udvalget gennemført i folketingsvalgloven.

Da en sådan bestemmelse vil kunne være hensigtsmæssig også for kommunale valg, og da den ikke giver anledning til valgtekniske betænkeligheder, foreslår udvalget, at den nævnte hjemmel indføjes i den kommunale valglov.

9.2. Indberetning til amtsvalgbestyrelsen samt dennes opgørelse af valget.

Efter den kommunale valglovs § 42, stk. 2, jfr. §§ 21 og 22, foretages optællingen af de ved amtsrådsvalget afgivne stemmer samtidig med og efter samme regler som optællingen af stemmer ved valget til kommunalbestyrelsen i primærkommunerne. Det påhviler således valgstyrerne for de enkelte afstemningsområder inden for vedkommende primærkommune eller valgbestyrelsen, såfremt der i kommunen kun er et afstemningssted, så snart stemmeafgivningen er afsluttet, at foretage en optælling af de stemmer, der er afgivet på de til amtsrådsvalget anmeldte kandidatlister inden for afstemningsområdet. I kommuner, der er delt i flere afstemningsområder, foretager valgbestyrelsen herefter, senest dagen efter valget, den en-

delige, samlede optælling (fintællingen) af stemmer, der er afgivet i kommunen ved valget, både til amtsrådet og primærkommunalbestyrelsen.

Når den endelige optælling af de stemmesedler, der vedrører amtsrådsvalget, er tilendebragt, indføres resultatet heraf i den særlige valgbog angående amtsrådsvalget, og der forholdes med disse stemmesedler i overensstemmelse med den kommunale valglovs § 42, stk. 2, således:

Det påhviler valgbestyrelsens formand at drage omsorg for, at 1) de ikke udleverede stemmesedler, 2) de ubenyttede (annullerede) stemmesedler, 3) de ved ombytning tilbageleverede stemmesedler samt 4) de af sternmekasserne udtagne ugyldige stemmesedler sammenbindes i særskilte pakker, som forsynes med tydelig påtegning om deres indhold og om kommunens navn, hvorefter de forsegles. Formanden lader derpå de gyldige stemmesedler sammenbinde i pakker, således at de i kommunen for den enkelte kandidatliste afgivne gyldige listestemmer samles i en pakke for sig. På samme måde samles de for listens enkelte kandidater afgivne stemmer i særskilte pakker, indeholdende de på den enkelte kandidat afgivne personlige stemmesedler. Hver pakke forsegles og forsynes med tydelig påtegning om betegnelsen for kandidatlisten, samt for de pakkers vedkommende, der indeholder de personlige stemmesedler, navnet på den pågældende kandidat. Desuden skal pakkerne forsynes med angivelse af antallet af de deri indeholdte stemmesedler og med kommunens navn. Senest dagen efter, at stemmeoptælling har fundet sted, skal hver valgbestyrelse i amtsrådskredsens kommuner tilstille amtsvalgbestyrelsen samtlige disse pakker, ledsaget af en udskrift af den af valgbestyrelsen førte valgbog over amtsrådsvalget. For at sikre kontrollen med de nævnte stemmesedler anmoder indenrigsministeriet endvidere i det valgcirkulære, der udsendes forud for valget, formanden for valgbestyrelserne om at affatte en nøjagtig fortegnelse i 2 eksemplarer over pakkernes antal og indhold, således at det ene eksemplar af denne fortegnelse følger med pakkerne, medens det andet tilstilles amtsvalgbestyrelsen omgående.

Efter den kommunale valglovs § 43 mødes amtsvalgbestyrelsen senest 3 dage efter at have modtaget forannævnte pakker med stemmesedler m.v. og foretager opgørelsen af amtsrådsvalget på grundlag af det fra kommunerne modtagne materiale. Det er ikke i den kommunale valglov fastsat, at der af amtsvalgbestyrelsen skal foretages en fintælling af de afgivne stemmer. Indenrigsministeriet har på denne baggrund i valgcirkulærerne givet udtryk for, at amtsvalgbestyrelsen kan træffe bestemmelse om, at de af de kommunale valgbestyrelser foretagne optællinger kan lægges til grund for opgørelsen af valget, såfremt de har omfattet en egentlig fintælling. Det påhviler dog efter indenrigsministeriets opfattelse amtsvalgbestyrelsen særskilt at tage stilling til stemmesedler, om hvis gyldighed der er rejst tvivl, samt foretage fintælling i særlige tilfælde, hvor afstemningsresultatet tilsiger dette.

Udvalget kan tiltræde den praksis, der følges, og hvorefter amtsvalgbestyrelsen ikke er forpligtet til i alle tilfælde at foretage en egentlig fintælling. Udvalget finder, at det normalt vil være fuldt betryggende at lade amtsvalgbestyrelsens opgørelse af valget til amtsrådet ske på grundlag af valgbogens oplysninger om de kommunale valgbestyrelsers fintælling af stemmerne. Et almindeligt krav om en fornyet fintælling ville således næppe betyde nogen garanti for en mere præcis opgørelse af valget, men ville på den anden side være administrativt belastende samt være tidkrævende. Der kan endvidere henvises til det tilsvarende forhold ved valg til folketinget, hvor opstillingskredsenes valgbestyrelser foretager optælling af stemmerne, og hvor indenrigsministeriets opgørelse af valget og folketingets efterfølgende godkendelse heraf sker på grundlag af resultatet af disse optællinger, således som dette fremgår af valgbogen. Efter udvalgets opfattelse vil der således normalt kun være behov for en fintælling, foretaget af amtsvalgbestyrelsen, i tilfælde, hvor der opstår usikkerhed omkring resultatet af den foretagne optælling. Amtsvalgbestyrelsen bør dog fortsat have mulighed for, på baggrund af et konkret skøn, også forudgående at kun-

ne træffe beslutning om, at der skal ske fornyet fintælling med den virkning, at stemmesedlerne skal indsendes på den i den kommunale valglovs § 42, stk. 2, foreskrevne måde.

Udvalget har overvejet, om det forhold, at amtsvalgbestyrelsen ikke i almindelighed foretager en fintælling, burde medføre, at de kommunale valgbestyrelser fritages for forpligtelsen til i alle tilfælde at tilstille amtsvalgbestyrelsen samtlige stemmesedler m.v. På grund af reglerne om sortering og pakning af stemmesedlerne, som er nødvendige af kontrolhensyn, er arbejdet hermed meget omfattende. Det er således fra Odense kommunes byrådssekretariat oplyst, at ved de senere kommunale valg har arbejdet med sortering og pakning af stemmesedler vedrørende amtsrådsvalget krævet en arbejdsindsats af 15 personer i 8-9 timer. Under hensyntagen til, at stemmesedlerne normalt blot vil blive arkiveret af amtsvalgbestyrelsen, er det udvalgets opfattelse, at forpligtelsen for de kommunale valgbestyrelser til i alle tilfælde at tilstille amtsvalgbestyrelsen stemmesedlerne bør ophæves.

Udvalget skal herefter foreslå, at det af den kommunale valglov udtrykkeligt kommer til at fremgå, at der kun skal finde en fornyet fintælling sted, når amtsvalgbestyrelsen, f.eks. på grund af en opstået usikkerhed omkring optællingsresultatet i valgbøgerne fra de kommunale valgbestyrelser, træffer beslutning herom. Det foreslås endvidere, at stemmesedlerne ikke i almindelighed af de kommunale valgbestyrelser skal tilstilles amtsvalgbestyrelsen, idet stemmesedlerne vedrørende amtsrådsvalget som udgangspunkt skal opbevares på samme måde som stemmesedlerne vedrørende valget til kommunalbestyrelserne. Efter forslaget skal amtsvalgbestyrelsen dog, såfremt den måtte ønske at foretage en fornyet fintælling af stemmesedlerne for hele amtsrådskredsen eller dele af denne, kunne træffe beslutning om - eventuelt også forud for valgdagen - at de kommunale valgbestyrelser indsender stemmesedlerne på den i § 42, stk. 2, i den kommunale valglov foreskrevne måde.

9.3. Fristerne for opgørelse af amtsrådsvalget og for indgivelse af klage over valget.

Efter den kommunale valglov skal fintælling af de afgivne stemmesedler ved amtsrådsvalget finde sted senest dagen efter valget. Senest dagen herefter skal de kommunale valgbestyrelser tilstille vedkommende amtsvalgbestyrelse resultatet m.v. af fintællingen, og senest 3 dage efter modtagelsen heraf skal amtsvalgbestyrelsen foretage opgørelsen af valget til amtsrådet. Der kan således efter loven forløbe op mod en uge efter valgdagen før opgørelsen af amtsrådsvalget har fundet sted. Dette forhold må ses som begrundelsen for, at fristen for indgivelse af klage over valget til amtsrådet er fastsat til 14 dage efter valgdagen, medens de tilsvarende frister ved valg til kommunalbestyrelsen og ved valg til folketinget er henholdsvis 8 dage og ugedagen efter valget.

Den lange frist for indgivelse af klager over valget til amtsrådet vil kunne give anledning til problemer i forbindelse med fastsættelse af det konstituerende møde for amtsrådet. Efter § 6 i den kommunale styrelseslov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 399 af 19. juli 1977, afholder den nyvalgte kommunalbestyrelse sit konstituerende møde i tidsrummet mellem den 1. og 15. december i det år, hvori valget afholdes, dog tidligst efter at den hidtidige kommunalbestyrelse har truffet afgørelse vedrørende eventuelle valgklager og begæringer om fritagelse for at modtage valg. Efter § 4, stk. 2, i den kommunale valglov afholdes kommunale valg på en af indenrigsministeren fastsat dag i den sidste halvdel af november måned. Ved en sammenholdelse af disse to bestemmelser vil det fremgå, at såfremt indenrigsministeren vælger at fastsætte valgdagen til en dag i slutningen af november måned, vil der kunne være risiko for, at det nyvalgte amtsråd ikke vil kunne afholde sit konstituerende møde rettidigt.

Udvalget er efter en gennemgang af de nævnte tidsfrister i forbindelse med opgørelsen af valg til amtsråd af den opfattelse, at det i den kommunale valglov bør pålægges de kommunale valgbestyrelser, at valgbøger samt stemmesedler er amtsvalgbestyrelsen i hænde senest dagen efter, at førstnævn-

te valgbestyrelser har foretaget fintælling, d.v.s. senest 2 dage efter valgdagen. Da det således allerede på forhånd vil være muligt at fastslå, på hvilket tidspunkt amtsvalgbestyrelsen er i besiddelse af det nødvendige materiale til brug ved opgørelsen af valget, har udvalget fundet, at opgørelsen bør fastsættes til senest dagen efter modtagelsen af dette materiale. Ved disse ændringer opnås, at opgørelsen af valget til amtsrådet foretages senest 3 dage efter valgdagen. Udvalget finder på denne baggrund, at det vil være forsvarligt, at fristen for klager over valg til amtsråd forkortes fra de nuværende 14 dage til 8 dage, således at den bliver identisk med klagefristen ved valg til kommunalbestyrelsen i primærkommunerne. Herved vil det endvidere undgås, at der opstår problemer ved fastsættelsen af det konstituerende møde for amtsrådet.

lo. Brevstemmeafgivning.

10.1. Almindeligt.

Reglerne om brevstemmeafgivning er indeholdt i den kommunale valglovs §§ 55-64, hvortil knytter sig en række bestemmelser i indenrigsministeriets cirkulærer af henholdsvis 7., 8. og 9. januar 1974 og 5. og 6. december 1977.

Lovens ret omfattende og detaillerede bestemmelser om brevstemmeafgivning bærer præg af at være resultatet af en række lovændringer, hvilket bl.a. har medført, at de er uhensigtsmæssigt systematiseret, og at nogle bestemmelser er præget af en ret forskelligartet sprogstil. Udvalget har derfor på samme måde som ved folketingsvalgloven foretaget en omredigering af brevstemmeafsnittet, hvorfor det fremstår som ændret i dets helhed.

10.2. Brevstemmeafgivningens gennemførelse på offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner.

Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse eller andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner, kan afgive brevstemme på sygehuset eller institutionen. Brevstemmeafgivning kan endvidere finde sted på private alderdoms- og plejehjem og i beskyttede boliger. Brevstemmeafgivning kan ligeledes finde sted i hjemmet for så vidt angår vælgere, der på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen, § 56, stk. 7. Medens afstemningen på ds private alderdoms- og plejehjem, i de beskyttede boliger og i hjemmet finder sted ved det stedlige folkeregisters foranstaltning, skal afstemningen på de offentlige eller private sygehuse og andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner forestås af lederen af institutionen.

Stemmeafgivningen på sygehusene og på andre større helbredelses- og plejeinstitutioner giver ikke i almindelighed anledning til større problemer. Derimod giver stemmeafgivningen på de mindre, offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner erfaringsmæssigt anledning til en del problemer. Det forekommer således ved hvert valg, at brevstemmer fra enkel-

te institutioner har måtte lades ude af betragtning, fordi den af indenrigsministeriet foreskrevne fremgangsmåde ikke har været fulgt. Problemerne skyldes formentlig, at mindre plejehjem med begrænset personale og administration ikke har mulighed for at afse de fornødne ressourcer til stemmeafgivningen. Det foreslås derfor, at § 56, stk. 2, ændres, således at stemmeafgivningen på de offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner på samme måde som for de private alderdoms- og plejehjem finder sted ved det stedlige folkeregisters foranstaltning. Der foreslås samtidig fastsat en adgang for kommunalbestyrelserne til at bemyndige lederne af offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner til at være stemmemodtagere for herigennem at imødekomme behovet for at lade institutionslederne forestå afstemningens gennemførelse i de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen skønner, at den fornødne administrative kapacitet er til stede på institutionen.

lo.3. Frankering af brevstemmeomslag.

Efter § 59 påhviler det vælgeren selv at frankere brevstemmeomslaget, når det skal forsendes til en anden kommune, hvor vælgeren er opført på valglisten. Denne bestemmelse er af byrådssekretærforeningen foreslået ændret, således at frankering sker uden udgift for vælgeren.

Den foreslåede ændring vil kunne indebære øgede udgifter for kommunerne, de danske repræsentationer i udlandet, sygehusene og fængselsvæsenet samt rederier og farvandsvæsenet. Merudgifterne for rederierne og farvandsvæsenet vil blive ret begrænsede. Det samme gælder tillige sygehusene og kriminalforsorgen, som allerede i dag i vidt omfang afholder de nævnte udgifter. For kommunerne som helhed vil frankeringen næppe betyde en større merudgift. Dels afgives en stor del af de brevstemmer, der afgives i kommunerne,i samme kommune som vælgeren er optaget på valglisten, dels afholder en del kommuner allerede i dag frankeringsudgiften for vælgerne.

Da den merudgift, der vil påhvile den enkelte kommune/institution efter en ophævelse af bestemmelsen om, at vælgeren selv foretager frankering, vil blive begrænset, foreslås frankeringskravet ophævet.

10.4. Brevstemmeafgivning for søfolk på danske skibe i udenrigsfart.

10.4.1. Gældende bestemmelser.

Efter de gældende bestemmelser om stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel i den kommunale valglov kan søfolk afgive stemme ombord på danske skibe, § 56, stk. 6. Stemmeafgivning skal ske over for føreren af skibet eller dennes stedfortræder, der er pligtig til, så snart han bliver bekendt med, at der skal afholdes valg, at underrette mandskabet herom. Han skal tillige foranstalte afstemning ombord i så rimelig tid, at stemmematerialet - der i henhold til § 57, stk. 1, så vidt muligt skal findes ombord på danske skibe - kan komme kommunalbestyrelsen i hænde til rette tid, det vil sige senest om morgenen på afstemningsdagen.

Stemmeafgivning ombord kan for så vidt skibet befinder sig i udenrigsfart ske i de sidste 3 måneder før valgdagen, jfr. § 56, stk. 8.

10.4.2. Udvalgets overvejelser og forslag.

For så vidt angår folketingsvalgloven foreslog udvalget en ordning, hvorved der indrømmes danske søfolk på danske skibe i udenrigsfart ret til at afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg med gyldighed for førstkommende folketingsvalg. Efter forslaget opretholdtes den hidtidige adgang til at afgive brevstemme fra 3 måneder før valget også for de søfolk, der har benyttet sig af den nye ordning, således at der herved kunne opnås en "fortrydelsesret" for disse vælgere. For den nærmere baggrund for ordningen henvises til udvalgets delbetænkning om en revision af folketingsvalgloven. Forslaget blev gennemført ved lov nr. 145 af 3o. april 198o med den eneste ændring, at også medsejlende ægtefæller blev omfattet af ordningen.

Begrundelsen for forslaget var, at retten for søfolk i udenrigsfart til at afgive stemme fra 3 måneder før et folketingsvalg i visse tilfælde var illusorisk, idet valgene i al-

mindelighed udskrives med et kortere varsel end 4 uger. Ved kommunale valg er det imidlertid i valgloven fastsat, at valget skal afholdes i sidste halvdel af november måned hvert fjerde år. Den nøjagtige, valgdag fastsættes af indenrigsministeren, normalt mere end et år i forvejen. Hertil kommer, at det normalt i alt væsentligt er de samme partier, der stiller op fra ét folketingsvalg til et andet, medens der derimod ved kommunale valg i større omfang sker ændringer med hensyn til, hvilke lister der stiller op.

Efter udvalgets opfattelse giver allerede den gældende adgang til at afgive stemme inden for 3 måneder før valgdagen på denne baggrund en tilstrækkelig sikkerhed for søfolk i udenrigsfart til at kunne deltage i kommunale valg. Udvalget finder derfor ikke anledning til at foreslå, at særreglen for søfolks brevstemmeadgang ved folketingsvalg udstrækkes til også at omfatte kommunale valg.

lo.5. Stemmeafgivning ved personligt fremmøde trods tidligere afgivet brevstemme.

Vælgere, der har afgivet brevstemme, er efter de gældende regler udelukket fra at afgive stemme ved personligt fremmøde, såfremt det skulle vise sig, at vedkommende alligevel ikke blev forhindret i at møde op personligt på valgdagen.

Den afvisning, der finder sted af disse vælgere, er for så vidt ikke i overensstemmelse med hovedreglen om, at stemmeafgivning skal finde sted ved personligt fremmøde. For ikke at lade brevstemmeafgivning være en hindring for at afgive stemme ved personligt fremmøde på valgdagen taler yderligere, at man herved vil kunne imødekomme et behov for at korrigere en stemmeafgivning, som har fundet sted på et tidspunkt, hvor vælgerne ofte ikke har kendskab til navnene på de opstillede kandidater m.v.

Antallet af tilfælde, hvor vælgere måtte ønske at afgive stemme på valgdagen trods tidligere afgivet brevstemme, må antages at blive meget begrænset. Personligt fremmøde forudsætter nemlig både, at den pågældende vælger ikke er forhindret i at møde op trods formodningen herom ved brevstemmeaf-

givningen, og at vælgeren ønsker at korrigere sin stemmeafgivning. Ordningen vil næppe heller skabe nævneværdige vanskeligheder ved afstemningen på valgstedet, selv om udleveringen af en stemmeseddel til vælgeren må gøres betinget af, at den tidligere afgivne brevstemme af en valgstyrer forsynes med en påtegning om, at den er annulleret. Den undersøgelse af de afgivne brevstemmer, som vil være nødvendig at foretage, vil kunne lettes, såfremt brevstemmerne sorteres ud i bunker for de enkelte valgborde i afstemningslokalet.

Det foreslås på denne baggrund, at der i den kommunale valglov indføjes en bestemmelse om, at en afgivet brevstemme ikke er til hinder for, at vælgeren afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, og at udleveringen af en stemmeseddel til vælgeren først må ske, når den tidligere afgivne brevstemme af en af valgstyrerne er blevet forsynet med en påtegning om, at brevstemmen er annulleret.

10.6. Tidspunktet for åbning af brevstemmeomslag.

Efter § 61, stk. 1, må de modtagne brevstemmeomslag tidligst åbnes af valgbestyrelsen (valgstyrerne) aftenen før valgdagen. Byrådssekretærforeningen har foreslået tidspunktet ændret til dagen før valgdagen. Da der hermed legaliseres en udbredt praksis, der er uden betænkeligheder, er udvalget enig og foreslår bestemmelsen ændret i overensstemmelse hermed.

11. Stedfortræder for de valgte kandidater.

I § 24, stk. 7, i den kommunale valglov er det besternt, at skal der for en kandidatliste vælges flere medlemmer end det antal kandidater, der findes opført på listen, overføres det eller de overskydende mandater til den kandidatliste, med hvilken den udtømte liste har anmeldt listeforbund; hvis den udtømte liste står i listeforbund med flere kandidatlister, tilfalder mandatet den af disse lister, der ifølge den i § 23 foretagne fordeling er nærmest berettiget til at få mandatet. Tilsvarende gælder i tilfælde af valgforbund. Såfremt en kandidatliste, et listeforbund eller valgforbund er udtømt efter disse regler overføres mandatet til den af de øvrige kandidatlister, listeforbund eller valgforbund, der har nærmest krav herpå.

I valgopgørelsessituationen kan et ubesat mandat således vandre fra en liste til en anden. Bliver et mandat ledigt i valgperioden kan mandatet derimod ikke vandre fra liste til liste. De på en kandidatliste opførte kandidater, der ikke erklæres for valgte, betragtes som stedfortrædere for de valgte af samme liste i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal, jfr. den kommunale valglovs § 26. Bestemmelsen går tilbage til den kommunale valglov af 2o. april 19o8, og den blev ikke ændret i 1924, uanset at der ved denne lov blev åbnet adgang til indgåelse af listeforbund imellem de anmeldte kandidatlister med den følgevirkning, at et mandat, der ikke kunne besættes af en kandidatliste ved opgørelsen af valget, skulle overføres til den kandidatliste, med hvilken den udtømte liste har anmeldt listeforbund.

På forespørgsel udtalte indenrigsministeriet ved skrivelse af 17. februar 1925, at stedfortræderen for et på en kandidatliste valgt medlem altid må søges blandt denne listes kandidater, uanset om listen har indgået listeforbund med andre kandidatlister, og ministeriet har siden fulgt denne afgørelse.

Er der således anmeldt 3 lister - L_1, L_2 og L_3 - der har indgået listeforbund, som har fået ét mandat, der eksempelvis er tilfaldet L_1, kan mandatet ikke overføres til L_2 eller L_3.

Såfremt der ved ledighed ikke findes nogen stedfortræder på L,, må der afholdes udfyldningsvalg, med mindre det vedtages af over halvdelen af kommunalbestyrelsens oprindelige medlemsantal, at sådant valg ikke skal afholdes.

Det spørgsmål er blevet rejst, om det ikke er urimeligt, at et ledigt mandat i valgperioden ikke kan overføres til en anden liste, som er i listeforbund med den udtømte liste, når dette kan ske ved opgørelsen af valget. Da gode reale grunde kan anføres for en ændring, og da der ikke ses at foreligge vægtige argumenter imod en sådan ændring, foreslås det, at valgloven ændres, således at en stedfortræder i givet fald kan søges på en liste, der er i listeforbund med en udtømt liste. Det skønnes derimod ikke, at der bør være adgang til at overføre et ledigtblevet mandat til en kandidatliste, der er i valgforbund med den udtømte kandidatliste, uanset at dette er tilfældet i valgopgørelsessituationen.

III
Lov om valg af danske repræsentanter til Europa-parlamentet

1. Valgrets- og valgbarhedsbetingelserne.

1.1. Almindeligt.

Efter § 3 i lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (i det følgende EP-valgloven) har følgende personer valgret til Europa-Parlamentet: l) Enhver, der har valgret til folketinget samt 2) enhver, der har dansk indfødsret, har opnået alderen for valgret til folketinget og har fast bopæl i et af de øvrige medlemslande i De europæiske fællesskaber, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

Valqbarhedsbetingelserne svarer til de for valg til folketinget gældende, og det er ligeledes folketinget, der endelig tager stilling til spørgsmålet om en repræsentants valgbarhed.

I det følgende er behandlet spørgsmålet om, hvorvidt kredsen af valgberettigede og valgbare bør udvides.

1.2. Danske statsborgere med ophold i udlandet.

Efter gældende lov har allerede de danske statsborgere, som har fast bopæl i et af de andre EF-lande, og som - udover bopælskravet - opfylder de øvrige betingelser for valgret til folketinget, valgret til Europa-Parlamentet. Den ændring af folketingsvalgloven, som er gennemført på grundlag af udvalgets forslag, oq hvorefter kredsen af danske statsborgere med ophold i udlandet, som har adgang til at deltage i folketingsvalg, udvides, vil derfor ikke få nogen betydning for disse personer.

For danske statsborgere med ophold uden for EF gælder, at hverken EØF-traktaten eller Rådets afgørelse og Akt om almindelige direkte valg af repræsentanterne i Forsamlingen indeholder nogen forudsætning om, at valgret til Europa-Parlamentet er betinget af fast bopæl i en af medlemsstaterne. Der er endvidere næppe grundlag for i EP-valgloven at fastsætte,

1) 76/787/EKSF/EØF/Euratom.

at danske statsborgere med ophold i udlandet uden for EF, der har en så nær tilknytning til det danske samfund, at de anses for at opfylde valgretsbetingelserne for valg til folketinget, ikke også skulle kunne deltage i valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet. Udvalget finder, at udvidelsen af kredsen af danske i udlandet, der har adgang til at deltage i folketingsvalg, bør finde tilsvarende anvendelse for valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet. Bestemmelserne i §§ 3 og 4 i EP-valgloven opretholdes uændret.

1.3. Indvandrere.

I del II, kapitel 1, er gennemgået mulighederne for at tillægge kommunal valgret til indvandrere, der ikke er i besiddelse af dansk indfødsret, og som har haft forudgående bopæl i Danmark i 3 år. Det kan herefter overvejes, om der er grundlag for også at give indvandrere valgret og valgbarhed til Europa-Parlamentet. Der foreligger herved 2 muligheder: Enten at give samtlige indvandrere valgret ligesom ved kommunale valg, eller at give indvandrere med statsborgerskab i et af de øvrige EF-lande valgret.

Der er ikke i EØF-traktaten eller de afledede retsakter fastsat bestemmelser, der udtrykkeligt fastslår, at statsborgerret i en af medlemsstaterne er en betingelse for valgret og valgbarhed til Europa-Parlamentet, i modsætning til hvad der f.eks. er tilfældet for medlemmer af Kommissionen, hvor det er en udtrykkelig betingelse, at disse skal være statsborgere i medlemsstaterne. Det er endvidere tvivlsomt, om der af ordlyden af Art. 137, hvorefter Europa-Parlamentet består af "repræsentanter for folkene i de i fællesskabet sammensluttede stater" kan udledes en sådan regel. Uanset om der således ikke er retlige hindringer for at give indvandrere i almindelighed valgret, vil gennemførelsen heraf dog næppe føles naturlig. Medens de kommunale råds virksomhed har en direkte og indgribende betydning for indvandrernes tilværelse og dermed hos disse kan skabe både interesse og forudsætninger for deltagelse i det kommunale politiske liv allerede på et tidligt tidspunkt efter indvandringen, har det arbejde, der udføres i Europa-Parlamentet on langt mere tjenerel og ab-

strakt karakter, som gør det rimeligt at lade valgretten afvente den større integration i det danske samfund, som et længere varende ophold normalt vil medføre.

Der kunne i højere grad anføres støtte for at give indvandrere fra andre EF-lande adgang til at deltage i valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet. Ved valget til Europa-Parlamentet i 1979 var det alene Irland, der havde gennemført en tilsvarende adgang. Samtlige medlemsstater, bortset fra Storbritannien, Irland og Luxembourg, havde derimod gennemført en adgang for deres statsborgere, der var bosat i et af de øvrige EF-lande, til at deltage i valget af vedkommende hjemlands repræsentanter.

En ensidig gennemførelse af valgret til Europa-Parlamentet til indvandrere fra de andre EF-lande vil kunne give anledning til vanskeligheder ved overholdelsen af bestemmelsen i Art. 8 i EF-Akten om de direkte valg, hvorefter ingen vælger kan afgive mere end én stemme ved valg til Europa-Parlamentet. Disse vanskeligheder eksisterer dog allerede i begrænset omfang i dag ved tilfælde af dobbelt statsborgerskab og for så vidt angår danske statsborgere bosat i Irland. Efter EP-valglovens § 4o straffes den, der afgiver mere end én stemme med bøde. De nævnte forhold taler efter udvalgets opfattelse for en afventen af fællesskabsdrøfteiser herom i forbindelse med fastsættelsen af en ensartet, fælles valgprocedure, som efter Aktens Art. 7, stk. 2, forudsættes vedtaget af Rådet.

Ved en gennemførelse af den nævnte ordning, ville det formentlig være nødvendigt at lade optagelse på valglisten ske efter begæring, idet folkeregistrenes oplysninger om indvandreres statsborgerretsforhold næppe vil kunne lægges til grund, hvilket ville være en forudsætning for en automatisk optagelse på valglisten. En sådan ordning ville derfor kunne give anledning til en administrativ merbelastning for kommunernes folkeregistre.

Det er på baggrund af foranstående udvalgets opfattelse, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at tillægge EF-statsborgere med bopæl i Danmark valgret til valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet.

2. Gennemførelse af den nye valglisteordning.

Ved forslaget i betænkningen om fnlketingsvalgloven om gennemførelse af en ny valglisteordning med en afskaffelse af de årligt udarbejdede valglister, forudsatte udvalget, at nyordningen skulle have virkning også for valg til Europa-Parlamentet. Dette nødvendiggør, at der i EP-valgloven indsættes bestemmelser herom.

For så vidt angår danske statsborgere med bopæl i et af de øvrige EF-lande vil det være nødvendigt at opretholde den hidtidige ordning, hvorefter disse vælgere optages på valglisten i Københavns kommune på grundlag af en skriftlig begæring, som indgives til en dansk diplomatisk repræsentation i et EF-land. Der henvises vedrørende denne ordning til indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 569 af 13. november 1978 om optagelse på valglisten og indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 594 af 13. november 1978 om stemmeafgivningen. For de tilfælde, hvor der for en vælger med ophold i et andet EF-land er truffet afgørelse om optagelse på folketingsvalglisten i henhold til folketingsvalglovens § 2, stk. 2, for en periode, der omfatter et valg til Europa-Parlamentet, og hvor den samme vælger begærer sig optaget på den særlige valgliste i Københavns kommune med henblik på valget til Europa-Parlamentet, foreslås det, at der gennemføres foranstaltninger, således at den faktiske optagelse på valglisten sker i den kommune, hvor vedkommende vælger sidst har været optaget i folkeregistret.

3. Godkendelse af underskriftsformularer ved anmeldelse af nye partier.

Efter EP-valglovens § 7, stk. 4, skal anmeldelse af nye partier være bilagt erklæringer fra de vælgere, der anmelder partiet. Erklæringerne skal være afgivet på en af indenrigsministeren foreskrevet formular og være underskrevet og dateret af vælgeren personligt, og vælgerens nummer på valglisten skal være påført af vedkommende folkeregisterfører. Ved opgørelsen af antallet af vælgererklæringer ses bort fra erklæringer, der er udstedt af vælgere 1 år eller mere før anmeldelsen, og fra erklæringer fra vælgere, der deltager i anmeldelsen af mere end ét nyt parti. Anmeldelse af et nyt parti bevarer sin gyldighed til afholdelse af førstkommende valg til Europa-Parlamentet.

De nævnte bestemmelser er i alt væsentligt identiske med de tilsvarende bestemmelser i folketingsvalgloven i dens hidtidige affattelse. Ved lov nr. 145 af 3o. april 198o er reglerne om godkendelse af underskriftsindsamlinger til brug ved anmeldelse af nye partier ved folketingsvalg i overensstemmelse med udvalgets forslag ændret. Om baggrunden for ændringen henvises til afsnit 5.3.2. i udvalgets delbetænkning om en revision af folketingsvalgloven (nr. 893/198o). Ved lovændringen blev der tilvejebragt formel lovhjemmel for indenrigsministeren til at nægte godkendelse af anmeldelsesformularer med en partibetegnelse, der indebærer risiko for forveksling med betegnelsen for eksisterende partier. Ved lovændringen blev det fastsat, at godkendte partibetegnelser skal indføres i et register, der føres af indenrigsministeren. Det blev endvidere fastsat, at godkendelse af en anmeldelsesformular har gyldighed i 2 år, og at godkendelsen kan forlænges, når omstændighederne taler derfor.

Det er udvalgets opfattelse, at de hensyn, der ligger til grund for de nævnte ændringer i folketingsvalgloven, har samme vægt i forhold til EP-valgloven• Udvalget foreslår derfor, at der i EP-valgloven indføjes en bestemmelse, hvorefter godkendelse af anmeldelsesformularer med henblik på valg til Europa-Parlamentet sker efter reglerne i folketingsvalgloven.

4. Stemmeoptællingen.

Efter Art. 9 og lo i Akten vedrørende de direkte valg skal valg til Europa-Parlamentet afholdes hvert femte år. Valgdagen fastsættes af den enkelte medlemsstat inden for en fælles periode, der fastlægges af Rådet, og som begynder en torsdag morgen og slutter den umiddelbart følgende søndag. Efter bestemmelserne kan endvidere stemmeoptællingen først begynde, når stemmeafgivningen er afsluttet i den medlemsstat, hvor vælgerne sidst afgiver deres stemme.

De danske regler om stemmeoptællingen er indeholdt i EP-valglovens §§ 18 og 19. Efter disse bestemmelser skal de ikke benyttede stemmesedler samt de aflåste stemmekasser opbevares under behørigt opsyn fra stemmeafgivningens ophør, og indtil stemmeoptællingen påbegyndes. Stemmeoptællingen sker på et af indenrigsministeren fastsat tidspunkt og foretages af valgbestyrelsen for opstillingskredsen under ét.

Erfaringerne fra valget til Europa-Parlamentet i 1979 har vist, at disse bestemmelser er for ufleksible.

Reglerne om, at stemmesedlerne skal forblive i stemmekasserne indtil optællingen, kan for det første medføre et transport- og opbevaringsproblem. Bestemmelsen om, at optællingen skal finde sted samlet for opstillingskredsen medfører således, at det meget omfangsrige stemmemateriale skal transporteres fra de enkelte afstemningssteder til optællingsstedet. Såfremt optællingen finder sted en anden dag end valgdagen, skal stemmematerialet endvidere opbevares under betryggende forhold. Disse ulemper kunne i et vist omfang afbødes, såfremt der blev indført en hjemmel til, at valgstyrerne umiddelbart efter afstemningens afslutning åbner stemmekasserne og herefter sarnmenpakker stemmesedlerne.

Bestemmelsen om, at optællingen skal ske for opstillingskredsen under ét, betyder dernæst, at det vil være praktisk umuligt at foretage optællingen samme dag, som valget finder sted. Ved udarbejdelse af EP-valgloven var det forudsat, at valgdagen ville blive fastsat til en torsdag, og at optællingen ville finde sted fra den følgende mandag morgen. De indhøstede erfaringer viser imidlertid, at det kunne være

hensigtsmæssigt, at valget og optællingen finder sted samme dag, det vil i praksis sige om søndagen. En sådan løsning forudsætter imidlertid, at den første optælling finder sted på de enkelte afstemningssteder, og at der herefter, senest dagen derpå, finder en samlet fintælling sted for hele opstillingskredsen på samme måde som ved folketingsvalg. Dette kræver, at der tilvejebringes hjemmel hertil. En sådan hjemmel bør efter udvalgets opfattelse udformes således, at indenrigsministeren bemyndiges til at træffe bestemmelse om, at optællingen enten finder sted, således som fastsat i gældende § 19, eller efter tilsvarende retningslinier som ved folketingsvalg.

5. Kassation af stemmesedler og valgkort.

Der er i EP-valglovens § 2o fastsat pligt til at opbevare stemmesedlerne, indtil et år er gået, uden at der i anledning af afstemningen er gjort retligt ansvar gældende imod nogen, hvorefter de skal tilintetgøres. Loven indeholder ikke nogen tilsvarende bestemmelse om tilintetgørelse af valgkort.

Da der ikke ses at være behov for at opbevare stemmesedler og valgkort, efter at folketinget har godkendt valget, foreslås bestemmelsen i § 4o, stk. 1, erstattet af en bestemmelse om, at stemmesedler og valgkort skal tilintetgøres, når folketinget har godkendt valget. Hermed bringes bestemmelsen i overensstemmelse med de tilsvarende bestemmelser i § 25, stk. 2, i den kommunale valglov samt i § 4o, stk. 1, i folketingsvalgloven.

6. Søfolks adgang til brevstemmeafgivning.

Efter EP-valglovens § 17 kan stemmeafgivning til valg til Europa-Parlamentet ske ved indsendelse af brevstemme efter reglerne i folketingsvalglovens kapitel VI. Disse regler er på udvalgets forslag ændret, således at søfolk i udenrigsfart og disses medsejlende ægtefæller kan afgive brevstemme fra dagen efter et folketingsvalg og med virkning for det førstkommende folketingsvalg.

I lighed med, hvad der er tilfældet for så vidt angår kommunale valg, finder udvalget ikke, at der er grundlag for at udstrække denne ordning til valg til Europa-Parlamentet. Der henvises herved til bemærkningerne i afsnit lo.4. vedrørende den kommunale valglov, der har tilsvarende gyldighed for EP-valgloven.

Udvalget foreslår herefter, at der til EP-valglovens generelle henvisning til folketingsvalgloven føjes en undtagelse vedrørende den særlige regel for brevstemmeafgivning for søfolk i udenrigsfart.

IV
Lovudkast

Udkast til forslag til lov om ændring af lov om kommunale valg.

§ 1.

I lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977, som ændret ved lov nr. 83 af 8. marts 1978 og § 5 i lov nr. 483 af 27. september 1978, foretages følgende ændringer:

1. Overskriften før § 1 affattes således:

"Kapitel 1.
Valgret og valgbarhed."

2. § 1, stk. 1, affattes således:

"Valgret til borgerrepræsentationen i København og til kommunalbestyrelserne i landets øvrige kommuner og amtskommuner har med den i stk. 2 anførte undtagelse enhver, der er fyldt 18 år og har fast bopæl i kommunen. Personer, som ikke har dansk indfødsret, har dog kun valgret, dersom de har haft fast bopæl i riget i de sidste 3 år forud for valget."

3. I § 2, stk. 1, ændres "jfr. § 34" til: "jfr. §§ 34 og 48".

4. § 5, stk. 2 og 3, ophæves. Stk. 4 bliver herefter stk 2.

1' §§ 6-12 affattes således:

"Kapitel 2.
Valglister.

§ 6. Vælgerne skal optages på valglisten i den kommune, hvori de har fast bopæl.

§ 7. I de år, hvor ordinære valg finder sted, påhviler det kommunalbestyrelsen at foranstalte, at der udarbejdes en valgliste over vælgerne i kommunen. Såfremt kommunen er delt i flere afstemningsområder, jfr. § 14, skal der udarbejdes en valgliste for hver af disse dele af kommunen.

Stk. 2. På valglisten optages vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt tilflytning til kommunens folkeregister.

Stk. 3. Vælgere, der senest 18.-dagen før valget har anmeldt flytning inden for kommunen, skal optages på valglisten under den nye bopæl.

§ 8. Valglisterne udfærdiges på grundlag af oplysningerne i det centrale personregister (CPR).

Stk. 2. Valglisterne skal foruden løbe-nr. indeholde vælgernes fulde navn, fødselsdato og bopæl samt en rubrik til afkrydsning af vælgernes navne.

Stk. 3. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om udfærdigelse af valglisterne samt disses indretning.

§ 9. Så snart valglisterne er udfærdiget, udsender kommunalbestyrelsen valgkort til de vælgere, der er opført på valglisterne. Valgkortet skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse, nummer på valglisten samt angivelse af afstemningsstedets beliggenhed og dato og tid for afstemningen.

§ 9a. Senest lo dage før valget bekendtgøres det ved kommunalbestyrelsens foranstaltning i de stedlige dagblade eller lokalaviser, at der vil blive udsendt valgkort til vælgerne. Bekendtgørelsen skal indeholde en opfordring til personer, der mener sig berettiget til at afgive stemme i kommunen, men som ikke har modtaget valgkort, samt personer, som finder, at valgkortets indhold er fejlagtigt, om at gøre indsigelse til kommunalbestyrelsen.

9b. Kommunalbestyrelsen drager omsorg for, at de i § 9a nævnte indsigelser behandles uden ugrundet ophold. Såfremt det viser sig, at valgkort uberettiget ikke er udsendt, eller det udsendte valgkort er behæftet med fejl, udfærdiges nyt valgkort, og der foretages om nødvendigt tilsvarende rettelse i valglisten. Sådanne rettelser kan foretages til og med valgdagen.

Kapitel 3.
Forberedelserne til valget og kandidatlister.

§ lo. Valget forberedes og ledes i hver kommune af en valgbestyrelse.

Stk. 2. Valgbestyrelsen i København består af 5 medlemmer, som vælges af borgerrepræsentationen. I de øvrige kommuner består valgbestyrelsen af mindst 3 af kommunalbestyrelsen inden for dennes egen midte valgte medlemmer, herunder kommunalbestyrelsens formand, der er formand for valgbestyrelsen. For de valgte vælges stedfortrædere.

Stk. 3. Valgbestyrelsen udsteder bekendtgørelse om valgets afholdelse i overensstemmelse med de i § 11 fastsatte regler. Formanden modtager anmeldelse af kandidatlister. Når valgbestyrelsen endeligt har godkendt de anmeldte kandidatlister, tilvejebringer den de fornødne stemmesedler. Endvidere drager valgbestyrelsen omsorg for, at alt er i orden til afstemningen, særligt at valglisterne og det fornøden antal stemmesedler er til stede på hvert afstemningssted, og at der i hvert stemmelokale findes tilstrækkeligt antal stemmerum og stemmekasser af den i § 15 angivne beskaffenhed.

Stk. 4. Valgbestyrelsens formand indkalder valgbestyrelsen til møde og træffer afgørelse i alle spørgsmål, som ikke giver anledning til tvivl.

Stk. 5. Ved alle til valgbestyrelsen overladte beslutninger gør, i tilfælde af stemmelighed, formandens stemme udslaget.

Stk. 6. Ethvert medlem af valgbestyrelsen er pligtig at give møde og i øvrigt at udføre det valgbestyrelsens medlem-

mer påhvilende hverv, medmindre lovligt forfald oplyses. Vedkommende stedfortræder indtræder da i valgbestyrelsen.

Stk. 7. Valgbestyrelsen fører en valgbog, der skal være autoriseret af kommunalbestyrelsen. I valgbogen anføres det væsentligste af, hvad der vedrører valghandlingen, navnlig antallet af indleverede kandidatlister og navnene på hver listes kandidater i den på listen angivne rækkefølge, oplysning om anmeldte valgforbund m.v., tallet af de til brug ved afstemningen tilvejebragte stemmesedler, tallet af de afgivne gyldige stemmesedler, tallet af de afgivne ugyldige stemmesedler med angivelse af de grunde, der har medført ugyldigheden, samt oplysning om valgets endelige opgørelse, jfr. § 25, og i øvrigt de bemærkninger, hvortil valget måtte give anledning.

§ 11. Tidspunktet for valget, antallet af dem, der skal vælges, fristen for indleveringen af kandidatlister samt det fornødne antal stillere bekendtgøres af valgbestyrelsen senest 3 uger før valget i de stedlige dagblade, og såfremt valgbestyrelsen finder det fornødent, tillige i stedlige lokalaviser og lignende.

Kapitel 4.
Kandidatlister m.v.

§ 12. Afstemningen sker i henhold til lister, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg.

Stk. 2. Ingen må opføres som kandidat på mere end én liste. Den, der opføres som kandidat på flere lister, kan ikke godkendes som kandidat for nogen af listerne.

§ 12a. Listerne skal på en af indenrigsministeren foreskrevet formular være indleveret til formanden for valgbestyrelsen senest kl. 16 den 14. dag før valgdagen.

Stk. 2. Hver kandidatliste skal være underskrevet af mindst 25, højst 5o vælgere som stillere. I kommuner med over 25.ooo kommunale vælgere kan kommunalbestyrelsen vedtage, at

antallet af stillere skal være højere, dog højst 1 o/oo af de kommunale vælgere ved de sidst afholdte kommunale valg. Vedtagelsen, der gælder indtil videre, skal for at få virkning for de førstkommende kommunale valg foreligge senest den 1. juni i det år, hvor valgene afholdes,og skal bekendtgøres umiddelbart herefter på samme måde som nævnt i § 11. Stillerne skal underskrive enten på selve listen eller på genparter af denne, i hvilket fald genparterne skal sammenhæftes med originalen, inden listen indleveres.

Stk. 3. Ingen må være stiller for mere end én kandidatliste eller for en liste, hvorpå den pågældende selv er opført som kandidat. Den, der optræder som stiller for flere kandidatlister, kan ikke anses som stiller for nogen af kandidatlisterne.

Stk. 4. Listeanmeldelsen skal indeholde oplysning om hver enkelt stillers navn, fødselsdato, stilling og bopæl samt oplysning om, hvilken stiller valgbestyrelsen kan rette henvendelse til vedrørende kandidatlisten.

Stk. 5. Den stiller, der indleverer kandidatlisten, her ret til på en medbragt genpart af listen at få kvittering af valgbestyrelsens formand for, at listen er indleveret, og hvornår dette er sket.

§ 12b. En kandidatliste kan indeholde færre navne end det antal kommunalbestyrelsesmedlemmer, der skal vælges. En kandidatliste må derimod ikke indeholde flere navne end fire mere, end der skal vælges.

Stk. 2. Kandidatlisterne skal indeholde oplysning om kandidaternes fulde navn, fødselsdato, stilling og bopæl. Såfremt en kandidat ikke ønsker sig opført på stemmesedlerne med sit fulde navn, skal det angives, på hvilken måde navnet ønskes anført. Kandidatens slægtsnavn (efternavn) samt mindst et fornavn eller forbogstav skal dog altid anføres. Er en kandidat i videre kredse kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som der ikke er opnået tilladelse til at føre, kan dette navn opføres på stemmesedler og opslag i en parentes efter kandidatens fornavn eller slægtsnavn.

§ 12c. Har nogen af de af listen opførte kandidater ikke valgret, slettes dennes navn af listen. Kandidater og stillere skal senest opfylde valgretsbetingelserne på valgdagen, dog skal kravet om dansk indfødsret og fast bopæl i kommunen være opfyldt inden udløbet af fristen for berigtigelse af kandidatlister. Valgbestyrelsen kan ikke slette nogen kandidat af listen, fordi vedkommende er straffet.

Stk. 2. Såfremt valgbestyrelsen finder anledning til at erklære en kandidatliste for ugyldig eller til at slette noget navn af listen, skal den senest i løbet af den lo. dag før valget give meddelelse derom til vedkommende stiller. Listen med eventuelle ændringer kan indleveres på ny senest kl. 16 den 8. dag før valget. Sker dette ikke, afsiger valgbestyrelsen sin kendelse om listens ugyldighed eller om vedkommende navns udslettelse af listen. Denne kendelse tilføres valgbogen, og en udskrift gives den stiller til hvem henvendelser om listen skal rettes, jfr. § 12a, stk. 4.

§ 12d. De stillere, der har underskrevet en kandidatliste, kan over for valgbestyrelsen anmelde en listebetegnelse, hvormed kandidatlisten vil være at betegne på stemmesedlerne. Enkelte bogstaver (A, B, C, o.s.v.) kan ikke anmeldes som listebetegnelse. Anmeldelsen af sådan listebetegnelse skal ske skriftligt samtidigt med kandidatlistens indlevering og skal være tiltrådt ved underskrift på den i § 12a, stk. 2, fastsatte måde af samtlige på kandidatlisten opførte kandidater, samt af de stillere, der har underskrevet den pågældende kandidatliste.

§ 12e. De godkendte kandidatlister mærkes af valgbestyrelsen hver med sit bogstav (A, B, C, o.s.v.) samt med den opgivne listebetegnelse, såfremt sådan er anmeldt. På hver kandidatliste sættes nummer (1, 2, 3, o.s.v.) foran kandidaternes navne i den rækkefølge, hvori de af stillerne er opført på kandidatlisterne. To eller flere kandidatlister, som

- udover en betegnelse, som angiver et særligt geografisk tilhørsforhold indenfor kommunen - har anmeldt samme listebetegnelse, jfr. § 12d, kan begære at få tildelt samme bogstavbetegnelse. Begæringer om samme bogstavbetegnelse skal være indgivet til valgbestyrelsen samtidig med kandidatlistens indlevering og skal være tiltrådt ved underskrift af stillere og kandidater, jfr. § 12f.

Stk. 2. Partier, der ønsker at anvende samme bogstavbetegnelse for deres kandidatlister i hele landet, kan senest 1. oktober i det kalenderår, hvori valget foregår, ved deres landsorganisation til indenrigsministeren indsende begæring herom. Snarest muligt efter fristens udløb træffer indenrigsministeren beslutning om, hvilken bogstavbetegnelse der skal anvendes for disse partiers vedkommende, samt bekendtgør denne beslutning. Indenrigsministeren fastsætter samtidigt, hvilke bogstavbetegnelser valgbestyrelserne herudover vil kunne benytte til de øvrige kandidatlister. Opstiller det samme parti flere lister i en kommune, eller her to eller flere lister i henhold til stk. 1, begæret at få tildelt samme bogstavbetegnelse, skal der af valgbestyrelsen til bogstavbetegnelsen føjes et nummer (A. 1, A. 2, A. 3, o.s.v.). Opstår der tvist om, hvilken organisation der med bindende virkning for et parti kan indsende begæring om fælles bogstavbetegnelse for partiet, afgøres sådan tvist endeligt af indenrigsministeren, tigeledes afgør indenrigsministeren - efter så vidt muligt at have indhentet en udtalelse fra det pågældende partis landsorganisation - sådanne andre tvistigheder, der måtte opstå om berettigelsen til at benytte den partiet tildelte bogstavbetegnelse såvel ved de kommunale valg i de enkelte kommuner som ved amtsrådsvalgene.

Stk. 3. Såfremt antallet af godkendte kandidatlister i en kommune overstiger antallet af godkendte bogstavbetegnelser, kan indenrigsministeren bestemme, hvorledes de overskydende kandidatlister skal mærkes. Indenrigsministeren kan herved bestemme, at bogstavbetegnelser alene skal anvendes for kandidatlister, der er opstillet i tilslutning til partier, der har opnået tilladelse til at anvende samme bogstavbetegnelse for deres kandidatlister i hele landet.

§ 12f. Kandidatlister kan for valgbestyrelsen anmeldes at ville støtte hinanden (valgforbund). Anmeldelse herom skal ske skriftligt senest kl. 16,ugedagen før valget og skal være tiltrådt ved underskrift af de samme stillere, som har underskrevet de kandidatlister, imellem hvilke valgforbundet indgås, ligesom anmeldelsen skal være tiltrådt ved underskrift af de på disse lister opførte kandidater.

Stk. 2. Kandidatlister, der i henhold til § 12e tildeles samme bogstavbetegnelse, vil kunne indgå listeforbund, og sådanne listeforbund kan derefter indgå valgforbund med andre kandidatlister eller med andre listeforbund. Bestemmelsen i stk. 1, 2. punktum, finder i dette tilfælde tilsvarende anvendelse, idet dog stillere og kandidater for enhver af de i valgforbundet og listeforbundet sammensluttede kandidatlister ved deres underskrift skal have tiltrådt, at den pågældende kandidatliste har indgået listeforbund med bestemt angivne kandidatlister og derefter valgforbund med ligeledes bestemt angivne listeforbund og kandidatlister.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 2 finder tilsvarende anvendelse for kandidatlister, for hvilke, der udover en betegnelse som angiver et særligt geografisk tilhørsforhold, er anmeldt samme listebetegnelse, og hvor indenrigsministeren har bestemt, at der ikke skal anvendes bogstavbetegnelser for vedkommende kandidatlister, jfr. § 12e, stk. 3.

Stk. 4. Stillere og kandidater kan på listeanmeldelsen skriftligt bemyndige en eller flere stillere til at anmelde listeforbund og/eller valgforbund.

§ 12g. En indgivet kandidatliste kan af alle stillere i forening tilbagekaldes overfor valgbestyrelsens formand senest kl. 16 otte dage før valgdagen. En stiller kan ikke trække sit tilsagn om at virke som stiller tilbage, når listen er indleveret til valgbestyrelsens formand.

§ 12h. Tilbagetrækning fra et anmeldt liste- eller valg-

forbund kan kun foretages af samtlige stillere og kandidater, der virker som sådanne for vedkommende liste. Tilbagetrækningen skal ske overfor valgbestyrelsens formand og må være foretaget senest kl. 16,ugedagen før valgdagen. Tilbagetrækning af en listes deltagelse i et forbund medfører ikke, at det anmeldte forbund bortfalder for de øvrige deltagere i forbundet. Tilsvarende gælder i tilfælde af mangler ved anmeldelse af et forbund.

§ 12i. Listerne samt oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund) bekendtgøres af kommunalbestyrelsen straks efter udløbet af fristen i § 12f, stk. 1, (ugedagen før valget) ved opslag i kommunens folkeregister."

6. I § 13, stk. 1, udgår i l._pkt. "opslag på den i § 11 stk. 1, angivne måde og" og efter "dagblade" indsættes: "m.v.".

7. I § 13, stk. 1, 2. pkt., udgår "der har indleveret kandidatlisten, eller" og i sidste,_pkt. ændres "tilståelse" til: "kvittering".

8. § 13, stk. 2, affattes således:

"Stk$_1$_2. Stedfortræderlisten skal indeholde oplysning om hver enkelt stedfortræders navn, fødselsdato, stilling og bopæl. Har nogen af de på stedfortræderlisten opførte ikke valgret, slettes dennes navn af listen. Såfremt valgbestyrelsen finder grund til at erklære en indleveret stedfortræderliste for ugyldig eller at slette noget navn af listen, skal kendelsen herom tilføres valgbogen, og udskrift af kendelsen meddeles den stiller, hvem meddelelser angående listen vil være at tilstille."

9. Overskriften mellem § 13 og § 14 affattes således:

"Kapitel 5.
Afstemningen."

10. I § 14, stk. 1, udgår "beslutning herom skal da have gyldighed også for folketingsvalgenes vedkommende".

11. I § 14, stk. 2, 3. pkt., ændres "lo" til: "25".

12. I § 14, stk. 4, indsættes efter 2. pkt.:
"Valgstyrernes formand udpeges af kommunalbestyrelsen."

13. I § 14, stk. 5, udgår i 1. pkt. "vælger selv deres formand; denne" og sidste pkt. bliver stk. 6.

14. § 15, stk. 2, 1. pkt., affattes således:
"Stk. 2. Stemmerummet skal være et i afstemningslokalet anbragt rum, der er således indrettet, at der kan afgives stemme, uden at det af andre kan ses, hvorledes vælgeren afgiver sin stemme."

15. 1 § 16, stk. 2, 3.pkt., ændres "§ 12, stk. 7" til: "§ 12e" og "§ 12, stk. 6" ændres til: "§ 12d".

16. I § 16, stk. 3' indsættes som 2. pkt.:
"Felterne for kandidatlister, som efter indenrigsministerens bestemmelse ikke skal mærkes med en bogstavbetegnelse, jfr. § 12e, stk. 3, skal anbringes herunder efter retningslinier fastsat af indenrigsministeren".

11' 1 § 16, stk. 5, 2. pkt., ændres "§ 12, stk. 2" til: "§ 12a".

18. I § 16 indsættes efter stk. 6 som nyt stykke:
"Stk. 7. Foroven på stemmesedlen anføres med store typer ordet "Borgerrepræsentantvalget", "Kommunalbestyrelsesvalget" eller "Byrådsvalget" og årstallet for valget samt angivelse af kommunens navn."
Stk. 7 og 8 bliver herefter stk. 8 og 9.

19. I § 16 indsættes efter stk. 8, der bliver stk. 9, som nyt stykke:

"Stk. lo. Indenrigsministeren er bemyndiget til at give nærmere forskrifter med hensyn til stemmesedlernes udseende."

20. I § 17, stk. 1, udgår *l.* og 3 pkt.

21. **§ 19, stk. 1,** affattes således:

"I stemmelokalerne skal der på iøjnefaldende steder findes opslag, indeholdende samtlige godkendte kandidatlister med angivelse af disses listebogstaver og anmeldte listebetegnelser og med kandidaternes navne opførte i den i § 12e omhandlede rækkefølge. Opslagene skal tillige indeholde oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund). Der skal endvidere ved opslag gives vælgerne vejledning om, hvor de enkelte stemmelokaler findes."

22. § 19, stk. 3 og 4, affattes således:

"Stk. 3. Valgret udøves ved personligt møde. Valgstyrerne kan bestemme, at der i det lokale, hvor et stemmerum er anbragt, ikke under afstemningen, bortset fra medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrerne, listeførerne og de ved valget tilforordnede vælgere, må opholde sig andre end de til stemmeafgivning fremmødte - hvilke sidstnævntes tal kan begrænses efter hvad ordenen kræver - samt kandidaterne og to stillere for hver kandidatliste. Valgstyrerne påser, at vælgerne ikke udsættes for påvirkning gennem valgagitation i valglokalerne eller i de umiddelbare adgangsveje hertil. De tilstedeværende er pligtige at rette sig efter valgbestyrelsens og valgstyrernes bestemmelser.

Stk. 4. Vælgerne henvender sig til valglisteføreren i den rækkefølge, hvori de møder. Vælgeren afleverer her sit valgkort, og når valglisteføreren har fundet vælgerens navn på valglisten, afkrydses vælgerens navn på listen. Har vælgeren ikke medbragt sit valgkort, udfærdiges et valgkort, der henlægges sammen med de valgkort, der i øvrigt er modtaget. Såfremt der er tvivl om vælgerens identitet, søges identiteten fastslået. Dette kan ske ved at udspørge om vælgerens

navn, bopæl og fødselsdato. Derpå udleveres til vælgeren en stemmeseddel, der ved udleveringen ikke må være sammenfoldet."

23. I § 19, stk. 5, udgår i 1. pkt. "når stemmeafgivningen finder sted".

24. I § 19, stk. 5, ændres i 2. pkt. "for hvilken" til: "på hvilken" og i 3. pkt. indsættes efter "på stemmesedlen": "jfr. § 16, stk. 5,".

25. I § 19, stk. 8, ændres "gå tilbage til stemmelisteføreren, og når han tilfredsstillende forklarer det skete og tilbageleverer sin stemmeseddel, få den ombyttet" til: "tilbagelevere stemmesedlen og få en anden udleveret".

26. § 2o, stk. 1, affattes således:

"Når stemmeafgivningen er ophørt, underskriver hver valglisteføre sin valgliste. Derefter sammenbindes i særskilte pakker

1) de ikke udleverede stemmesedler,
2) de ombyttede stemmesedler og
3) de tilbageleverede stemmesedler, jfr. § 42, sidste pkt."

27. I § 2o, stk. 2, ændres i 1. pkt. "stemmelisterne (de modtagne valgkort)" til: "valgkortene," og i 2. pkt. ændres "stemmelisterne (valgkortene)" til: "valgkortene,".

28. Overskriften mellem § 2o og § 21 affattes således:

"Kapitel 6.
Stemmeoptællingen".

29. I § 22, stk. 1, ændres i 4. pkt. "stemmelister (valgkort)" til: "valgkort".

30. I § 22 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

"Stk. 3. Den i § 24 omhandlede optælling af personlige stemmer og listestemmer kan foretages samtidig med valgbestyrelsens optælling af stemmerne for kandidatlisterne."

31. Overskriften mellem § 22 og § 23 affattes således:

"Kapitel 7.
Opgørelsen af valget".

32. I § 23, stk. 2, ændres i 1. pkt. "§12, stk. 8," til: "§ 12f".

33. I § 24, stk. 6, ændres i 2. pkt. "personlige stemmer har et større antal stemmer end" til: "har opnået et antal personlige stemmer svarende til".

34. I § 25, stk. 2, ændres i 2. pkt. "Stemmesedlerne indpakkes og forsegles af valgbestyrelsen; de" til: "Valgkortene og stemmesedlerne indpakkes og forsegles af valgbestyrelsen. De", og efter "de ombyttede" indsættes: ", de tilbageleverede".

35. I § 25 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

"Stk. 4. Valgbestyrelsen underretter de valgte om valget og meddeler enhver af dem det medlemsnummer, som vedkommende er valgt med."

36. §§ 27-29 affattes således:

"Kapitel 8.
Fritagelse for valg og valgklager.

§ 27. Enhver, der er valgbar til kommunalbestyrelsen, har pligt til at modtage valg, medmindre den valgte er fyldt 60 år. Den, der har været medlem af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen i 8 år eller derover, har ikke pligt til

at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder. Medlemmer af kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at modtage valg til ligningskommissionen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen træffer endvidere efter begæring beslutning om at fritage den for valget, der på grund af sin helbredstilstand, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger og lignende har rimelig grund til at ønske sig fritaget for valget.

Stk. 3. Begæring om fritagelse skal inden 8 dage efter valgets endelige opgørelse indgives skriftligt til kommunalbestyrelsens formand.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen tager stilling til begæringen på et møde, der afholdes snarest muligt efter fristens udløb.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan inden 14 dage efter, at der er givet vedkommende besked om afgørelsen, af denne indbringes for indenrigsministeren.

§ 28. (Ophævet).

§ 29. Klage over valget skal inden 8 dage efter valgets endelige opgørelse indgives skriftligt til kommunalbestyrelsens formand. Enhver vælger i kommunen kan indgive en sådan klage.

Stk. 2. De indgivne klager afgøres af kommunalbestyrelsen i et møde, som afholdes snarest muligt efter fristens udløb. Forinden kommunalbestyrelsen træffer afgørelse, skal valgbestyrelsens udtalelse indhentes.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan inden 14 dage efter, at der er givet klageren meddelelse om afgørelsen, indbringes for indenrigsministeren. Afgørelsen kan påklages af enhver vælger i kommunen.

Stk. 4. Reglerne i stk. 2 og 3 gælder ikke med hensyn til indsigelser om, at en kandidat har mistet valgbarhed på grund af straf, jfr. § 34."

37. § 30, stk. 1, 1. pkt., affattes således:

"Hvis afstemningen ved den endelige beslutning erklæres ugyldig, og valget som følge heraf omstødes, skal der snarest muligt afholdes omvalg."

38 . § _ 3 o , stk. 2, sidste pkt., affattes således:

"Kan besættelse af en ledig plads ikke ske efter disse bestemmelser, eller kan mandatet ikke overføres til en kandidatliste med hvilken den pågældende liste har anmeldt listeforbund, skal der snarest muligt afholdes udfyldningsvalg, jfr. § 35."

39. Overskriften mellem § 3o og § 31 affattes således:

"Kapitel 9.
Den nyvalgte kommunalbestyrelse".

4o . § 34a, stk. 4, ophæves.

41. Efter §_34a indsættes:

"§ 34b. Kommunalbestyrelsen træffer efter begæring fra et medlem beslutning om fritagelse for medlemskab af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen, såfremt medlemmet på grund af sin helbredstilstand, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger og lignende har rimelig grund til at ønske sig fritaget for medlemskabet.

Stk$_1$_2. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan inden 14 dage efter, at der er givet vedkommende meddelelse om afgørelsen, af denne indbringes for indenrigsministeren."

42. I § 35 ophæves 2. pkt. og i stedet indsættes:

"Viser det sig ved indtrædende ledighed, at der ikke efter den angivne regel kan ske besættelse af den ledige plads som medlem, overføres mandatet til den kandidatliste, med hvilken den pågældende liste har anmeldt listeforbund. Har listeforbund været anmeldt med flere kandidatlister, tilfalder mandatet den af disse lister, der ifølge den i § 23 foretagne fordeling er nærmest berettiget til at få mandatet.

Kan den ledige plads som kommunalbestyrelsesmedlem ej heller besættes med en kandidat fra en af disse lister, eller er der ikke anmeldt listeforbund med nogen anden kandidatliste, skal der afholdes udfyldningvalg, jfr. § 36, medmindre det vedtages af over halvdelen af kommunalbestyrelsens oprindelige medlemsantal, at sådant valg ikke skal afholdes."

43. § 36 affattes således:

"Udfyidningsvalg foretages efter reglerne for almindeligt valg. Såfremt kun én skal vælges, afgøres valget ved simpelt flertal. Kandidaterne stilles til valg efter reglerne i kapitel 4. På hver stemmeseddel skal, når flere kandidater er anmeldt, deres navne, opført i bogstavfølge, være tydeligt trykt over hinanden, indbyrdes adskilt ved en trykt streg mellem hver to navne. Når kun én kandidat er anmeldt, erklærer valgbestyrelsen denne for valgt uden afstemning. Er flere kandidater anmeldt, erklæres den kandidat, der ved afstemningen har fået flere stemmer end nogen anden, for valgt. Med hensyn til udfærdigelse af valglisten, afstemningen og stemmeoptællingen m.v. gælder i øvrigt de ovenfor givne regler. I tilfælde af stemmelighed afgøres valget ved lodtrækning, foretaget af valgbestyrelsens formand under overværelse af valgbestyrelsen og de øvrige ved valgets opgørelse tilstedeværende."

44. Overskriften mellem § 36 og § 37 affattes således:

"Kapitel lo.
Valg af amtsråd".

45. [1] § 37, stk. 2, ændres "§ 46" til: "§ 46b".

46. I § 37, stk. 3, ændres "ordentlige" til: "ordinære", og 2. pkt. ophæves.

47. I § 38, stk. 1, indsættes som nyt sidste pkt.:

"I øvrigt finder bestemmelserne i § lo, stk. 4-6, tilsvarende anvendelse."

48. § 38, stk$_1$_2, affattes således:

"Amtsvalgbestyrelsen bekendtgør senest den 2o. oktober i de stedlige dagblade tidspunktet for valget, antallet af de medlemmer, der skal vælges, det fornødne antal stillere samt tiden og stedet for indlevering af kandidatlister til amtsrådsvalget. Den meddeler samtidig hver kommunalbestyrelse i amtsrådskredsen dette."

49. § 39, stk. 2 og 3, ophæves og i stedet indsættes:

"Stk. 2. Listerne skal på en af indenrigsministeren foreskrevet formular være indleveret til formanden for amtsvalgbestyrelsen senest kl. 16 den 14. dag før valgdagen. Hver liste skal være underskrevet af mindst 5o, højst 75 vælgere som stillere. Amtsrådet kan dog vedtage, at antallet af stillere skal være højere, dog højst 1 o/oo af vælgerne i amtskommunen ved det sidst afholdte amtsrådsvalg. Vedtagelsen, der gælder indtil videre, skal for at få virkning for de førstkommende amtsrådsvalg foreligge senest den 1. juni i det år, hvori valget afholdes, og skal bekendtgøres umiddelbart herefter på samme måde som nævnt i § 38, stk. 2."

Stk. 4 bliver herefter stk. 3.

50. I § 39 indsættes efter stk. 4, der bliver stk. 3:

"Stk. 4. Ved listens indlevering skal for hver af kandidaterne, eventuelle personlige stedfortrædere samt stillerne medfølge en af indenrigsministeren foreskrevet formular, der er udfyldt med den pågældendes fulde navn, fødselsdato og bopæl.

Stk. 5. I øvrigt finder bestemmelserne i §§ 12-12c tilsvarende anvendelse."

51. § 4o affattes således:

"§ 4o. Valgforbund og listeforbund skal anmeldes skriftligt til amtsvalgbestyrelsen senest kl. 16 ugedagen før valget. Anmeldelsen skal være underskrevet af de deltagende lis-

ters stillere, kandidater og stedfortrædere, jfr. dog stk. 2.

Stk. 2. Stillere, kandidater og stedfortrædere kan på listeanmeldelsen skriftligt bemyndige en eller flere stillere til at anmelde listeforbund og/eller valgforbund.

Stk. 3. Straks efter udløbet af fristen i stk. 1, skal amtsvalgbestyrelsen underrette kommunalbestyrelserne om de indleverede lister og anmeldte forbund med henblik på opslag i kommunens folkeregister, jfr. § 12i.

Stk. 4. I øvrigt finder §§ 12d-12h tilsvarende anvendelse. Dog skal, udover kandidater og stillere, stedfortrædere deltage i anmeldelse af listebetegnelse i henhold til § 12d, og i begæring om tildeling af samme bogstavbetegnelse i henhold til § 12e.

52. § 41, stk. 1, 1. og 2. pkt., affattes således:

"Når amtsvalgbestyrelsen endeligt har godkendt de anmeldte kandidatlister tilvejebringer den de fornødne stemmesedler. Stemmesedlerne, der skal være af gult papir til adskillelse fra de ved de andre valg benyttede stemmesedler, indrettes på tilsvarende måde som foreskrevet i § 16, således at der foroven på stemmesedlen anføres med store typer "Amtsrådsvalget" og årstallet for valget samt angivelse af amtskommunens navn."

53. 1 § 41, stk. 2, 2. pkt., udgår "jfr. § 39, stk. 3,"og i sidste pkt. udgår "der har indleveret kandidatlisten" og i stedet indsættes: "til hvem henvendelser om listen skal rettes, jfr. § 12a, stk. 4".

54. To steder i § 42, stk. 1, 3. pkt., ændres: "ordentlige" til: "ordinære". 4. pkt. udgår og som nyt sidste pkt. indsættes:

"Såfremt en vælger meddeler, at han kun ønsker at benytte den ene af de udleverede stemmesedler, skal den stemmeseddel, der ikke ønskes benyttet, tilbageleveres til den tilforordnede vælger, der annullerer stemmesedlen."

55. § 42, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Optællingen af de til amtsrådsvalgene afgivne stemmesedler sker efter reglerne i §§ 21-22, og § 24, stk. 2 og 3. Valgbestyrelserne i amtsrådskredsens kommuner drager omsorg for, at amtsvalgbestyrelsen senest dagen efter, at stemmeoptællingen har fundet sted, modtager en genpart af den særlige valgbog, som hver valgbestyrelse skal føre over amtsrådsvalget. Valgbogen skal indeholde oplysning om antallet af de ved afstemningen til amtsrådsvalget afgivne gyldige stemmer, antallet af afgivne ugyldige stemmer, antallet af stemmer på hver kandidatliste, antallet af personlige stemmer for hver kandidat, og hvad der i øvrigt måtte være tilført valgbogen angående valget til amtsrådet."

56. I § 42 indsættes efter stk. 2 som nye stykker:

"Stk. 3. Bestemmelserne i § 25, stk. 2, om opbevaring af stemmesedler fra valget til primærkommunernes kommunalbestyrelser finder tilsvarende anvendelse for stemmesedler vedrørende amtsrådsvalget, jfr. dog stk. 4.

Stk. 4. Amtsvalgbestyrelsen kan beslutte at ville foretage en fornyet optælling af de stemmesedler, der er afgivet til amtsrådsvalget i enkelte eller samtlige kommuner i amtsrådskredsen. I sådanne tilfælde drager de pågældende valgbestyrelser omsorg for, at samtlige stemmesedler vedrørende amtsrådsvalget i vedkommende kommuner tilstilles amtsvalgbestyreisen senest dagen efter, at valgbestyrelserne har modtaget underretning om amtsvalgbestyrelsens beslutning eller, såfremt denne beslutning er truffet før valgdagen, senest dagen efter valgbestyrelsernes optælling af stemmesedlerne. De afgivne gyldige stemmesedler skal herved være sammenbundet i pakker, således at de listestemmer, der er afgivet for hver kandidatliste, samles i pakker for sig, som forsegles og forsynes med påtegning om betegnelsen for kandidatlisten. På samme måde samles de personlige stemmer, der er afgivet på listernes enkelte kandidater, i pakker for sig, som forsegles og forsynes med påtegning om vedkommende kandidats navn. Endvidere skal de ugyldige, de ombyttede, de til-

bageleverede og de ikke udleverede stemmesedler være samlet i særskilte pakker, jfr. § 25, stk. 2. Samtlige pakker skal være påført en påtegning om antallet af stemmesedler heri samt om kommunens navn."

57. § 43, stk. 1 og 2, affattes således:

"§ 43. Senest dagen efter, at amtsvalgbestyrelsen har modtaget genparterne af kommunernes valgbøger eller, i de i § 42, stk. 4, nævnte tilfælde, efter at have modtaget stemmesedlerne, sammentræder amtsvalgbestyrelsen til møde og foretager den endelige opgørelse af amtsrådsvalget på grundlag af det fra kommunerne modtagne materiale.

Stk. 2. Det bestemmes først på tilsvarende måde som i § 23 fastsat, hvorledes mandaterne skal fordeles mellem de i valget deltagende kandidatlister. Det bestemmes derefter på den i § 24 angivne måde, hvilke af listens kandidater der skal erklæres for valgte. Når valget på denne måde er endelig opgjort, forholdes som i §§ 25 og 27 fastsat, idet valgbogen m.v. afleveres til amtsrådet."

53. §§ 45 og 46 ophæves og i stedet insættes:

"§ 45. Enhver, der er valgbar til amtsrådet, har pligt til at modtage valg, medmindre den valgte er fyldt 6o år. Den, der har været medlem af amtsrådet i 8 år eller derover, har ikke pligt til at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder.

Stk. 2. Amtsrådet træffer endvidere efter begæring beslutning om at fritage den for valget, der på grund af sin helbredstilstand, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger og lignende har rimelig grund til at ønske sig fritaget for valget.

Stk. 3. Begæring om fritagelse skal inden 8 dage efter valgets endelige opgørelse fremsættes skriftligt til amtsrådets formand.

Stk. 4. Amtsrådet tager stilling til begæringen på et møde, der afholdes snarest muligt efter fristens udløb.

Stk. 5. Amtsrådets afgørelse kan inden 14 dage efter, at

der er givet vedkommende meddelelse om afgørelsen, af denne indbringes for indenrigsministeren.

§ 46. Klage over valget skal inden 8 dage efter valgets endelige opgørelse indgives skriftligt til amtsrådets formand. Enhver vælger i amtskommunen kan indgive en sådan klage.

Stk. 2. De indgivne klager afgøres af amtsrådet i et møde, som afholdes snarest muligt efter fristens udløb. Forinden amtsrådet træffer afgørelse, skal amtsvalgbestyrelsens udtalelse indhentes.

Stk. 3. Amtsrådets afgørelse kan inden 14 dage efter, at der er givet klageren meddelelse om afgørelsen, indbringes for indenrigsministeren. Afgørelsen kan påklages af enhver vælger i amtskommunen.

Stk. 4. Reglerne i stk. 2 og 3 gælder ikke med hensyn til indsigelser om, at en kandidat har mistet valgbarhed på grund af straf, jfr. § 48.

§ 46a. Hvis afstemningen ved den endelige beslutning erklæres ugyldig, og valget som følge heraf omstødes, skal der snarest muligt afholdes omvalg. Amtsrådet afgør, i hvilke kommuner omvalg skal finde sted. Ved omvalg kan kun de på valglisten opførte personer, der var valgberettiget på den dag, da det omstødte valg blev afholdt, afgive stemme. Ved omvalg benyttes i øvrigt samme fremgangsmåde som ved første valg.

Stk. 2. Foreligger der ikke grunde til at omstøde afstemningen, men et eller flere enkelte medlemmers valg forkastes, eller vedkommendes vægring ved at modtage valg erkendes berettiget, indtræder vedkommende stedfortræder efter reglerne i § 43, stk. 3, i den eller de pågældendes sted. Kan besættelse af en ledig plads ikke ske efter disse bestemmelser, eller kan mandatet ikke overføres til en kandidatliste, med hvilken den pågældende liste har anmeldt listeforbund, skal der snarest muligt afholdes udfyldningsvalg, jfr. § 49.

§ 46b. Når ordinære valg til amtsrådet er afholdt, fratræder de hidtidige medlemmer af amtsrådet den 31. december. Indgives der inden udløbet af den i § 46, stk. 1, fastsatte frist klage over valget og omstødes dette af amtsrådet, jfr. § 46a, fratræder det hidtidige amtsråd dog først, når omvalg har været afholdt, og eventuelle klager over omvalget er afgjort af amtsrådet.

Stk. 2. Så snart de hidtidige medlemmer af amtsrådet er fratrådt, tiltræder det nyvalgte amtsråd. Hvis valget senere omstødes af indenrigsministeren, skal det nyvalgte amtsråd forblive i virksomhed, indtil omvalget har fundet sted, og eventuelle klager over omvalget er afgjort.

Stk. 3. Et amtsråd, hvis valg omstødes, kan fra det tidspunkt, da afgørelsen er meddelt amtsrådet, kun med samtykke fra indenrigsministeren afholde andre udgifter end fastsat i det af det afgåede amtsråd vedtagne budget eller i øvrigt indgå nogen forpligtelse, som ikke er hjemlet i dette budget."

59. § 48 ophæves og i stedet indsættes:

"§ 48. Gør et medlem af det nyvalgte amtsråd gældende, at en indvalgt kandidat på grund af straf ikke er valgbar, skal amtsrådet forelægge spørgsmålet for det i § 50a omhandlede valgbarhedsnævn til afgørelse.

Stk. 2. Indsigelse mod en indvalgt kandidats valgbarhed på grund af straf skal fremsættes inden 3 måneder efter valgdagen.

Stk. 3. Indsigelse mod en stedfortræders valgbarhed på grund af straf skal fremsættes inden 2 måneder efter det første møde i amtsrådet, som stedfortræderen deltager i.

§ 48a. Mister et medlem af amtsrådet sin valgbarhed, bortfalder hans mandat, jfr. dog stk. 3.

Stk. 2. Bliver et medlem af amtsrådet straffet, skal amtsrådet indberette dette til valgbarhedsnævnet, der afgør om medlemmet sorn følge heraf har mistet sin valgbarhed.

Stk. 3. Spørgsmålet, om et medlem har mistet sin valg-

barhed af andre grunde, afgøres af amtsrådet. Når et medlem midlertidigt opgiver sin faste bopæl i amtskommunen, kan det bestemmes, at han kun skal udtræde af amtsrådet, indtil han på ny tager fast bopæl i amtskommunen.

§ 48b. Amtsrådet træffer efter begæring fra et medlem beslutning om fritagelse for medlemskab af amtsrådet, såfremt medlemmet på grund af sin helbredstilstand, varetagelse af andet offentligt hverv, forretninger og lignende har rimelig grund til at ønske sig fritaget for medlemskabet.

Stk$_1$_2. Amtsrådets afgørelse kan inden 14 dage efter, at der er givet vedkommende meddelelse om afgørelsen, af denne indbringes for indenrigsministeren."

6o. §_49, stk. 2, affattes således:

"Stk$_1$_2. Viser det sig ved indtrædende ledighed, at der ikke på denne måde kan ske besættelse af den ledige plads som medlem, overføres mandatet til den kandidatliste, med hvilken den pågældende liste har anmeldt listeforbund. Har listeforbund været anmeldt med flere kandidatlister, tilfalder mandatet den af disse lister, der ifølge den i § 23 foretagne fordeling er nærmest berettiget til at få mandatet. Kan den ledige plads som amtsrådsmedlem ej heller besættes med en kandidat fra en af disse lister, eller er der ikke anmeldt listeforbund med nogen anden kandidatliste, skal der afholdes udfyldningsvalg, medmindre amtsrådet vedtager, at sådant valg ikke skal afholdes."

61. [1] § 49, stk. 3, 3. pkt., udgår "jfr. § 12".

62. Overskriften mellem § 5o og § 51 affattes således:

"Kapitel 11.
Fælles bestemmelser".

63. Overskriften mellem § 54a og § 55 affattes således:

"Kapitel 12.
Brevstemmeafgivning".

64. §§ 55-64 ophæves og i stedet indsættes:

"§ 55. Vælgere, der er forhindret i at møde frem på afstemningsstedet i det tidsrum, i hvilket afstemningen finder sted, kan afgive brevstemme efter reglerne i §§ 55a-64.

§ 55a. Vælgere, der opholder sig her i landet, kan afgive brevstemme på et hvilket som helst folkeregister.

Stk. 2. Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse, kan afgive brevstemme på sygehuset efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 3. Brevstemmeafgivning kan endvidere finde sted på:

1) andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner,

2) private alderdoms- og plejehjem, med hvilke en kommunalbestyrelse har indgået aftale om indlæggelse i henhold til den sociale lovgivning, og

3) beskyttede boliger, der drives af en kommune, en amtskommune eller af en selvejende institution, med hvilken kommunalbestyrelsen har indgået aftale i henhold til den sociale lovgivning.

Afstemningen foranstaltes af det stedlige folkeregister efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Kommunalbestyrelsen kan bemyndige lederne af de under nr. 1 nævnte institutioner til at foranstalte afstemningens gennemførelse på institutionen.

Stk. 4. Vælgere, der er indsat i en af kriminalforsorgens anstalter eller arresthuse, kan afgive brevstemme efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 5. Vælgere, der har bopæl på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan afgive brevstemme hos en valgberettiget person, der er udpeget af kommunalbestyrelsen.

§ 55b. Vælgere, der opholder sig her i landet, og som på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne

møde frem på afstemningsstedet på valgdagen, kan afgive brevstemme i hjemmet, medmindre vælgeren har adgang til at afgive brevstemme på en af de institutioner eller boliger, der er nævnt i § 55a, stk. 3.

Stk. 2. Begæring om at afgive brevstemme i hjemmet skal indgives til folkeregisteret i opholdskommunen senest kl. 12 fjorten dage før valgdagen. Begæringen kan tidligst indgives 4 uger før valgdagen. Begæringen skal fremsættes på en formular, der er foreskrevet af indenrigsministeren. Den skal indeholde oplysning om vælgerens fulde navn, fødselsdato og adresse på opholdsstedet samt en erklæring om, at vælgeren på grund af sygdorn eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen. Begæringen skal foruden af vælgeren underskrives af en myndig person, der skal attestere at have kendskab til vælgeren, og at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne møde frem på afstemningsstedet på valgdagen.

Stk. 3. Afstemningen i hjemmet skal ske i overværelse af 2 stemmemodtagere som repræsentanter for det stedlige folkeregister. Stemmemodtagerne skal være valgberettiget og ansat i kommunens tjeneste. Stemmemodtagerne har ikke pligt til at opsøge vælgeren mere end én gang. De har ej heller pligt til at opsøge vælgere, der lider af en alvorligere smitsom sygdom.

Stk. 4. Indenrigsministeren fastsætter nærmere regler for afstemningen.

§ 55c. Vælgere, der opholder sig uden for landets grænser, kan afgive brevstemme på en dansk diplomatisk eller konsulær repræsentation eller hos en af indenrigsministeren bemyndiget.

§ 55d. Søfolk, passagerer på danske skibe i udenrigsfart og personer ansat ved farvandsvæsenet kan afgive brevstemme på vedkommende skib eller fyr.

§ 56. Vælgere, der afgiver brevstemme her i landet i

henhold til § 55a eller § 55b, kan stemme de sidste 3 uger før valgdagen, dog senest næstsidste søgnedag før valgdagen.

Stk. 2. Vælgere, der afgiver brevstemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet, kan tidligst stemme 3 måneder før valgdagen.

§ 57. Indenrigsministeren tilvejebringer de stemmesedler, konvolutter, følgebreve og omslag, der skal benyttes til brevstemmeafgivning. De skal kunne fås hos folkeregistre, toldvæsen og de danske konsuler i udlandet. De skal så vidt muligt findes om bord i danske skibe.

Stk. 2. Stemmesedlerne til kommunalbestyrelsesvalg skal være af hvidt papir, medens de til amtsrådsvalg skal være af gult papir. De skal være påtrykt ordet "Stemmeseddel", samt være forsynet med en trykt angivelse af, at de vedrører valg til kommunalbestyrelsen eller amtsrådet. Konvolutterne skal være uigennemsigtige og fuldstændigt dække stemmesedlen. De skal være påtrykt en kort vejledning om, hvorledes stemmeafgivningen finder sted. Omslagene skal på forsiden have en påtrykt angivelse af, at de indeholder en stemmeseddel. På bagsiden skal de være forsynet med en rubrik, hvor vælgeren skriver sit fulde navn, fødselsdato og bopælen i den kommune, hvori vælgeren er opført på valglisten.

Stk. 3. Følgebrevene skal indeholde en erklæring om, at vælgeren selv frivilligt og uden overværelse af andre har udfyldt stemmesedlen, lagt den i konvolutten og tilklæbet denne, samt en erklæring om, at vælgeren på valgdagen er forhindret i at møde frem på afstemningsstedet i det tidsrum, i hvilket afstemningen finder sted. Følgebrevet skal angive datoen for underskriften og vælgerens fulde navn, fødselsdato, stilling og bopælen i den kommune, hvori vedkommende er opført på valglisten. Endvidere skal følgebrevet indeholde en attest udstedt af den, over for hvem stemmeafgivning har fundet sted, med bevidnelse af, at underskriften er ægte og skrevet på den tid og det sted, som vælgeren har angivet, samt med bevidnelse af, at stemmeafgivning har fundet sted uden overværelse af andre.

Stk. 4. Ved stemmeafgivning på Færøerne, i Grønland eller i udlandet anvendes efter indenrigsministerens nærmere bestemmelse det til brug ved folketingsvalg fremstillede brevstemmemateriale.

§ 58. Stemmeafgivningen foregår ved, at vælgeren henvender sig til en af de personer, der er omhandlet i stk. 2. Vælgere, der har indgivet begæring om at afgive stemme i hjemmet, opsøges dog af to stemmemodtagere. Når vælgeren har forevist fornøden legitimation, udleveres en stemmeseddel med tilhørende konvolut, følgebrev og omslag. På stemmesedlen anfører vælgeren uden overværelse af andre enten listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for den kandidatliste, for hvilken vælgeren vil afgive sin stemme. Ønsker vælgeren at stemme på en bestemt kandidat, skriver vælgeren dennes navn på stemmesedlen, eventuelt med tilføjelse af listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen. Derefter indlægger vælgeren uden at give nogen adgang til at se, hvorledes der er stemt, stemmesedlen i den tilhørende konvolut og tilklæber denne.

Stk. 2. Følgebrevet udfyldes, efter at stemmesedlen er indlagt i konvolutten. Vælgeren skal underskrive følgebrevet i overværelse af folkeregisterføreren eller dennes stedfortræder, henholdsvis en konsulatembedsmand, føreren af et dansk skib eller dennes stedfortræder eller en tjenestemand ved farvandsvæsenet eller en af indenrigsministeren eller af kommunalbestyrelsen, jfr. § 55a, stk. 5, dertil bemyndiget. De vælgere, der er omhandlet i § 55a, stk. 2, skal underskrive følgebrevet i overværelse af sygehusinspektøren eller dennes stedfortræder. De vælgere, der er omhandlet i § 55a, stk. 3, nr. 1, skal underskrive følgebrevet i overværelse af en repræsentant for folkeregisteret eller en af kommunalbestyrelsen dertil bemyndiget. De vælgere, der er omhandlet i § 55a, stk. 3, nr. 2 og 3, skal underskrive følgebrevet i overværelse af en repræsentant for folkeregisteret. De vælgere, der er omhandlet i § 55a, stk. 4, skal underskrive følgebrevet i overværelse af lederen af vedkommende anstalt eller arretshus eller dennes stedfortræder. De vælgere, der er om-

handlet i § 55b, skal underskrive følgebrevet i overværelse af to repræsentanter for folkeregisteret. Den attest, der er indeholdt i følgebrevet, skal af den, over for hvem stemmeafgivning har fundet sted, underskrives egenhændigt og med angivelse af fulde navn, stilling og bopæl.

Stk. 3. Er vælgeren ikke i stand til egenhændigt at udfylde stemmesedlen eller at underskrive følgebrevet, skal stemmemodtageren yde den fornødne bistand. Er der ydet bistand ved udfyldelsen af stemmesedlen og/eller Vælgerens underskrift på følgebrevet, skal dette fremgå af følgebrevet.

Stk. 4. Det påhviler de personer, der er omhandlet i stk. 2, at påse, at udleverede stemmesedler m.v. straks anvendes og tilbageleveres i overensstemmelse med §§ 58 og 59.

§ 59. Når vælgeren har stemt, og følgebrevet er udfyldt og attesteret, lægger vælgeren konvolutten med stemmesedlen og følgebrevet i omslaget, som vælgeren tilklæber og adresserer til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor vedkommende er opført på valglisten. Endvidere udfylder vælgeren rubrikken på omslagets bagside med tydelig angivelse af sit navn, fødselsdato samt bopælen i den nævnte kommune. Omslaget afleveres til den, over for hvem stemmeafgivning har fundet sted. Denne foranlediger herefter straks omslaget indsendt til vedkommende kommunalbestyrelse. Stemmeafgivningen må ske så betids, at kommunalbestyrelsen kan drage omsorg for, at omslaget er fremme hos valgbestyrelsen eller valgstyrerne i god tid inden afstemningens påbegyndelse.

§ 59a. En afgivet brevstemme er ikke til hinder for, at vælgeren afgiver stemme ved personligt fremmøde på valgdagen, Forinden der til en vælger, der har afgivet brevstemme, må udleveres en stemmeseddel, skal den afgivne brevstemme fremtages, og en valgstyrer skal påføre brevstemmeomslaget en påtegning om, at brevstemmen er annulleret, ligesom en antegning herom skal gøres i valglisten. Sådanne annullerede brevstemmer henlægges i en bunke for sig og kommer ikke videre i betragtning.

§ 6o. Kommunalbestyrelsen samler de indsendte omslag og indfører afsenderens navn og bopæl samt tidspunktet for omslagets modtagelse i en bog, der er indrettet som foreskrevet af indenrigsministeren. De indsendte omslag nummereres og sendes uåbnede til valgbestyrelsen eller, såfremt kommunen er delt i flere afstemningsområder, til valgstyrerne for det område, hvor vedkommende vælger efter den på omslaget angivne bopæl er stemmeberettiget. Omslagene skal være valgbestyrelsen eller valgstyrerne i hænde inden afstemningens påbegyndelse.

Stk. 2. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om, at brevstemmeomslag, der er modtaget fra vælgere, som efter brevstemmeafgivning har anmeldt flytning til en anden kommune, af kommunalbestyrelsen i fraflytningskommunen skal eftersendes til den nuværende bopælskommune.

§ 61. Inden afstemningens påbegyndelse, om fornødent dagen før valgdagen, åbner valgbestyrelsen (valgstyrerne) de modtagne omslag og undersøger, om den person, fra hvem omslaget hidrører, er opført på valglisten, og sætter i bekræftende fald straks et mærke ved vælgerens navn på valglisten, samtidig med at valgkort udfærdiges, jfr. § 19, stk. 4.

Stk. 2. Viser undersøgelsen, at den pågældende ikke er valgberettiget, eller oplyses det, at den pågældende inden valgdagen er afgået ved døden, lægges den uåbnede konvolut tillige med følgebrevet på ny ind i omslaget, og dette kommer ikke videre i betragtning. Det samme gælder, når omslaget indeholder andet eller mere end ét følgebrev og én konvolut til hvert af de pågældende valg, eller der efter beskaffenheden af omslaget, følgebrevet eller konvolutten er grund til at antage, at de ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved deres udfyldning, attestation, underskrift eller indsendelse ikke er gået frem som foreskrevet.

Stk. 3. De konvolutter, som herefter kommer i betragtning, opbevares, hver enkelt sammen med det tilhørende følgebrev og omslag, indtil afstemningen er afsluttet. Konvolut-

terne nedlægges derefter i en stemmekasse og blandes mellem de øvrige stemmesedler og åbnes først, når det for optællingens skyld er nødvendigt.

Stk. 4. Omslag, som modtages af valgbestyrelsen (valg- . styrerne) efter afstemningens påbegyndelse, henlægges uåbnede og kommer ikke videre i betragtning.

Stk$_1$_5. Ved den opgørelse, der skal finde sted i henhold til §§ 21 og 22, skal alt modtaget brevstemrnemateriale, hvad enten det er kommet i betragtning eller ej, være til stede.

§ 62. De omhandlede stemmesedler er ugyldige:

1) når det ikke med sikkerhed kan afgøres, enten hvilken af kandidaterne eller hvilken kandidatliste vælgeren har villet give sin stemme,

2) når en konvolut indeholder andet eller mere end én stemmeseddel, og

3) når der efter beskaffenheden af en stemmeseddel er grund til at antage, at den ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved dens udfyldning ikke er gået frem som i denne lov foreskrevet.

§ 63. Det påhviler danske skibsførere, konsulatembedsmænd samt folkeregisterførere og øvrige stemmemodtagere uopholdeligt at meddele underretning til vedkommende kommunalbestyrelse, såfremt de erfarer, at nogen, som har afgivet stemme efter de ovenfor nævnte regler, er afgået ved døden inden valgdagen.

§ 63a. Når dagen for afholdelse af valg til de kommunale råd er fastsat, underrettes de danske konsuler, skibsførere på danske skibe og andre stemmemodtagere i udlandet derom.

Stk. 2. Det påhviler skibsføreren på danske skibe i god tid at underrette mandskabet om afholdelsen af kommunale valg.

Stk. 3. Skibsføreren eller dennes stedfortræder skal foranstalte afstemning om bord efter reglerne i dette kapitel

i så rimelig tid, at brevstemmematerialet kan komme kommunalbestyrelserne i hænde i rette tid, og tvingende og uopsættelige skibsforretninger ikke er til hinder for afstemningens afholdelse.

Stk. 4. Skibsføreren skal drage omsorg for, at der om bord findes et eksemplar af denne lov.

Stk. 5. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 2-4 straffes med bøde.

§ 64. For udfærdigelse af attester, påtegninger og bevidnelser, som afgives efter de her nævnte regler, ydes ingen betaling.

§ 2.

(Ikrafttrædelsesbestemmelser)

Udkast til forslag til lov om ændring af lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet.

1.

I lov nr. 6o9 af 14. december 1977 om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (De europæiske Fællesskabers Forsamling) foretages følgende ændringer:

1. I § 3, stk. 1, nr. 2, ændres "fast bopæl" til: "taget ophold".

2. § 5, stk. 2 °2 3,ophæves.

3. Efter §_5 indsættes:

"§ 5a. I de ar,nvor valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet skal afholdes, påhviler det kommunalbestyrelsen at foranstalte, at der udarbejdes en valgliste over vælgerne i kommunen.

Stk$_1$_2. For optagelse på valglisten af personer, der har valgret i henhold til § 3, stk. 1, nr. 1, finder reglerne om valglister i lov om valg til folketinget"tilsvarende anvendelse.

Stk$_I$_3. Personer, der har valgret i henhold til § 3, stk. 1, nr. 2, og som ikke optages på valglisten i henhold til stk. 2, optages efter begæring på en særlig valgliste i Københavns kommune. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om listens udarbejdelse og om optagelse på listen."

4. I § 7, stk. 4, ophæves 2. **gkt.**, og i stedet indsættes:

"Erklæringerne skal indeholde oplysning om vælgernes fulde navn, fødselsdato og bopæl samt være underskrevet og dateret af vælgerne personligt. Erklæringerne skal endvidere være påført vedkommende folkeregisterførers attestation af, at vælgeren opfylder betingelserne for valgret."

5. Efter. § 7, stk. 4, indsættes som nyt_stykke:

"Stk. 5. Erklæringer fra de vælgere, der anmelder et nyt parti, skal afgives på en formular, der forinden er godkendt af indenrigsministeren. Godkendelse af formularen sker efter reglerne i § 23, stk. 4, i lov om valg til folketinget."

Stk. 5-12, bliver herefter stk. 6-13.

6. I § 7, stk. 8, 3. pkt., ændres "borgerlige navn" til: "fornavn eller slægtsnavn".

1' l § 8, stk. 1, ændres "11" til: "12", og i stk$_1$_2 ændres "stk. 12" til: "stk. 13".

8. I § 8, stk. 2, indsættes i 1. pkt. efter "betingelser.": "eller har nogen af de på listen opførte kandidater ikke valgret," og i 2._pkt. ændres "en ny kandidatliste eller afhjælpe de påviste mangler ved kandidatlisten" til: "kandidatlisten med eventuelle ændringer påny".

9. § 12 ophæves.

lo• I § 17 indsættes efter 1. pkt.: "Bestemmelsen i § 56, stk. 3, i nævnte lov finder dog ikke anvendelse ved valg til Europa-Parlamentet".

11. I § 18 indsættes efter 1. pkt.: "Såfremt stemmeoptællingen ikke foretages samme dag, som stemmeafgivningen har fundet sted, sørger valgstyrerne endvidere for, at de i stemmekasserne nedlagte stemmesedler udtages og sammenpakkes", og i sidste pkt. udgår "sammen med sternmekasserne".

12. § 19, stk. 1, affattes således:

"§ 19. På et af indenrigsministeren fastsat tidspunkt foretages en optælling af de afgivne stemmer, således at det opgøres, hvor mange stemmer der er tilfaldet hver kandidatliste, og hvor mange af disse der skal henføres til hver enkelt kandidat. Finder optællingen sted samme dag, som stemme-

afgivningen har fundet sted, foretages den på de enkelte afstemningssteder efter de for valg til folketinget gældende regler, ligesom indberetning af valgresultatet m.v. sker efter de i folketingsvalgloven indeholdte bestemmelser. Finder optællingen ikke sted samme dag, som stemmeafgivningen har fundet sted, foretages den på et af valgbestyrelsen fastsat sted for opstillingskredsen under ét efter nærmere af indenrigsministeren fastsatte regler."

13. I § 19, **stk.** 5, 1. pkt., ændres "opgørelsen" til: "valgbestyrelsens opgørelse" og efter "udskrift" indsættes: "(genpart)".

14. § 2o affattes således:

"§ 2o. Stemmesedlerne og valgkortene skal tilintetgøres, når folketinget har godkendt valget, jfr. § 26".

15. [1] § 24, stk. 1, ændres "9" til: "lo".

16. § 35, stk. 2, affattes således:

"Stk. 2. Valgbestyrelsen bekendtgør senest ugedagen før valget dag og klokkeslæt for afstemningen i de stedlige dagblade, der fortrinsvis læses i den pågældende opstillingskreds og, såfremt valgbestyrelsen finder det fornødent, tillige i stedlige lokalaviser og lignende."

§ 2.

(Ikrafttrædelsesbestemmelser)

lndenrigsminsteriets lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977

Bekendtgørelse af Lov om kommunale valg.

Herved bekendtgøres lov nr. 101 af 29. marts 1924 om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 388 af 25. juni 1973, med de ændringer, der følger af lov nr. 202 af 18. maj 1977 og lov nr. 567 af 16. november 1977.

Valgret, valgbarhed og valglister.

§ 1. Valgret til borgerrepræsentationen i København og til kommunalbestyrelserne i landets øvrige kommuner og amtskommuner har med den i stk. 2 anførte undtagelse

1) enhver, der har dansk indfødsret, er fyldt 20 år og har fast bopæl i kommunen samt

2) enhver, der har finsk, islandsk, norsk eller svensk statsborgerret, er fyldt 20 år, har fast bopæl i kommunen samt har haft fast bopæl i riget i de sidste 3 år forud for valget.

Stk. 2. Personer, der er umyndiggjort med retsvirkning her i landet, har ikke valgret.

§ 2. Valgbar til de i § 1 nævnte kommunalbestyrelser er enhver, som er valgberettiget ved de kommunale valg i de pågældende kommuner, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd, jfr. § 34.

Stk. 2. En strafbar handling kan ikke medføre fortabelse af valgbarhed, når der på valgdagen er forløbet 3 år, efter at straffen er udstået, endeligt eftergivet eller bortfaldet. Er straffen ubetinget fængsel på over 6 måneder eller forvaring, er fristen dog 5 år. Ved betingede domme og bødestraffe regnes fristen fra datoen for den endelige dom eller bødens vedtagelse.

§ 3. (Ophævet).

§ 4. Medlemmerne af borgerrepræsentationen i København og af kommunalbestyrelserne i primærkommunerne vælges på 4 år. Mandaterne bortfalder dog i intet tilfælde, før nyvalg har fundet sted. Når nyt valg har fundet sted, afgår samtlige medlemmer med udgangen af den måned, der følger efter den måned, hvori nyvalg har fundet sted, jfr. dog §31.

Stk. 2. Valgperioden for samtlige de fornævnte kommunalbestyrelser regnes fra 1 januar, og valgene foregår på en af indenrigsministeren fastsat dag i den sidste halvdel af november måned.

§ 5. Ingen kan udøve valgret uden at være optaget på valglisten.

Stk. 2. Vælgere, der har dansk indfødsret, optages på de valglister, der udarbejdes i henhold til lov om valg til folketinget.

Stk. 3. Finske, islandske, norske og svenske statsborgere, der har valgret i henhold til § 1, stk. 1, nr. 2, optages i de år, i hvilke ordinære valg til kommunalbestyrelsen skal finde sted, på en særlig supplementsliste til valglisten. De nærmere regler om disse personers optagelse på valglisten samt dennes affattelse m. v. fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 4. De, der er optaget på valglisten, men som ikke længere har fast bopæl i kommunen, har ikke ret til at afgive stemme.

§§ 6-9. (Ophævet).

Forberedelserne til valget og kandidatlister.

§ 10. Valget forberedes og ledes i hver kommune af en valgbestyrelse.

Indenrigsmin.3.a. kt.j. nr. 4100-8/1977

Stk. 2. Valgbestyrelsen i København består af 5 medlemmer, som vælges af borgerrepræsentationen. I de øvrige kommuner består valgbestyrelsen af mindst 3 af kommunalbestyrelsen inden for dennes egen midte valgte medlemmer, herunder kommunalbestyrelsens formand, der er formand for valgbestyrelsen.

Stk. 3. Valgbestyrelsen udsteder bekendtgørelse om valgets afholdelse i overensstemmelse med de i § 11 fastsatte regler; formanden modtager anmeldelse af kandidatlister. Straks efter udløbet af fristen for kandidatlisternes anmeldelse *(jfr.* § 12) tilvejebringer valgbestyrelsen de til brug ved valget fornødne stemmesedler (§ 16). Endvidere drager valgbestyrelsen omsorg for, at alt er i orden til afstemningen, særligt at valglisterne og det fornødne antal stemmesedler haves rede, og at der i hvert stemmelokale findes det tilstrækkelige antal stemmerum og stemmekasser af den i § 15 angivne beskaffenhed.

Stk. 4. Valgbestyrelsen fører en valgbog, der skal være autoriseret af kommunalbestyrelsen. I valgbogen anføres det væsentligste af, hvad der vedrører valghandlingen, navnlig antallet af indleverede kandidatlister og navnene på hver listes kandidater i den på listen angivne rækkefølge, oplysning om anmeldte valgforbund m.v., tallet af de til brug ved afstemningen tilvejebragte stemmesedler, tallet af de afgivne gyldige stemmesedler, tallet af de afgivne ugyldige stemmesedler med angivelse af de grunde, der har medført ugyldigheden, samt oplysning om valgets endelige opgørelse, jfr. § 25, og i øvrigt de bemærkninger, hvortil valget måtte give anledning.

§ 11. Stedet og tiden for valget samt tallet på dem, der skal vælges, og fristen for indleveringen af kandidatlister (jfr. § 12) bekendtgøres af valgbestyrelsen senest 3 uger før valget ved opslag og ved bekendtgørelse i de stedlige dagblade; ved bekendtgørelsen ved opslag iagttages den for folketingsvalg foreskrevne fremgangsmåde. Afstemningsstederne kundgøres samtidig hermed eller så snart derefter, som ske kan.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan vedtage forud for afstemningen at udsende valgkort til vælgerne. Valgkortene skal indeholde oplysning om vælgerens navn og adresse samt nummeret på valglisten. Til ægtefæller kan udsendes et fælles valgkort, forudsat at dette kan deles.

§ 12. Afstemningen sker i henhold til lister, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg.

Stk. 2. Enhver sådan kandidatliste skal være indleveret til formanden for valgbestyrelsen senest kl. 16 den 14. dag før valget. Listen skal være ledsaget af underskrift af mindst 25, højst 50 vælgere som stillere. Stillernes underskrifter kan ske enten på selve kandidatlisten eller på genparter af denne, i hvilket fald genparterne skal være sammenhæftet med originalen, når kandidatlisten indleveres. Ved kandidatlistens indlevering skal der derhos gives skriftlig oplysning om hver enkelt stillers navn, stilling og bopæl. Den stiller, som indleverer listen, har ret til på en af ham medbragt genpart af listen at få skriftlig tilståelse af valgbestyrelsens formand for, at listen er indleveret, og hvornår dette er sket. Hvis kandidatlisten ikke indleveres af en af stillerne personligt, skal der medfølge skriftlig oplysning om, til hvem af stillerne valgbestyrelsen kan rette henvendelser kandidatlisten vedrørende.

Stk. 3. En kandidatliste kan indeholde færre navne end det antal repræsentanter, der skal vælges; en kandidatliste må derimod ikke indeholde flere navne end fire mere, end der skal vælges.

Stk. 4. Kandidaterne skal være så bestemt betegnet ved fornavn og efternavn, stilling og bopæl, at der ikke kan finde forveksling sted. Har nogen af de på listen opførte kandidater ikke valgret, eller er de så utilstrækkeligt betegnet, at valgbestyrelsen ikke kan afgøre, til hvilken person der sigtes, udstryges hans navn på listen. Valgbestyrelsen kan ikke slette nogen kandidat af listen, fordi vedkommende er straffet. For en kandidat, som ikke ønskes opført på stemmesedlerne (opslagene) med sit fulde navn, kan det i anmeldelsen tilkendegives, på hvilken måde hans navn vil være at opføre på stemmesedlerne (opslagene). Såfremt en kandidat er kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som han ikke har bevilling til at føre, vil et sådant navn kunne opføres på stemmesedler og opslag i en parentes efter kandidatens borgerlige navn.

Stk. 5. Såfremt valgbestyrelsen af de forannævnte grunde finder anledning til at er-

klære en kandidatliste for ugyldig eller til at udstryge noget navn af listen, skal den i løbet af den 10. dag før valget give meddelelse derom til vedkommende stiller. En ny liste kan da indleveres, eller den fornødne forandring i listen foretages senest kl. 16 den 8. dag før valget. Sker dette ikke, afsiger valgbestyrelsen sin kendelse om listens ugyldighed eller om vedkommende navns udslettelse af listen. Denne kendelse tilføres valgbogen, og en udskrift gives den stiller, der har indleveret listen, eller som for valgbestyrelsen er opgivet som den stiller, hvem meddelelser angående listen vil være at tilstille.

Stk. 6. De stillere, der har underskrevet en kandidatliste, kan over for valgbestyrelsen anmelde en listebetegnelse, hvormed kandidatlisten vii være at betegne på stemmesedlerne; enkelte bogstaver (A. B. C. osv.) kan ikke anmeldes som listebetegnelse. Anmeldelsen af sådan listebetegnelse skal ske skriftligt samtidigt med kandidatlistens indlevering og skal være tiltrådt ved underskrift på den i 2. stykke fastsatte måde af samtlige på kandidatlisten opførte kandidater, samt af de stillere, der har underskrevet den pågældende kandidatliste.

Stk. 7. De godkendte kandidatlister mærkes af valgbestyrelsen hver med sit bogstav (A. B. C. osv.) samt med den opgivne listebetegnelse, såfremt sådan er anmeldt. På hver kandidatliste sættes nummer (1, 2, 3 osv.) foran kandidaternes navne i den rækkefølge, hvori de af stillerne er opført på kandidatlisterne. To eller flere kandidatlister, som - udover en betegnelse, som angiver et lokalt tilhørsforhold - har anmeldt samme listebetegnelse, jfr. stk. 6, kan begære at få tildelt samme bogstavbetegnelse. Begæringer om samme bogstavbetegnelse skal være indgivet til valgbestyrelsen samtidig med kandidatlistens indlevering og skal være tiltrådt ved underskrift af stillere og kandidater, jfr. stk. 8, 2. punktum. Partier, der ønsker at anvende samme bogstavbetegnelse for deres kandidatlister i hele landet, kan senest 1. oktober i det kalenderår, hvori valget foregår, ved deres landsorganisation til indenrigsministeren indsende begæring herom. Snarest muligt efter fristens udløb træffer indenrigsministeren beslutning om, hvilken bogstavbetegnelse der skal anvendes for disse partiers vedkommende, samt bekendtgør denne beslutning. Opstiller det samme parti flere lister i en kommune, eller har to eller flere lister i henhold til 3. punktum begæret at få tildelt samme bogstavbetegnelse, skal der af valgbestyrelsen til bogstavbetegnelsen føjes et nummer (A. 1, A. 2, A. 3 osv.). Opstår der tvist om, hvilken organisation der med bindende virkning for et parti kan indsende begæring om fælles bogstavbetegnelse for partiet, afgøres sådan tvist endeligt af indenrigsministeren. Ligeledes afgør indenrigsministeren - efter så vidt muligt at have indhentet en udtalelse fra det pågældende partis landsorganisation - sådanne andre tvistigheder, der måtte opstå om berettigelsen til at benytte den partiet tildelte bogstavbetegnelse såvel ved de kommunale valg i de enkelte kommuner som ved amtsrådsvalgene.

Stk. 8. Kandidatlister kan for valgbestyrelsen anmeldes at ville støtte hinanden (valgforbund). Anmeldelse herom skal ske skriftligt senest kl. 16 ugedagen før valget og skal være tiltrådt ved underskrift af de samme stillere, som har underskrevet de kandidatlister, imellem hvilke valgforbundet indgås, ligesom anmeldelsen skal være tiltrådt ved underskrift af de på disse lister opførte kandidater.

Stk. 9. Kandidatlister, der i henhold til stk. 7 tildeles samme bogstavbetegnelse, vil kunne indgå listeforbund, og sådanne listeforbund kan derefter indgå valgforbund med andre kandidatlister eller med andre listeforbund. Bestemmelsen i stk. 8, 2. punktum, finder i dette tilfælde tilsvarende anvendelse, idet dog stillere og kandidater for enhver af de i valgforbundet og listeforbundet sammensluttede kandidatlister ved deres underskrift skal have tiltrådt, at den pågældende kandidatliste har indgået listeforbund med bestemt angivne kandidatlister og dereftei valgforbund med ligeledes bestemt angivne listeforbund og kandidatlister.

Stk. 10. Listerne samt oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund) bekendtgøres af kommunalbestyrelsen senest om morgenen dagen før valget ved opslag eller på anden lignende af kommunalbestyrelsen fastsat måde.

§ 13. Er der ved udløbet af fristen for kandidatlisters indlevering (§ 12) kun anmeldt én kandidatliste, aflyser valgbestyelsen afstemning i kommunen ved opslag på den i § 11, stk. 1, angivne måde og ved be-

kendtgørelse i de stedlige dagblade. Valgbestyrelsen skal derhos senest dagen efter udløbet af fristen for anmeldelse af kandidatlister give meddelelse til den stiller, der har indleveret kandidatlisten, eller som for valgbestyrelsen er opgivet som den stiller, hvem meddelelser angående listen vil være at tilstille, om, at kun én liste er indleveret til valget. Der kan da senest klokken 12 dagen før valget indleveres en stedfortræderliste indeholdende navnene på de personer, der ønskes som stedfortrædere (jfr. § 26) for de på den anmeldte kandidatliste opførte kandidater. Stedfortræderlisten skal være affattet således, at der for hver af de på kandidatlisten opførte kandidater, for hvilke stedfortrædere ønskes, angives navnet på én eller flere stedfortrædere; opføres der for en kandidat flere personer som stedfortrædere, skal det på listen angives, i hvilken rækkefølge stedfortræderne skal indtræde i kandidatens sted. En person kan samtidig opføres som stedfortræder for flere kandidater. Stedfortræderlisten skal være underskrevet af over halvdelen af de samme stillere, som har underskrevet kandidatlisten, og den stiller, der indleverer listen, har ret til på en af ham medbragt genpart af listen at få tilståelse af valgbestyrelsens formand for, at listen er indleveret, og hvornår dette er sket.

Stk. 2. Stedfortrædere skal være så bestemt betegnede ved fornavn og efternavn, stilling og bopæl, at der ikke kan finde forveksling sted. Har nogen af de på stedfortræderlisten opførte ikke valgret, eller er de så utilstrækkeligt betegnet, at valgbestyrelsen ikke kan afgøre, til hvilken person der sigtes, udstryges hans navn på listen. Såfremt valgbestyrelsen finder grund til at erklære en indleveret stedfortræderliste for ugyldig eller at stryge noget navn af listen, skal kendelsen herom tilføres valgbogen, og udskrift af kendelsen meddeles den stiller, der har besørget indleveringen, eller som for valgbestyrelsen er opgivet som den stiller, hvem meddelelser angående listen vil være at tilstille.

Stk. 3. Uanset at afstemningen er aflyst, skal valgbestyrelsen dog på valgdagen sammentræde til møde, og i dette møde erklæres de på den anmeldte kandidatliste opførte kandidater for valgte uden afstemning; de på stedfortræderlisten opførte personer betragtes som stedfortrædere for de valgte i den orden og i den rækkefølge, som er angivet på stedfortræderlisten.

Stk. 4. Er der på den anmeldte kandidatliste opført navnene på flere kandidater end det antal repræsentanter, der skal vælges (jfr. § 12, stk. 3), udtages kandidaterne i den rækkefølge, hvori deres navne er opført på listen, og de kandidater, der herefter ikke kan opnå valg, kommer da kun i betragtning som stedfortrædere, hvis stedfortræderliste ikke er indleveret; er stedfortræderliste indleveret, er denne alene bestemmende for, hvem der skal være stedfortrædere.

Stk. 5. Valgbestyrelsen anfører i valgbogen nøjagtig oplysning om, hvilke personer der er valgt, og, for hver af de valgte, hvem der er at betragte som stedfortrædere. Valgbestyrelsen giver de valgte underretning om valget, og valgbogen tilstilles kommunalbestyrelsen.

Afstemninger.

§ 14. Kommunalbestyrelsen kan bestemme, at kommunen skal deles i to eller flere afstemningsområder, således at afstemningen og stemmeoptællingen foregår i hvert område for sig; beslutning herom skal da have gyldighed også for folketingsvalgenes vedkommende. Når mindst 10 pct. af de kommunale vælgere fremsætter andragende derom, kan kommunalbestyrelsen ikke nægte at dele kommunen i to eller flere afstemningsområder, hvis grænser da fastsættes af kommunalbestyrelsen. Andragender om deling skal være indgivet senest den 1. oktober forinden valgenes afholdelse, for at delingen kan kræves iværksat ved de førstkommende valg.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe beslutning om nedlæggelse af et afstemningsområde. En sådan beslutning skal bekendtgøres i de stedlige dagblade. Såfremt mindst 10 pct. af vælgerne i afstemningsområdet inden en måned efter bekendtgørelsen skriftligt modsætter sig nedlæggelsen, kan denne kun iværksættes, hvis beslutningen er truffet i anledning af en kommunesammenlægning.

Stk. 3. I kommuner, der ikke er delt i flere afstemningsområder, ledes afstemningen af valgbestyrelsen.

Stk. 4. I kommuner med flere afstemningsområder udnævner vedkommende kommunalbestyrelse dels blandt sine egne medlem-

mer, dels blandt de i kommunen boende vælgere mindst 5, højst 9 valgstyrere for hvert område. Kan der ikke opnås enighed om valget af valgstyrere, foretages dette efter forholdstal og under ét for samtlige de valgstyrere, der skal vælges i kommunen.

Stk. 5. Valgstyrerne vælger selv deres formand; denne fører en af kommunalbestyrelsen stadfæstet valgbog. Enhver valgberettiget er pligtig at modtage udnævnelse til valgstyrer og at udføre det valgstyrerne påhvilende hverv, medmindre lovlig forfald oplyses; kommunalbestyrelsen udnævner, såfremt en valgstyrer oplyser sådant forfald, en ny valgstyrer i vedkommendes sted. Der tilkommer valgstyrerne og de tilforordnede vælgere, jfr. § 17, diæter for deres virksomhed på valgdagen af samme størrelse som de diæter, der i henhold til loven om kommunernes styrelse ydes for udførelse af andre kommunale hverv.

§ 15. Stemmeafgivningen sker i et eller flere af vedkommende kommunalbestyrelse anviste lokaler, i hvilke der skal være indrettet det fornødne antal stemmerum.

Stk. 2. Stemmerummet skal være et ved opstilling eller ophængning dannet rum af sådan beskaffenhed, at en mand kan stå oprejst deri uden at kunne ses af nogen uden for rummet værende person. Stemmerummet skal være tilstrækkeligt lyst til, at skrift tydeligt kan læses derinde; det skal være forsynet med almindelig sort blyant og en fast plade til underlag ved skrivning.

Stk. 3. Stemmekassen skal være aflåset og således indrettet, at ingen stemmeseddel kan udtages af den, uden at kassen åbnes.

§ 16. Afstemningen foregår ved afgivelse af dertil tilvejebragte stemmesedler.

Stk. 2. På hver stemmeseddel skal findes trykt betegnelserne på samtlige de af valgbestyrelsen godkendte kandidatlister. Hver kandidatlistes betegnelse anføres i et felt for sig. Felterne anbringes på stemmesedlen under hinanden, adskilte med tykke trykte streger. I hvert felt anføres øverst med fede typer det bogstav, hvormed kandidatlisten er mærket af valgbestyrelsen (jfr. § 12, stk. 7) og efter dette bogstav i en parentes kandidatlistens listebetegnelse, såfremt sådan er anmeldt, jfr. § 12, stk. 6.

Stk. 3. Felterne anbringes på stemmesedlerne under hinanden i alfabetisk rækkefølge efter de bogstaver, hvormed kandidatlisterne er mærket af valgbestyrelsen.

Stk. 4. På stemmesedlerne skal der endvidere i hvert felt under kandidatlistens betegnelse med almindelige typer trykkes navnene på samtlige listens kandidater i den rækkefølge, hvori de af stillerne er anmeldt, og med angivelse af de numre, hvormed kandidaternes navne er mærket på de forskellige kandidatlister; hvor forveksling af kandidaternes navne efter valgbestyrelsens skøn kan finde sted, skal der på stemmesedlerne foruden navn trykkes en kortfattet betegnelse på stilling eller bopæl for de kandidater, hvis navne kan være genstand for forveksling. Kandidaternes navne i felterne trykkes under hinanden, adskilte ved en tyndere trykt streg mellem hver 2 navne.

Stk. 5. Indenrigsministeren kan, såfremt hensynet til stemmesedlens indretning og overskuelighed gør det nødvendigt, efter ansøgning fra valgbestyrelsen tillade, at kandidaternes navne ikke skal opføres på stemmesedlerne i vedkommende kommune. Ansøgning skal indsendes snarest efter udløbet af den i § 12, stk. 2, nævnte frist med angivelse af antallet af indleverede kandidatlister og kandidatnavne.

Stk. 6. Meddeler indenrigsministeren tilladelse efter stk. 5, skal der på stemmesedlerne indrettes en tom rubrik i hver kandidatlistes felt og umiddelbart under dennes betegnelse. Rubrikken skal være så stor, at vælgeren bekvemt kan skrive et navn. I stemmerummet skal der være opslag med de godkendte kandidatlister med angivelse af anmeldte listebetegnelser og med kandidaternes navne opført i den anmeldte rækkefølge og en vejledning om stemmesedlernes udfyldelse.

Stk. 7. Intet andet ord eller bogstav og intet navn, tal eller tegn må være påført nogen stemmeseddel ved tryk eller ved skrift eller på anden måde.

Stk. 8. Stemmesedlerne skal ved anbragte knæk være til at sammenfolde således, at hver stemmeseddel kan afleveres af vælgeren, uden at nogen kan se, hvorledes han har stemt.

§ 17. Valgstyrerne fordeler valglisterne, stemmelisterne, stemmesedlerne og stemmekasserne mellem sig og det fornødne antal

tilforordnede vælgere. Kommuner, der udsender valgkort til vælgerne, kan undlade at føre stemmelister, men i så fald må der for de vælgere, der ved afstemningen ikke afleverer valgkort ved valgbordet, enten udskrives et valgkort med navn, adresse og valgnummer, eller de pågældende vælgeres navn, adresse og valgnummer må opføres på en litste, der føres for det pågældende valgbord. For de større kommuner kan afskrifter af forskellige dele af valglisterne benyttes i stedet for selve valglisten, når hver dels overensstemmelse med valglisten er bekræftet af kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. Enhver vælger er pligtig til at påtage sig hvervet som tilforordnet medhjælper for valgbestyrelsen og valgstyrerne. Valg af tilforordnede vælgere foretages af kommunalbestyrelsen. Kan der ikke opnås enighed om valget af de tilforordnede vælgere, foretages dette efter forholdstal og under ét for samtlige de tilforordnede vælgere, der skal vælges i kommunen.

§ 18. Afstemningen begynder kl. 9 og fortsættes til kl. 20, og så længe der endnu derefter indfinder sig vælgere, men sluttes, når efter kl. 20 ingen vælger melder sig for at afgive stemme, uanset at der gives opfordring hertil.

Stk. 2. I kommuner med under 6000 indbyggere kan kommunalbestyrelsen bestemme, at afstemningen afbrydes mellem kl. 13 og kl. 15.

Stk. 3. Medens afstemningen er afbrudt, skal stemmekasser og valglister opbevares under behørig aflåsning og forsegling.

§ 19. Valghandlingen åbnes af formanden for valgbestyrelsen eller i kommuner, hvor der er flere afstemningsområder, af valgstyrernes formand. Formanden bekendtgør, hvor mange kommunalbestyrelsesmedlemmer der skal vælges, og de i henhold til § 12 anmeldte kandidatlister, disses listebogstaver og listebetegnelser samt kandidaternes navne; endvidere giver han meddelelse om anmeldte valgforbund (listeforbund). I stemmelokalerne skal der på iøjnefaldende steder findes opslag, indeholdende samtlige godkendte kandidatlister med angivelse af disses listebogstaver og anmeldte listebetegnelser og med kandidaternes navne opførte i den i § 12, stk. 7, omhandlede rækkefølge; opslagene skal tillige indeholde oplysning om anmeldte valgforbund (listeforbund).

Stk. 2. Forinden den første stemmeseddel nedlægges i kassen, åbner stemmemodtageren denne og viser de tilstedeværende, at den er tom, hvorpå han straks i de tilstedeværendes påsyn lukker og aflåser den samt leverer valglisteføreren nøglen.

Stk. 3. Valgret udøves ved personligt møde. Valgstyrerne kan bestemme, at der i det værelse, hvor et stemmerum er anbragt, ikke under afstemningen, foruden medlemmer af valgbestyrelsen, valgstyrerne, listeførerne og de ved valget tilforordnede vælgere, må opholde sig andre end de med afgivning af stemme sysselsatte og de på adgang til stemmeafgivning ventende vælgere - hvilke sidstnævnte tal kan begrænses, efter hvad ordenen kræver - samt kandidaterne og to stillere for hver kandidatliste. De tilstedeværende er pligtige at rette sig efter valgbestyrelsens og valgstyrernes bestemmelser.

Stk. 4. I den rækkefølge, hvor vælgerne møder, henvender de sig til valglisteføreren. Når denne har fundet vælgerens navn på valglisten, sætter han kryds derved. I kommuner, hvor der ikke udstedes valgkort, opfører en af de tilforordnede på en liste vælgerens navn og hans løbe-nr. på valglisten. I andre kommuner drages der omsorg for, at vælgeren afleverer det ham tilsendte valgkort, eller at sådant valgkort udfærdiges og henlægges sammen med de i øvrigt modtagne. Derpå udleveres til vælgeren en stemmeseddel. Ved udlevering til vælgeren må ingen stemmeseddel være sammenfoldet.

Stk. 5. Efter at have modtaget stemmesedlen skal vælgeren straks begive sig ind i stemmerummet, hvor ingen anden må være til stede, når stemmeafgivningen finder sted. Her foretages afstemningen ved at mærke stemmesedlen med et kryds i feltet for den kandidatliste, for hvilken vælgeren vil afgive sin stemme. Ønsker vælgeren en bestemt af listens kandidater valgt, sætter han krydset ud for denne kandidats navn eller skriver, hvis kandidatnavnene ikke findes opført på stemmesedlen, den pågældende kandidats navn i den tomme rubrik under listebetegnelsen.

Stk. 6. Når stemmesedlen er afkrydset, sammenfolder vælgeren denne, således at det ikke af andre kan ses, hvorledes han har

stemt, hvorefter han straks nedlægger den i stemmekassen i stemmemodtagerens påsyn.

Stk. 7. Det er stemmemodtageren forbudt at gøre sig bekendt med, hvorledes en vælger har stemt.

Stk. 8. Hvis en stemmeseddel efter udlevering til vælgeren, men inden nedlægning i stemmekassen, findes ubrugelig eller af uagtsomhed bliver ubrugeliggjort, kan den pågældende vælger gå tilbage til stemmelisteføreren, og når han tilfredsstillende forklarer det skete og tilbageleverer sin stemmeseddel, få den ombyttet.

Stk. 9. Når en vælger fremfører for valgstyrerne, at han ikke er i stand til at foretage afstemningen på den foreskrevne måde, og valgstyrerne skønner, at det således fremførte er rigtigt, skal en af valgstyrerne eller en dertil særlig tilforordnet vælger yde den pågældende vælger fornøden bistand ved stemmeafgivningen, hvorved da tillige de nødvendige lempelser i den foreskrevne fremgangsmåde må foretages. Vælgere, der på grund af manglende førlighed eller lignende årsag ikke kan bevæge sig ind i stemmelokalet, vil således kunne afgive stemme umiddelbart uden for lokalet. Er den pågældende vælger blind eller svagsynet, kan han forlange, at der ydes ham bistand ved stemmeafgivningen enten af en af ham selv udpeget tilstedeværende person eller af 2 af valgbestyrelsens medlemmer eller af valgstyrerne eller af de tilforordnede vælgere.

§ 20. Når stemmeafgivningen er ophørt, afgiver valgstyrerne og medhjælperne deres stemmer, hvorefter hver valglisteføre underskriver sin valgliste og eventuelt hver stemmelisteføre sin stemmeliste. Derefter sammenbindes i særskilte pakker

1) de ikke udleverede stemmesedler og

2) de ved ombytning tilbageleverede stemmesedler.

Stk. 2. Valglisterne, stemmelisterne (de modtagne valgkort), de i stk. 1 nævnte pakker og stemmekasserne bringes derpå under behørigt opsyn til det sted, hvor opgørelsen af valgresultatet skal foretages. Nøglerne til stemmekasserne overgives tillige med valglisterne, stemmelisterne (valgkortene), stemmekasserne og pakkerne med de ikke nedlagte stemmesedler til formanden for valgstyrerne.

Stemmeoptællingen.

§ 21. Stemmeoptællingen foregår offentligt, så snart stemmeafgivningen er afsluttet I kommuner, der er delt i flere afstemningsområder, foregår stemmeoptællingen i hvert område for sig under ledelse af formanden for valgstyrerne. Forinden stemmeoptællingen påbegyndes, udtages stemmesedlerne af stemmekasserne, hvorefter de blandes og fordeles mellem det fornødne antal optællingshold af valgstyrere og tilforordnede vælgere, der ordner dem således, at stemmesedler afgivet for samme kandidatliste samles i bunker for sig, og derefter optæller, hvor mange stemmer, der ved afstemningen er afgivet for hver af de på stemmesedlerne opførte kandidatlister. En stemmeseddel er afgivet for den liste, inden for hvis felt vælgeren har sat kryds, eller når kandidaternes navne ikke findes opført på stemmesedlerne, jfr. § 16, stk. 6, inden for hvis felt vælgeren har skrevet navnet på en af listens kandidater. Hvor der er tvivl om en stemmeseddels gyldighed eller om, på hvilken liste der er stemt, medregnes stemmesedlen ikke i optællingen, men lægges foreløbig til side. Formanden for valgbestyrelsen eller valgstyrerne deltager ikke personlig i denne del af optællingen, men påser, at den foregår under betryggende former.

Stk. 2. Når de enkelte optællingshold har tilendebragt optællingen af de stemmesedler, der er fordelt til holdet, afgives optællingsresultatet tillige med de som tvivlsomme henlagte stemmesedler til formanden for valgbestyrelsen eller valgstyrerne.

Stk. 3. Valgbestyrelsen eller valgstyrerne afgør derpå, om de tvivlsomme stemmesedler skal anses for gyldige eller ej. En stemmeseddel er ugyldig,

1) når det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken kandidatliste vælgeren har villet give sin stemme,

2) når beskaffenheden af stemmesedlen giver grund til at antage, at stemmesedlen ikke er en af de tilforordnede udleveret og i et stemmerum mærket stemmeseddel,

3) når der på stemmesedlen findes skrevet, tegnet eller på anden måde anbragt noget, hvorved det findes forsætligt tilkendegivet, hvem den stemmende er, eller der overhove-

det ved en behandling ud over den af afstemningen følgende findes forsætlig af vælgeren at være givet stemmesedlen et særpræg.

Såfremt en stemmeseddel kasseres, anføres grunden hertil i valgbogen.

Stk. 4. Valgbestyrelsen eller valgstyrerne opgør derefter resultatet af afstemningen ved sammenlægning af de enkelte optællingsholds resultater og ved til disse at lægge de af valgbestyrelsen eller valgstyrerne godkendte tvivlsomme stemmesedler.

§ 22. I kommuner, der er delt i flere afstemningsområder, kundgøres udfaldet af stemmeoptællingen på hvert afstemningssted for de tilstedeværende, hvorpå meddelelse snarest muligt gives til formanden for valgbestyrelsen. I disse kommuner samles valgbestyrelsen senest dagen efter, at afstemningen har fundet sted, til opgørelse af stemmeoptællingen i samtlige kommunens afstemningsområder. Dette møde er offentligt. For hvert afstemningsområde deltager formanden for kredsens valgstyrere i mødet, hvortil han medbringer udskrift af valgstyrernes valgbog, de i § 20, stk. 1, under 1) og 2) nævnte pakker, de af stemmekasserne udtagne stemmesedler samt de benyttede valglister og stemmelister (valgkort). Valgbestyrelsen foretager en fornyet optælling og bedømmelse af de i afstemningsområderne afgivne stemmesedler efter reglerne i § 21 og derefter den endelige opgørelse af stemmeafgivningens udfald; dette tilføres valgbogen og kundgøres for de tilstedeværende.

Stk. 2. 1 kommuner, der ikke er delt i flere afstemningsområder, tilføres udfaldet af stemmeoptællingen (§21) straks valgbestyrelsens valgbog og kundgøres for de tilstedeværende.

Opgørelsen af valget.

§ 23. Den endelige opgørelse af valget foretages derefter af valgbestyrelsen enten samme dag, som stemmeoptællingen har fundet sted, eller senest dagen efter.

Stk. 2. Først bestemmes, hvor mange kandidater der skal vælges af hver kandidatliste. Har valgforbund (eller listeforbund, der ikke er led i valgforbund) været anmeldt, jfr. § 12, stk. 8, sammenlægges stemmetallene for de kandidatlister, imellem hvilke valgforbund, henholdsvis listeforbund, er indgået. Det for hver kandidatliste eller valgforbund (listeforbund) afgivne stemmetal deles med 1. 2, 3 osv., indtil hvert stemmetal er delt med et tal så stort som det antal mandater, der i det højeste kan tænkes at tilfalde vedkommende kandidatliste eller valgforbund (listeforbund). Den største af de således fremkomne kvotienter giver den liste eller det valgforbund (listeforbund), den er tilfaldet, ret til medlem nr. 1, den næststørste kvotient giver den liste eller det valgforbund (listeforbund), den er tilfaldet, ret til medlem nr. 2 og således fremdeles, indtil det antal medlemmer, der skal vælges, er fordelt mellem de forskellige kandidatlister og valgforbund (listeforbund). Er kvotienterne lige store, gør lodtrækning udslaget; lodtrækning foretages af valgbestyrelsens formand i de tilstedeværendes påsyn.

Stk. 3. Det antal mandater, der er tilfaldet et valgforbund, deles imellem de kandidatlister og listeforbund, hvoraf valgforbundet består, ved benyttelse af samme fremgangsmåde, og endelig deles på tilsvarende måde de mandater, der er tilfaldet et listeforbund, mellem de kandidatlister, hvoraf listeforbundet består.

§ 24. Når det på den i § 23 omhandlede måde er opgjort, hvor mange medlemmer der skal vælges af hver kandidatliste, bestemmes det, hvilke af listernes kandidater der skal erklæres for valgte.

Stk. 2. Særskilt for hver kandidatliste fordeles de stemmesedler, som er afgivet for listen, således, at stemmesedler, på hvilke vælgerne har sat kryds udfor navnet på en af listens kandidater, samles i bunker for sig efter navnet på den kandidat, for hvilken afkrydsning er sket (personlige stemmer). Når stemmesedlerne er indrettet på den i § 16, stk. 6, foreskrevne måde, fordeles de stemmesedler, på hvilke vælgerne har nedskrevet navnet på en af kandidaterne, i bunker efter det navn, som findes skrevet i den pågældende kandidatlistes rubrik på stemmesedlerne.

Stk. 3. Stemmesedler, der er afkrydset ud for kandidatlistens bogstav eller listebetegnelse eller ud for navnene på flere af listens kandidater eller over hele kandidatlistens felt på stemmesedlen eller i øvrigt på en sådan måde, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken kandidat vælgeren har villet give sin

stemme, og endvidere - når stemmesedlerne er indrettet på den i § 16, stk. 6, foreskrevne måde - de stemmesedler, på hvilke det af vælgeren nedskrevne navn ikke med sikkerhed kan henføres til nogen bestemt kandidat, samles i en bunke for sig (listestemmer).

Stk. 4. Når samtlige for kandidatlisten afgivne stemmesedler på denne måde er fordelt, optælles det, hvor mange stemmer hver kandidat har fået (personlige stemmer), og hvor mange stemmer der i øvrigt er afgivet for listen (listestemmer).

Stk. 5. Valgbestyrelsen udfinder derefter det fordelingstal, der vil være at lægge til grund for hver kandidatliste ved kandidaternes udvælgelse af listen. Dette tal udfindes ved at dividere antallet af samtlige for kandidatlisten afgivne stemmer med et tal, der er én større end det antal medlemmer, der skal vælges for listen; det fremkomne forholdstal, forhøjet til det påfølgende hele tal, er fordelingstallet for den pågældende kandidatliste.

Stk. 6. Særskilt for hver kandidatliste fordeler valgbestyrelsen derpå listestemmerne (jfr. denne paragrafs 3. stykke) til listens kandidater på følgende måde: Til det antal personlige stemmer, som er opnået af den som nr. 1 på kandidatlisten opførte kandidat, lægges et så stort antal af listestemmerne, at fordelingstallet nås; de listestemmer, der herefter bliver tilovers, lægges derpå til de personlige stemmer, som nr. 2 på kandidatlisten har opnået, indtil fordelingstallet nås, og på tilsvarende måde forholdes for de øvrige kandidaters vedkommende i den rækkefølge, hvori deres navne er opført på listen. Når på denne måde samtlige listestemmer er fordelt på listens kandidater, erklæres de kandidater, der har opnået fordelingstallet, eller som personlige stemmer har et større antal stemmer end fordelingstallet, for valgte i den rækkefølge, hvori de på listen er opført. Opnås det ikke på denne måde at få valgt det hele antal kandidater, der skal vælges, erklæres i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal (personlige stemmer og listestemmer tilsammen) så mange af listens øvrige kandidater for valgte, som der endnu skal vælges for listen. Har to kandidater opnået samme stemmetal og kan kun én opnå valg, erklæres den kandidat, der står først på kandidatlisten, for valgt.

Stk. 7. Skal der for en kandidatliste vælges flere medlemmer end det antal kandidater, der findes opført på listen, overføres det eller de overskydende mandater til den kandidatliste, med hvilken den udtømte liste har anmeldt listeforbund; hvis den udtømte liste står i listeforbund med flere kandidatlister, tilfalder mandatet den af disse lister, der ifølge den i § 23 foretagne fordeling er nærmest berettiget til at få mandatet. Såfremt den udtømte kandidatliste ikke står i listeforbund med andre lister, overføres mandatet efter tilsvarende regler til den eller de kandidatlister eller listeforbund, med hvilke kandidatlisten står i valgforbund. Såfremt der er tilfaldet et listeforbund flere mandater end det antal kandidater, der findes opført på de til listeforbundet hørende kandidatlister, overføres det eller de overskydende mandater til de listeforbund eller til de kandidatlister, med hvilke det udtømte listeforbund står i valgforbund, efter tilsvarende regler. Såfremt en kandidatliste, et listeforbund eller valgforbund er udtømt efter ovenstående regler, overføres mandatet til den af de øvrige kandidatlister, listeforbund eller valgforbund, der har nærmest krav herpå.

§ 25. Når valget er endeligt opgjort, tilfører formanden for valgbestyrelsen valgbogen nøjagtig oplysning herom, således at det angives, hvorledes stemmerne fordelte sig på de forskellige kandidatlister, i hvilken nummerorden mandaterne tilfaldt disse, hvilket fordelingstal der blev lagt til grund for hver kandidatliste, hvor mange personlige stemmer der blev afgivet for kandidaterne, hvorledes listestemmerne fordeltes på kandidaterne, hvilke medlemmer der blev erklæret for valgte, samt det medlemsnummer (jfr. § 23, stk. 2), der tilfaldt enhver af de valgte; navnene på de kandidater, der ikke har opnået valg, anføres i valgbogen; denne underskrives af hele valgbestyrelsen.

Stk. 2. Valgbogen afleveres til kommunalbestyrelsen. Stemmesedlerne indpakkes og forsegles af valgbestyrelsen; de gyldige, de ugyldige, de ombyttede og de ikke udleverede stemmesedler holdes hver for sig i særskilte pakker med tydelig påskrift om deres indhold. Pakkerne afgives til kommunalbestyrelsen, der opbevarer dem, indtil ankefristen er udløbet, eller klage over valget endeligt er afgjort; derefter skal de tilintetgøres.

Stk. 3. Hver af de opstillede kandidater har ret til at overvære valgbestyrelsens endelige opgørelse af valget (§§ 23-24).

§ 26. De på en kandidatliste opførte kandidater, der ikke erklæres for valgte, betragtes som stedfortrædere for de valgte af samme liste i rækkefølge efter størrelsen af de opnåede stemmetal, jfr. § 24, stk. 6.

§ 27. Valgbestyrelsen underretter de valgte om valget og meddeler enhver af dem det medlemsnummer, som vedkommende er valgt med.

Stk. 2. Har nogen været medlem af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen i 8 år eller derover, er han ikke pligtig at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder; ligeledes kan den, der er fyldt 60 år, undslå sig for at modtage valg. Endelig er den, der har sæde i amtsrådet, berettiget til at nægte at modtage valg til kommunalbestyrelsen i en primærkommune, ligesom medlemmer af kommunalbestyrelsen ikke er forpligtede til at modtage valg til ligningskommissionen. I øvrigt er enhver valgbar pligtig at modtage valg.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan derhos efter andragende fritage den, der ifølge sin helbredstilstand, forretninger og lignende har skellig grund til at ønske sig fritaget for valget.

§ 28. (Ophævet).

Valgklager, fritagelse for valg.

§ 29. Den, der har noget at klage over i anledning af et stedfundet valg, må, for at hans klage kan komme i betragtning, inden 8 dage efter valgets endelige opgørelse (jfr. § 23) fremsætte skriftlig indsigelse for kommunalbestyrelsen, i København for borgerrepræsentationens formand. Sådan indsigelse kan ikke blot rejses af kandidaterne ved valget, hvad enten de har opnået valg eller ej, og af enhver vælger, men også af de kommunale råds enkelte medlemmer.

Stk. 2. Hvis en af de valgte ønsker sig fritaget for at modtage valg, jfr. § 27, må han ligeledes inden ovennævnte frist derom skriftligt henvende sig til kommunalbestyrelsens (i Kobenhavn borgerrepræsentationens) formand.

Stk. 3. De i overensstemmelse med foranstående regler fremkomne indsigelser eller begæringer om fritagelse afgøres af kommunalbestyrelsen (i København borgerrepræsentationen) i et møde, som vil være at afholde senest 10 dage efter fristens udløb. Forinden kommunalbestyrelsens afgørelse træffes, skal valgbestyrelsens erklæring over sagen indhentes.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsens afgørelse angående valgklager og begæringer om fritagelse kan inden 14 dage efter, at der er givet vedkommende meddelelse om afgørelsen, indbringes for indenrigsministeren. Afgørelsen kan påklages af de samme personer, som efter stk. 1 kan indgive klage over valget til kommunalbestyrelsen.

Stk. 5. Reglerne i stk. 3 og 4 gælder :kke med hensyn til indsigelser om, at en kandidat har mistet valgbarhed på grund af straf, jfr. § 34.

§ 30. Hvis afstemningen ved den derom endeligt tagne beslutning erklæres ugyldig, og valget som følge heraf omstødes, bliver der snarest muligt at afholde omvalg. Ved omvalg kan kun de på valglisten opførte personer, der var valgberettigede på den dag, da det omstødte valg blev afholdt, afgive stemme. Ved omvalg benyttes i øvrigt samme fremgangsmåde som ved første valg.

Stk. 2. Foreligger der ikke grunde til at omstøde afstemningen, men et eller flere enkelte medlemmers valg forkastes, eller vedkommendes vægring ved at modtage valg erkendes berettiget, indtræder vedkommende stedfortræder efter reglerne i § 26 i den eller de pågældendes sted. Kan besættelse af en ledig plads ikke ske efter disse bestemmelser, bliver udfyldningsvalg (jfr. § 35) snarest muligt at afholde.

Den nyvalgte kommunalbestyrelse.

§ 31. Når almindelige valg til kommunalbestyrelsen er afholdt, fratræder de hidtidige medlemmer af kommunalbestyrelsen den 31. december. Indgives der inden udløbet af den i § 29, stk. 1, fastsatte frist klage over valget og omstødes dette af kommunalbestyrelsen, jfr. § 30, fratræder den hidtidige kommunalbestyrelse dog først, når omvalg har været afholdt og eventuelle klager over omvalget er afgjort af kommunalbestyrelsen.

Stk. 2. Så snart de hidtidige medlemmer af kommunalbestyrelsen er fratrådt, tiltræder den nyvalgte kommunalbestyrelse. Hvis valget senere omstødes af indenrigsministeren, skal den nyvalgte kommunalbestyrelse forblive i virksomhed, indtil omvalget har fundet sted, og eventuelle klager over omvalget er afgjort.

Stk. 3. En kommunalbestyrelse, hvis valg omstødes, kan fra det tidspunkt, da afgørelsen er meddelt kommunalbestyrelsen, kun med samtykke fra tilsynsrådet, for København og Frederiksberg indenrigsministeren, afholde andre udgifter end fastsat i det af den afgåede kommunalbestyrelse vedtagne budget eller i øvrigt indgå nogen forpligtelse, som ikke er hjemlet i dette budget.

§ 32. (Ophævet).

§ 33. (Ophævet).

§ 34. Gør et medlem af den nyvalgte kommunalbestyrelse gældende, at en kandidat på grund af straf ikke er valgbar, skal kommunalbestyrelsen forelægge spørgsmålet fer det i § 50a omhandlede valgbarhedsnævn til afgørelse.

Stk. 2. Indsigelse mod en indvalgt kandidats valgbarhed på grund af straf skal fremsættes inden 3 måneder efter valgdagen.

Stk. 3. Indsigelse mod en stedfortræders valgbarhed på grund af straf skal fremsættes inden 2 måneder efter det første møde i kommunalbestyrelsen, som stedfortræderen deltager i.

§ 34 a. Mister et medlem af kommunalbestyrelsen sin valgbarhed, bortfalder hans mandat, jfr. dog stk. 3.

Stk. 2. Bliver et medlem af en kommunalbestyrelse straffet, skal kommunalbestyrelsen indberette dette til valgbarhedsnævnet, der afgør om medlemmet som følge heraf har mistet sin valgbarhed.

Stk.3. Spørgsmålet, om et medlem har mistet sin valgbarhed af andre grunde, afgøres af kommunalbestyrelsen. Når et medlem midlertidigt opgiver sin faste bopæl i kommunen, kan det bestemmes, at han kun skal udtræde af kommunalbestyrelsen, indtil han på ny tager fast bopæl i kommunen.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen afgør, om en begæring fra et medlem om at udtræde af kommunalbestyrelsen eller ligningskommissionen i løbet af valgperioden skal tages til følge. Vælges et medlem af en kommunalbestyrelse i en primærkommune til medlem af amtsrådet, har han ret til at udtræde af kommunalbestyrelsen i primærkommunen.

§ 35. Når et medlem i valgperiodens løb udtræder af kommunalbestyrelsen eller afgår ved døden, indtræder vedkommende stedfortræder efter reglerne i § 26 i det pågældende medlems sted. Viser det sig ved indtrædende ledighed, at der ikke efter den angivne regel kan ske besættelse af den ledige plads som medlem, vil der være at afholde udfyldningsvalg, jfr. § 36, medmindre det vedtages af over halvdelen af kommunalbestyrelsens oprindelige medlemsantal, at sådant valg ikke skal afholdes. Den, der således vælges ved udfyldningsvalg, skal kun vælges for den del af valgperioden, der endnu står tilbage.

§ 36. Såfremt kun én skal vælges, afgøres valget ved simpelt flertal. Kandidaterne stilles til valg efter reglerne i § 12. På hver stemmeseddel skal, når flere kandidater er anmeldt, deres navne, opførte i bogstavfølge, være tydeligt trykt over hverandre, indbyrdes adskilte ved en trykt streg mellem hver to navne. Når kun én kandidat er anmeldt, erklærer valgbestyrelsen denne for valgt uden afstemning; er flere kandidater anmeldt, erklæres den kandidat, der ved afstemningen har fået flere stemmer end nogen anden, for valgt. Med hensyn til afstemningen og stemmeoptællingen m.v. gælder i øvrigt de ovenfor givne regler. I tilfælde af stemmelighed afgøres valget ved lodtrækning, foretagen af valgbestyrelsens formand.

Valg af amtsråd.

§ 37. *Stk. 1.* (Ophævet).

Stk. 2. Valgperioden for amtsrådets medlemmer er 4 år. Mandaterne bortfalder dog i intet tilfælde, før nyvalg har fundet sted. Når nyt valg til amtsrådet har fundet sted, afgår samtlige medlemmer med udgangen af den måned, der følger efter den måned, hvori nyvalg har fundet sted, jfr. dog § 46.

Stk. 3. De ordentlige valg til amtsrådet foregår i forbindelse med de ordinære valg til kommunalbestyrelserne i primærkommunerne, jfr. § 4, stk. 2. Valgberettigede er de

vælgere, som er valgberettigede til kommunalbestyrelserne i primærkommunerne inden for amtsrådskredsen.

§ 38. For hver amtsrådskreds dannes en amtsvalgbestyrelse, bestående af amtsrådets formand og mindst 4 af amtsrådet af dets midte valgte medlemmer. Amtsrådets formand er formand for amtsvalgbestyrelsen; antallet af dennes medlemmer skal stedse være ulige. Amtsvalgbestyrelsen fører en af amtsrådet autoriseret valgbog; i denne indføres det væsentlige af, hvad der vedrører valget - navnlig oplysning om de indleverede kandidatlister, om antallet af tilvejebragte stemmesedler samt om opgørelsen af valget, jfr. § 43.

Stk. 2. Amtsvalgbestyrelsen bekendtgør senest den 20. oktober i de stedlige dagblade, antallet af de medlemmer, der skal vælges, samt tiden og stedet for indlevering af kandidatlister til amtsrådsvalget; herom tilstiller den samtidig hver kommunalbestyrelse i amtsrådskredsen meddelelse.

§ 39. Afstemningen sker i henhold til lister, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg.

Stk. 2. Enhver sådan kandidatliste skal være indleveret til formanden for amtsvalgbestyrelsen senest kl. 16 2-ugersdagen før valgets afholdelse. Listen skal være ledsaget af underskrift af mindst 50, højst 75 i amtsrådskredsen boende kommunale vælgere som stillere. I øvrigt finder bestemmelserne i § 12, stk. 2, tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. En kandidatliste kan indeholde navne på et mindre antal kandidater end det antal, der skal vælges,' men listen må ikke indeholde flere kandidater end fire mere, end der skal vælges.

Stk. 4. Ved kandidatlistens indlevering skal stillerne tilkendegive, hvorvidt de ønsker personlige stedfortrædere for kandidaterne, idet de i bekræftende fald skal anføre indtil 4 personlige stedfortrædere for hver kandidat, jfr. §§ 41, stk. 2/ 3.-4. pkt., og 43, stk. 3, sidste pkt. Opføres der for en kandidat flere personer som personlige stedfortrædere, skal det på listen angives, i hvilken rækkefølge disse stedfortrædere skal indtræde i kandidatens sted. En person kan samtidig opføres som stedfortræder for flere kandidater, og en person kan samtidig opføres som kandidat og som stedfortræder for andre kandidater.

§ 40. Bestemmelserne i § 12, stk.4-6, finder tilsvarende anvendelse på såvel anmeldte kandidater som eventuelt anmeldte personlige stedfortrædere, dog at amtsvalgbestyrelsen, såfremt den finder anledning til at erklære en indleveret kandidat- og stedfortræderliste for ugyldig eller til at udstryge noget navn af listen, skal give meddelelse herom til vedkommende stiller i løbet af den 10. dag før valget; en ny liste kan da indleveres, eller den fornødne forandring i listen foretages senest kl. 16 den 8. dag før valget.

Stk. 2. Valgforbund (listeforbund) skal på den i § 12, stk. 8 og 9, angivne måde være anmeldt for amtsvalgbestyrelsen senest kl. 16 ugedagen før valget og meddelelse om disse valgforbund (listeforbund) skal omgående tilstilles kommunalbestyrelserne, hvorefter de bliver at bekendtgøre samtidig med de i § 12, sidste stk., omhandlede valgforbund (listeforbund).

Stk. 3. De anmeldte stedfortrædere skal have tiltrådt de i § 12, stk. 6, omhandlede listebetegnelser og de i § 12, stk. 8 og 9, omhandlede valgforbund og listeforbund samt de i § 12, stk. 7, 3. og 4. punktum, omhandlede anmeldelser på tilsvarende måde som de anmeldte kandidater.

Stk. 4. De godkendte kandidatlister mærkes af amtsvalgbestyrelsen med bogstaver (A. B. C. osv.) samt med den af stillerne anmeldte listebetegnelse.

§ 41. Straks efter udløbet af fristen for kandidatlisternes indlevering tilvejebringer amtsvalgbestyrelsen de til brug ved amtsrådsvalget fornødne stemmesedler. Stemmesedlerne, der skal være af gult papir til adskillelse fra de ved de andre valg benyttede stemmesedler, indrettes på tilsvarende måde som foreskrevet i § 16. På stemmesedlerne opføres samtlige kandidaters navne i den anmeldte rækkefølge, medens navnene på eventuelt anmeldte personlige stedfortrædere alene opføres på de i § 19, stk. 1, omhandlede opslag. Senest 2 dage før valgets afholdelse tilstiller amtsvalgbestyrelsen de kommunale valgbestyrelser i de til amtsrådskredsen hørende kommuner det til afstemningen i hver af disse kommuner fornødne antal stemmesedler.

Stk. 2. Er der ved udløbet af fristen for kandidatlisternes indlevering kun anmeldt én kandidatliste til amtsrådsvalget, aflyser amtsvalgbestyrelsen dette ved bekendtgørelse i de stedlige dagblade og giver meddelelse derom til samtlige kommunalbestyrelser i amtsrådskredsen. Er der på den anmeldte kandidatliste opført navnene på flere kandidater end det antal repræsentanter, der skal vælges, jfr. § 39, stk. 3, udtages kandidaterne i den rækkefølge, hvori deres navne er opført på listen. Hvis der er anmeldt personlige stedfortrædere for de enkelte kandidater, indtræder disse i den angivne rækkefølge forud for de kandidater, der efter 2. pkt. ikke opnår valg, således at disse og deres personlige stedfortrædere først indtræder, når den enkelte kandidats personlige stedfortrædere er opbrugte. Såfremt personlige stedfortrædere ikke er anmeldt, gives meddelelse om valgets bortfald tillige til den stiller, der har indleveret kandidatlisten, og stedfortræderliste kan da indleveres i overensstemmelse med de i § 13 givne regler.

§ 42. Er der indleveret flere gyldige kandidatlister, finder afstemning sted efter reglerne i §§ 14–20. Alle opslag af bekendtgørelser skal indeholde en tydelig angivelse af det valg, vedkommende kundgørelse vedrører. Ved de ordentlige valg sker stemmeafgivningen samtidig med valgene til kommunalbestyrelserne i primærkommunerne, således at der ved de ordentlige valg i disse kommuner på afstemningsstedet udleveres hver vælger én stemmeseddel til kommunalbestyrelsesvalget og én til amtsrådsvalget. Stemmesedlerne til de to valg skal være forsynet med en med fede typer trykt angivelse af det valg, hvortil de gælder. Når valgene således foregår under ét, skal der ved hvert stemmerum være to stemmekasser af forskellig farve; vælgerne nedlægger i stemmemodtagerens påsyn hver af de modtagne stemmesedler i den for den pågældende stemmeseddel bestemte stemmekasse.

Stk. 2. Optællingen af de til amtsrådsvalgene afgivne stemmesedler sker efter reglerne i §§ 21 og 22. De amtsrådsvalget vedrørende stemmesedler, der 1) ved ombytning er tilbageleverede af vælgerne, eller 2) af valgbestyrelsen er erklæret for ugyldige, eller som 3) er til rest som ubenyttede ved afstemningen, lader valgbestyrelsens formand sammenbinde i særskilte pakker og forsyne med tydelig påtegning om deres indhold og om kommunens navn, hvorefter han forsegler dem. Formanden lader derpå de til amtsrådsvalget afgivne gyldige stemmesedler sammenbinde i pakker, således at de i kommunen for den enkelte kandidatliste afgivne gyldige listestemmer samles i en pakke for sig. På samme måde samles de for listens enkelte kandidater afgivne stemmer i særskilte pakker, indeholdende de på den enkelte kandidat afgivne personlige stemmesedler. Hver pakke forsegles og forsynes med tydelig påtegning om betegnelsen for kandidatlisten samt for de pakkers vedkommende, der indeholder de personlige stemmesedler, navnet på den pågældende kandidat. Desuden skal pakkerne forsynes med angivelse af antallet af de deri indeholdte stemmesedler og med kommunens navn. Senest dagen efter, at stemmeoptællingen har fundet sted, skal hver valgbestyrelse i de til amtsrådskredsen hørende kommuner tilstille amtsvalgbestyrelsen samtlige de ovenfor nævnte pakker ledsaget af en udskrift af den særlige valgbog, som valgbestyrelsen har at føre over amtsrådsvalget, indeholdende oplysning om antallet af de ved afstemningen til amtsrådsvalget afgivne gyldige stemmer, antallet af afgivne ugyldige stemmer, antallet af stemmer på hver kandidatliste, og hvad der i øvrigt måtte være tilført valgbogen angående valget til amtsrådet.

§ 43. Senest 3 dage efter, at amtsvalgbestyrelsen har modtaget de i § 42, sidste stykke, omhandlede stemmesedler og udskrifterne af kommunernes valgbøger, sammentræder amtsvalgbestyrelsen til møde og foretager den endelige opgørelse af amtsrådsvalget på grundlag af det fra kommunerne modtagne materiale på tilsvarende måde som i § 23 fastsat.

Stk. 2. Det bestemmes derefter på den i § 24 angivne måde, hvilke af listens kandidater der skal erklæres for valgte. Når valget på denne måde er endelig opgjort, forholdes som i §§ 25 og 27, stk. 1, fastsat, idet valgbogen m.v. afleveres til amtsrådet.

Stk. 3. De på en kandidatliste opførte kandidater, der ikke erklæres for valgte, betragtes, såfremt der ikke er anmeldt personlige stedfortrædere for de enkelte kandidater, som stedfortrædere for de valgte af samme liste i rækkefølge efter størrelsen af de opnå-

ede stemmetal, jfr. § 24, stk. 6. Er der anmeldt personlige stedfortrædere, indtræder disse i den angivne rækkefølge forud for de ikke-valgte kandidater, således at disse og deres personlige stedfortrædere først indtræder, når den enkelte kandidats personlige stedfortrædere er opbrugte.

§ 44. (Ophævet).

§ 45. Valgbar til amtsrådet er enhver, der har valgret til dette, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være medlem af kommunale råd, jfr. §§ 48 og 34.

Stk. 2. Enhver, der er valgbar til amtsrådet, er pligtig at modtage valg til samme, medmindre han har nået en alder af 60 år. Har nogen været medlem af amtsrådet i 8 år eller derover, er han ikke pligtig at modtage genvalg før efter udløbet af 2 efter hinanden følgende valgperioder.

Stk. 3. Fremkommer den, på hvem valg er faldet, ellers med en undskyldningsgrund, har amtsrådet at bedømme dens gyldighed. Forkastes undskyldningen, kan den valgte forelægge sin begæring om fritagelse for indenrigsministeren.

§ 46. Enhver, som har noget at anke over ved den foregåede valghandling, skal, hvis hans anke skal komme i betragtning, have indgivet sin skriftlige besværing til amtsrådet inden 14 dage, efter at valghandlingen er sluttet. Amtsrådet afgør da sagen, efter at valgbestyrelsen har erklæret sig derover. Dette gælder dog ikke med hensyn til indsigelser om, at en kandidat har mistet valgbarhed på grund af straf, jfr. § 48, stk. 1, og § 34.

Stk. 2. Hvis valget ifølge amtsrådets bestemmelse omstødes, bliver der snarest at foretage nyt valg, således at amtsrådet afgør, i hvilke kommuner fornyet afstemning skal finde sted.

Stk. 3. Ved nyvalgs afholdelse efter et valgs omstødelse er kun de på valglisten opførte personer, der var valgberettigede på den dag, da det omstødte valg blev afholdt, berettigede til at afgive stemme.

Stk. 4. Amtsrådets afgørelse angående de fremkomne valgklager kan indankes for indenrigsministeren.

Stk. 5. Når almindelige valg til amtsrådet er afholdt, fratræder de hidtidige medlemmer af amtsrådet den 31. december. Indgives der inden udløbet af den i stk. 1 fastsatte frist klage over valget og omstødes dette af amtsrådet, jfr. stk. 2, fratræder det hidtidige amtsråd dog først, når omvalg har fundet sted og eventuelle klager over omvalget er afgjort af amtsrådet.

§ 47. (Ophævet).

§ 48. Bestemmelserne i § 34 og § 34a, stk. 1–4, finder tilsvarende anvendelse med hensyn til amtsråd.

Stk, 2. Finder et amtsrådsmedlem sig beføjet til inden udløbet af den tid, for hvilken han er valgt, at forlange sig fritaget for sit hverv, kan amtsrådet eller, hvis rådet nægter det, indenrigsministeren bevilge hans andragende.

§ 49. Når et medlem i valgperiodens løb udtræder af amtsrådet, indtræder vedkommende stedfortræder i det pågældende medlems sted.

Stk. 2. Viser det sig ved indtrædende ledighed, at der ikke på denne måde kan ske besættelse af den ledige plads som medlem, vil der være at afholde udfyldningsvalg, medmindre amtsrådet vedtager, at sådant valg ikke skal afholdes.

Stk. 3. Udfyldningsvalg foretages efter reglerne for almindeligt valg. Når kun ét medlem skal vælges, afgøres valget ved simpelt flertal. Kandidaterne stilles til valg efter reglerne i § 39, jfr. § 12. På hver stemmeseddel skal, når flere kandidater er anmeldt, deres navne opført i bogstavfølge være tydeligt trykt over hverandre, indbyrdes adskilt ved en trykt streg mellem hver to navne. Når kun én kandidat er anmeldt, erklærer amtsvalgbestyrelsen denne for valgt uden afstemning; er flere kandidater anmeldt, erklæres den kandidat, der ved afstemningen har fået flere stemmer end nogen anden, for valgt. Med hensyn til afstemningen og stemmeoptællingen m.v. gælder i øvrigt de ovenfor givne regler. I tilfælde af stemmelighed afgøres valget ved lodtrækning, foretaget af amtsvalgbestyrelsens formand under overværelse af amtsvalgbestyrelsen og de øvrige ved valgets opgørelse tilstedeværende.

§ 50. Udgifter til tryksager, bekendtgørelser, stemmekasser og andre anskaffelser, der

vedrører amtsrådsvalgene, afholdes af vedkommende amtskommune; derimod deltager denne ikke i kommunernes udgifter ved tilvejebringelse af stemmelokaler, disses opvarmning og belysning, vederlag til valgstyrere og tilforordnede vælgere m.v. I tvivlstilfælde træffer indenrigsministeren afgørelse om udgifternes afholdelse.

Stk. 2. I tilfælde af afholdelse af udfyldningsvalg afholdes dog samtlige udgifter ved valget af vedkommende amtskommune.

Fælles bestemmelser.

§ 50 a. Der nedsættes et valgbarhedsnævn bestående af en formand og en næstformand, der beskikkes af indenrigsministeren, og 4 andre medlemmer, hvoraf Amtsrådsforeningen i Danmark udpeger ét og Kommunernes Landsforening tre. Foreningerne udpeger endvidere en stedfortræder for hvert af de 4 medlemmer. Formanden skal ved beskikkelsen være landsdommer eller højesteretsdommer. Beskikkelserne og valgene gælder for 4 år.

Stk. 2. Nævnet træffer afgørelse i spørgsmål om fortabelse af valgbarhed på gnind af straf, jfr. § 2, for så vidt angår medlemskab af kommunale råd samt andre offentlige hverv, der er betinget af valgbarhed til et kommunalt råd.

§ 51. (Ophævet).

§ 52. Den, der forsømmer udførelsen af forretninger, som påhviler ham efter denne lov, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

§ 53. Ingen vælgere, som har afgivet stemme, skal være piigtig til for retten i nogen sag at opgive, på hvilken kandidatliste eller kandidat han har stemt.

§ 54. Intet medlem af valgbestyrelsen eller nogen tilforordnet til samme eller nogen anden, som efter bestemmelserne i denne lov har ret til at være til stede i de lokaler, i hvilke stemmesedler modtages, må under afstemningen give nogen vælger råd, anvisning eller opfordring med hensyn **til,** på hvilken kandidat eller liste han skal stemme. Ej heller må nogen af dem nogen sinde give nogen anden underretning om, hvorvidt nogen vælger har været til stede, forlangt eller afleveret stemmeseddel, eller nogen sinde meddele nogen anden, hvad han på stemmestedet måtte have erfaret med hensyn **til,** hvilken kandidat eller kandidatliste en vælger har givet sin stemme.

Stk. 2. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 1 straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 3. Det er forbudt gennem partibureauer eller på anden måde at føre systematisk kontrol med, at vælgere møder og afgiver stemme. Overtrædelse heraf straffes med bøde.

§ 54 a. Forud for valg til de kommunale råd kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, som må anses for nødvendige for at forebygge, at der på eller ud til offentlig vej eller plads udøves valgagitation på en sådan måde, at den offentlige orden forstyrres.

Stk. 2. I sådanne forskrifter kan der fast sættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel.

§ 55. Vælgere, der ikke eller kun med uforholdsmæssig vanskelighed vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet inden for de for afstemningen fastsatte tidsfrister, kan ved kommunale valg afgive stemme ved indsendelse af stemmeseddel efter de i §§ 56-64 indeholdte regler.

§ 56. Vælgere, der opholder sig her i landet, kan afgive stemme på et folkeregister, herunder også folkeregistret i den kommune, hvor vælgeren er opført på valglisten.

Stk. 2. Vælgere, der er indlagt på offentlige eller private sygehuse eller andre offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner, kan afgive stemme på sygehuset eller institutionen efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. En sådan afstemning kan endvidere finde sted på private alderdomshjem og plejehjem, med hvilke en kommunalbestyrelse i henhold til omsorgsloven har indgået aftale eller overenskomst om indlæggelse; afstemningen afholdes på disse hjem ved det stedlige folkeregisters foranstaltning efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Stemmeafgivning ved indsendelse af stemmeseddel kan ligeledes finde sted i beskyttede boliger, der drives af en kommune, amts-

kommune eller af en selvejende institution, med hvilken kommunalbestyrelsen har indgået overenskomst i henhold til lov om social bistand; afstemningen afholdes ved det stedlige folkeregisters foranstaltning efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. Drives boligen i tilknytning til et kommunalt plejehjem, kan afstemningen dog finde sted efter de for stemmeafgivning på offentlige helbredelses- og plejeinstitutioner fastsatte regler.

Stk. 3. Vælgere, der er indsat i en af fængselsvæsenets institutioner, kan afgive stemme på institutionen efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Stk. 4. Vælgere, der har bopæl på afsides beliggende øer, der ikke udgør et selvstændigt afstemningsområde, kan afgive stemme hos en af vedkommende kommunalbestyrelse udpeget valgberettiget person. Kommunalbestyrelsen kan udpege to sådanne personer for hver afsides beliggende ø.

Stk. 5. Vælgere, der opholder sig uden for landets grænser, kan afgive stemme på en dansk diplomatisk eller konsulær repræsentation i udlandet eller hos en af indenrigsministeren bemyndiget.

Stk. 6. Søfolk, passagerer på skibe i udenrigsfart og personer ansat ved fyrvæsenet kan endvidere afgive stemme på vedkommende skib eller på vedkommende fyr.

Stk. 7. Vælgere, der opholder sig her i landet og som på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen, kan afgive stemme i hjemmet, medmindre vælgeren har adgang til at afgive stemme på de i stk. 2, nævnte institutioner eller boliger. Begæring om afgivelse af stemme efter denne bestemmelse skal indgives til folkeregistret i opholdskommunen senest kl. 12 fjorten dage før valgdagen. Begæringen kan tidligst indgives 4 uger før valgdagen. Begæringen, der skal fremsættes på en af indenrigsministeren foreskrevet formular, skal indeholde oplysning om vælgerens fulde navn, fødselsdag og -år og nøjagtig adresse på opholdsstedet, samt en erklæring på tro og love om, at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen. Begæringen skal foruden af vælgeren underskrives af en myndig person, der skal attestere, at han kender vælgeren, og at vælgeren på grund af sygdom eller manglende førlighed ikke vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet på valgdagen. Afstemningen sker i hjemmet i overværelse af 2 til folketinget valgberettigede repræsentanter for det stedlige folkeregister efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren. I givet fald kan andre til folketinget valgberettigede personer, der er ansat i kommunens tjeneste, udpeges til at virke som stemmemodtagere for folkeregistret. Stemmemodtagerne har ikke pligt til at opsøge vælgeren mere end én gang. Stemmemodtagerne har ej heller pligt til at opsøge vælgere, der lider af en alvorligere smitsom sygdom.

Stk. 8. For de vælgere, der i henhold til stk. 1, 2, 3, 4, 6 og 7 afgiver stemme her i landet, kan stemmeafgivningen finde sted de sidste 3 uger før valgets afholdelse, dog senest næstsidste søgnedag før valgdagen. For de vælgere, der afgiver stemme på Færøerne, i Grønland eller i udlandet, kan stemmeafgivningen tidligst ske 3 måneder før valgdagen.

§ 57. De til denne form for stemmeafgivning nødvendige stemmesedler med dertil hørende særskilte konvolutter samt blanketter til følgebreve og omslag, hvori følgebrev og konvolutten med stemmesedlen skal sendes til kommunalbestyrelsen, tilvejebringes ved indenrigsministerens foranstaltning for statens regning. De skal tillige med en vejledning til brug ved stemmeafgivningen kunne fås udleveret hos folkeregistrene, toldvæsenet og de danske konsuler (vicekonsuler) i udlandet og bør så vidt muligt altid findes ombord i danske skibe.

Stk. 2. Stemmesedlerne skal til kommunalbestyrelsesvalg være af hvidt papir, medens de til amtsrådsvalg og andre kommunale valg skal have afvigende farver. De skal være påtrykt ordet »Stemmeseddel« samt være forsynet med en trykt angivelse af det valg, hvortil de gælder. Konvolutterne skal være uigennemsigtige og af en sådan størrelse, at de fuldstændig dækker stemmesedlen. Omslagene skal på forsiden være påtrykt angivelse af, at de indeholder en stemmeseddel, og på bagsiden være forsynet med en rubrik, hvor vælgeren angiver sit navn og bopæl i den kommune, hvori han er opført på valglisten.

Stk. 3. Ved stemmeafgivning på Færøerne, i Grønland eller i udlandet anvendes efter indenrigsministerens nærmere bestemmelse

det til brug ved folketingsvalg fremstillede brevstemmemateriale.

§ 58. Stemmeafgivningen er kun gyldig, når den sker ved benyttelse af de af indenrigsministeren godkendte stemmesedler, følgebreve og omslag. Stemmeafgivningen foregår ved, at vælgeren henvender sig til en af de nedenfor i stk. 2 omhandlede personer. Har vælgeren indgivet begæring efter § 56, stk. 7, opsøges han dog af de i § 58, stk 2, omhandlede personer. Efter at have forevist fornøden legitimation får han udleveret en stemmeseddel med tilhørende konvolut til hvert valg samt fælles følgebrev og omslag. På stemmesedlen anfører han straks efter modtagelsen og uden overværelse af andre enten listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen for den kandidatliste, for hvilken han vil afgive sin stemme, eller navnet på en af listens kandidater, evt. med tilføjelse af listebetegnelsen eller bogstavbetegnelsen. Umiddelbart efter at vælgeren har stemt, indlægger han uden at give nogen adgang til at se, hvorledes han har stemt, stemmesedlen i den dertil bestemte særlige konvolut og tilklæber denne.

Stk. 2. Det i § 57, stk. 1, omhandlede følgebrev udfyldes straks, efter at stemmesedlen er indlagt i konvolutten. Følgebrevet skal indeholde:

1) en erklæring om, at vælgeren selv frivilligt og uden overværelse af andre har udfyldt stemmesedlen, lagt den i konvolutten og tilklæbet denne. Vælgeren skal tillige afgive en erklæring på tro og love om, at han på valgdagen ikke eller kun med uforholdsmæssig vanskelighed vil kunne indfinde sig på afstemningsstedet indenfor de for afstemningen fastsatte tidsfrister. Vælgerens underskrift på følgebrevet skal finde sted i overværelse af vedkommende folkeregisterfører eller dennes stedfortræder, henholdsvis vedkommende konsulatembedsmand, føreren af vedkommende skib eller dennes stedfortræder eller en tjenestemand ved fyrvæsenet eller en af indenrigsministeren eller af kommunalbestyrelsen, jfr. § 56, stk. 4, dertil bemyndiget. De i § 56, stk. 2, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af vedkommende sygehusinspektør (forstander, bestyrer eller leder) eller i overværelse af vedkommende repræsentant for folkeregistret. De i § 56, stk. 3, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af lederen af den pågældende fængselsinstitution. De i § 56, stk. 7, omhandlede vælgere skal underskrive følgebrevet i overværelse af enten to repræsentanter fra folkeregistret eller to særligt udpegede stemmemodtagere, jfr. § 56, stk. 7. Følgebrevet skal angive datoen for underskriften og vælgerens fulde navn, stilling og bopæl i den kommune, hvori han er or ˆ˙rt på valglisten.

.) en attest udstedt af den, overfor hvem immeafgivning har fundet sted, med bevidnelse af, at underskriften er ægte og skrevet på den tid og det sted, som vælgeren har angivet, samt med bevidnelse af, at stemmeafgivningen har fundet sted uden overværelse af andre. Attesten må være underskrevet af den pågældende egenhændigt og med angivelse af fulde navn, stilling og bopæl.

Stk. 3. Det påhviler de i stk. 2 omhandlede personer at påse, at udleverede stemmesedler m.v. straks anvendes og tilbageleveres i overensstemmelse med §§ 58 og 59. Forsømmelse heraf straffes efter § 52.

§ 59. Når vælgeren har stemt, og følgebrevet er behørigt udfyldt og attesteret, indlægger han konvolutten med stemmesedlen og følgebrevet i det dertil bestemte omslag, som han tilklæber, frankerer og adresserer til kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor han er opført på valglisten. Endvidere udfylder han den på omslagets bagside anbragte rubrik med tydelig angivelse af sit navn og sin bopæl i den nævnte kommune. Omslaget afleveres endelig til den, over for hvem stemmeafgivningen har fundet sted. Denne foranlediger herefter uden unødigt ophold omslaget indsendt til vedkommende kommunalbestyrelse. Stemmeafgivningen må ske så betids, at kommunalbestyrelsen kan drage omsorg for, at omslaget er fremme hos vedkommende valgbestyrelse eller valgstyrere i god tid inden afstemningens påbegyndelse.

§ 60. Kommunalbestyrelserne samler de indsendte omslag og indfører afsenderens navn og bopæl samt tidspunktet for omslagets modtagelse i en bog, der er indrettet efter et af indenrigsministeren foreskrevet skema. De indsendte omslag nummereres og sendes uåbnede til valgbestyrelsen eller, såfremt kommunen er delt i flere afstemnings-

områder, til valgstyrerne for det område, hvor vedkommende vælger efter den på omslaget angivne bopæl er stemmeberettiget. Omslagene skal være valgbestyrelsen eller valgstyrerne i hænde inden afstemningens påbegyndelse.

§ 61. Inden afstemningens påbegyndelse, om fornødent aftenen før valgdagen, åbnes de modtagne omslag af valgbestyrelsen (valgstyrerne), der for hver enkelt af omslagene undersøger, om den person, fra hvem det hidrører, er opført på valglisten, og i bekræftende fald straks sætter et kryds ved vælgerens navn på valglisten samtidig med, at hans navn og valglistenummer opføres på stemmelisten eller valgkort udfærdiges, jfr. § 17.

Stk. 2. Viser det sig ved den nævnte undersøgelse, at den pågældende ikke er valgberettiget, eller oplyses det, at han inden valgdagen er afgået ved døden, lægges den uåbnede konvolut tillige med følgebrevet på ny ind i omslaget, og dette kommer ikke videre i betragtning. Det samme gælder, når omslaget indeholder andet eller mere end ét følgebrev og én konvolut til hvert af de pågældende valg, eller der efter beskaffenheden af omslaget, følgebrevet eller konvolutten er grund til at antage, at de ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved deres udfyldning, attestation, underskrift eller indsendelse ikke er gået frem som foreskrevet.

Stk. 3. De konvolutter, som herefter kommer i betragtning, opbevares sammen med det tilhørende følgebrev og omslag, indtil afstemningen er afsluttet. Konvolutterne nedlægges derefter i en stemmekasse og blandes mellem de øvrige stemmesedler og åbnes først, når det for optællingens skyld er nødvendigt.

Stk. 4. Omslag, som modtages af valgbestyrelsen (valgstyrerne) efter afstemningens påbegyndelse, henlægges uåbnede og kommer ikke videre i betragtning.

Stk. 5. Ved den i henhold til §§ 21-22 stedfindende opgørelse skal såvel omslag og følgebreve som konvolutter og stemmesedler være til stede.

§ 62. De omhandlede stemmesedler er ugyldige:

1) når det ikke med sikkerhed kan afgøres, enten hvilken af kandidaterne eller hvilken liste vælgeren har villet give sin stemme,

2) når en konvolut indeholder andet eller mere end én stemmeseddel,

3) når der efter beskaffenheden af en stemmeseddel er grund til at antage, at den ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved dens udfyldning, ikke er gået frem som i denne lov foreskrevet.

§ 63. Det påhviler danske skibsførere (skibschefer), konsulatembedsmænd samt folkeregisterførere og kommunalbestyrelsesmedlemmer uopholdeligt at meddele underretning til vedkommende kommunalbestyrelse, så snart de erfarer, at nogen, som har afgivet stemme efter de ovenfor nævnte regler, er afgået ved døden inden valgets afslutning.

§ 63 a. Når dagen for afholdelse af valg til de kommunale råd er fastsat, skal handelsministeren underrette danske skibe om tidspunktet for valgenes afholdelse.

Stk. 2. Så snart skibsføreren på et dansk skib bliver bekendt med, at valg til de kommunale råd finder sted, skal han underrette mandskabet herom.

Stk. 3. Skibsføreren eller dennes stedfortræder skal foranstalte afstemning om bord efter §§ 58 og 59 i så rimelig tid, jfr. § 56, stk. 8, at brevstemmematerialet kan komme kommunalbestyrelserne i hænde i rette tid.

Stk. 4. Skibsføreren skal drage omsorg for, at der ombord findes et eksemplar af denne lov.

Stk. 5. Overtrædelse af bestemmelserne i stk. 2-4 straffes med bøde.

§ 64. For udfærdigelse af attester, påtegninger og bevidnelser, som afgives efter de her nævnte regler, ydes ingen betaling.

Slutningsbestemmelser.

§ **65-67.** (Udeladt).

Lov nr. 202 af 18. maj 1977 med de ændringer, som følger af lov nr. 567 af 16. november 1977, indeholder i § 7 og § 8, stk. 1-3, følgende bestemmelser:

§ 7. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende, jfr. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. § 1, nr. 17 og 20, § 2, nr. I, og § 3 træder i kraft samtidig med lov om Københavns kommunes styrelse*).

Stk. 3. §§ 4–6 træder i kraft den 1. juli 1978.

§ 8. Bestemmelserne i § 1, nr. 4, 5, 7, 9, 21 og 22, finder ikke anvendelse på de valg, der i henhold til §§ 4 og 37 i den gældende lov skal finde sted i første halvdel af marts måned 1978.

Sik. 2. Valgperioden for de kommunale råd, der vælges ved de i stk. 1 nævnte valg, ophører den 31. december 1981.

Stk. 3. Hvor valg til udvalg, kommissioner, bestyrelser m.v. følger den kommunale valgperiode, afkortes de med virkning fra den 1. april 1978 gennemførte valg med 3 måneder.

Indenrigsministeriet, den I. december 1977.

EGON JENSEN

/ Vilh. Brockmeyer

*) Lov nr. 247 af 8. juni 1977 om Kobenhavns kommunes styrelse træder i kraft den I. april 1978.

Lov nr. 83 af 8. marts 1978

Lov om ændring af lov om valg til folketinget m. v.

(Valglister).

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ **1.**

I *lov om valg til folketinget,* jfr. lovbekendtgørelse nr. 366 af 10. august 1970, som ændret senest ved lov nr. 567 af 16. november 1977, foretages følgende ændringer:

1. *§ 3, stk. 2,* ophæves.

2. I § 5, stk. 1, 1. pkt., ændres „fra 1. marts til den sidste dag i februar måned" til: „fra 1. november til 31. oktober".

3. I *§ 5, stk. 1, 3. pkt.,* ændres „inden 1. marts" til: „inden 1. november".

4. I *§ 6, 1. pkt.,* ændres „i de sidste 14 dage af januar måned" til: „i de første 14 dage af oktober måned".

5. § 7 affattes således:

„§ 7. Valglisterne skal fremlægges til almindeligt eftersyn på folkeregistret i dettes sædvanlige åbningstid hver hverdag med undtagelse af lørdag i tiden fra den 15. til den 2i. oktober. Fremlæggelsens tid og sted skal bekendtgøres med 1 uges varsel i de stedlige dagblade eller lokalaviser."

6. I *§ 8* ændres „den 12. februar" til: „den 23. oktober".

7. I § 9, 1. pkt., ændres „26. februar" til: „29. oktober".

8. *§ 9, 5. og 6. pkt.,* affattes således:

„Viser det sig i løbet af det år, for hvilket valglisterne gælder, at en eller flere personer på grund af fejl ved listernes udarbejdelse, ikke er optaget på disse, kan kommunalbestyrelsens formand foranledige sådanne fejl berigtiget. Kommunalbestyrelsens formand kan endvidere på valglisten optage personer, der efter valglistens udarbejdelse har erhvervet dansk indfødsret, eller hvis umyndiggørelse er ophævet efter dette tidspunkt, såfremt de opfylder de øvrige valgretsbetingelser."

9. I *§ 12, stk. 1,* ændres „1. marts" til: „1. november".

10. *I § 14* indsættes som 3. pkt.:

„Københavns magistrat udøver de beføjelser, der i henhold til § 9 er tillagt kommunalbestyrelsens formand i de øvrige kommuner."

11. I *§ 28, stk. 2, 3. pkt.,* ændres „1. oktober" til: „1. juni" samt „1. marts" til: „1. november".

§2.

I *lov om kommunale valg,* jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977, ændres i *§ 14, stk. 1, 3. pkt.,* „1. oktober" til: „1. juni".

§3.

Loven træder i kraft den 1. oktober 1978.

§4.

De i januar 1978 udarbejdede valglister, der gælder fra 1. marts 1978, ophører at være gyldige den 1. november 1978.

Givet på Christiansborg slot, den 8. marts 1978.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

Egon Jensen.

Indenrigsmin. 3.a. kt. j. nr. 4000-10/1977.

Lov nr. 483 af 27. september 1978.

Lov om ændring af valgretsalderen til folketinget.

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

§ 1.

Valgretsalderen til folketinget fastsættes til 18 år.

I § 1, stk. 1, **i** lov om valg til folketinget, **jfr.** lovbekendtgørelse nr. 366 af 10. august **1970,** som ændret senest ved lov nr. 83 af 8. marts 1978, ændres „20 år" **til:** „18 år".

§3.

I § 2, stk. 1, i lov om folketingsvalg på Færøerne, jfr. lovbekendtgørelse nr. 12 af 12. januar 1977, ændres „20 år" **til:** „18 år".

§ 4.

I § 1, stk. 1, i lov om folketingsvalg i Grønland, jfr. lovbekendtgørelse nr. 416 af 29. juli 1974, ændres „20 år" til: „18 år".

§ 5.

I § 1, stk. 1, i lov om kommunale valg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 596 af 1. december 1977, som ændret ved lov nr. 83 af 8. marts 1978, ændres „20 år" til: „18 år".

§ 6.

Loven træder **i** kraft den 1. november 1978.

Givet på Christiansborg slot, den 27. september 1978.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

Knud Enggaard.

Indenrigsmin. 3.a. kt. 1977. j.nr. 4007-8.

Lov nr. 609 af 14. december 1977.

Lov om valg af danske repræsentanter til Europa-Parlamentet (De europæiske Fællesskabers Forsamling)

VI MARGRETHE DEN ANDEN, af Guds Nåde Danmarks Dronning, gør vitterligt:
Folketinget har vedtaget og Vi ved Vort samtykke stadfæstet følgende lov:

Kapitel 1.
Lovens område.

§ 1. Til Europa-Parlamentet vælges 16 danske repræsentanter.

§ 2. I Danmark, der udgør ét valgområde, vælges 15 repræsentanter.

Stk. 2. I Grønland vælges én repræsentant. Øvrige regler om valgets afholdelse i Grønland fastsættes ved lov for Grønland.

Stk. 3. På Færøerne afholdes ikke valg til Europa- Parlamentet.

Kapitel 2.
Valgret og valgbarhed.

§ 3. Valgret til Europa-Parlamentet har:

1) enhver, der har valgret til folketinget, samt

2) enhver, der har dansk indfødsret, har opnået alderen for valgret til folketinget og har fast bopæl i et af de øvrige medlemslande i De europæiske Fællesskaber, medmindre vedkommende er umyndiggjort.

Stk. 2. Personer, der har fast bopæl på Færøerne, har ikke valgret til Europa-Parlamentet.

§ 4. Valgbar til Europa-Parlamentet er enhver, som efter § 3 har valgret hertil, medmindre vedkommende er straffet for en handling, der i almindeligt omdømme gør ham uværdig til at være repræsentant i Europa-Parlamentet.

§ 5. Ingen kan udøve valgret uden at være optaget på valglisten. Den, der er optaget på valglisten, men som ikke længere opfylder valgretsbetingelserne, har ikke ret til at afgive stemme,

Stk. 2. For de personer, der har valgret i henhold til § 3, stk. 1, nr. 1, finder de valglister, der udarbejdes i henhold til lov om valg til folketinget, anvendelse.

Stk. 3. Personer, der har valgret i henhold til § 3, stk. 1, nr. 2, optages efter begæring på en særlig supplementsliste til valglisten i Københavns kommune. De nærmere regler om denne listes udarbejdelse og om optagelse på den fastsættes af indenrigsministeren efter forhandling med udenrigsministeren.

§ 6. Ved valg af repræsentanter til Europa-Parlamentet kan ingen vælger afgive mere end én stemme.

Kapitel 3.
Kandidatlister.

§ 7. Afstemningen sker i henhold til lister, hvorpå bestemte kandidater bringes i forslag til valg (kandidatlister).

Stk. 2. Partier, der ved det senest afholdte folketingsvalg opnåede repræsentation i folketinget og fortsat er repræsenteret i dette, kan indlevere kandidatlister til indenrigsministeren.

Stk. 3. Nyt parti til deltagelse i Europa-Parlamentsvalget kan senest kl. 16 8 ugers dagen før valgdagen anmeldes for indenrigsministeren af et antal vælgere, der mindst svarer til 2 pct. af samtlige ved det sidst af-

Indenrigsm. 3.a. kt. j. nr. 425-4/1975

holdte folketingsvalg afgivne gyldige stemmer.

Stk. 4. Anmeldelse af et nyt parti skal være bilagt erklæringer fra de vælgere, der anmelder partiet. Erklæringerne skal være afgivet på en af indenrigsministeren foreskrevet formular og være underskrevet og dateret af vælgeren personligt, og vælgerens nummer på valglisten skal være påført af vedkommende folkeregisterfører. Erklæringer, der er udstedt ét år eller mere før anmeldelsen, kan ikke medregnes. Det samme gælder erklæringer fra vælgere, der deltager i anmeldelsen af mere end ét nyt parti.

Stk. 5. Anmeldelse af et nyt parti har gyldighed indtil afholdelse af førstkommende Europa-Parlamentsvalg.

Stk. 6. Kandidatlister skal være indleveret til indenrigsministeren senest kl. 16 den 25. dag før afstemningsdagen. Hvert parti kan kun indlevere én kandidatliste.

Stk. 7. En kandidatliste må kun indeholde navne på 20 kandidater. Listen skal være underskrevet eller tiltrådt af de enkelte kandidater og indeholde oplysning om deres fulde navn, fødselsdato, stilling og bopæl. Det skal fremgå af listen, i hvilken rækkefølge kandidaterne skal opføres på stemmesedlen.

Stk. 8. Såfremt en kandidat ikke ønskes anført på stemmesedlerne med sit fulde navn, skal det angives, på hvilken måde hans navn ønskes anført. Kandidatens slægtsnavn (efternavn) samt mindst ét fornavn eller forbogstav skal dog altid anføres. Er en kandidat i videre kredse kendt under et navn, der ikke er optaget på dåbs- eller fødselsattest, eller som han ikke har fået tilladelse til at føre, kan dette navn anføres på stemmesedlerne i parentes efter kandidatens borgerlige navn.

Stk. 9. Partiet kan på kandidatlisten angive, at kandidaterne skal anses at være opstillet i den rækkefølge, hvori de er opført på listen (partiliste), jfr. § 24.

Stk. 10. Ingen kan være kandidat for mere end én liste. En kandidat, der har underskrevet eller tiltrådt flere lister, kan ikke anses for kandidat for nogen af listerne.

Stk. 11. Samtidig med indlevering af kandidatlister kan partier gensidigt anmelde, at de af dem indleverede kandidatlister indgår valgforbund.

Stk. 12. Partier, der har opnået repræsentation i folketinget, og som ønsker at deltage i valg til Europa-Parlamentet, samt partier, som er anmeldt efter stk. 3, skal snarest meddele indenrigsministeren, hvilken myndighed inden for partiet der er legitimeret til at udøve partiets beføjelser i forbindelse med indlevering af kandidatlister. Den angivne myndighed anses for legitimeret over for indenrigsministeren, indtil partiet afgiver ny meddelelse.

§ 8. Indenrigsministeren påser, at betingelserne i § 7, stk. 2-11, er opfyldt.

Stk. 2. Opfylder en kandidatliste ikke de nævnte betingelser, skal der gives meddelelse herom til den i § 7, stk. 12, nævnte partimyndighed. Senest 12 timer efter meddelelsens afgivelse kan partiet indlevere en ny kandidatliste eller afhjælpe de påviste mangler ved kandidatlisten. Sker dette ikke, træffer indenrigsministeren afgørelse om kandidatlistens ugyldighed eller om, at en kandidat slettes af listen.

§ 9. Indenrigsministeren tildeler hver af de godkendte kandidatlister en bogstavbetegnelse, hvormed de skal opføres på stemmesedlerne.

Stk. 2. Indenrigsministeren sender til valgbestyrelserne meddelelse om de godkendte kandidatlister, om de tildelte bogstavbetegnelser, om anmeldte valgforbund samt om, hvorledes og i hvilken rækkefølge kandidaternes navne skal opføres på stemmesedlerne. Er der anmeldt flere kandidater af samme navn, bestemmer indenrigsministeren, at de pågældende kandidaters bopæl eller stilling skal anføres på stemmesedlen på en sådan måde, at forveksling ikke kan ske.

Kapitel 4.

Afstemningen.

§ 10. Bestemmelserne i §§ 11–17 finder anvendelse på personer, som har valgret efter § 3, stk. 1, nr. 1.

Stk. 2. For personer, som har valgret efter § 3, stk. 1, nr. 2, kan indenrigsministeren fastsætte særlige regler om afstemningens gennemførelse og herunder bestemme, at disse vælgere kun kan afgive stemme på nærmere angivne danske diplomatiske eller konsulære repræsentationer.

§ 11. Afstemningen afholdes i de samme opstillingskredse og afstemningsområder som ved valg til folketinget.

Stk. 2. Afstemningen forberedes og ledes af en valgbestyrelse og forestås af valgstyrere. Til bistand for valgbestyrelse og valgstyrere vælges tilforordnede vælgere. For afstemningens forberedelse gælder reglerne i § 18, henholdsvis § 20 samt § 29 og § 33, stk. 2, i lov om valg til folketinget.

Stk. 3. For deres virksomhed på valgdagen ydes der valgstyrere og tilforordnede vælgere diæter af samme størrelse som de diæter, der efter lov om kommunernes styrelse ydes for udførelse af andre kommunale hverv.

§ 12. Kommunalbestyrelsen udsender forud for afstemningen valgkort til vælgerne. På valgkortet anføres vælgerens navn og adresse samt hans nummer på valglisten.

§ 13. Kommunalbestyrelsen anviser lokaler til stemmeafgivningen og stiller stemmekasser og stemmerum til rådighed.

Stk. 2. Valgbestyrelsen sørger for, at der i afstemningslokalerne er opslag med navnene på de opstillede kandidater, opført i samme rækkefølge som på stemmesedlerne. Opslagene skal endvidere indeholde oplysning om anmeldte valgforbund.

§ 14. Indenrigsministeren fastsætter regler om stemmesedlernes tilvejebringelse, indretning og udseende.

§ 15. Afstemningen begynder kl. 9 og afsluttes, når der efter kl. 20 ikke melder sig nogen vælgere for at afgive stemme.

Stk. 2. I kommuner med under 6.000 indbyggere kan kommunalbestyrelsen bestemme, at afstemningen afbrydes mellem kl. 13 og kl. 15.

§ 16. Afstemningen foretages ved at mærke stemmesedlen med et kryds i feltet for den kandidatliste, som vælgeren vil afgive sin stemme på. For afstemningen gælder reglerne i § 35 i lov om valg til folketinget. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om afstemningens gennemførelse.

§ 17. Stemmeafgivning kan endvidere ske ved indsendelse af stemmeseddel efter reglerne i kapitel VI i lov om valg til folketinget. Indenrigsministeren fastsætter nærmere regler om brevstemmeafgivningens gennemførelse og om stemmematerialet.

Kapitel 5,
Stemmeoptællingen.

§ 18. Valgstyrerne sørger for, at de ikke udleverede stemmesedler og de ved ombytning tilbageleverede stemmesedler sammenbindes i særskilte pakker, når stemmeafgivningen er ophørt. Pakkerne forsegles og opbevares sammen med stemmekasserne under behørigt opsyn, indtil stemmeoptællingen påbegyndes.

§ 19. På et af indenrigsministeren fastsat tidspunkt foretager valgbestyrelsen opgørelse af stemmeafgivningen for opstillingskredsen under ét. Opgørelsen foretages, således at det opgøres, hvor mange stemmer der er tilfaldet hver kandidatliste, og hvor mange af disse der skal henføres til hver enkelt kandidat.

Stk. 2. En stemmeseddel er ugyldig, når:

1) det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken kandidatliste vælgeren har villet give sin stemme,

2) beskaffenheden af stemmesedlen giver grund til at antage, at stemmesedlen ikke er en af de tilforordnede udleveret og i et stemmerum mærket stemmeseddel, eller

3) der på stemmesedlen findes skrevet, tegnet eller på anden måde anbragt noget, hvorved det findes forsætligt tilkendegivet, hvem den stemmende er, eller der overhovedet ved en behandling ud over den af afstemningen følgende findes forsætligt af vælgeren at være givet stemmesedlen et særpræg.

Stk. 3. En brevstemmeseddel, jfr. § 17, er ugyldig, når:

1) det ikke med sikkerhed kan afgøres, enten hvilken af kandidaterne eller hvilken liste vælgeren har villet give sin stemme,

2) en konvolut indeholder andet eller mere end én stemmeseddel, eller

3) der efter beskaffenheden af en stemmeseddel er grund til at antage, at den ikke hører til de ved indenrigsministerens foranstaltning tilvejebragte, eller at der ved dens udfyldning ikke er gået frem som foreskrevet.

Stk. 4. Opgørelsen af, hvor mange stemmer der skal henføres til hver enkelt kandidat på listen (personlige stemmer), og hvor mange stemmer der i øvrigt er afgivet for

listen (listestemmer), sker efter følgende regler:

1) Har vælgeren sat kryds ud for navnet på en kandidat eller såvel ud for navnet på en kandidat som ud for partibetegnelsen for den kandidatliste, kandidaten tilhører, og i øvrigt ikke foretaget afmærkning på stemmesedlen, anses stemmesedlen som afgivet for denne kandidat (personlige stemmer).

2) Har vælgeren sat kryds ud for partibetegnelsen eller ud for navnene på flere kandidater eller anbragt kryds over hele kandidatlistens felt eller i øvrigt foretaget afkrydsning på en sådan måde, at det ikke med sikkerhed fremgår, hvilken af listens kandidater vælgeren har villet give sin stemme, anses stemmesedlen som afgivet for vedkommende kandidatliste (listestemmer).

Stk. 5. Resultatet af opgørelsen indføres i en valgbog, hvoraf udskrift snarest og senest dagen efter opgørelsen indsendes til indenrigsministeren. Valgbog og udskrift heraf indrettes efter indenrigsministerens bestemmelse.

Stk. 6. Indenrigsministeren fastsætter nærmere regler om stemmeoptællingen.

§ 20. Stemmesedlerne opbevares, indtil ét år er gået, uden at der i anledning af afstemningen er gjort retligt ansvar gældende imod nogen. Derefter skal de tilintetgøres.

Kapitel 6.

Opgørelsen.

§ 21. På grundlag af valgbogsudskrifterne foretager indenrigsministeren en sammentælling af, hvor mange stemmer der i samtlige opstillingskredse under ét er afgivet på hver af kandidatlisterne. Har valgforbund været anmeldt, sammenlægges stemmetallene for de kandidatlister, mellem hvilke valgforbund er indgået.

Stk. 2. De for hver kandidatliste eller valgforbund afgivne stemmetal deles med 1, 2, 3 osv., indtil der for hvert stemmetal er foretaget et antal divisioner så stort som det antal mandater, der i det højeste kan ventes at tilfalde vedkommende kandidatliste eller valgforbund. Den største af de således fremkomne kvotienter giver den liste eller det valgforbund, den er tilfaldet, ret til det første mandat, den næststørste kvotient giver ret til det andet mandat og således fremdeles, indtil samtlige mandater er fordelt. Er to eller flere kvotienter lige store, foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

Stk. 3. Det antal mandater, der er tilfaldet et valgforbund, fordeles efter samme fremgangsmåde som nævnt i stk. 2 mellem de kandidatlister, hvoraf valgforbundet består.

Stk. 4. Er der tilfaldet en kandidatliste flere mandater end antallet af kandidater på listen, tilfalder det eller de overskydende mandater den liste, med hvilken den udtømte liste har indgået valgforbund. Har den udtømte liste indgået valgforbund med flere kandidatlister, tilfalder mandaterne listerne i den rækkefølge, de efter opgørelsen i stk. 3 angiver deres berettigelse. Har den udtømte liste ikke indgået valgforbund med andre lister, eller udtømmes også de lister, med hvilke den udtømte liste har indgået valgforbund, tilfalder mandaterne ikke-udtømte lister og valgforbund efter reglerne i stk. 2 og 3.

§ 22. For hver liste opgores, hvor mange stemmer der i samtlige opstillingskredse under ét er afgivet for hver enkelt kandidat på listen (personlige stemmer), og hvor mange stemmer der i øvrigt er afgivet for listen (listestemmer).

§ 23. Er partiliste ikke anmeldt, anses de kandidater, der har fået flest personlige stemmer efter opgørelsen i § 22, for valgte i det antal, hvori der er tilfaldet listen mandater. I tilfælde af stemmelighed foretages lodtrækning ved indenrigsministerens foranstaltning.

Stk. 2. For hver liste udarbejdes en fortegnelse over de ikke-valgte kandidater, opført i rækkefølge efter deres personlige stemmetal.

§ 24. Er partiliste anmeldt (§ 7, stk. 9), udregnes for hver kandidatliste et fordelingstal. Tallet udregnes ved at dividere antallet af stemmer, der i alt er afgivet på listen, med et tal, der er én større end det antal mandater, der er tilfaldet listen. Det fremkomne forholdstal, forhøjet til det nærmeste hele tal, er fordelingstallet for den pågældende kandidatliste.

Stk. 2. For hver kandidatliste fordeles listestemmerne derpå til listens kandidater på følgende måde: til det antal personlige stemmer, som den kandidat, der er opført som nr. 1 på listen, har opnået, lægges så mange af listestemmerne, at fordelingstallet nås. På

tilsvarende måde forholdes for de øvrige kandidaters vedkommende i den rækkefølge, hvori de er opført på kandidatlisten. Når samtlige listestemmer er fordelt på listens kandidater, anses de kandidater, der har opnået fordelingstallet, eller som personlige stemmer har et større antal stemmer end fordelingstallet, for valgte i den rækkefølge, hvori de er opført på kandidatlisten. Opnås det ikke på denne måde at få valgt alle de kandidater, som er tilfaldet listen, anses de af de resterende kandidater, som har fået flest stemmer i alt (personlige stemmer og tildelte listestemmer), for valgte i det antal, hvori listen endnu er berettiget til mandater. I tilfælde af stemmelighed anses den kandidat, der står først på kandidatlisten, for valgt.

Stk. 3. For hver liste udarbejdes en fortegnelse over de ikke-valgte kandidater, opført i rækkefølge efter deres samlede stemmetal (personlige stemmer og tildelte listestemmer).

§ 25. Indenrigsministeren sender herefter til folketinget:

1) Valgbogsudskrifterne.

2) Beregningerne efter § 21 af mandaternes fordeling.

3) Opgørelsen efter §§ 22-24 af, hvilke kandidater der har opnået valg.

4) Fortegnelserne efter §§ 23, stk. 2, og 24, stk. 3, over de ikke-valgte kandidater.

§ 26. Folketinget afgør endeligt, om indenrigsministerens beregninger og opgørelser skal godkendes, eller om der skal foretages nye beregninger og opgørelser. Rejses der tvivl om en repræsentants valgbarhed, da træffer folketinget endelig afgørelse herom.

§ 27. Folketinget træffer endelig afgørelse om klager over valget, som inden ugedagen efter valget gennem indenrigsministeriet er indgivet til folketinget.

§ 28. Erklærer folketinget afstemningen for helt eller delvis ugyldig, bestemmer folketinget endeligt, i hvilket omfang og på hvilken måde omvalg skal afholdes.

§ 29. Folketinget underretter Europa-Parlamentet om valgets resultat med henblik på prøvelsen af mandaterne i henhold til De europæiske Fællesskabers regler herom.

Kapitel 7.

Funktionsperioden.

§ 30. Repræsentanterne vælges for fem år. Deres funktionsperiode begynder og ophører på de tidspunkter, der følger af De europæiske Fællesskabers regler om almindelige direkte valg af repræsentanterne i Forsamlingen.

§ 31. Rejses der i funktionsperioden tvivl om, hvorvidt en repræsentant har mistet sin valgbarhed, træffer folketinget endelig afgørelse herom.

§ 32. En repræsentant, der på grund af et hverv efter stk. 2 er udtrådt af Europa-Parlamentet, kan efter hvervets ophør blive opført på den i § 23, stk. 2, henholdsvis § 24, stk. 3, nævnte fortegnelse efter sit stemmetal.

Stk. 2. Hvervet som repræsentant i Europa-Parlamentet er efter De europæiske Fællesskabers regler uforeneligt med hvervet som:

1) medlem af regeringen,

2) medlem af Kommissionen for De europæiske Fællesskaber,

3) dommer, generaladvokat eller justitssekretær ved De europæiske Fællesskabers Domstol,

4) medlem af revisionsretten for De europæiske Fællesskaber,

5) medlem af Det rådgivende udvalg for Det europæiske Kul- og Stålfællesskab eller af Det økonomiske og sociale Udvalg under Det europæiske økonomiske Fællesskab og Det europæiske Atomenergifællesskab,

6) medlem af udvalg eller organer, som er oprettet i henhold til traktaterne om oprettelse af Det europæiske Kul- og Stålfællesskab, Det europæiske økonomiske Fællesskab og Det europæiske Atomenergifællesskab med henblik på at administrere Fællesskabernes pengemidler eller udføre vedvarende direkte forvaltning,

7) medlem af Den europæiske Investeringsbanks bestyrelse eller direktion eller ansat i denne,

8) tjenestemand eller anden ansat i De europæiske Fællesskabers institutioner eller

dertil knyttede specialiserede organer i aktiv tjeneste.

§ 33. Er en repræsentants mandat i Europa-Parlamentet ledigt, indtræder den kandidat, som ifølge den i § 23, stk. 2, henholdvis § 24, stk. 3, nævnte fortegnelse er nærmest berettiget hertil. Reglerne i § 21, stk. 4, § 26 og § 29 finder tilsvarende anvendelse.

Kapitel 8.

Almindelige bestemmelser.

§ 34. Indenrigsministeren fastsætter dagen for afholdelse af valget på grundlag af De europæiske Fællesskabers regler herom.

§ 35. Bekendtgørelse om dagen for afholdelse af valget sker ved indenrigsministerens foranstaltning i Statstidende. Samme sted lader indenrigsministeren snarest efter afgivelsen af den i § 9 nævnte meddelelse bekendtgøre, hvilke kandidatlister der er godkendt, hvilke bogstavbetegnelser de har fået tildelt, samt hvilke af kandidatlisterne der har indgået valgforbund.

Stk. 2. Bekendtgørelse om dagen og klokkeslættet for afstemningen sker ved valgbestyrelsens foranstaltning mindst én gang og senest ugedagen før valget. Bekendtgørelse om afstemningsstederne sker samtidig hermed ved kommunalbestyrelsens foranstaltning. Bekendtgørelserne skal ske i de stedlige dagblade eller lokalaviser.

§ 36. Omkostningerne ved valget afholdes af vedkommende kommune efter reglerne i § 82 i lov om valg til folketinget.

§ 37. En vælger, som har afgivet stemme ved valg til Europa-Parlamentet, har ikke pligt til i nogen sag over for retten at oplyse, hvorledes han har stemt.

§ 38. Den, der forsømmer udførelsen af forretninger efter § 11, stk. 2, § 16, 2. pkt., § 18, §19, stk. 1 og 5, § 20 og § 35, stk. 2, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

§ 39. Med bøde eller hæfte straffes medlemmer af valgbestyrelsen, tilforordnede eller andre, som har ret til at være til stede i det lokale, i hvilket stemmesedler modtages, hvis:

1) de under afstemningen giver en vælger råd, anvisning eller opfordring med hensyn til, på hvilken kandidat eller liste han skal stemme,

2) de giver andre underretning om, hvorvidt en vælger har været til stede, forlangt eller afleveret stemmeseddel, eller

3) meddeler andre, hvad de på stemmestedet har erfaret med hensyn til, hvilken kandidat eller kandidatliste en vælger har givet sin stemme.

Stk. 2. Det er forbudt gennem partibureauer eller på anden måde at føre systematisk kontrol med, at vælgerne møder og afgiver stemme. Overtrædelse heraf straffes med bøde.

§ 40. Den, der afgiver mere end én stemme, straffes med bøde, medmindre strengere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

§ 41. Borgerlig straffelov §§ 116 og 117 finder tilsvarende anvendelse ved valg til Europa-Parlamentet.

§ 42. 1 forskrifter, der udfærdiges i medfør af loven, kan fastsættes straf for overtrædelse af forskrifterne.

§ 43. Forud for et valg til Europa-Parlamentet kan justitsministeren fastsætte bestemmelser, som må anses for nødvendige for at forebygge, at der på eller ud til offentlig vej eller plads udøves valgagitation på en sådan måde, at den offentlige orden forstyrres.

Stk. 2. I sådanne forskrifter kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Kapitel 9.

Ikrafttrædelsesbestemmelser.

§ 44. Loven træder i kraft den 1. januar 1978.

§ 45. Loven gælder ikke for Færøerne.

Givet på Christiansborg slot, den 14. december 1977.

Under Vor Kongelige Hånd og Segl.

MARGRETHE R.

Egon Jensen.

BILAG 3

KØBENHAVNS MAGISTRAT
1. AFDELING
RADHUSET- 1599 KØBENHAVN V.
TELF. (01) 15 38 00, lokal 2 3 2 5

Jnr. 001- 1./J3
(Bedes anført i svarskrivelsen)

København, den 17. marts 1979

bt/ig

København magistrat har fra Københavns borgerrepræsentation modtaget et forslag til beslutning i borgerrepræsentationen med følgende ordlyd:

"Kommunalbestyrelsen beslutter at rette henvendelse til regering og folketing om en tilføjelse til den kommunale valglovs § 12, således at enhver kandidatliste, der indgives ved valg til Københavns borgerrepræsentation, skal være ledsaget af underskrifter af mindst 400, højst 500 vælgere som stillere."

Der er ikke fra magistratens side over for borgerrepræsentationen fremsat noget sådant forslag til beslutning, idet man ikke har fundet det sandsynligt, at der var mulighed for en ændring af den kommunale valglov på dette punkt.

Da der nu er nedsat et udvalg med henblik på ændringer i valgloven, herunder i den kommunale valglov, skal magistraten henstille, om det nævnte forslag kan indgå i udvalgets arbejde.
I bekræftende fald vil man henstille til forslagsstilleren, at forslaget tilbagekaldes, således at det ikke kommer til behandling i borgerrepræsentationen.

./. Der vedlægges til orientering et notat sagen vedrørende.

B. Thorup

Indenrigsministeriet.

i.m.3.a.kt.1979 j.nr. 4100-2 Bil. 2
16/3-79

Im. 3. a. kt. J. nr.
16 MAR. 1979

Dir. for stadens alm.
øvrighedsforretninger

N o t a t

vedrørende evt. ændring af den kommunale valglovs § 12.

1. I lovbekendtgørelse nr. 596 af 1.12.1977 af lov om kommunale valg § 12 bestemmes/ at afstemningen sker på lister, hvorpå bestemte personer bringes i forslag til valg.

   En sådan liste kan indeholde færre navne end der skal vælges, men må derimod højst indeholde et antal kandidater, der svarer til det antal medlemmer, der skal vælges plus 4; for Københavns vedkommende altså højst 59.

   Kandidatlisterne skal være ledsaget af underskrift af mindst 25 og højst 5o vælgere som stillere.

   De refererede bestemmelser må forstås således, at der også kan anmeldes en liste med kun én kandidat.

2. Ifølge lovens § 16 sker afstemningen ved hjælp af stemmesedler, der skal indeholde listebetegnelserne på samtlige kandidatlister i hver sit felt.

   I hver kandidatlistes felt skal dernæst anføres navnene på de på listen opstillede kandidater i den rækkefølge, de er opstillet og med angivelse af numre.
   Navnene kan i visse tilfælde udover den pågældendes navn suppleres med et kaldenavn, en stillingsbetegnelse eller en bopælsbetegnelse.

   Stemmesedlernes størrelse vil herefter være bestemt af
   1) antallet af lister
   2) antallet af kandidater på de enkelte lister, og
   3) det"længste" kandidatnavn med evt. tillægsbetegnelse.

   I en kommune som Københavns med et stort antal kommunalbestyrelsesmedlemmer vil der, hvis der anmeldes mange kandidatli-

ster og et stort antal kandidater, kunne blive tale om en stemmeseddel af betydelig størrelse.

Under hensyn til muligheden for at der anmeldes et antal lister og kandidater, der vil gøre det umuligt at trykke stemmesedler, er der i lovens § 16, stk. 5., tillagt indenrigsministeren en beføjelse til at dispensere fra kravet om at opføre alle de anmeldte kandidaters navne på stemmesedlerne. Dette vil kunne ske, hvis stemmesedlens format vil overstige 65 cm x loo cm.

Der er derimod ikke givet regler eller vejledning med hensyn til løsning af den situation, der vil kunne opstå, hvis der anmeldes et uhyre stort antal lister, uden at kandidatantallet bliver større.
I så fald kan det også tænkes, at det vil blive nødvendigt med en meget stor stemmeseddel, hvis forskrifterne om listernes betegnelse og disses anbringelse på stemmesedlerne skal overholdes.

3. Ved det i Københavns kommune i 1978 afholdte kommunevalg anmeldtes 26 kandidatlister med i alt 374 kandidater. Stemmesedlen fik herved et format på 43 x 84 cm. Selv om den blev lidt mindre end ved kommunevalget i 1974, hvor målene var 45 x 83 cm., er der dog tale om et størrelse, der kan give en del besvær både ved afstemningen og ved den efterfølgende optælling. I øvrigt betyder de store stemmesedler et stort papirforbrug og ikke ubetydelige tryknings- og transportomkostninger.

4. Lovens betingelser med hensyn til kandidatanmeldelser (minimum 25, maksimum 5o) har formentlig været medvirkende til anmeldelsen af det store antal lister og det betydelige antal kandidater.

Ved valget blev de i alt 55 mandater fordelt således:

	Liste-stemmer	Person-lige stemmer	Antal stemmer i alt	Pers.stem-mer i pct. af i alt	Antal valgte medlemmer
A. Socialdemokratiet	63376	47076	110452	57,4	26
B. Det radikale Venstre ...	3791	2474	6265	60,5	1
C. Det konservative Folke-parti	14280	16804	31084	45,9	8
D. Samfunds-Partiet	30	67	97	30,9	-
E. Danmarks Retsforbund ...	2575	2279	4854	53,0	1
F. Socialistisk Folkeparti.	7678	5885	13563	56,6	3
G. Frihedslisten	99	54	153	64,7	-
H. Det europæiske Arbejder-parti (EAP)	24	24	48	50,0	-
I. Ejner Trellund	11	11	22	50,0	-
J. Kvindelisten	877	646	1523	57,6	-
K. Danmarks kommunistiske Parti	13896	7490	21386	65,0	5
L. Larsenisterne	2521	334	2855	88,3	-
M. Centrum-Demokraterne ...	1885	2121	4006	47,1	1
N. Bøsselisten	195	175	370	52,7	-
O. Børnelist	145	68	213	68,1	-
P. Pensionist-Partiet	470	719	1189	39,5	-
Q. Kristeligt Folkeparti ..	1235	1276	2511	49,2	-
R. Regnbuelisten	156	82	238	65,5	-
T. Københavnerlisten	3014	756	3770	79,9	-
U. Vegetarlisten	54	58	112	48,2	-
V. Venstre	2772	1700	4472	62,0	1
Y. Venstresocialisterne ...	14014	8607	22621	62,0	5
Z. Fremskridtspartiet	6538	8847	15385	42,5	3
Æ. Miljø- samt Dyreværns-partiet	384	255	639	60,1	-
Ø. Beboerlisten	145	79	224	64,7	-
Å. Christianialisten	1073	598	1671	64,2	1
Tilsammen	141238	108485	249723	56,6	55
Blanke			1153		
Andre ugyldige			731		
Total			251607		

D.v.s. at kun 11 af de opstillede 26 lister opnåede repræsentation, og heraf opnåede 5 grupper kun ét mandat. Stemmetallene på disse grupper var følgende:

Liste B: 6265
E: 4854
M: 4006
V: 4472
Ä: 1671

På de lister, der ikke opnåede et tilstrækkeligt antal stemmer til at opnå et mandat, var afgivet stemmer som følger:

Liste D: 97
G: 153
H: 48
I: 22
J: 1523

L	2855
N	37o
0	213
P	1189
Q	2511
R	238
T	377o
U	112
E	639
0	1671

Det skal dog bemærkes, at listeforbund var anmeldt mellem liste B og liste E, mellem listerne C, M, Q og V og mellem listerne G, J, N, O, R, U, Æ, 0 og Å.

4. Borgerrepræsentant Axel Clausen har den 5.3.1978 stillet følgende forslag til beslutning i borgerrepræsentationen: "Kommunalbestyrelsen beslutter at rette henvendelse til regering og folketing om en tilføjelse til den kommunale valglovs § 12, således at enhver kandidatliste, der indgives ved valg til Københavns borgerrepræsentation, skal være ledsaget af underskrift af mindst 4oo, højst 5oo vælgere som stillere".

5. Det nævnte forslag svarer til et af den pågældende tidligere fremsat forslag, fremkommet som en mindretalsindstilling i en udvalgsbetænkning angående en udtalelse til indenrigsministeriet om ændringer i den kommunale valglov. Mindretalsindstillingen blev imidlertid ikke tiltrådt. I denne forbindelse skal gøres opmærksom på, at det overfor borgerrepræsentationen ved sagens behandling blev oplyst, at magistraten ved underhåndsforespørgsel i indenrigsministeriet var blevet underrettet om, at forslaget næppe ville blive gennemført.

6. Den kommunale valglovs regel om antallet af stillere for en listeanmeldelse ved kommunalvalg indebærer i et vist omfang en forskelsbehandling mellem små og store kommuner (herunder København). Et stillertal på 25-5o er set i relation til

befolkningens størrelse ¤¤xx¤¤ væsentligt større i en lille kommune end i København, og det er vel derfor ikke uberettiget at sige, at det nævnte stillerantal betyder et krav om større folkelig opbakning i en lille kommune end i en stor.

Det kunne derfor være mere rimeligt at graduere stillerkravet efter kommunestørrelse, hvilket vil kunne gennemføres, hvis reglen i § 12 i valgloven ændres således, at stillerkravet formuleres som en vis promille af de stemmeberettigede, f.eks. 1 promille.
En sådan bestemmelse burde måske suppleres med et minimumskrav til stillerantallet svarende til det nugældende.
Dette ville for Københavns kommunes vedkommende medføre et krav om et stillertal på ca. 4oo, hvorved bemærkes, at der på hovedlisten for 1978/79 var opdaget 4o5.ol6 vælgere.

En regel af denne art ville skabe en større lighed mellem kommunerne og sikre, at der var en rimelig folkelig opbakning bag en listeanmeldelse.

Til belysning af virkningerne af en promilleregel som fore-
/. slået vedlægges en af statistisk kontor udarbejdet oversigt over antallet af vælgere i de enkelte kommuner og amtskommuner ved folketingsvalget i februar 1977.

7. Hvis et sådant stillerkrav gennemføres, vil det selvsagt medføre et vist merarbejde med hensyn til kontrol af kandidatanmeldelsernes stillere, der efter loven skal opfylde valgretsbetingelserne. Dette merarbejde vil dog være af mindre væsentlig betydning og vil i øvrigt kunne reduceres ved en ændret udformning af kandidatanmeldelserne og ved et krav om at stillernes personnumre skal anføres på disse.

8.3.1979

K. Knudstrup

Oversigter [1)]

1. Kommuner med 15 eller flere opstillede lister

Kommuner	Lister i alt	heraf 6 eller flere med ureserveret bogstavbetegnelse
1. København	26	14
2. Christiansfeld	18	
3. Vojens	16	
4. Ribe	18	
5. Egtved	15	
6. Give	16	11
7. Juelsminde	16	
8. Tørring-Uldum	18	
9. Brande	15	
1o. Ringkøbing	22	
11. Gjern	21	
12. Fjends	17	
13. Kjellerup	17	
14. Morsø	19	
15. Sundsøre	18	
16. Thisted	17	
17. Arden	18	6
18. Brovst	15	6
19. Dronninglund	21	
2o. Fjerritslev	19	13
21. Hirtshals	19	
22. Pandrup	16	8
23. Sindal	16	8
24. Skørping	16	

1) Alle tal afrundede og med grundlag i tal fra kommunalvalgene i 1978.

2. Kommuner med 6 eller flere lister med ureserveret bogstavbetegnelse.

Kommune	lister med ureserveret bogstavbetegnelse	lister ialt
1. København	14	26
2. Blåbjerg	9	11
3. Helle	7	13
4. Ølgod	7	9
5. Give	11	16
6. Nr. Snede	6	11
7. Holmsland	7	8
8. Skjern	6	14
9. Trehøje	7	11
1o. Ulfborg-Vemb	7	9
11. Videbæk	1o	12
12. Vinderup	6	13
13. Galten	6	11
14. Nørhald	6	9
15. Rougsø	7	9
16. Sønderhald	7	1o
17. Hvorslev	6	9
18. Møldrup	7	9
19. Ålestrup	7	1o
2o. Arden	6	18
21. Brovst	6	15
22. Brønderslev	6	12
23. Fjerritslev	13	19
24. Løkken-Vrå	8	14
25. Pandrup	8	16
26. Sejlflod	6	13
27. Sindal	8	16

3. Kommuner hvor mindste stillertal kan forhøjes ved indføre-
relse af en 1 o/oo-regel.

Kommune	mindste antal stillere kan forhøjes til
1. København	4o6
2. Frederiksberg	73
3. Ballerup	31
4. Gentofte	53
5. Gladsaxe	48
6. Hvidovre	36
7. Høje Tåstrup	27
3., Lyngby-Tårbæk	41
9. Rødovre	28
lo. Tårnby	3o
11. Helsingør	39
12. Roskilde	34
13. Næstved	31
14. Odense	119
15. Svendborg	27
16. Esbjerg	54
17. Fredericia	31
18. Horsens	38
19. Kolding	38
2o. Vejle	35
21. Herning	37
22. Randers	45
23. Silkeborg	32
24. Århus	175
25. Viborg	27
26. Ålborg	llo

4. Amtskommuner, hvor mindste stillertal kan forhøjes ved indførelse af en 1 o/oo regel.

Amtskommune	mindste antal stillere kan forhøjes til
Københavns	433
Frederiksborg	211
Roskilde	129
Vestsjællands	189
Størstrams	185
Fyns	316
Sønderjyllands	168
Ribe	141
Vejle	22o
Ringkjøbing	171
Århus	395
Viborg	157
Nordjyllands	331

1 o/oo af Bornholms amts vælgertal giver kun 33 stillere, hvorfor det gældende mindstekrav på 5o står ved magt.